

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 47

Ediția în limba română

Comunicări și informări

Anul 63

11 februarie 2020

Cuprins

I Rezoluții, recomandări și avize

REZOLUȚII

Comitetul Economic și Social European

A 547-a sesiune plenară a CESE, 30.10.2019-31.10.2019

2020/C 47/01	Rezoluție pe tema „Contribuția Comitetului Economic și Social European la programul de lucru al Comisiei pentru 2020 și pentru perioada ulterioară”	1
2020/C 47/02	Rezoluție pe tema „Deschiderea negocierilor de aderare cu Macedonia de Nord și cu Albania: trebuie apărate credibilitatea și interesele geostrategice ale UE”	15

AVIZE

Comitetul Economic și Social European

A 547-a sesiune plenară a CESE, 30.10.2019-31.10.2019

2020/C 47/03	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Tehnologia <i>blockchain</i> și piața unică a UE: încotro ne îndreptăm?” (aviz din proprie inițiativă)	17
2020/C 47/04	Avizul Comitetului Economic și Social European privind asigurarea unei tranziții sectoriale incluzive către un sector feroviar digitalizat (aviz din proprie inițiativă)	23
2020/C 47/05	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Să nu lăsăm pe nimeni în urmă la punerea în aplicare a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă” (aviz din proprie inițiativă)	30
2020/C 47/06	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Rolul politicilor comerciale și de investiții ale UE în consolidarea performanței economice a UE” (aviz din proprie inițiativă)	38

RO

2020/C 47/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Un rol mai constructiv pentru societatea civilă în punerea în aplicare a legislației de mediu (aviz exploratoriu)	50
2020/C 47/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Bioeconomia albastră (aviz exploratoriu)	58

III Acte pregătitoare

Comitetul Economic și Social European

A 547-a sesiune plenară a CESE, 30.10.2019-31.10.2019

2020/C 47/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cum construim încrederea cetățenilor într-o inteligență artificială centrată pe factorul uman [COM(2019) 168 final]	64
2020/C 47/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind Agenda strategică de inovare a Institutului European de Inovare și Tehnologie (EIT) 2021-2027: stimularea talentului și a capacității de inovare a Europei [COM(2019) 330 final – 2019/00152 (COD)] și propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind Institutul European de Inovare și Tehnologie (reformare) [COM(2019) 331 final – 2019/00151 (COD)]	69
2020/C 47/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată și a Directivei 2008/118/CE privind regimul general al accizelor, în ceea ce privește acțiunile de apărare din cadrul Uniunii [COM(2019) 192 final – 2019/0096 (CNS)]	76
2020/C 47/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Sisteme din Uniunea Europeană de acordare a cetățeniei și a dreptului de ședere pentru investitori [COM(2019)12 final]	81
2020/C 47/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Progresele înregistrate în implementarea strategiei UE pentru păduri „O nouă strategie a UE pentru păduri: în beneficiul pădurilor și al sectorului forestier” [COM(2018) 811 final]	87
2020/C 47/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind punerea în aplicare a planului de acțiune pentru economia circulară [COM(2019) 190 final]	92
2020/C 47/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Uniți în realizarea uniunii energetice și a acțiunilor climatice – Stabilirea bazelor pentru o tranziție de succes către o energie curată [COM(2019) 285 final]	98

2020/C 47/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Deciziei nr. 573/2014/UE privind cooperarea consolidată între serviciile publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM) [COM(2019) 620 final].....	105
2020/C 47/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind politica economică a zonei euro pentru 2019 (aviz suplimentar) [COM(2018) 759 final]	106
2020/C 47/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Analiza anuală a creșterii 2019 (aviz suplimentar) [COM(2018) 770 final]	113

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

REZOLUȚII

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 547-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, 30.10.2019-31.10.2019

Rezoluție pe tema „Contribuția Comitetului Economic și Social European la programul de lucru al Comisiei pentru 2020 și pentru perioada ulterioară”

(2020/C 47/01)

În sesiunea sa plenară din 30 și 31 octombrie 2019 (ședința din 30 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezenta rezoluție cu 170 de voturi pentru, 5 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Introducere

1.1. În termeni generali, există patru tendințe majore care trebuie să se afle în centrul priorităților politice în cursul noii legislaturi politice: **digitalizarea, schimbările climatice și declinul biodiversității, demografia și globalizarea**. Aceste tendințe majore schimbă modul în care trăim și muncim și oferă oportunități uriașe, dar dau naștere și unor noi provocări ⁽¹⁾. Cu toate acestea, principala problemă ține de amploarea și viteza schimbărilor.

1.2. UE și statele sale membre și-au luat angajamentul ferm de a pune în aplicare Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU și Acordul de la Paris ⁽²⁾ și de a promova punerea lor în aplicare la nivel mondial, prin intermediul întregii game de acțiuni externe. În plus, în decembrie 2018, în marja reuniunii COP24, UE și 20 de state membre au semnat Declarația din Silezia privind solidaritatea și tranziția echitabilă ⁽³⁾. În acest document, părțile semnatare au subliniat că luarea în considerare a dimensiunii sociale a tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon este esențială pentru ca schimbările în curs să se poată bucura de sprijinul cetățenilor.

1.3. Piața unică rămâne un instrument-cheie pentru integrarea europeană. Europa ar avea de câștigat de pe urma revigorării ei, devenind mai durabilă și mai unită. De exemplu, piața unică digitală oferă oportunități și trebuie dezvoltată pentru a asigura competitivitatea UE, prin crearea unui mediu favorabil pentru noile forme de întreprinderi care apar pe această piață. Între timp, UE trebuie să se asigure că aceste noi forme de întreprinderi sunt durabile și că se extind și rămân în Europa.

1.4. Trebuie să acționăm simultan la toate nivelurile și să creăm o dinamică de acțiune pentru a aborda cele mai urgente provocări economice, sociale și de mediu. Ca atare, CESE consideră că dezvoltarea durabilă trebuie să se afle în centrul viitorului Europei ⁽⁴⁾ și solicită o **strategie globală a UE pentru 2050 privind durabilitatea, în vederea punerii în aplicare a Agendei 2030 a ONU** ⁽⁵⁾. Această schimbare de paradigmă necesită ea însăși schimbări în ceea ce privește (a) guvernarea – cu alte cuvinte, sunt necesare mecanisme de guvernare specifice pentru abordarea mai rapidă a problemelor urgente și soluționarea problemelor complexe. Rolul acestor mecanisme ar fi acela de a stabili o legătură între nivelul UE și cel al statelor membre, și nu de a înlocui acțiunea la oricare dintre aceste niveluri; (b) integrarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) în procesele de monitorizare economică și socială și în procesele bugetare ale UE. În acest scop, semestrul european ar putea fi echipat cu indicatori sociali, economici și de mediu noi, îmbunătățiți, măsurabili și complementari, pentru a monitoriza și a urmări toate aspectele și principiile Pilonului european al drepturilor sociale, precum și cele 17 ODD.

1.5. În ceea ce privește dimensiunea socială, în comparație cu alte părți ale lumii, UE poate fi mândră de modelul său social. Cu toate acestea, realizările și progresele sociale din Europa nu pot fi considerate un bun câștigat. În 2017, UE și-a confirmat angajamentul față de Pilonul european al drepturilor sociale (PEDS). Punerea lui în aplicare și calea de urmat sunt esențiale pentru ca elaborarea politicilor la nivelul UE și la nivel național să devină două procese coerente și care se consolidează reciproc, în vederea construirii unui nou consens privind o strategie economică și socială durabilă, pentru a-și îndeplini promisiunea de a asigura o creștere economică echilibrată și progres social, oferind o mai mare bunăstare cetățenilor ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Studiul Parlamentului European Global Trends to 2035 (Tendințe la nivel mondial în perspectiva anului 2035) și Raportul Sistemului european de evaluare a strategiilor și a politicilor (ESPAS), Global Trends to 2030: Challenges and Choices for Europe (Tendințe la nivel mondial în perspectiva anului 2030: provocări și opțiuni pentru Europa), publicat la 9 aprilie 2019.

⁽²⁾ Supporting the Sustainable Development Goals across the world: The 2019 Joint Synthesis Report of the European Union and its Member States (Sprijinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă la nivel mondial: raportul de sinteză comun pe 2019 al Uniunii Europene și al statelor sale membre), publicat la 16 mai 2019.

⁽³⁾ Solidarity and Just Transition Silesia Declaration (Declarația din Silezia privind solidaritatea și tranziția echitabilă), declarație ministerială adoptată la summitul liderilor organizat cu ocazia celei de-a 24-a sesiuni a Conferinței părților (COP 24) la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice (CCONUSC), la 3 decembrie 2018, la Katowice, în Polonia.

⁽⁴⁾ Avizul CESE din 26 septembrie 2019, pe tema documentului de reflecție „Către o Europă durabilă până în 2030” (încă nepublicat în JO).

⁽⁵⁾ Avizul CESE din 13 martie 2019, pe tema „Să fim receptivi la preocupările cetățenilor Europei pentru un viitor durabil (Drumul către Sibiu și mai departe)” (JO C 228, 5.7.2019, p. 37).

⁽⁶⁾ Avizul CESE din 25 ianuarie 2017, privind Pilonul european al drepturilor sociale (JO C 125, 21.4.2017, p. 10).

1.6. UE trebuie să își îmbunătățească politicile și măsurile vizând asigurarea egalității de gen și a altor forme de egalitate, pe lângă garantarea faptului că toate persoanele care se confruntă cu forme multiple de discriminare se bucură de șanse egale în societate.

1.7. Pentru a face față atât noilor priorități, cât și priorităților actuale din domeniul social, economic și al mediului, CESE solicită un buget al UE ambițios și mai bine direcționat, care să reflecte intenția de a răspunde la provocări ale Uniunii ce ar putea fi transformate în tot atâtea oportunități, oferindu-i acesteia un nou proiect. Prin urmare, CESE solicită o verificare a adecvării cadrului financiar multianual (CFM).

1.8. Implicarea structurată și sistematică a societății civile și dialogul social joacă un rol central în promovarea durabilității, în toate dimensiunile sale – economică, socială și de mediu – și, ca atare, ar trebui prevăzut un mandat clar pentru participarea societății civile la dezvoltarea, punerea în aplicare și monitorizarea strategiei. CESE salută ideea unui nou impuls care trebuie dat democrației europene, la îndemnul președintei alese a Comisiei, Ursula VON DER LEYEN, și este pregătit să își îndeplinească pe deplin rolul ce îi revine în cadrul conferinței privind viitorul Europei, a cărei organizare a fost propusă.

1.9. Dialogul social trebuie să joace în continuare un rol central în elaborarea și punerea în aplicare a unor politici și măsuri privind piața forței de muncă menite să constituie un ajutor real pentru întreprinderi și lucrători. Având în vedere provocările considerabile legate de tranziția echitabilă către o economie verde și o creștere durabilă, implicarea partenerilor sociali este esențială pentru a se ține seama de o serie de informații relevante și pentru a se ajunge la un consens cu privire la acțiunile ce trebuie întreprinse. Dialogul social și negocierile colective reprezintă o condiție esențială pentru realizarea unor tranziții echitabile, asigurarea unor locuri de muncă mai bune și a unor venituri decente, precum și pentru combaterea dumpingului social.

1.10. CESE sprijină impozitarea echitabilă și lupta împotriva fraudei, a evaziunii fiscale, a spălării de bani și a practicilor financiare ale paradisurilor fiscale; un obiectiv comun al instituțiilor UE, al guvernelor și al întreprinderilor trebuie să fie conlucrarea în vederea instituirii unor mecanisme eficiente, cum ar fi cele două directive împotriva evitării obligațiilor fiscale.

1.11. **Programul de lucru al Comisiei pentru 2020 și prioritățile și activitățile propuse** vor necesita, prin urmare, anumite ajustări ale obiectivelor, pozițiile și metodelor de lucru ale Comisiei. Toate politicile interne și externe ale UE trebuie să fie coerente și aliniate la ODD, astfel încât principiile eficienței, proporționalității și durabilității să fie luate în considerare în mod corespunzător.

1.12. Pentru a formula propuneri concrete referitoare la programul de lucru al Comisiei pentru 2020, CESE a ținut seama de orientările politice pentru următoarea Comisie Europeană 2019-2024, astfel cum au fost prezentate de președinta aleasă a Comisiei, în iulie 2019 (7).

1.13. Noua componență a Comisiei, așa cum a fost prezentată la 10 septembrie, reflectă prioritățile și ambițiile stabilite în aceste orientări politice, structura ei fiind determinată de necesitatea de a aborda schimbările climatice, tehnologice și demografice care ne transformă modul de viață și de lucru.

2. Dezvoltarea bazei noastre economice: modelul european pentru viitor – promovarea unei dezvoltări economice susținute, favorabile incluziunii și durabile, a unei piețe unice reînnoite, a ocupării forței de muncă depline și productive, precum și a muncii decente pentru toți

2.1. Este nevoie, în mod evident, de o nouă strategie economică europeană: un discurs pozitiv cu privire la viitoarea dezvoltare a economiei UE la nivel mondial, care să contribuie la consolidarea rezilienței UE la șocuri economice, precum și la creșterea durabilității – economică, socială și ecologică – a modelului său economic, restaurând astfel încrederea, stabilitatea și prosperitatea comună, a tuturor europenilor. Pornind de la progresele înregistrate în ultimii ani, această strategie ar putea pune bazele unei integrări economice, bugetare, financiare, sociale și politice mai strânse, necesară pentru realizarea obiectivelor pieței unice și ale uniunii economice și monetare (UEM) europene, care figurează la articolul 3 din TUE.

2.2. UE nu se poate baza decât pe o strategie judicioasă pe plan economic și solidă sub aspectul durabilității sociale și de mediu. Dimensiunea de mediu trebuie să ofere garanția faptului că „limitele planetei” sunt respectate, iar resursele naturale nu sunt utilizate în mod excesiv, astfel încât utilizarea lor durabilă, pe termen lung, să rămână posibilă, iar biodiversitatea să fie protejată în mod eficient (8). Sectorul afacerilor este un catalizator pentru dezvoltarea societății și a mediului și pentru o competitivitate durabilă. Întreprinderile europene sunt pregătite să își îndeplinească rolul și să își asume responsabilitățile care le revin, împreună cu lucrătorii și cu părțile interesate. Europa are nevoie de un mediu de afaceri care să contribuie la pregătirea unui viitor în care aspectele sociale și de mediu să constituie trăsăturile sale definitorii și care să ofere condiții propice pentru desfășurarea de activități economice, astfel încât întreprinderile să se bucure cu adevărat de o creștere durabilă și să genereze o redistribuire ulterioară a bogăției. Perspectivele de viitor pot îmbrăca și forma mai multor locuri de muncă de calitate, a unor oportunități mai bune de angajare și a unor drepturi exercitabile.

(7) Orientări politice pentru viitoarea Comisie Europeană 2019-2024 – „O Uniune mai ambițioasă: Programul meu pentru Europa”.

(8) Decizia nr. 1386/2013/UE din 20 noiembrie 2013 privind un Program general al Uniunii de acțiune pentru mediu până în 2020 „O viață bună, în limitele planetei noastre” (JO L 354, 28.12.2013, p.171).

2.3. Piața unică, cu toate dimensiunile sale, economică, socială și de mediu, se află în centrul integrării europene și contribuie semnificativ la economia socială de piață europeană. Ea trebuie însă finalizată, revitalizată și actualizată, astfel încât să devină o piață unică digitală. Ar trebui să se pună accentul pe crearea unor condiții favorabile pentru dezvoltarea diferitelor forme de întreprinderi (inclusiv a noilor modele economice), pe digitalizare și inovare, precum și pe oportunitățile transfrontaliere. Funcționarea pieței unice ar trebui consolidată și ar trebui să se garanteze un angajament deplin față de continuarea integrării sale. Prin urmare, ar trebui ca piața unică să fie în măsură să genereze dezvoltare economică durabilă și inovare, să atragă investiții, să sprijine întreprinzătorii și să stimuleze competitivitatea durabilă a întreprinderilor sale pe piețele globalizate. Este însă important să se recunoască și faptul că efectele pozitive ale pieței unice nu s-au resimțit în mod uniform în societate și că nu toți cetățenii pot beneficia de bogăția pe care a generat-o ⁽⁹⁾.

2.4. În ceea ce privește perspectivele macroeconomice, incertitudinea nu a scăzut. Retragerea preconizată a Regatului Unit din Uniunea Europeană și tensiunile apărute la nivel mondial, între Statele Unite și China, rămân incontestabil în discuție, ca riscuri de evoluție negativă a dezvoltării economice și a ocupării forței de muncă în viitorul apropiat. Potrivit Previzuniilor economice de vară ale Comisiei Europene, în pofida unei rate agregate scăzute a șomajului în comparație cu ultimele două decenii, se constată că o serie de țări nu au atins nivelurile de ocupare a forței de muncă din perioada dinaintea crizei. Se preconizează că, în acest an, rata de creștere a PIB-ului în Uniunea Europeană va fi de numai 1,4 % în UE și de 1,2 % în zona euro ⁽¹⁰⁾. CESE își exprimă preocuparea cu privire la faptul că riscurile de evoluție negativă care amenință perspectivele economice ale zonei euro ar putea să se transforme într-o altă criză socioeconomică, într-un viitor relativ apropiat, ceea ce ar genera provocări majore în privința capacității de adaptare ⁽¹¹⁾. Pentru a evita riscul unei noi recesiuni, este necesară o orientare bugetară extinsă (o orientare fiscală pozitivă) care să însoțească o politică monetară cu o abordare similară. Extinderea bugetului trebuie să fie semnificativă în special în statele membre care înregistrează excedente substanțiale în balanța de plăți și un sold bugetar stabil sau excedentar.

2.5. Creșterea PIB-ului nu reflectă bunăstarea majorității cetățenilor și nici degradarea mediului sau epuizarea resurselor naturale. Din acest motiv, este necesar să se elaboreze măsuri care să asigure binele societal și durabilitatea, însoțite de un set de indicatori mai adecvați, care să reflecte adevărata amploare a impactului economic pe termen lung. Dacă se ia în considerare numai PIB-ul, politicile astfel definite vor ține cont doar de impactul economic. Prin urmare, este necesar să se extindă cadrul de referință prin includerea unor indicatori sociali și de mediu pentru a elabora reforme cu adevărat durabile. Este esențial ca acești indicatori să fie compatibili și cu ODD ale ONU ⁽¹²⁾.

2.6. Disparitățile sociale profunde din interiorul statelor membre și dintre acestea, precum și dintre regiuni, ca și dezechilibrele teritoriale dintre zonele rurale și cele urbane sunt în continuare motive de îngrijorare. Se constată inegalități evidente și în ceea ce privește bunăstarea. În acest context, CESE salută tema prioritară a Președinției finlandeze a Consiliului, și anume „economia stării de bine”, și este de acord că reducerea inegalităților și a disparităților trebuie să constituie o prioritate politică. De asemenea, CESE este de acord că conceptul de economie a stării de bine trebuie integrat în viitoarele politici ale UE și merită să ocupe un loc mai central în procesul decizional în materie de economie și durabilitate.

2.7. UE se confruntă cu o situație geopolitică și economică în schimbare rapidă, cu accentuarea polarizării sociale și societale, cu o pondere tot mai mare a digitalizării și a tehnologiei în toate aspectele vieții, precum și cu schimbări climatice și alte provocări legate de mediu. Pentru a aborda aceste aspecte, transformarea industrială a UE este crucială și trebuie să țină seama pe deplin de ODD globale, care oferă un cadru esențial, la scară mondială, pentru o dezvoltare economică echitabilă și durabilă.

2.8. În acest context, ar trebui să se acorde mai multă atenție aspectelor sociale și de ocupare a forței de muncă care îi afectează pe tineri, în special în contextul dezbaterii privind viitorul muncii. Printre acestea se numără, de pildă, digitalizarea, lucrul pe platformele online, fragmentarea și precarizarea de pe piața muncii, care îi afectează pe tineri în mod special.

2.9. Efectele schimbărilor demografice vor fi cauza principală a unora dintre cele mai previzibile provocări cărora vor trebui să le facă față pe termen mediu Uniunea și statele sale membre. Ca urmare a evoluțiilor demografice, Europa va trebui să îmbunătățească integrarea pe piața muncii a femeilor, a lucrătorilor tineri sau mai în vârstă, a persoanelor cu handicap și a migranților. Sunt necesare politici mai dinamice, eficiente și eficace în domeniul pieței forței de muncă pentru a valorifica talentul, competențele și potențialul lor antreprenorial, precum și pentru a oferi locuri de muncă de calitate. În această ecuație ar trebui incluse și sisteme de protecție socială adecvate, precum și măsuri de asigurare a unei tranziții rapide de la șomaj la contracte de muncă și condiții de angajare stabile.

⁽⁹⁾ A se vedea nota de subsol 5.

⁽¹⁰⁾ Previzuniile de vară ale CE 2019 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2019-economic-forecast-growth-clouded-external-factors_en.

⁽¹¹⁾ Avizul CESE din 24 ianuarie 2019, privind Recomandarea de recomandare a Consiliului privind politica economică a zonei euro (JO C 159, 10.5.2019, p. 49).

⁽¹²⁾ Raportul OCDE din 1 martie 2019, Going beyond GDP: Measuring What Counts for Economic and Social Performance (Dincolo de PIB: Măsurarea aspectelor relevante pentru performanța economică și socială) și Avizul CESE din 29 martie 2012, pe tema „Dincolo de PIB – implicarea societății civile în alegerea indicatorilor complementari” (JO C 181, 21.6.2012, p. 14).

2.10. Investițiile în resurse umane și durabilitate socială pot contribui la abordarea acestor provocări comune. Îmbunătățirile aduse instituțiilor de pe piața forței de muncă (și anume, politicile active în domeniul pieței forței de muncă, un rol mai eficient al SPOFM⁽¹³⁾) ar trebui, în principiu, să se reflecte în condiții economice și sociale mai bune pentru un număr mai mare de cetățeni europeni. Pentru abordarea provocărilor menționate anterior, CESE solicită, printre altele, crearea unor sisteme de protecție socială mai eficiente, mai eficiente și mai durabile. În acest sens, Uniunea Europeană și statele sale membre dispun de o marjă de îmbunătățire a eficacității măsurilor de politică pe care le adoptă.

2.11. O astfel de acțiune s-ar putea axa pe angajamentul de a pune în aplicare Pilonul drepturilor sociale. Acest angajament, astfel cum este prevăzut în Proclamația interinstituțională, se bazează, printre altele, pe principiile creșterii durabile și promovării progresului economic și social, precum și pe coeziune și convergență, pe diversitatea sistemelor naționale și pe rolul esențial al partenerilor sociali⁽¹⁴⁾.

2.12. În plus, UE trebuie să se situeze pe un loc fruntaș în punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD), recunoscând, în primul rând, că resursele interne sunt generate, înainte de toate, de creșterea economică, fiind susținute de un mediu favorabil la toate nivelurile, și, în al doilea rând, că activitatea sectorului privat, experiența și creativitatea lucrătorilor, investițiile și inovarea reprezintă motoare importante ale dezvoltării⁽¹⁵⁾.

2.13. Dialogul social s-a dovedit a fi un instrument indispensabil pentru a îmbunătăți elaborarea politicilor și a legislației UE, pentru a anticipa legislația sau pentru a oferi o alternativă la aceasta, precum și pentru a consolida legitimitatea sa socială. Dialogul social poate fi, de asemenea, un instrument de punere în aplicare a agendei de dezvoltare durabilă.

2.14. În timpul crizelor financiare și economice, BCE a jucat un rol de stabilizator. CESE propune consolidarea rolului BCE de creditor de ultimă instanță. Cu toate acestea, ne confruntăm în continuare cu fenomene economice îngrijorătoare, cum ar fi un nivel modest al investițiilor, în pofida unei politici monetare relativ extinse, sau faptul că băncile depun fonduri la BCE, chiar la dobânzi negative. Întrucât riscul declanșării altor crize financiare sau economice nu poate fi eliminat, viitoarea Comisie trebuie să pună în aplicare măsuri prin care economia UE să devină mai puțin vulnerabilă și mai rezilientă. În plus, pentru a preveni eventualele crize, viitoarea Comisie trebuie să introducă măsuri de stabilizare a piețelor financiare și, în special, de consolidare a componentei de cerere a economiei. Aplicarea rigidă a normelor fiscale afectează dezvoltarea economică, în special în situația ambiguă actuală. CESE recomandă încă o dată punerea în aplicare a regulii de aur⁽¹⁶⁾.

Propuneri:

- Agenda 2030 a ONU prezintă 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD), pe care UE s-a angajat să le îndeplinească până în 2030. CESE solicită **o strategie globală a UE pentru durabilitate pentru 2050, în vederea punerii în aplicare a Agendei 2030 a ONU, garantată de un buget ambițios al UE, și consideră că punerea în aplicare a PEDS va contribui la acest lucru**⁽¹⁷⁾.
- **O nouă strategie europeană privind politica industrială și în domeniul pieței interne în vederea dezvoltării unui model durabil al economiei sociale de piață** trebuie să garanteze că Europa este un lider în domeniul tehnologiei, al inovării și al durabilității, prin:
 - **revitalizarea, reformarea și finalizarea pieței unice** prin revizuirea directivelor-cheie, cu scopul de a asigura condiții favorabile pentru întreprinderi, IMM-uri și diversele forme de întreprindere (cum ar fi noile modele economice și economia socială), precum și pentru inovare și dezvoltarea competențelor. Aceasta presupune revizuirea sistemelor de mobilitate și a celorlalte formule transfrontaliere, în special a pieței unice a serviciilor.
 - Având în vedere rolul din ce în ce mai important al economiei sociale în promovarea unei dezvoltări economice durabile și favorabile incluziunii, precum și al dimensiunii sociale a UE, CESE consideră că realizarea unui ecosistem favorabil economiei sociale – cu finanțare adecvată din partea UE – este un obiectiv important, ce trebuie abordat în programul de lucru al Comisiei⁽¹⁸⁾;

⁽¹³⁾ Avizul CESE din 17 iulie 2019, pe tema „Noul rol al serviciilor publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM) în contextul punerii în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale” (JO C 353, 18.10.2019, p. 46).

⁽¹⁴⁾ Proclamația interinstituțională privind Pilonul european al drepturilor sociale (JO C 428, 13.12.2017, p. 10).

⁽¹⁵⁾ Rezoluție adoptată de Adunarea Generală a ONU la 25 septembrie 2015: Transforming our world: the 2030 agenda for Sustainable Development (Transformarea lumii în care trăim: Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă).

⁽¹⁶⁾ A se vedea, în special, avizul CESE din 24 ianuarie 2019, privind Recomandarea de recomandare a Consiliului privind politica economică a zonei euro (JO C 159, 10.5.2019, p. 49) și următoarele avize: din 14 februarie 2018, pe tema Argumente desprinse din experiența trecutului pentru evitarea unor politici de austeritate drastice în UE, (JO C 227, 28.6.2018, p. 1); din 18 ianuarie 2018, pe tema Recomandare de recomandare a Consiliului privind politica economică a zonei euro (JO C 197, 8.6.2018, p. 33); din 10 iulie 2013, pe tema Cartea verde „Finanțarea pe termen lung a economiei europene” (JO C 327, 12.11.2013, p. 11); din 26 martie 2014, pe tema Impactul investițiilor sociale asupra ocupării forței de muncă și a bugetelor publice (JO C 226, 16.7.2014, p. 21); din 14 aprilie 2018, pe tema Finanțarea pilonului european al drepturilor sociale (JO C 262, 25.7.2018, p. 1) și din 20 februarie 2019, pe tema Analiza anuală a creșterii 2019: Pentru o Europă mai puternică într-un context de incertitudine la nivel mondial (JO C 190, 5.6.2019, p. 24).

⁽¹⁷⁾ A se vedea nota de subsol 5.

⁽¹⁸⁾ Avizul CESE din 17 octombrie 2018, privind Fondul social european Plus (FSE+) (JO C 62, 15.2.2019, p. 165).

- crearea condițiilor-cadru pentru o transformare **digitală autentică** și o piață unică digitală, pentru a redobândi competitivitatea durabilă globală și pentru a asigura creștere și locuri de muncă durabile, dezvoltând, în același timp, o viziune europeană în domenii precum dezvoltarea inteligenței artificiale și a roboticii etice. Europa are nevoie de o schimbare generală pentru a deveni cea mai dinamică regiune din lume în materie de tehnologie digitală – având în vedere oportunitățile oferite de noile tehnologii care transformă societatea, cum ar fi tehnologia *blockchain*, natura globală a economiei digitale și integrarea întreprinderilor în lanțurile valorice globale ⁽¹⁹⁾ – astfel încât să poată oferi un mediu favorabil inovării, antreprenoriatului, creării de locuri de muncă de înaltă calitate, bine plătite și productive, care să respecte mediul, precum și o economie reală, care să aducă beneficii tuturor ⁽²⁰⁾. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită **dobândirii de competențe digitale**, în contextul sprijinirii în continuare a științelor, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM) și a programelor de ucenicie. Sistemele de învățământ ar trebui reformate acolo unde este necesar pentru a fi adaptate finalității lor în domeniul digital, printre altele, **și ar trebui îmbunătățite investițiile în sistemele de învățământ** ⁽²¹⁾;
- sprijinirea în continuare a transformării pieței europene a forței de muncă, asigurându-se totodată buna funcționare, echitatea și siguranța ei ⁽²²⁾. **CESE recomandă să se ia măsuri pentru a se garanta că toți lucrătorii** din UE, inclusiv cei din noile forme de muncă, **intră sub incidența legislației privind protecția securității și sănătății în muncă cu privire la toate aspectele legate de activitatea lor** ⁽²³⁾, **și pot beneficia de cele mai bune tehnologii de îmbunătățire a securității și sănătății la locul de muncă** și de prevenire a accidentelor, luând în considerare în mod corespunzător impactul pe care îl poate avea acest lucru asupra protecției vieții private și controlului performanței ⁽²⁴⁾;
- garantarea dreptului la învățare pe tot parcursul vieții pentru toate persoanele ar trebui înscrisă pe agenda UE, acordându-se o atenție deosebită dobândirii competențelor digitale. Sistemele naționale de educație, formare și ucenicie ar trebui dezvoltate în continuare, cu accent pe domeniile STIM și pe sistemele de învățământ dual, ceea ce va duce la o mai bună adaptare la cerințele de pe piața muncii și le va oferi oamenilor posibilitatea să dobândească competențele necesare și să se recalifice sau să se perfecționeze pentru a atenua consecințele revoluției digitale, ale schimbărilor climatice și ale evoluțiilor demografice ⁽²⁵⁾;
- propunerea **unui ansamblu coerent de politici** macroeconomice, industriale, sectoriale și în domeniul muncii pentru a garanta ecologizarea economiei europene ⁽²⁶⁾. Scopul este de a îmbunătăți funcționarea întregului lanț de aprovizionare și de a genera locuri de muncă decente de-a lungul lui, creând oportunități de ocupare a forței de muncă la scară largă. Acest lucru presupune valorificarea **potențialului de creare și promovare a unor locuri de muncă de calitate, ecologice și productive**, prin stabilirea unui program de dezvoltare ecologică și durabilă și prin punerea în aplicare a unor inițiative care să permită întreprinderilor, în special IMM-urilor și microîntreprinderilor, să adopte obiectivele de dezvoltare durabilă în cadrul strategiei lor de afaceri.
- **Semestrul european**, care este și cadrul de guvernanță economică al UE, pune accentul într-o anumită măsură pe ocuparea forței de muncă și pe performanțele sociale, însă este deficitar în ceea ce privește pericolele pe care le prezintă schimbările climatice și progresele UE în direcția atingerii obiectivelor de la Paris, astfel cum sunt raportate în analiza anuală a creșterii pentru 2019. Prin urmare, CESE solicită o strategie de dezvoltare durabilă a UE pentru 2050, care să fie de perspectivă și integrată într-un ciclu de dezvoltare durabilă, bazată pe **indicatori și ținte sociale, economice și de mediu măsurabile și complementare** ⁽²⁷⁾, **pentru a elabora reforme cu adevărat durabile, nu doar reforme structurale pentru sustenabilitatea finanțelor publice**.
- Tabloul de bord social s-a dovedit a fi un instrument util, dar care poate fi îmbunătățit. Cei 14 indicatori ai tabloului de bord și subindicatorii (35 în total) ar trebui să facă obiectul unei revizuirii permanente, la care să participe partenerii sociali și organizațiile societății civile, pentru a fi adaptați la obiectivele politice și la schimbările socioeconomice din Europa.
- CESE consideră că, **într-un program de acțiune, ar trebui incluși următorii factori de reziliență esențiali** ⁽²⁸⁾:
 - **consolidarea stabilității financiare**: creșterea capacității financiare a Mecanismului european de stabilitate (MES), promovarea unei politici fiscale europene care să includă armonizarea fiscală, facilitarea autonomiei fiscale a statelor membre și instituirea unor mecanisme eficiente de combatere a fraudei fiscale;
 - **finalizarea uniunii economice și monetare** prin extinderea obiectivelor BCE, crearea unei trezorerii europene unice, înzestrată cu competența de a emite titluri de creanță, și îmbunătățirea și democratizarea guvernanței zonei euro;

⁽¹⁹⁾ A se vedea nota de subsol 5.

⁽²⁰⁾ Avizul CESE din 17 octombrie 2018, pe tema „Pactul european privind finanțele și clima” (JO C 62, 15.2.2019, p. 8).

⁽²¹⁾ A se vedea nota de subsol 5.

⁽²²⁾ Raportul Comisiei globale a OIM privind viitorul muncii – Work for a brighter future (Munca pentru un viitor mai luminos), din 22 ianuarie 2019. Acest raport consideră sănătatea și siguranța ca parte integrantă a garanției universale pentru lucrători.

⁽²³⁾ Avizul CESE din 25 septembrie 2019, pe tema „Sinteza costurilor și beneficiilor generate de investițiile în securitate și sănătate în muncă (SSM)” (încă nepublicat în JO).

⁽²⁴⁾ Employment and social development in Europe 2019 (Evoluția ocupării forței de muncă și a situației sociale în Europa în 2019). Evaluarea trimestrială din 26 martie 2019.

⁽²⁵⁾ Avizul CESE din 25 septembrie 2019, pe tema „Pilonul european al drepturilor sociale – evaluarea punerii în aplicare inițiale și recomandări pentru viitor” (încă nepublicat în JO).

⁽²⁶⁾ Avizul CESE din 21 septembrie 2017, pe tema „Tranziția către un viitor european mai durabil – o strategie pentru 2050” (JO C 81, 2.3.2018, p. 44).

⁽²⁷⁾ A se vedea nota de subsol 5.

⁽²⁸⁾ Avizul CESE din 17 iulie 2019, pe tema „Către o economie europeană mai rezilientă și mai durabilă” (JO C 353, 18.10.2019, p. 23).

- **creșterea productivității economiilor europene**, prin focalizarea atenției asupra unor factori esențiali, cum ar fi investițiile (publice și private), cercetarea, dezvoltarea, educația și formarea profesională, îmbunătățirea gestionării întreprinderilor și a participării lucrătorilor;
- **piețele forței de muncă și calitatea ocupării forței de muncă**: consolidarea negocierilor colective și a dialogului social, asigurarea funcționării cu eficacitate a stabilizatorilor automați, crearea unui sistem european al asigurărilor pentru șomaj (complementar sistemelor naționale) și conceperea unor politici active de ocupare a forței de muncă, mai multe și mai bune, susținute printr-un nou rol al serviciilor publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM);
- **promovarea coeziunii sociale** prin dezvoltarea și punerea în aplicare a PEDS, cu o finanțare adecvată și mai bine direcționată, și prin dialog social;
- **promovarea creării unui mediu favorabil pentru activitatea antreprenorială** și pentru investiții prin îmbunătățirea finanțării întreprinderilor. Finalizarea de urgență a uniunii piețelor de capital (UPC) și a uniunii bancare, inclusiv a unui sistem european de asigurare a depozitelor (EDIS);
- **combaterea șomajului de lungă durată și reintegrarea** persoanelor descurajate constituie un alt domeniu de politică esențial, care necesită măsuri specifice urgente. CESE **sprijină cerințele minime pentru ajutorul de șomaj** în ceea ce privește rata de înlocuire netă, perioada de acordare a indemnizației de șomaj și rata de acoperire, precum și formarea și sprijinirea lucrătorilor în situație de șomaj.
- Este absolut crucial să fie depășit deficitul de investiții publice și private pentru a se atinge nivelurile de investiții pe termen scurt din 2007 (22,5 % din PIB în UE, față de 20,5 % în prezent; ambele valori sunt încă semnificativ mai mici decât cele ale Chinei și SUA). Prin urmare, una dintre principalele priorități ale politicilor bugetare trebuie să fie investițiile publice și favorizarea investițiilor private, precum și lansarea unui proces de reformă pentru a îmbunătăți mediul de afaceri. Aceste reforme trebuie să fie însoțite de reforme prin care să se îmbunătățească calitatea locurilor de muncă, să se reducă nivelurile alarmante de precaritate și să se asigure standarde ridicate în ceea ce privește drepturile sociale și ale lucrătorilor ⁽²⁹⁾.
- CESE consideră că, la stabilirea valorilor de referință și a standardelor minime pentru o Europă socială „cu rating AAA” ⁽³⁰⁾, Comisia Europeană și statele membre ar trebui să convină asupra unui set de principii, definiții și metode comune pentru instituirea unui sistem adecvat de venit minim în toate statele membre. Lucrările actuale referitoare la bugetele de referință ⁽³¹⁾ și Rețeaua europeană pentru un venit minim ⁽³²⁾ oferă Comisiei Europene și statelor membre un punct de plecare pentru stabilirea unor criterii comune de definire a ceea ce constituie un venit minim adecvat, astfel încât oamenii să iasă din starea de sărăcie și să ducă o viață decentă, compatibilă cu demnitatea umană. Ar trebui să se aibă în vedere o inițiativă legislativă a UE în acest domeniu, în consultare cu toate părțile interesate.
- Sunt necesare investiții publice suplimentare în domeniile sănătății, educației și incluziunii sociale, precum și în ecologizarea economiei, în special la nivel local și regional. Acestea ar trebui implementate prin aplicarea regulii de aur pe care Comitetul a recomandat-o în câteva dintre cele mai recente avize ale sale: **cheltuielile pentru investiții, în special cele care vizează promovarea unei creșteri durabile, pe termen lung, nu sunt luate în considerare în realizarea obiectivelor de deficit ale Pactului de stabilitate și de creștere**. Acest lucru, dacă va fi combinat cu un proces de reformă, va asigura în continuare sustenabilitatea pe termen lung a finanțelor publice ⁽³³⁾.
- **CESE ia notă de angajamentul președintei alese a Comisiei, de a prezenta o propunere de instrument juridic prin care fiecare lucrător din Uniunea noastră să beneficieze de un salariu minim echitabil. Comitetul consideră că este util să se stabilească criterii prin care să se poată evalua adecvarea salariilor scăzute**, pentru a preveni sărăcia în rândul salariaților, inclusiv prin promovarea analizei și a schimbului de bune practici prin intermediul proceselor de învățare reciprocă disponibile și prin introducerea unor standarde comune în vederea stabilirii unor salarii minime transparente și previzibile, în cazul în care acestea există și în care partenerii sociali doresc acest lucru ⁽³⁴⁾.
- Atenuarea disparităților sociale, combaterea evaziunii și a fraudei fiscale și sprijinirea unei distribuiri mai echitabile a sarcinii fiscale trebuie să devină priorități politice pentru viitoarea Comisie. Prin urmare, CESE solicită aplicarea fără întârziere a regulilor adoptate pentru combaterea acestor forme de infracțiuni și practici abuzive la nivel european și evaluarea posibilității de a pune în aplicare alte măsuri, mai eficace, care să includă și instrumente destinate să pună capăt activităților ilicite ale paradisurilor fiscale ⁽³⁵⁾.

⁽²⁹⁾ A se vedea nota de subsol 11.

⁽³⁰⁾ Avizul CESE din 20 februarie 2019, pe tema „Pentru o directivă-cadru europeană privind venitul minim” (JO C 190, 5.6.2019, p. 1).

⁽³¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1092&intPagelD=2312&langId=ro>

⁽³²⁾ <https://emin-eu.net/what-is-emin/>

⁽³³⁾ A se vedea nota de subsol 16.

⁽³⁴⁾ A se vedea nota de subsol 25.

⁽³⁵⁾ A se vedea nota de subsol 11.

3. Construirea unui viitor mai ecologic, mai echitabil și mai incluziv – adoptarea unor măsuri urgente în vederea combaterii schimbărilor climatice și a impactului lor

3.1. CESE subliniază că protecția mediului trebuie să fie o prioritate de prim rang pentru UE, având în vedere degradarea actuală a mediului, și că aceasta trebuie integrată în toate politicile și acțiunile Uniunii. Comitetul subliniază că UE ar trebui să elaboreze o strategie reînnoită pentru politica industrială, compatibilă cu necesitatea de a lua măsuri eficiente de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, de creștere a ponderii surselor regenerabile de energie în mixul energetic și de economisire a energiei, astfel încât să se garanteze că măcar obiectivele Acordului de la Paris sunt puse în aplicare pe deplin și fără întârziere. În același timp, UE ar trebui să îndemne celelalte părți la Acordul de la Paris să își îndeplinească angajamentul de a asigura condiții de concurență echitabile pentru întreprinderile europene. Acest lucru ar trebui să se reflecte și într-o aliniere a obiectivelor UE de reducere a emisiilor pentru 2030 și 2050.

3.2. Schimbările climatice din ce în ce mai rapide, scăderea drastică a biodiversității, o serie întregă de alte riscuri pentru mediul înconjurător și incapacitatea colectivă de a aplica politici de succes reprezintă, de asemenea, amenințări fundamentale pentru populația, economia și ecosistemele Europei. De aceea, avem nevoie de o strategie cuprinzătoare de dezvoltare durabilă a UE pentru 2050, pentru punerea în aplicare a Agendei 2030 a ONU. UE ar trebui să asigure o tranziție justă și durabilă accelerată, pentru a atinge un nivel cât mai ridicat de aprovizionare cu energie din surse regenerabile. Aceasta ar trebui să fie curată, accesibilă și prietnică apariției unui sentiment de implicare în rândul comunităților și al cetățenilor.

3.3. Europa trebuie să se manifeste ca lider în ceea ce privește acțiunile în favoarea mediului și de combatere a schimbărilor climatice. CESE salută faptul că intensificarea eforturilor în domeniul climei este și va rămâne una dintre prioritățile UE, astfel cum se prevede în Orientările politice ale președintei alese a Comisiei, dna VON DER LEYEN. Durabilitatea mediului va necesita o gamă largă de politici, inclusiv de natură comercială. Ea va mai impune și aplicarea, în timp util, a unor măsuri la nivel mondial, la nivelul UE, la nivel național și regional, în domenii precum energia și transporturile, impozitarea, cercetarea, politica industrială și politica în domeniul concurenței, precum și ocuparea forței de muncă și politicile sociale.

3.4. În general, previziunile referitoare la impactul punerii deplină în aplicare a Acordului de la Paris arată că tranziția către o economie neutră din punctul de vedere al impactului asupra climei ar putea duce la o creștere a PIB-ului cu încă 1,1 % și a ocupării forței de muncă cu 0,5 %, în comparație cu un scenariu care nu prevede politici de combatere a schimbărilor climatice. Aceasta echivalează cu crearea a 1,2 milioane de locuri de muncă suplimentare în UE până în 2030, pe lângă cele 12 milioane de noi locuri de muncă deja preconizate ⁽³⁶⁾. Pentru ca acest lucru să se întâmple, ar trebui să se asigure condiții echitabile de concurență la nivel internațional, în special pentru industriile europene mari consumatoare de resurse și de energie ⁽³⁷⁾.

3.5. Tranziția către o economie circulară și neutră din punctul de vedere al impactului asupra climei nu va fi neapărat favorabilă incluziunii, deoarece presupune costuri și riscuri care par a fi destul de mari pentru anumite sectoare. O tranziție echitabilă are două dimensiuni principale: una referitoare la „rezultate” (noul model de ocupare a forței de muncă și noul peisaj socioeconomic într-o economie decarbonizată) și una referitoare la „proces” (modul în care ajungem la destinație). „Rezultatul” ar trebui să fie o bază industrială și economică solidă, susținută de un mediu de investiții favorabil și de sisteme funcționale în materie de muncă și de educație, în măsură să asigure condiții decente de muncă pentru toți, într-o societate favorabilă incluziunii, în care sărăcia a fost eradicată. „Procesul”, adică modul în care ajungem la destinație, ar trebui să se bazeze pe o tranziție gestionată prin politici economice viabile și printr-un dialog social și civil care să conteze la toate nivelurile, pentru a garanta că partajarea sarcinilor și a beneficiilor este echitabilă și că nimeni nu este lăsat în urmă. Măsurile și reformele necesare pot avea un impact considerabil asupra oamenilor și regiunilor, inclusiv prin redistribuirea masivă a forței de muncă între sectoare și profesii, precum și prin schimbări profunde în ceea ce privește viitoarele cerințe în materie de competențe. **Pentru o tranziție durabilă este nevoie de investiții în sisteme eficiente și integrate de protecție socială.** În plus, această tranziție trebuie să fie însoțită de o consolidare profundă și democratică a uniunii economice și monetare și de o strategie financiară solidă, capabilă să asigure finanțarea adecvată a tranziției durabile în contextul unui nou cadru financiar multianual ambițios, al unor sisteme fiscale naționale sustenabile și echitabile și al unor investiții publice considerabile la nivel național și european. În acest context, se impune o verificare a adecvării pentru cadrul financiar multianual (CFM).

3.6. Anumite instrumente ale UE, cum ar fi semestrul european, FSE și Fondul european de ajustare la globalizare (FEG), precum și dialogul social european pot contribui la o tranziție echitabilă prin sprijinirea întreprinderilor, a lucrătorilor și a familiilor dependente de o activitate desfășurată în sectoarele mari consumatoare de energie în timpul tranziției, inclusiv prin recalificare, reprofesionalizare, consiliere personalizată privind căutarea unui loc de muncă și, eventual, suplینirea pierderii de venituri.

3.7. CESE salută noile orientări privind raportarea de către întreprinderi a informațiilor legate de schimbările climatice, care se înscriu în Planul de acțiune al Comisiei privind finanțarea durabilă, precum și principalele recomandări privind tipurile de activități economice care pot contribui în mod real la atenuarea schimbărilor climatice sau la adaptarea la acestea (taxonomie) ⁽³⁸⁾. În această privință, este esențial să se stabilească din timp, clar și ferm, ce activități sunt cu adevărat durabile din punctul de vedere al mediului ⁽³⁹⁾.

⁽³⁶⁾ Eurofound (2019), Future of manufacturing – Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement (Viitorul industriei prelucrătoare – Scenariu energetic: implicațiile Acordului de la Paris privind schimbările climatice asupra ocupării forței de muncă), raport de cercetare Eurofound, februarie 2019.

⁽³⁷⁾ Avizul CESE din 17 iulie 2019, pe tema „Perspectiva industrială sectorială a reconcilierii politicii în domeniul climei cu cea energetică” (JO C 353, 18.10.2019, p. 59).

⁽³⁸⁾ Comunicarea Comisiei din 18 iunie 2019, pe tema „Orientări privind raportarea nefinanciară: Supliment privind raportarea informațiilor legate de climă”.

⁽³⁹⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European din 17 octombrie 2018 privind Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea unui cadru de facilitare a investițiilor durabile [COM(2018) 353 final – 2018/0178 (COD)] și privind Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) 2016/1011 privind indicii de referință pentru activitățile cu impact scăzut în ceea ce privește emisiile de carbon și indicii de referință pentru activitățile cu impact pozitiv în ceea ce privește emisiile de carbon [COM(2018) 355 final – 2018/0180 (COD)] (JO C 62, 15.2.2019, p. 103).

Propuneri:

- CESE sprijină elaborarea, în cadrul dialogului social la nivelul național și european corespunzător, a unor măsuri privind „tranzițiile echitabile”, care să introducă măsuri și acțiuni concrete de gestionare, modificare și garantare a unei minime protecții în cazul restructurării locurilor de muncă sau al concedierilor colective care au loc ca urmare a tranziției (în domeniile tehnologiei, demografiei, globalizării, schimbărilor climatice, economiei circulare), inclusiv dreptul de a se angaja în negocieri colective pentru a anticipa schimbarea și pentru a oferi sprijin lucrătorilor afectați [evoluția Directivei privind concedierile colective ⁽⁴⁰⁾].
- O **tranziție echitabilă** trebuie să constituie parte integrantă a cadrului politicii de dezvoltare durabilă. Strategiile de tranziție echitabilă ar trebui să se concentreze asupra corectării efectelor distributive negative ale măsurilor de combatere a schimbărilor climatice și asupra gestionării active a tranzițiilor de pe piața forței de muncă, inclusiv a aspectelor legate de dezvoltarea regională.
- Pentru a face față provocărilor legate de climă și mediu, UE trebuie să **treacă de la o economie liniară la o economie circulară, neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon, care să asigure cicluri de lungă durată și cât mai eficiente cu putință** ⁽⁴¹⁾.
- CESE consideră că pactul privind finanțele și clima ar trebui să acopere toate aspectele legate de politicile de combatere a schimbărilor climatice, cum ar fi tranziția echitabilă (măsuri de atenuare a efectelor schimbărilor, dar și compensații pentru daune și pierderi) și abordări eficiente în ceea ce privește adaptarea la schimbările climatice. Modelul economiei circulare trebuie să fie privilegiat, pe cât posibil, iar cadrul său de reglementare trebuie îmbunătățit. Întregul pachet va trebui să fie finanțat prin intermediul unor bugete adecvate pentru reorientarea investițiilor actuale (orientarea ecologică) și din noi surse de finanțare accesibile ⁽⁴²⁾.
- Pactul impune instituirea unui cadru de politică european clar și previzibil pe termen lung, pentru a garanta planificarea investițiilor. Acest cadru trebuie să fie însoțit de o reflecție activă asupra diferitelor opțiuni de politică, de exemplu mecanismele de ajustare la frontiere, cum ar fi taxa pe emisiile de dioxid de carbon, pentru a evita relocarea emisiilor de dioxid de carbon ⁽⁴³⁾ în cazul produselor care nu sunt supuse aceluiași standarde sociale și de mediu ⁽⁴⁴⁾.
- După ce taxonomia privind durabilitatea ⁽⁴⁵⁾ va fi adoptată și pusă în aplicare pe deplin, ar trebui să se ia în considerare nevoia de eventuale măsuri legislative suplimentare, dacă este cazul, pe baza unei evaluări solide a impactului. În acest context, CESE face referire la două avize ale sale, cu privire la un pact european privind finanțele și clima ⁽⁴⁶⁾ și, respectiv, la planul de acțiune al Comisiei privind finanțarea creșterii durabile ⁽⁴⁷⁾.
- Trebuie intensificate **investițiile, atât publice, cât și private**, în economia neutră din punctul de vedere al emisiilor de carbon, pentru a atinge obiectivele UE actualizate la un nivel superior de reducere a emisiilor pentru anul 2030 și va fi necesară o schimbare radicală pentru a atinge obiectivul privind neutralitatea emisiilor de carbon până în 2050, în conformitate cu obiectivele de la Paris. Scăderea persistentă a investițiilor în domeniul energiei din surse regenerabile în Europa contrastează, de asemenea, cu nivelul ridicat al subvențiilor existente pentru combustibilii fosili și alte subvenții dăunătoare mediului, acordate în continuare în statele membre. Problematică sunt nu doar investițiile insuficiente: și alocarea resurselor existente este disfuncțională. Pentru a inversa aceste tendințe negative sunt necesare obiective clare ale politicilor și un cadru de politici mai coerent. În orice caz, sfârșitul erei combustibililor fosili în Europa trebuie să fie însoțit de investițiile necesare pentru a asigura protecția lucrătorilor săi, înființarea de locuri de muncă și sprijinirea dezvoltării locale. Procesele de tranziție trebuie să fie negociate cu partenerii sociali și cu organizațiile societății civile și să fie legate de transparență și de politici eficiente de comunicare.
- **Emisiile de CO₂ ar trebui să fie impozitate la nivelul UE într-un mod echitabil din punct de vedere social**, astfel încât poluatorii să plătească și să fie sprijinite investițiile în energie curată, la prețuri accesibile. Impozitarea energiei poate sprijini tranziția către o energie curată și poate contribui la o creștere durabilă și echitabilă din punct de vedere social.
- În UE, unul dintre cele mai mari riscuri pentru sănătatea mediului este poluarea aerului, care provoacă aproximativ 400 000 de decese premature pe an. Combaterea poluării aerului prin intermediul acțiunilor de combatere a schimbărilor climatice reprezintă o posibilitate de a obține un sprijin mai consistent din partea opiniei publice și a decidenților politici pentru politicile privind schimbările climatice.

⁽⁴⁰⁾ A se vedea nota de subsol 25.

⁽⁴¹⁾ A se vedea nota de subsol 5.

⁽⁴²⁾ A se vedea nota de subsol 19.

⁽⁴³⁾ A se vedea nota de subsol 7.

⁽⁴⁴⁾ A se vedea nota de subsol 19.

⁽⁴⁵⁾ A se vedea nota de subsol 38.

⁽⁴⁶⁾ A se vedea nota de subsol 19.

⁽⁴⁷⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European din 17 octombrie 2018 privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Plan de acțiune: finanțarea creșterii durabile (JO C 62, 15.2.2019, p. 73).

- Combaterea sărăciei energetice și a precarității aprovizionării cu apă și garantarea unor alimente accesibile, sănătoase și de bună calitate și a unor produse sigure, precum și încetarea expunerii la substanțe chimice toxice. O gamă largă de instrumente de politică, inclusiv politica agricolă a UE, ar trebui să contribuie la satisfacerea noilor cerințe societale, de exemplu prin metode de producție durabile, o alimentație mai bună, reducerea risipei de alimente, îmbunătățirea calității vieții animalelor, protecția climei și conservarea biodiversității.
- UE ar trebui să sprijine eforturile țărilor partenere de eliminare treptată a subvențiilor dăunătoare mediului, pentru a le ajuta să pună în aplicare Agenda 2030 și Acordul de la Paris privind schimbările climatice.
- Politica comercială a UE trebuie să fie în concordanță cu Agenda 2030 și cu Acordul de la Paris. Dispozițiile existente privind acordurile vizând capitolul referitor la comerț și la dezvoltarea durabilă trebuie puse în aplicare în mod eficace.

4. Protejarea cetățenilor și a libertăților – pace, justiție și instituții puternice

4.1. UE este un furnizor de pace, stabilitate și prosperitate atât în Europa, cât și dincolo de granițele ei, în ciuda numeroaselor provocări interne și externe cu care se confruntă. UE apără cu fermitate principiile democrației, statului de drept și ale drepturilor fundamentale. Acestea ghidează politicile noastre și promovează un sentiment de apartenență, valorificând cultura noastră comună. Democrația trebuie respectată în Europa și promovată în străinătate. Angajamentul civic, responsabilitatea publică și procesele decizionale mai echitabile, mai transparente și mai favorabile incluziunii trebuie consolidate la toate nivelurile.

4.2. UE are nevoie de societăți deschise și dinamice, în care persoanele au drepturi egale și pot trăi fără a fi supuse discriminării și cu respectarea deplină a vieții private și a siguranței lor. Diversitatea culturală îmbogățește Europa și pe cetățenii săi. Diversitatea face parte integrantă din identitatea și forța Europei.

4.3. Europa se confruntă cu provocări majore, care trebuie abordate și discutate nu numai din perspectivă națională, ci și din perspectivă europeană. În acest scop, dispozițiile articolelor 10 și 11 din TUE trebuie aplicate pe deplin. Prin urmare, democrația europeană trebuie să consolideze dimensiunea transnațională a obiectivelor și provocărilor sale, promovând, în același timp, o cetățenie europeană bazată pe valorile comune ale Uniunii Europene, oferind mai multe posibilități în materie de educație instituțională europeană, creând un cadru social deliberativ și care încurajează participarea, cu un accent mai puternic pe Europa.

4.4. Evoluțiile demografice arată că Europa va avea nevoie de migranți, de talentul, competențele și potențialul lor antreprenorial. Scenariul și politicile în materie de migrație trebuie modificate urgent, pe baza unei cooperări mai strânse cu țările terțe, pentru a asigura o dezbateră rațională, bazată pe fapte. Refugiații și migranții nu ar trebui să fie priviți ca o amenințare, ci ca o oportunitate pentru modelul social și economic al Europei. Pentru aceasta, avem nevoie de o abordare și de o strategie cuprinzătoare în materie de migrație, inclusiv migrație legală.

Propuneri:

- UE are nevoie de un mecanism cuprinzător și aplicabil pentru monitorizarea periodică a situației democrației și a statului de drept în toate țările membre.
- Mass-media liberă și independentă și societatea civilă trebuie să beneficieze de sprijin și să li se permită să își joace rolul în democrație.
- Politica privind protecția consumatorilor este apropiată de interesele publicului și poate influența așadar angajamentul populației față de procesul de integrare al UE. CESE solicită Comisiei să asigure respectarea și consolidarea drepturilor consumatorilor în cadrul procesului REFIT, în lumea digitală și în legătură cu siguranța produselor și a serviciilor. Comisia ar trebui să consolideze măsurile de eliminare a sărăciei energetice și a sărăciei la nivelul consumului și să înlesnească accesul tuturor europenilor la alimente și la servicii. De asemenea, Comisia ar trebui să promoveze drepturile consumatorilor la informare, educație și participare, precum și dreptul lor de a se organiza astfel încât interesele să le fie reprezentate atunci când sunt elaborate norme care îi privesc.
- Comisia trebuie să încheie revizuirea principalelor instrumente juridice și nejuridice ale politicii europene pentru protecția consumatorilor, ca politică în domeniul cetățeniei cu caracter transversal și orizontal, și să prezinte un nou plan de acțiune pentru protecția și apărarea consumatorilor pentru următorii 10 ani.
- În plus, ținând seama de faptul că accesul la serviciile de interes general (SIG) este o componentă esențială a justiției sociale și se bazează pe principiul tratamentului egal al utilizatorilor, care interzice orice tip de discriminare sau excludere, CESE solicită clarificarea conceptului de acces universal la SIG, precum și introducerea unor măsuri legislative care să oblige statele membre să stabilească indicatori de acces ⁽⁴⁸⁾.

⁽⁴⁸⁾ Avizul CESE din 19 iunie 2019, pe tema „Pentru o mai bună punere în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale și promovarea serviciilor esențiale” (O C 282, 20.8.2019, p. 7).

- Comisia ar trebui să prezinte o agendă europeană pentru combaterea discriminării, pe baza motivelor definite la articolul 19 din Tratatul de la Lisabona, și să ia măsuri concrete de deblocare și revizuire a Directivei privind punerea în aplicare a principiilor egalității de tratament și de abordare a condițiilor copiilor, femeilor, persoanelor cu handicap și ale persoanelor în vârstă aflate în situații vulnerabile, precum și a unor noi forme de vulnerabilitate. CESE recomandă Comisiei să ia măsuri urgente cu privire la această chestiune, încă de la începutul mandatului său.
- În acest sens, Comisia ar trebui să lanseze inițiative specifice, în conformitate cu recomandările Comitetului pentru drepturile persoanelor cu handicap din cadrul ONU, și să implementeze Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap în cadrul politicilor și programelor sale externe, incluzând lansarea unui card european pentru dizabilitate recunoscut în toate statele membre. În 2020, UE ar trebui să își prezinte propunerea pentru Agenda europeană privind drepturile persoanelor cu handicap pentru perioada 2020-2030 și să declare anul 2023 drept An European al Drepturilor Persoanelor cu Handicap.
- De asemenea, CESE îndeamnă Comisia să sprijine activitățile din instituțiile de învățământ de la toate nivelurile, pentru a-i ajuta pe studenți să facă distincția între știri false și realități confirmate științific.
- UE trebuie să își îmbunătățească politicile și acțiunile pentru a asigura **egalitatea de gen prin punerea în aplicare a unei agende transformatoare și măsurabile pentru egalitatea de gen**, ca parte a unei strategii cincinale integrate și ambițioase a UE privind egalitatea de gen. Această strategie ar trebui să vizeze și eliminarea diferențelor de remunerare dintre femei și bărbați, inclusiv prin intermediul unui instrument specific, care să sporească transparența întreprinderilor în ceea ce privește politicile salariale și strategiile lor de combatere a diferențelor de remunerare dintre femei și bărbați, abordând toate domeniile definite în Planul de acțiune pentru combaterea diferenței de remunerare dintre femei și bărbați. În plus, UE trebuie să garanteze că toate persoanele care se confruntă cu discriminări multiple au șanse egale în societate.
- CESE subliniază nevoia urgentă de a ajuta și a integra refugiații și solicitanții de azil. El invită Comisia să inițieze de urgență o reformă eficientă a sistemului european comun de azil, care să respecte drepturile omului și să procedeze la instituirea unui sistem cu adevărat comun pentru toate statele membre. De asemenea, Comitetul recomandă să se facă progrese în ceea ce privește vizele de relocare și vizele umanitare pentru refugiați, astfel încât să se răspundă nevoilor reale. Invită Comisia să își intensifice eforturile de monitorizare și de facilitare a punerii în aplicare a acordului privind distribuția refugiaților între statele membre.
- În plus, solicită ca revizuirea acordurilor de parteneriat cu țările terțe de tranzit și de origine ale fluxurilor de migrație să aibă loc cu respectarea drepturilor omului și a dreptului internațional și pledează pentru dezvoltarea unor instrumente financiare care să abordeze cauzele profunde ale migrației.
- **Cooperarea cu țările partenere este esențială** pentru a aborda cauzele profunde ale migrației, pentru a ajuta refugiații, pentru a face față fluxurilor de migrație mixtă, pentru a combate introducerea ilegală de persoane și pentru a garanta faptul că returnarea și readmisia funcționează. Pentru a oferi o asistență eficace persoanelor în țările lor de origine, este nevoie de o coordonare a instrumentelor umanitare, de dezvoltare și politice.
- UE ar trebui să adopte politici și măsuri care să susțină **migrația legală, desfășurată în condiții de siguranță și de ordine** și, de asemenea, să consolideze incluziunea și coeziunea socială. UE ar trebui să **reglementeze statutul „persoanelor strămutate din motive de mediu”** și să acționeze în strânsă colaborare cu OIM pentru programele privind migrația și integrarea forței de muncă ⁽⁴⁹⁾.
- CESE solicită instituirea **unor rute sigure și legale pentru refugiați atunci când sosesc în UE**. Este nevoie de o abordare coordonată a tuturor statelor membre și a părților interesate de la nivel european și național, bazată pe responsabilitate comună, alocare echitabilă, convergență și respectare a drepturilor fundamentale, care să cuprindă mai multe opțiuni de reintegrare a familiei, transfer și relocare.

5. Promovarea intereselor și valorilor europene în lume – consolidarea mijloacelor de punere în aplicare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

5.1. Într-o lume din ce în ce mai divizată și multipolară, UE trebuie să își consolideze poziția pentru a garanta prosperitatea, securitatea și valorile sale. După cum s-a subliniat în Strategia globală din iunie 2016, Europa trebuie să se afirme ca actor-cheie în întreaga lume prin acordarea unui sprijin consecvent și puternic pentru o ordine globală multilaterală, bazată pe norme, având în prim-plan Organizația Națiunilor Unite. UE ar trebui să promoveze o guvernare globală bazată pe valorile fundamentale ale economiei sociale de piață, drepturilor omului, statului de drept, dezvoltării durabile, multilateralismului și respectării dreptului internațional umanitar.

⁽⁴⁹⁾ A se vedea nota de subsol 5.

5.2. De asemenea, dezvoltarea unor relații solide cu țările din imediata vecinătate, în baza unui echilibru clar între drepturi și obligații, ar trebui să reprezinte o prioritate pentru UE. S-ar putea face referire și la politica de vecinătate și cea de dezvoltare, ca priorități ale UE, și la faptul că UE este cel mai mare donator din lume. Societatea civilă ar trebui să participe la monitorizarea acestor politici.

5.3. UE trebuie să mențină impulsul procesului de extindere și să continue negocierile și programele de aderare cu țările din Balcanii de Vest.

5.4. Politica comercială a UE este un factor-cheie, care se aplică întregii Uniuni și care, într-adevăr, unește toate statele ei membre. Grație politicii sale comerciale, prosperitatea UE a crescut prin schimburile sale comerciale cu o gamă largă de parteneri. Totodată, prin comerț, UE întrupează și promovează valorile de incluziune socială și de protecție a mediului, care sunt esențiale pentru modelarea unei globalizări durabile – cu alte cuvinte, o formă de globalizare ce va fi nu doar în beneficiul marilor întreprinderi și investitori, dar și al cetățenilor obișnuiți, al lucrătorilor, agricultorilor, consumatorilor, meșteșugurilor și al profesilor liberale, precum și al IMM-urilor, în special al microîntreprinderilor. Comerțul este și un instrument foarte important de sprijinire a politicii UE în raport cu țările în curs de dezvoltare, contribuind la trecerea de la dimensiunea dezvoltării la cea a parteneriatului, în special cu Africa.

5.5. Europa are nevoie de o politică fiscală echitabilă și modernă, adaptată provocărilor economiei digitale, care să asigure condiții de concurență echitabile pentru gigantul internetului, platformele online de comercializare a mărfurilor și întreprinderile locale. Combaterea evaziunii fiscale, a fraudei și a evitării obligațiilor fiscale va necesita o cooperare extinsă, la nivel internațional și între autoritățile fiscale naționale.

Propuneri:

- CESE solicită în special o **agendă ambițioasă pentru politica comercială**, la toate cele trei niveluri, unilateral, bilateral și multilateral – o politică ce va crea creștere și locuri de muncă de calitate în UE, promovând o politică comercială bazată pe norme la nivel global.
- UE, împreună cu societatea civilă europeană, cu participarea întreprinderilor, trebuie să promoveze în mod activ și respectarea deplină a drepturilor omului în negocierea acordurilor comerciale. În plus, ar trebui respectate convențiile OIM. Aceste acorduri ar trebui să facă obiectul unei supravegheri democratice, asigurând participarea corespunzătoare a societății civile, și ar trebui luată în considerare o foaie de parcurs cu angajamente ferme, în cazul în care convențiile OIM nu sunt ratificate sau nu sunt puse în aplicare în mod corespunzător ⁽⁵⁰⁾.
- De asemenea, UE trebuie să aibă în vedere **un angajament ferm în ceea ce privește Acordul de la Paris și Convenția privind diversitatea biologică**, pentru a include clauze efective privind protecția socială, protecția consumatorilor și în materie de mediu în fiecare acord comercial (toți potențialii parteneri comerciali ai Europei ar fi vizați, dat fiind că 195 din cei 197 de membri ai Organizației Națiunilor Unite au ratificat acest acord). Stabilirea prețului carbonului la nivel mondial ar fi, de asemenea, o opțiune care ar trebui analizată în continuare, în special din punctul de vedere al industriilor europene mari consumatoare de resurse și de energie ⁽⁵¹⁾ și, dacă va corespunde normelor UE și OMC, ar trebui să fie promovată în mod activ ⁽⁵²⁾. O taxă pe carbon la frontiere ar putea contribui la realizarea acestui obiectiv.
- CESE încurajează Comisia să-și intensifice dialogul cu societatea civilă pentru a perfecționa modul în care funcționează capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă din acordurile comerciale actuale și viitoare. CESE îndeamnă Comisia să fie mai ambițioasă, în special pentru asigurarea efectivă a respectării angajamentelor din capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă ⁽⁵³⁾. UE trebuie, de asemenea, să includă, în toate acordurile comerciale viitoare, cele mai ridicate standarde în materie de **drepturi ale omului, de protecție a consumatorilor și de drepturi ale lucrătorilor**. În plus, ar trebui respectate convențiile OIM. Aceste acorduri ar trebui să facă obiectul unei supravegheri democratice, asigurând participarea corespunzătoare a societății civile.
- CESE sprijină **impozitarea echitabilă și lupta împotriva fraudei, a evaziunii fiscale, a spălării de bani și a practicilor financiare ale paradisurilor fiscale**; un obiectiv comun al instituțiilor UE, al guvernelor și al întreprinderilor trebuie să fie conclucrarea în vederea instituirii unor mecanisme eficiente, cum ar fi cele două directive împotriva evitării obligațiilor fiscale.
- UE trebuie să coopereze cu alte regiuni economice pentru a combate în mod eficace corupția și evaziunea fiscală la nivel mondial și pentru a garanta că normele internaționale cu privire la impozitul pe profit sunt clare, transparente, obiective și previzibile.

⁽⁵⁰⁾ Avizul CESE din 14 februarie 2018, pe tema „Capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă (CDD) din acordurile de liber schimb (ALS) încheiate de UE” (JO C 227, 28.6.2018, p. 27).

⁽⁵¹⁾ Avizul CESE din 17 iulie 2019, pe tema „Perspectiva industrială sectorială a reconcilierii politicii în domeniul climei cu cea energetică” (JO C 353, 18.10.2019, p. 59).

⁽⁵²⁾ A se vedea nota de subsol 19.

⁽⁵³⁾ Avizul CESE din 14 februarie 2018, pe tema „Capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă (CDD) din acordurile de liber schimb (ALS) încheiate de UE” (JO C 227, 28.6.2018, p. 27).

— Noile modele de afaceri care utilizează platformele de internet și alte instrumente digitale au făcut ca întreprinderile să se sprijine într-o mai mică măsură pe prezența fizică într-o țară. CESE consideră că este foarte importantă dezvoltarea unor **principii noi referitoare la modul de atribuire unei țări a UE a profiturilor societăților și de impozitare a acestora**, în cadrul unui dialog cu partenerii comerciali, precum și participarea activă la dezbaterile în curs de la nivelul OCDE/G20 cu privire la un acord global privind economia digitalizată, pentru a evita orice escaladare a tensiunilor comerciale și fiscale între principalii actori economici la nivel mondial ⁽⁵⁴⁾.

6. Realizarea obiectivelor prioritare prin intermediul unei guvernante solide și al unui buget consolidat al UE

6.1. Mutațiile la care sunt supuse economiile și piețele muncii, schimbările climatice și evoluțiile din sfera geopoliticii schimbă deja fața Uniunii noastre și vor constitui vectori majori ai viitorului nostru. **UE are nevoie de o nouă abordare în materie de guvernanță și, după caz, de noi norme și instrumente de definire și punere în aplicare a politicilor UE.** Dezvoltarea durabilă necesită o abordare holistică și politici transsectoriale pentru a garanta un răspuns coerent la provocările economice, sociale și de mediu.

6.2. CESE subliniază că UE trebuie să abordeze aceste provocări cu un angajament politic ferm, o mai amplă și mai bună integrare politică, cu respectarea deplină și, totodată, cu promovarea drepturilor omului, a libertăților fundamentale și a principiilor democratice și lucrând împreună.

6.3. CESE subliniază că criza financiară și economică a generat un dezechilibru între principalele instituții ale Uniunii. De aceea, este nevoie de **noi forme de guvernanță** și de conducere la nivelul UE. Rolul Parlamentului European trebuie consolidat pentru a promova o responsabilitate mai democratică.

6.4. **Punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale și a obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) necesită o bază bugetară solidă**, un mediu de afaceri favorabil și investiții publice și private. Negocierile pentru următorul cadru financiar multianual ar trebui să urmărească asigurarea unei finanțări adecvate pentru politicile de ocupare a forței de muncă, sociale și de mediu, precum și pentru investiții productive.

6.5. **Un prim pas în direcția consolidării dimensiunii climatice a următorului CFM ar fi creșterea la 40 % a obiectivului privind schimbările climatice pentru întregul CFM, după cum a solicitat CESE.** Acest lucru ar necesita ajustarea în consecință a tuturor obiectivelor sectoriale privind clima și impunerea obligativității acestora din punct de vedere juridic. Comisia și Parlamentul ar trebui, de asemenea, să colaboreze pentru a se asigura că arhitectura ecologică a noii PAC, și anume condiționalitatea și programele ecologice, va fi pusă în aplicare în mod eficient din punctul de vedere al mediului, pentru a elimina treptat sprijinul UE acordat proiectelor ce dăunează climei și îmbunătăți metodologiile de urmărire. De asemenea, ar trebui puse la dispoziție resurse semnificative pentru a sprijini persoanele și teritoriile cele mai afectate de tranziția energetică, prin crearea de noi instrumente sau prin reformarea celor existente.

6.6. Unanimitatea, pe care o solicită tratatele în anumite chestiuni fundamentale, reprezintă un obstacol aproape insurmontabil în momente importante și la luarea unor decizii cruciale; prin urmare, în ceea ce privește procedurile de luare a deciziilor, CESE se pronunță în favoarea principiului votului cu majoritate calificată (VMC) în Consiliu și, în materie de legiferare, în favoarea utilizării procedurii legislative ordinare în toate domeniile în care este posibil. CESE reamintește că, în temeiul tratatelor actuale, acest lucru poate fi realizat prin utilizarea diferitelor clauze-pasarelă sau, în cazul unei cooperări consolidate, prin utilizarea articolului 333 din TFUE ⁽⁵⁵⁾.

Propuneri:

— Promovarea importanței **cooperării la nivel interinstituțional**, respectând în același timp prerogativele fiecărei instituții, astfel cum sunt consacrate în Tratat; această cooperare a primit un nou cadru prin Acordul interinstituțional din 13 aprilie 2016 privind o mai bună legiferare. CESE ar trebui să fie implicat pentru a se asigura că sunt luate în considerare punctele de vedere ale tuturor părților interesate relevante și, în ultimă instanță, pentru a facilita participarea cetățenilor la activitatea Uniunii Europene.

— Utilizarea **instrumentelor Comisiei Europene pentru o mai bună reglementare** este o altă modalitate de a asigura integrarea în continuare a dezvoltării durabile în politicile europene. Toate evaluările de impact ale Comisiei trebuie să evalueze **efectele asupra mediului, climei, sociale și economice**, astfel încât durabilitatea să fie inclusă și luată în considerare în mod corespunzător. De asemenea, evaluările *ex post* trebuie să analizeze toate cele trei dimensiuni, într-o abordare integrată și solidă. De asemenea, sunt necesare consultări cu partenerii sociali, cu respectarea dispozițiilor Tratatului privind consultarea specifică a forței de muncă și a cadrelor de conducere cu privire la legislația pe teme sociale [articolul 154 alineatul (2)]; consultările cu Comitetul Economic și Social European, cu Comitetul European al Regiunilor și cu parlamentele naționale constituie o altă componentă a pachetului de instrumente pentru o mai bună reglementare, în vederea îndeplinirii cerinței de incluziune ce stă la baza Agendei 2030 ⁽⁵⁶⁾.

⁽⁵⁴⁾ Avizul CESE din 12 iulie 2018, pe tema „Impozitarea profiturilor întreprinderilor multinaționale din economia digitală” (JO C 367, 10.10.2018, p. 73).

⁽⁵⁵⁾ Avizul CESE din 17 septembrie 2015, privind îmbunătățirea funcționării Uniunii Europene prin valorificarea potențialului Tratatului de la Lisabona (JO C 13, 15.1.2016, p. 183).

⁽⁵⁶⁾ A se vedea nota de subsol 5.

- CESE este ferm convins că propunerea de **cadru financiar multianual pentru perioada 2021-2027** nu este adaptată pentru a face față noilor provocări prevăzute în Agenda strategică a Consiliului European 2019-2024 și în Orientările politice ale următoarei Comisii Europene, 2019-2024. CESE propune o creștere a finanțării pentru a permite (i) punerea în aplicare de către statele membre a Pilonului european al drepturilor sociale, pentru a stimula crearea de locuri de muncă de calitate în contextul dezvoltării economice durabile; (ii) punerea în aplicare a Agendei 2030 a ONU și (iii) punerea în aplicare a Acordului de la Paris, care promovează tranziții echitabile către societăți ecologice și digitalizate.
- Condiționarea primirii fondurilor UE de către statele membre de respectarea principiului statului de drept, ca pilon fundamental al valorilor Uniunii, în conformitate cu articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE). De asemenea, Comitetul consideră că această condiționalitate ar putea fi extinsă la celelalte principii legate de statul de drept prevăzute în tratatele UE ⁽⁵⁷⁾.
- Proiectele sprijinite, care vor trebui să fie conforme cu obiectivele de dezvoltare durabilă ale Națiunilor Unite și care necesită resurse considerabile pentru inovare și pentru cercetare și dezvoltare, trebuie puse în aplicare printr-un instrument care să permită identificarea diferitelor surse de finanțare (printre care și viitorul cadru financiar multianual) și prin diferite acțiuni ⁽⁵⁸⁾, și anume:
 - redirecționarea finanțărilor spre investiții durabile printr-o „orientare ecologică” și, în acest cadru, promovarea creditelor „cu marcă ecologică” acordate de Banca Europeană de Investiții (BEI);
 - utilizarea relaxării cantitative a Băncii Centrale Europene (BCE) ca sursă de finanțare;
 - creșterea la 40 % a contribuției din Fondul european pentru investiții strategice consacrate luptei împotriva schimbărilor climatice;
 - UE trebuie să dea dovadă de un nivel de ambiție pe măsura provocării pe care o reprezintă lupta împotriva schimbărilor climatice; aproximativ 40 % din bugetul său global (CFM 2021-2027) trebuie să se aloce acestui obiectiv;
 - creșterea contribuției din Fondul de coeziune peste cei 20 % actuali;
 - mobilizarea a 3 % din fondurile de pensii și de asigurare;
 - sprijinirea întreprinderilor, mai ales a IMM-urilor și, în special, a microîntreprinderilor, în legătură cu investițiile lor în cercetare și dezvoltare, până la o sumă de 100 miliarde EUR destinată acestui scop;
 - respectarea angajamentelor de asistență financiară față de țările din Sud care participă la lupta împotriva schimbărilor climatice ⁽⁵⁹⁾.

7. CESE, ca lider și facilitator pentru participarea societății civile la afacerile europene – capacitatea, implicarea și consultarea organizațiilor societății civile

7.1. Promovarea durabilității în toate dimensiunile sale – economică, socială și de mediu – necesită un efort și o implicare considerabile din partea tuturor părților interesate. Dezbateră democratică deschisă, bazată pe implicarea structurată a societății civile, joacă un rol esențial în asigurarea unei tranziții echitabile și eficiente. Întrebările majore cu privire la „rezultate”, „modul de atingere a obiectivelor” și modalitățile de a garanta că distribuirea sarcinilor și a beneficiilor este corectă și că nimeni nu este lăsat în urmă trebuie abordate cu deschidere și transparență.

7.2. CESE subliniază rolul esențial al organizațiilor societății civile în conceperea, punerea în aplicare și monitorizarea politicilor în toate etapele și la toate nivelurile, inclusiv la nivel local. Aceasta necesită o schimbare culturală și o recunoaștere a valorii societății civile la nivelul UE și al statelor membre, deja consacrată la articolul 11 din TUE, care prevede ca instituțiile UE să promoveze și să faciliteze dialogul civil orizontal și vertical, să procedeze la ample consultări și să pună bazele inițiativelor cetățenești europene. Aceste procese complementare au loc fără a aduce atingere consultărilor CESE și dialogului social.

⁽⁵⁷⁾ Avizul CESE din 19 septembrie 2018, pe tema „Cadru financiar multianual pentru perioada 2021-2027” (JO C 440, 6.12.2018, p. 106).

⁽⁵⁸⁾ A se vedea nota de subsol 19.

⁽⁵⁹⁾ A se vedea nota de subsol 19.

7.3. Societatea civilă are capacitatea de a reflecta interese realmente foarte diferite și uneori divergente și de a sensibiliza factorii de decizie cu privire la acestea. CESE este un exemplu foarte bun în acest sens și este pe deplin hotărât să își îndeplinească și în viitor acest rol, ce constă în facilitarea dialogului și construirea de punți în cadrul societății civile și în relație cu celelalte instituții europene.

Propuneri:

- Având în vedere că CESE este o instituție ce reprezintă societatea civilă la nivelul UE, rolul său ar trebui să fie consolidat și valorificat pe scară largă, pentru a orienta și a facilita implicarea și consultarea societății civile cu privire la chestiunile legate de UE. **Prin urmare, Comitetul ar trebui să participe activ la pregătirea și derularea conferinței privind viitorul Europei, care urmează să înceapă în 2020, fiind anunțată de Ursula VON DER LEYEN în programul ei pentru Europa.**
- CESE urmărește îndeaproape și este implicat activ în dialoguri structurate și în forumuri consultative (de exemplu, Platforma părților interesate privind economia circulară, Forumul european privind migrația) care reunes și implică organizații ale societății civile și alți actori din instituțiile UE și din statele membre. **La înființarea unor platforme precum REFIT, Comisia ar trebui să ia în considerare participarea CESE, în conformitate cu mandatul conferit Comitetului prin tratate, asigurându-se că această participare reflectă componența Comitetului, sub forma celor trei grupuri ale sale.**
- CESE subliniază că la nivelul UE nu există nicio implicare structurată a organizațiilor societății civile în procesul de monitorizare a punerii în aplicare a politicii de coeziune. Prin urmare, recomandă insistent Comisiei **să instituie un forum european al societății civile dedicat coeziunii** ⁽⁶⁰⁾, la care să participe organizații ale angajatorilor și lucrătorilor, precum și alte organizații relevante ale societății civile.
- Atunci când creează portaluri de internet pentru a colecta opiniile publicului, incluzând atât organizații, cât și persoane fizice, Comisia ar trebui să facă distincția între contribuțiile organizațiilor societății civile și cele ale persoanelor fizice. În acest scop, Comisia ar trebui **să realizeze, în cooperare cu CESE, o cartografiere a părților interesate, în vederea identificării unor grupuri-țintă reprezentative și echilibrate pe plan geografic**, pe baza registrului de transparență. În plus, Comisia ar trebui să se asigure că **răspunsurile sunt ponderate din punct de vedere cantitativ și calitativ**. Totodată, Comisia ar trebui să depună mereu eforturi de **îmbunătățire a acestor consultări, din punctul de vedere al transparenței, al accesibilității, al feedback-ului și al responsabilității față de participanți**.
- Pentru a dezvolta o abordare mai strategică a acestor practici, pe baze instituționale și reprezentative mai structurate, **Comisia ar trebui să colaboreze îndeaproape cu CESE și să solicite un aviz exploratoriu privind modul în care dialogul civil ar putea fi organizat în mod eficient și sistematic, aviz care să ducă la o comunicare specifică a Comisiei**.
- **Este necesar să se îmbunătățească eficacitatea inițiativei cetățenești europene**, analizându-se noi modalități (cum ar fi utilizarea instrumentelor digitale) de implicare în mai mare măsură a tinerilor și, îndeosebi, a persoanelor din grupurile vulnerabile.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽⁶⁰⁾ Avizul CESE din 17 octombrie 2018, privind Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind Fondul european de dezvoltare regională și Fondul de coeziune (JO C 62, 15.2.2019, p. 90).

Rezoluție pe tema „Deschiderea negocierilor de aderare cu Macedonia de Nord și cu Albania: trebuie apărute credibilitatea și interesele geostrategice ale UE”

(2020/C 47/02)

În sesiunea sa plenară din 30 și 31 octombrie 2019 (ședința din 31 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezenta rezoluție cu 174 de voturi pentru, 12 voturi împotriva și 15 abțineri.

1. Comitetul Economic și Social European (CESE) este profund dezamăgit de decizia luată de liderii UE în cadrul Consiliului European din 17-18 octombrie, de a amâna din nou deschiderea negocierilor de aderare cu Macedonia de Nord și cu Albania, ca urmare a neîntrunirii unanimității în rândul statelor membre.
2. CESE regretă profund nerespectarea angajamentelor asumate față de aceste două țări. Într-adevăr, în concluziile Consiliului European din 28 iunie 2018, prin care s-au aprobat concluziile privind extinderea și procesul de stabilizare și de asociere adoptate de Consiliu la 26 iunie 2018, s-a trasat în mod clar calea către deschiderea negocierilor de aderare în iunie 2019. La 18 iunie 2019, Consiliul a hotărât deja ca, nu mai târziu de luna octombrie 2019, să revină asupra recomandării Comisiei privind deschiderea negocierilor de aderare cu Republica Macedonia de Nord și cu Albania.
3. CESE subliniază că neadoptarea – pentru a doua oară – a unei decizii cu privire la deschiderea negocierilor de aderare cu aceste două țări, care au îndeplinit toate condițiile necesare ⁽¹⁾, **reprezintă o eroare geostrategică și istorică și pune în pericol credibilitatea și fiabilitatea UE**. UE a avut ocazia de a deschide negocierile în condițiile aplicării unei condiționalități riguroase privind buna guvernare, insistând asupra aplicării stricte a criteriilor de aderare pe parcursul procesului de negociere și creând instrumente mai bune de monitorizare a statului de drept după aderare.
4. CESE este convins că procesul de „europenizare” a acestei regiuni reclamă drastice reforme structurale în țările din Balcanii de Vest.
5. Comitetul nu are nicio îndoială că, în unele state membre, lasitudinea față de extindere este larg împărtășită de către cetățenii UE. Fără îndoială, chestiuni precum imigrația și noul buget, care au suscitat opinii împărțite în cadrul UE, au abătut atenția cuvenită din partea factorilor politici de la politica de extindere. Nu pot fi ignorate însă consensul politic și sprijinul larg al populației în favoarea aderării la UE, atât în Macedonia de Nord, cât și în Albania.
6. Tinerii din Balcanii de Vest au așteptări mari din partea UE și nu ar trebui să îi dezamăgim. CESE este convins că ar trebui să le creăm perspective de viitor pozitive, oferindu-le posibilitatea de a trăi într-o regiune stabilă și prosperă.
7. Organizațiile societății civile sunt ferm convinse că Balcanii de Vest sunt o regiune geostrategică a Europei de importanță fundamentală, aflată în imediata noastră vecinătate, care prezintă interes și pentru alți actori de nivel mondial.
8. Cu ocazia celui de-al 7-lea Forum al societății civile din Balcanii de Vest, organizat sub egida CESE la Tirana, la 16 și 17 aprilie 2019, în declarația finală, organizațiile societății civile au reiterat faptul că extinderea UE și, în special, propagarea valorilor sale democratice și a standardelor sale juridice în Balcanii de Vest sunt în interesul acestei regiuni și, deopotrivă, al UE, în ciuda numeroaselor provocări cu care se confruntă în prezent ⁽²⁾.
9. CESE și-a exprimat în repetate rânduri îngrijorarea față de reducerea spațiului de manifestare al societății civile într-o serie de țări din Balcanii de Vest și a solicitat ca autoritățile din această regiune să fie încurajate să depună mai multe eforturi pentru a asigura respectarea statului de drept și a drepturilor fundamentale ale omului, reforma judiciară, lupta împotriva corupției și discriminării și independența jurnaliștilor, precum și libertatea presei – valori fundamentale europene pe care ar trebui să le respecte fiecare stat membru al UE. Dialogul social și rolul partenerilor sociali și al organizațiilor societății civile în dezvoltarea economică și socială trebuie să fie puternic încurajate și promovate.

⁽¹⁾ Concluziile Consiliului din iunie 2018.

⁽²⁾ Al 7-lea Forum al societății civile din Balcanii de Vest: Declarația finală <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/7th-western-balkans-civil-society-forum/final-declarations>

10. CESE își va continua colaborarea strânsă și intensă cu societatea civilă din Balcanii de Vest, pentru a o sprijini și a o asigura că locul ei este în Uniunea Europeană. **Vom face tot ce ne stă în putință pentru a promova reconcilierea și valorile europene în această regiune și ne vom menține ferm pe poziții în ceea ce privește extinderea UE.** Suntem convinși că, pentru stabilitatea regiunii, este deosebit de important să existe o perspectivă clară asupra aderării la UE și ne exprimăm speranța că extinderea va rămâne pe lista priorităților UE, în ciuda numeroaselor provocări cu care se confruntă aceasta în prezent ⁽³⁾.

11. În ceea ce ne privește, prin activitățile desfășurate regulat cu partenerii noștri din această regiune – Comitetele consultative mixte ale societății civile cu Muntenegru și Serbia, forumurile societății civile din Balcanii de Vest, precum și conferințele la nivel înalt ale societății civile organizate înainte de summiturile UE-Balcanii de Vest – vom fi în continuare vocea societății civile din Balcanii de Vest și vom servi drept punte între instituțiile UE și guvernele țărilor respective.

12. CESE își exprimă deosebita satisfacție față de rezoluția Parlamentului European adoptată la 24 octombrie 2019 și își confirmă angajamentul plenar de a sprijini Parlamentul European și viitoarea Comisie Europeană în eforturile de consolidare a politicii de extindere a UE și de îmbunătățire a setului său de instrumente privind angajamentul său în regiunea Balcanilor de Vest.

13. CESE îndeamnă toate părțile interesate să ia toate măsurile care se impun, astfel încât Consiliul European să adopte în unanimitate o decizie favorabilă, înainte de Summitul UE-Balcanii de Vest care va avea loc la Zagreb, în mai 2020. De asemenea, solicităm viitoarei Președinții croate a Consiliului UE ca, în cadrul acestui Summit, să dea un nou impuls procesului de extindere.

Bruxelles, 31 octombrie 2019.

*Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER*

⁽³⁾ https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/7th_eesc_western_balkans_civil_society_forum_-_final_declaration.pdf

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 547-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, 30.10.2019-31.10.2019

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Tehnologia *blockchain* și piața unică a UE: încotro ne îndreptăm?”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 47/03)

Raportor: **doamna Ariane RODERT**

Coraportor: **domnul Gonçalo LOBO XAVIER**

Decizia Adunării Plenare	21.2.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	18.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	182/1/5

1. Concluzii și recomandări

1.1. Tema prezentului aviz este tehnologia *blockchain* (BC). Odată aplicată, ea poate deveni o forță transformatoare pozitivă în numeroase sectoare ale societății, aducând cu sine valori precum încrederea și transparența, democrația și securitatea. În sfârșit, BC poate contribui la reinventarea modelelor socioeconomice, sprijinind astfel inovarea societală necesară pentru a face față actualelor provocări societale. Cu toate acestea, dat fiind că tema criptomonedelor este intens dezbătută, CESE ar trebui să întreprindă în viitorul apropiat o analiză separată a acestor instrumente în ceea ce privește riscul de spălare a banilor și/sau de evaziune fiscală.

1.2. Aplicarea BC este deja în beneficiul societății. BC contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD), consolidează capacitatea de acțiune a cetățenilor, stimulează spiritul antreprenorial și inovarea și îmbunătățește mobilitatea și oportunitățile transfrontaliere pentru întreprinderi, sporind, în același timp, transparența pentru consumatori. În plus, poate contribui la reducerea evaziunii fiscale și a corupției și la dezvoltarea serviciilor private și publice. Cu toate acestea, mai rămân de abordat o serie de provocări, în special în ceea ce privește necesitatea urgentă de a asigura claritate și securitate juridică și protecția vieții private.

1.3. În ciuda faptului că instituțiile UE s-au aplecat, într-o anumită măsură, asupra subiectului, lipsește încă o abordare comună la nivelul UE privind BC. Date fiind performanțele de până acum, UE are o ocazie excepțională de a-și susține poziția de lider pe piață la nivel mondial, dar numai dacă ia măsuri imediate.

1.4. Prin urmare, CESE invită Comisia Europeană să lanseze o inițiativă BC cuprinzătoare, care să stabilească o abordare și o viziune comune la nivelul UE, axate pe ODD. Inițiativa ar trebui să fie completată de un plan de acțiune menit să transforme Europa în punctul de referință mondial pentru tehnologia BC. Parteneriatul european existent privind BC și Observatorul și forumul BC ar trebui să fie consolidate prin crearea unei platforme europene a părților interesate din domeniul BC, care să reunească reprezentanți ai instituțiilor UE, inclusiv CESE și CoR, reprezentanți ai sectorului, ai consumatorilor, ai statelor membre, ai mediului universitar etc., pentru a oferi un spațiu comun pentru învățare și consolidarea capacităților, o rețea de rețete și de schimb de bune practici.

1.5. CESE ar putea lua parte în mod activ la găzduirea unei astfel de „platforme”, asigurând transparența, incluziunea, colaborarea și implicarea societății civile organizate.

2. Introducere

2.1. Tehnologia *blockchain* (denumită în continuare „BC”) și tehnologia registrelor distribuite au capacitatea de a ne transforma societatea. BC este o structură matematică concepută pentru stocarea datelor într-un mod care limitează coruperea lor și datele false și care oferă o nouă modalitate de a crea încredere pentru a face schimb de valori materiale în condiții de siguranță. BC este considerată o nouă etapă, mai transformatoare, a erei internetului, dar trebuie spus că este doar una dintre numeroasele noi oportunități tehnologice.

2.2. Tema avizului este tehnologia *blockchain* în sine, care poate fi aplicată unei întregi serii de domenii și industriei cum ar fi energia, finanțele, alimentația și agricultura, medicina și asistența medicală, alegerile și guvernarea. Avizul se axează pe această tehnologie și, în special, pe legătura dintre tehnologia BC și piața unică a UE. BC poate, dacă este aplicată corect, să transforme concepte precum concurența și guvernarea și, astfel, să răspundă provocărilor și tranzițiilor societale. Cu toate acestea, dat fiind că tema criptomonedelor este intens dezbătută, CESE ar trebui să întreprindă în viitorul apropiat o analiză separată a acestor instrumente în ceea ce privește riscul de spălare a banilor și/sau de evaziune fiscală.

2.3. Avizul recent al CESE „Tehnologia *blockchain* și tehnologia registrelor distribuite ca infrastructură ideală pentru economia socială”⁽¹⁾ definește BC ca fiind „în același timp, un cod, un protocol de comunicare și un registru public în care sunt «adnotate» cu un grad ridicat de transparență și fără posibilitate de modificare toate tranzacțiile efectuate între participanții la rețea, potrivit unei ordini secvențiale”. Această definiție este completată cu punctul de vedere al CE, conform căruia BC este o tehnologie pentru promovarea încrederii utilizatorilor, care permite schimbul de informații online, acordul asupra unor tranzacții și înregistrarea acestora într-un mod verificabil, sigur și permanent”⁽²⁾.

2.4. Instituțiile UE au luat deja unele măsuri pentru a sprijini dezvoltarea BC. În 2017, Serviciul de Cercetare al Parlamentului European (EPRS) a publicat raportul *How blockchain technology could change our lives*⁽³⁾ (Cum ar putea tehnologia *blockchain* să ne schimbe viața) și, în 2018, CE a lansat Observatorul și forumul BC⁽⁴⁾. Acest lucru este menit să accelereze inovarea și dezvoltarea în domeniul BC, pentru a păstra poziția Europei de lider pe piața globală în domeniul acestei tehnologii transformatoare.

2.5. O etapă importantă a fost evenimentul din aprilie 2018, când CE, împreună cu 21 de state membre și Norvegia au semnat o declarație privind crearea parteneriatului european privind tehnologia *blockchain* (EBP) și cooperarea în vederea instituirii infrastructurii europene de servicii bazate pe tehnologia *blockchain* (EBSI)⁽⁵⁾. Scopul este de a veni în sprijinul serviciilor publice digitale transfrontaliere cu cele mai înalte standarde de securitate și confidențialitate. De atunci, s-au alăturat parteneriatului încă cinci state membre, numărul total al semnatarilor ajungând la 27.

2.6. În 2018, Parlamentul European (PE) a adoptat o rezoluție fără caracter legislativ⁽⁶⁾ referitoare la BC și la tehnologia registrelor distribuite, subliniind oportunitatea ca UE să devină „liderul mondial” și un „actor credibil” în modelarea dezvoltării pieței la nivel mondial și în toate sectoarele și menționând că UE este în prezent în prima linie a dezvoltării și aplicării tehnologiei BC, înaintea Statelor Unite și a Chinei⁽⁷⁾.

3. Tehnologia *blockchain* – oportunități pentru piața unică și pentru UE

3.1. Chiar dacă tehnologia BC este un fenomen relativ nou, apar deja oportunități semnificative în contextul pieței unice.

3.2. Tehnologia BC contribuie la **realizarea ODD**. Concepția și propunerea sa de valoare⁽⁸⁾ se bazează pe încredere, deschidere și transparență, lucru evidențiat în contextul realizării obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) ale ONU⁽⁹⁾.

(1) JO C 353, 18.10.2019, p. 1.

(2) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/blockchain-technologies>

(3) [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA\(2017\)581948_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA(2017)581948_EN.pdf)

(4) <https://www.eublockchainforum.eu/>

(5) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/european-countries-join-blockchain-partnership>

(6) http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0373_EN.html?redirect

(7) O măsură a situației este dată de faptul că numai în 2018 fondurile ICO (oferta inițială de monede) colectate în Europa au însumat aproximativ 4,1 miliarde USD, aproape dublu față de cele 2,3 miliarde USD colectate în Asia până în prezent și depășind semnificativ suma de 2,6 miliarde USD înregistrată în SUA. <https://www.newsbtc.com/2018/10/16/europe-surpasses-us-and-asia-in-cryptocurrency-token-sales/>

(8) Propunerea de valoare socială a tehnologiei BC se referă la identitatea autonomă (autentificare, autorizare), la încredere și la transparență, la democrație, imuabilitate și la conceptul de dezintermedieri.

(9) <https://blockchain4sdg.com/how-blockchains-can-tackle-the-un-sustainable-development-goals/>

3.3. Printre exemplele în acest sens se numără ⁽¹⁰⁾:

- obiectivul 1 „Fără sărăcie” și utilizarea criptomonedelor pentru populația care nu are acces la servicii bancare;
- obiectivul 3 „Sănătate și bunăstare” și oportunitatea de a partaja dosarele medicale în mod mai sigur și mai eficient; și
- obiectivele 12, 14, 15 legate de „Consumul și producția responsabile”, unde BC poate garanta proveniența de-a lungul întregului lanț de aprovizionare.

În plus, BC contribuie la alte câteva ODD-uri, cum ar fi egalitatea de șanse, drepturile omului legate de datele cu caracter personal, munca decentă, creșterea economică, participarea democratică etc.

3.4. **Consolidarea capacității de acțiune a cetățenilor.** Tehnologia BC are capacitatea de a restitui puterea informațiilor cetățenilor care le dețin. Prin schimbul de date în mod transparent și prin reducerea nevoii de intermediari, BC consolidează capacitatea de acțiune a actorilor aflați anterior într-o situație vulnerabilă în raport cu entitățile centralizate.

3.5. **Stimularea spiritului antreprenorial și a inovării.** Modul său de funcționare, colaborativ și consensual, conduce la apariția unor soluții inovatoare și a unor noi întreprinderi, bazate pe sustenabilitate economică, socială și de mediu. Incluziunea, activată prin intermediul BC, asigură fundament economiei platformelor și altor modele noi de afaceri, dar și – așa cum CESE a arătat deja – economiei sociale.

3.6. **Îmbunătățirea mobilității și a oportunităților transfrontaliere pentru întreprinderi, protejându-i totodată pe consumatori:** prin reducerea la minimum a barierelor în calea comerțului din UE și la nivel mondial, asigurând, în același timp, siguranța și securitatea în ceea ce privește plățile și tranzacțiile din procesul de schimb. Acest lucru va îmbunătăți condițiile de piață și accesul la bunuri și servicii în UE, protejând, în același timp, viața privată a consumatorilor, confidențialitatea și schimbul de informații ⁽¹¹⁾.

3.7. **Sprijinirea portalului digital unic.** Portalul digital unic introduce principiul „once only” („doar o singură dată”), ceea ce înseamnă că este suficient ca orice date să fie introduse în platformă doar o singură dată. Dezvoltarea infrastructurii europene a serviciilor BC (EBSI), care este condiționată de punerea în aplicare a principiului „doar o singură dată”, poate deci servi drept instrument și catalizator în vederea unei piețe unice eficiente, reziliente și sustenabile.

3.8. **Dezvoltarea serviciilor publice și private** legate de BC permite accesul la efectele pozitive enorme ale transformării digitale a economiei UE și a societății în ansamblu. În prezent sunt în curs de elaborare patru cazuri de utilizare ⁽¹²⁾ în cadrul infrastructurii europene de servicii bazate pe tehnologia *blockchain* (EBSI). Acestea sunt: actele notariale și autentificarea, diplomele, identitatea autonomă europeană, impozitarea și schimbul de date fiabile. La nivelul statelor membre, beneficiile economice se obțin din accesul direct la piațe, cu costuri intermediare zero sau minime, care transferă valoare economică netă către consumatori. Acest lucru poate fi îmbunătățit cu ajutorul nivelurilor ridicate de siguranță și de securitate pentru consumatori obținute prin trasabilitatea cu ajutorul tehnologiei BC și prin co-crearea participativă de bunuri și servicii. În plus, sistemele de vot bazate pe BC pot face ca înregistrarea și identificarea alegătorilor să devină sigure, oferind un sistem de vot robust și verificabil.

3.9. **Crearea și verificarea identităților digitale pentru persoane și organizații.** Prin îmbinarea principiului descentralizării al tehnologiei BC cu verificarea identității și criptografia se poate crea și atribui o semnătură digitală fiecărei tranzacții online a unui activ. Acest lucru prezintă mai multe avantaje potențiale pentru consumatori, întreprinderi și autorități de reglementare deopotrivă. Identitatea digitală în cadrul tehnologiei BC oferă posibilitatea recunoașterii reciproce și a executării operațiunilor folosind codul contractual inteligent, care simplifică, totodată, înființarea de întreprinderi. Aceste identități digitale și semnături electronice trebuie să urmeze calea stabilită de Regulamentul e-IDAS și, de asemenea, să asigure interoperabilitatea și compatibilitatea.

3.10. **Limitarea cazurilor de încălcare a securității datelor cu caracter personal.** Riscurile de încălcare a securității datelor pot fi limitate sau evitate prin implementarea responsabilă a structurilor de date BC. Acest lucru va contribui la protejarea datelor sensibile, asigurând în același timp transmiterea în siguranță a datelor, cu scopul de a garanta dreptul persoanelor la confidențialitate și la respectarea vieții private. Un mod de a realiza acest lucru este evitarea stocării deschise de date private în cadrul BC. O soluție alternativă ar fi ca datele cu caracter personal să fie stocate *off-chain*, iar schimburile de date să fie efectuate numai dacă este necesar și în cadrul unor comunicări *inter pares*.

3.11. **Procesele de standardizare** reprezintă o condiție de interoperabilitate transfrontalieră și de punere în aplicare a BC. Unele dintre aceste procese au fost testate și examinate de autoritățile de reglementare, însă, ca în cazul oricărei inovații, pentru a explora pe deplin oportunitățile oferite de această tehnologie, trebuie ca inițiativele de standardizare să fie echilibrate prin crearea unui mediu favorabil.

⁽¹⁰⁾ UN/CEFACT, ECE/TRADE/C/CEFACT/2019/INF.3: *Blockchain in trade facilitation: sectoral challenges and examples*, http://www.unece.org/fileadmin/DAM/cefact/cf_plenary/2019_plenary/CEFACT_2019_INF03.pdf (Tehnologia *blockchain* în facilitarea comerțului: provocări sectoriale și exemple).

⁽¹¹⁾ Confidențialitatea se referă la protecția în raport cu terții neautorizați a datelor partajate între o entitate (și anume, o persoană sau o organizație) și o parte autorizată. Respectarea vieții private se referă la protecția împotriva intruziunii în identitatea personală și în tranzacțiile personale.

⁽¹²⁾ <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/EBSI>

3.12. De asemenea, ar trebui să se depună eforturi pentru **armonizarea** standardelor criptografice ale BC și ale altor tehnologii legate de e-IDAS⁽¹³⁾, pentru a crea noi niveluri de **interoperabilitate** între modelele tehnologice actuale și cele viitoare. Acest lucru ar răspunde riscului de apariție a „silozurilor de date” BC. De fapt, Organizația Internațională de Standardizare (ISO) a prezentat o foaie de parcurs privind standardizarea care acoperă perioada până în 2020 și care include luarea în considerare a standardizării în domenii cum sunt terminologia, taxonomia, verificarea identității, interoperabilitatea, guvernanta, securitatea și respectarea vieții private, cazurile de utilizare și contractele inteligente.

3.13. **Îmbunătățirea transparenței prin intermediul contractelor inteligente** Soluțiile bazate pe BC asigură transparența prin descentralizare, permițând părților participante să vadă și să verifice datele. „Contractele inteligente”⁽¹⁴⁾ sunt un exemplu în acest sens.

3.14. **Limitarea evaziunii fiscale și a evitării obligațiilor fiscale.** Piața unică a UE are potențialul de a consolida comerțul electronic, asigurând în același timp reducerea la minimum a externalităților negative care însoțesc comerțul internațional actual. Sistemele BC de prelucrare a impozitelor pot asigura o mai mare transparență atât pentru plătitor, cât și pentru guvern. BC poate limita evaziunea fiscală și spălarea de bani prin sporirea capacității de a identifica imputabilitatea tranzacțiilor și răspunderea juridică privind operațiunile și, prin urmare, poate spori competitivitatea pieței unice a UE. Comisia ar putea lansa un studiu cu privire la modul în care BC poate ajuta în acest domeniu.

3.15. **Generarea de noi modele de finanțare**, cum ar fi finanțarea participativă, ofertele inițiale de monede sau de tip token (ICO/ITO), sunt concepte ale colectării universale de fonduri (din punct de vedere geografic și demografic) prin emiterea unei monede specifice proiectului, cu un mecanism special de apreciere monetară. Acesta este punctul culminant al tendinței reprezentate de multi-finanțare.

3.16. **Reinventarea modelelor socioeconomice.** Recăștigarea capacității de acțiune de către cetățeni poate reinventa societatea. Dacă principalul atu al BC este acela de a rezolva problema încrederii între persoane fără a recurge la o terță parte, această tehnologie permite, de asemenea, crearea de noi tipuri de guvernanta și de relații bazate pe transparența interacțiunilor. Ca în toate cazurile de schimbare societală, trebuie să se ia măsuri de protecție împotriva apariției unor structuri care duc la abuzuri, lăsând în același timp o marjă de manevră pentru experimente care ar putea aduce beneficii majore pentru umanitate. În plus, tehnologiile și rețelele BC ar trebui să evite crearea unui clivaj între cei care le controlează sau au mijloacele pentru a le folosi și ceilalți, cei care nu le pot accesa decât prin intermediul unor modele controlate de marile corporații. Sprijinirea și stimularea organizațiilor cum ar fi cooperativele, cu modele de guvernanta deschise și democratice, pentru dezvoltarea unor întreprinderi BC, sunt esențiale pentru succesul BC în rândul IMM-urilor și al organizațiilor mai mici.

4. Tehnologia blockchain – câteva provocări de abordat

4.1. Pentru a valorifica potențialul BC pe piața unică a UE și pentru societățile europene, trebuie abordate mai multe aspecte în care **insecuritatea juridică actuală** este o prioritate. Există deja unele soluții de reglementare pentru criptomonedă și ICO; cu toate acestea, cadrul legislativ rămâne neclar în ceea ce privește concepția sistemului și domeniile în care este aplicabilă tehnologia BC, ceea ce conduce la o abordare fragmentată la nivelul statelor membre. Fără o inițiativă comună a UE pentru securitate și claritate juridică în întreaga UE, oportunitățile transfrontaliere vor fi limitate. Cazurile de utilizare și spațiile de testare în materie de reglementare pentru anumite tipuri de servicii și de utilizări ar putea fi un prim stadiu în înțelegerea viitoarelor cerințe juridice. Experiența UE legată de dezvoltarea unei politici și a unei legislații complexe, transfrontaliere, poate constitui un avantaj în ceea ce privește viitoarea reglementare a tehnologiei blockchain.

4.2. **Protecția vieții private** este esențială. Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD)⁽¹⁵⁾ a fost introdus pentru a aborda cele mai urgente probleme legate de date. Cu toate acestea, atunci când a fost elaborat Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD), tehnologia BC era în cea mai mare parte necunoscută și, prin urmare, trebuie analizate potențialele contradicții dintre RGPD și BC. CESE solicită CE să examineze RGPD și să propună revizuirii și orientări suplimentare cu privire la relația dintre RGPD și BC.

4.3. Distincția juridică dintre datele anonimizate și cele pseudonimizate privește clasificarea datelor cu caracter personal. Datele sub pseudonim permit încă o anumită formă de reidentificare (chiar dacă este indirectă și îndepărtată), în timp ce datele anonime nu pot fi reidentificate. În tehnologia BC autorizată, pseudonimizarea este considerată o soluție pentru relațiile facilitate de această tehnologie, dar **anonimizarea este încă o barieră normativă** pentru utilizarea pe scară mai largă a tehnologiei BC fără autorizare, care poate fi depășită prin soluțiile privind identitatea digitală care sunt integrate în restricțiile reglementate.

⁽¹³⁾ Cum sunt semnăturile electronice și mărcile temporale, utilizând actualii algoritmi criptografici compatibili.

⁽¹⁴⁾ Acestea sunt clauze contractuale autoexecutate stocate în BC, care nu sunt sub controlul nimănui și, prin urmare, în care oricine poate avea încredere. Exemple sunt compensarea și decontarea tranzacțiilor, cupoanele de cadouri/de loialitate, fișele medicale electronice, distribuția redevențelor, proveniența produselor, tranzacțiile *inter pares*, împrumuturile, asigurările, creditele energetice și votarea.

⁽¹⁵⁾ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO L 119, 4.5.2016, p. 1) <https://gdpr-info.eu/>

4.4. Mecanismul de consens „proof-of-work” **consumă multă energie**. Această importantă problemă de durabilitate a mediului poate fi rezolvată prin dezvoltarea unui mecanism alternativ de consens, „proof-of-stake”. Există deja soluții care trebuie partajate și aplicate pe deplin ⁽¹⁶⁾.

4.5. O altă provocare tehnică o reprezintă **interoperabilitatea cu diferite platforme BC**. Este posibil ca diferite platforme BC să nu fie compatibile din cauza riscului pentru părțile care trebuie să facă schimb de date. O altă preocupare este compatibilitatea dintre platformele BC și sistemele guvernamentale existente, ceea ce împiedică guvernele să treacă de la platformele existente la interoperabilitatea bazată pe tehnologia BC. Pentru a permite adoptarea în masă a BC, asigurarea interoperabilității ar trebui să fie o prioritate a dezvoltatorilor în viitorul apropiat.

4.6. Rata de utilizare a BC se bazează pe adoptarea sa de către diversele forme de întreprinderi, IMM-urile fiind majoritare în UE. În prezent, **costurile tranzacțiilor sunt, în multe cazuri, prohibitive**, ceea ce face ca serviciile tehnice și de consultanță să fie inaccesibile pentru IMM-uri. Sprijinirea creării de noi rețele BC de tip cooperatist este esențială pentru a asigura accesul echitabil al IMM-urilor și al altor entități mai mici, permițând o guvernare democratică îmbunătățită.

4.7. Așa cum se întâmplă cu fiecare tehnologie disruptivă, trebuie abordate provocările sociale. Este esențial ca **publicul larg să fie informat** corect cu privire la tehnologiile disruptive, deoarece ele au un impact real asupra vieții cotidiene a cetățenilor, iar acest lucru trebuie abordat cu atenție, dialogul social și civil devenind crucial. CESE va continua să acumuleze cunoștințe și să facă cunoscute punctele de vedere ale societății civile organizate asupra următoarelor etape ale evoluției BC.

4.8. Este esențial să se înțeleagă pe deplin și să se analizeze modul în care tehnologia BC **afectează protecția și drepturile consumatorilor**. Este necesar să se clarifice, de exemplu, relațiile dintre confidențialitate și respectarea vieții private aplicabile în temeiul legislației (de exemplu, legislația UE privind protecția datelor), al reglementărilor (confidențialitatea în raport cu clientul) sau al contractelor (confidențialitatea comercială).

4.9. Așa cum este cazul oricărei tehnologii noi și al tuturor modelelor de afaceri bazate pe tehnologie, ar fi adecvat și relevant **să se analizeze efectele și impactul potențial asupra locurilor de muncă**, a condițiilor de muncă, a drepturilor lucrătorilor și a protecției lucrătorilor, precum și a dialogului social. Analiza ar trebui, de asemenea, să evalueze efectele asupra organizațiilor intermediare. Este probabil ca competențele STIM să devină din ce în ce mai importante pentru industriile care utilizează BC. În condițiile unor cunoștințe limitate cu privire la modul de funcționare și potențialele limitări ale tehnologiei BC, CESE solicită ca **învățarea pe tot parcursul vieții** să permită oamenilor să dobândească competențe, să se recalifice și să se perfecționeze pentru a gestiona mai bine oportunitățile și provocările legate de CB.

5. Calea de urmat

5.1. În ciuda faptului că instituțiile UE au revizuit BC într-o anumită măsură, încă se resimte absența unei abordări comune și cuprinzătoare la nivelul UE. Date fiind performanțele sale de până acum, UE are o ocazie excepțională de **a-și susține poziția de lider pe piață la nivel mondial**, dar numai dacă ia măsuri.

5.2. Dezvoltarea BC este încă foarte fragmentată în toate statele membre. Prin urmare, CESE îndeamnă instituțiile UE să asigure claritatea și terenul comun necesare pentru a elibera întregul potențial al tehnologiei BC pentru Europa. Un prim pas este ca CE să lanseze **o comunicare pentru dezvoltarea tehnologiei BC și a tehnologiei registrelor distribuite în UE**, bazată pe principiile tehnologiei BC ⁽¹⁷⁾, pentru a exprima voința politică, asumarea temei și stabilirea unei viziuni și a unui plan de acțiune în scopul creării unui mediu propice. Această inițiativă ar trebui să fie completată de reinstituirea intergrupului PE pentru digitalizare, care ar trebui să abordeze chestiunea tehnologiilor BC și registrelor distribuite.

5.3. Scopul viziunii comune a UE ar putea să fie **transformarea Europei în continent-pilot mondial bazat pe BC**, asigurând astfel pe mai departe competitivitatea UE și dezvoltând totodată propria abordare a digitalizării centrată pe ODD, susținută de inițiative și programe publice pilot la nivelul statelor membre și al UE.

5.4. Odată cu actualul parteneriat european privind BC, cu Observatorul și cu forumul BC, a venit timpul de a extinde această inițiativă prin crearea **unei platforme europene a părților interesate din domeniul BC**, care să reunească reprezentanți ai instituțiilor UE, inclusiv CESE și CoR, industria, consumatorii, statele membre, mediul universitar etc. În plus, această platformă ar trebui să fie deschisă tuturor cetățenilor din UE pentru a coopera și face parte din proiectul BC.

⁽¹⁶⁾ www.tolar.io ca exemplu de *blockchain* cu consum redus de energie.

⁽¹⁷⁾ Principiile tehnologiei BC sunt: identitatea autonomă (autentificare, autorizare), trasabilitatea, încrederea, imuabilitatea, democrația, dezintermedierea.

5.5. Această platformă ar oferi un spațiu pentru **învățare în comun și consolidarea capacităților** și totodată ar reuni părțile interesate, acționând ca o **rețea de rețele**, oferind locuri de întâlnire și făcând schimb de bune practici. CESE este bine poziționat și are experiența necesară pentru a lua parte în mod activ la găzduirea unei astfel de „platforme”, asigurând transparența, incluziunea, colaborarea și implicarea societății civile organizate, pe baza unor inițiative similare existente ⁽¹⁸⁾.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽¹⁸⁾ De exemplu, Platforma europeană pentru economia circulară este o inițiativă comună a Comitetului și Comisiei, iar Comitetul este activ, de asemenea, în Grupul de experți la nivel înalt privind IA și în Grupul de experți în economie socială și întreprinderi sociale (GECES).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind asigurarea unei tranziții sectoriale incluzive către un sector feroviar digitalizat**(aviz din proprie inițiativă)**

(2020/C 47/04)

Raportor: **Alberto MAZZOLA**Coraportor: **Guy GREIVELDING**

Decizia Adunării Plenare	21 februarie 2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI)
Data adoptării în CCMI	2.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	202/0/5

1. Recomandări

1.1. Digitalizarea ajută transportul feroviar de călători și de marfă să devină **mai eficient și mai convenabil**, dar în același timp expune sistemele feroviare la riscuri de securitate cibernetică. Prin urmare, CESE recomandă o cooperare mai strânsă între ENISA și ERA.

1.2. CESE consideră că implementarea Sistemului european de management al traficului feroviar (*European Rail Traffic Management System – ERTMS*), elementul central al strategiei digitale a UE în domeniul feroviar, trebuie considerabil accelerată. Investițiile necesare, care depășesc 100 de miliarde EUR, trebuie realizate prin intermediul unei inițiative specifice a Comisiei, susținută de un angajament bugetar puternic al UE și sprijin concret din partea statelor membre, și printr-un aport substanțial de capital privat (InvestEU).

1.3. CESE încurajează sectorul transportului feroviar să elaboreze, împreună cu alte moduri de transport public, un cadru cuprinzător și interoperabil de „mobilitate ca serviciu” (MaaS) care să urmărească atât accesul facil și convenabil la mobilitate și transport public pentru toți cetățenii, ca serviciu public de interes general, cât și realizarea unui cadru IT deschis de tip *plug and play* destinat distribuției biletelor multimodale în Europa. Calea ferată ar putea reprezenta elementul de bază în procesul de dezvoltare a componenței „mobilitate” a **identității digitale europene**.

1.4. CESE solicită Federației Europene a Lucrătorilor din Transporturi (ETF), Comunității Căilor Ferate Europene (CER) și Asociației Europene a Administratorilor de Infrastructură Feroviară (EIM), ca participanți la dialogul social al UE, să instituie un dialog transparent și proactiv, de exemplu sub forma unei „foi de parcurs digitale”, și să lanseze inițiative comune care să identifice și să anticipeze impactul automatizării și al digitalizării și să mențină la nivel înalt gradul de ocupare a forței de muncă și garanțiile sociale, în cadrul unei tranziții juste din punct de vedere social.

1.5. CESE pledează pentru instituirea unui organism european de reglementare în domeniul feroviar, care să însoțească dezvoltarea pieței unice a transportului feroviar din UE și să acopere și aspectele digitale.

2. Introducere

În prezent, sistemul european de mobilitate și transport se transformă, devenind mult mai ecologic și mai digitalizat.

Lanțurile logistice se vor transforma, deoarece **noua tehnologie** va facilita integrarea digitală a diferitelor moduri de transport, un flux mai dens al informațiilor privind traficul și sistemul de urmărire, accesul mai ușor la servicii și informații pentru pasageri, utilizarea mai eficientă a capacității infrastructurii și un grad mai mare de previzibilitate în ceea ce privește orarul.

Digitalizarea va mări și volumul de date de care dispun întreprinderile feroviare: utilizarea acestor date, în deplină conformitate cu normele privind viața privată și proprietatea asupra datelor, va crea **oportunități pentru noi inițiative de afaceri**.

3. Necesitatea de a asigura tranziția sectorului căilor ferate către tehnologiile digitale

3.1. Calea ferată ca parte a Europei unice digitale

Baza realizării depline a pieței unice digitale europene și a digitalizării căilor ferate o reprezintă conectivitatea.

Pentru a oferi informații fiabile, cum ar fi mersul trenurilor, disponibilitatea biletelor, instrumentul de planificare a călătoriilor, datele privind terminalele de marfă etc., este necesar și un nivel înalt de conectivitate. Aceasta este o așteptare fermă din partea clienților și a personalului, deoarece îmbunătățește calitatea serviciilor și a lucrărilor de întreținere.

Digitalizarea în continuare a căilor ferate se bazează pe buna cooperare atât între societățile de căi ferate, cât și cu actorii din domeniul telecomunicațiilor. **Noile rețele 5G** reprezintă o mare oportunitate pentru căile ferate, făcând posibile, printre altele, **internetul obiectelor și îmbunătățirea informațiilor oferite în timp real**.

Calea ferată ar putea reprezenta elementul de bază în procesul de dezvoltare a componentei „mobilitate” a unei identități digitale europene printr-un „**cadru de reglementare care să stimuleze concurența și inovarea** și care să confere cetățenilor și întreprinderilor încredere, ajutându-i să conștientizeze beneficiile tehnologiilor digitale utilizate în transporturi, energie și servicii de interes general pentru cetățeni, consumatori, întreprinderi și lucrători, inclusiv beneficiile tuturor acestor servicii combinate într-o singură «persoană electronică»”⁽¹⁾.

3.2. Noi produse specifice și IT

Implementarea Sistemului european de management al traficului feroviar (*European Rail Traffic Management System – ERTMS*) ar trebui să fie un element central al strategiei tehnice a UE pentru a permite concretizarea avantajelor sale (de exemplu, armonizarea tehnică și operațională, creșterea capacității rețelei, îmbunătățirea siguranței și a fiabilității, reducerea costurilor de întreținere). În ultimii 20 de ani, mai puțin de 10 % din rețeaua centrală TEN-T a fost echipată cu ERTMS. Ritmul de punere în aplicare ar trebui accelerat, fără a neglija accesibilitatea rețelei feroviare regionale.

În plus, printre prioritățile agendei feroviare ar trebui să figureze dezvoltarea, cu respectarea deplină a dialogului social, a cadrului tehnic și juridic legat de intensificarea operării automate a trenurilor, îmbunătățirea conectivității datelor de-a lungul rutelor feroviare, inclusiv mulțumită tehnologiei 5G, precum și evoluțiile digitale viitoare cu relevanță pentru transportul feroviar.

3.2.1. Procese feroviare interne

3.2.1.1. Oportunități: creșterea capacității infrastructurii, întreținerea și întreținerea predictivă, reducerea costurilor, operarea automată a trenurilor, siguranța, gestionarea crizelor

Sistemele de control, comandă și comunicare ar trebui să nu se limiteze doar la contribuția adusă controlului și separării în siguranță a trenurilor, ci să devină un sistem flexibil, inteligent și operațional în timp real de gestionare a traficului și de asistență decizională.

Sistemele actuale nu valorifică suficient noile tehnologii și practici, inclusiv utilizarea tehnologiilor de poziționare prin satelit, sistemele de comunicații de date de mare viteză, de mare capacitate și de comunicații de voce (Wi-Fi, 4G/LTE, 5G), automatizarea sau sistemele inovatoare de colectare, prelucrare și comunicare a datelor în timp real. Acestea au potențialul de a îmbunătăți considerabil traficul, contribuind astfel la creșterea capacității, la reducerea consumului de energie de tracțiune și a emisiilor de dioxid de carbon, la reducerea costurilor operaționale, la sporirea securității și a siguranței, inclusiv în cazul trecerilor de nivel prin C-ITS, și la o informare accesibilă, fiabilă și ușor de înțeles a consumatorilor. Întreținerea în funcție de condiții, bazată pe senzori și tehnologie digitală, va îmbunătăți semnificativ eficiența, fiabilitatea și reziliența sistemului, atât în ce privește infrastructura, cât și materialul rulant.

(1) JO C 353, 18.10.2019, p. 79.

3.2.1.2. Amenințări: securitatea și cibersecuritatea

Digitalizarea ajută transportul feroviar să devină mai eficient și mai convenabil, dar în același timp expune sistemele feroviare la riscuri de securitate cibernetică. Satisfacerea nevoii de măsuri solide de securitate cibernetică și pregătirea răspunsului la atacuri cibernetice, inclusiv la evenimente pe scară largă, reprezintă provocări semnificative pentru întregul sector feroviar.

O „interpretare omogenă a normelor privind securitatea cibernetică, inclusiv recunoașterea reciprocă între statele membre, [...] un cadru de certificare și sisteme de certificare [...] ar putea asigura o bază comună [pentru digitalizare] [...ERA...] ar trebui să fie implicate în acest proces și, în anumite cazuri, cu acordul ENISA pentru a garanta coerența, să fie delegate să elaboreze sisteme de securitate cibernetică. Standardele europene minime pentru securitatea IT ar trebui adoptate în cooperare cu CEN/Cenelec/ETSI.”^(?)

3.2.2. Noi servicii

3.2.2.1. Noi aplicații pentru pasageri: e-ticketing, e-rezervări, ticketing integrat, ticketing multimodal, MaaS, platforme digitale, stații digitale

Pentru a îmbunătăți informațiile legate de călătorii, a facilita alegerea unui tren adecvat și a unor călătorii intermodale și a sprijini emiterea de bilete directe, unele căi ferate europene au lansat împreună cu principalii vânzători de bilete un proiect denumit „modelul serviciului complet” (*Full Service Model*), cu scopul de a crea un cadru IT deschis, de tip *plug and play*, pentru distribuirea biletelor de tren, în locul soluțiilor IT bilaterale între distribuitori și furnizorii de servicii feroviare.

În acest nou context, „mobilitatea ca serviciu” (MaaS) descrie tranziția de la modurile de transport aflate în proprietatea personală către soluții de mobilitate care sunt consumate ca serviciu. Conceptul-cheie care stă la baza MaaS este de a oferi călătorilor soluții de mobilitate „de la ușă până la ușă” (*door-to-door*), pe baza nevoilor și opțiunilor lor de transport, asigurând accesul facil și convenabil la mobilitate și transport public ca serviciu de interes general. MaaS consideră întregul sistem de transport ca pe o entitate unitară, iar calea ferată, cu nivelul său scăzut de emisii, trebuie să facă parte din aceasta.

3.2.2.1.1. Aspecte noi: protecția datelor, respectarea vieții private, drepturile pasagerilor

Pentru a se realiza schimbarea radicală necesară în domeniul emiterii de bilete, este esențial să existe stabilitate legislativă. Informațiile ușor de utilizat de către clienți cu privire la emiterea de bilete directe sunt esențiale pentru a răspunde cerințelor realiste ale UE din Regulamentul privind drepturile călătorilor din transportul feroviar.

Căile ferate trebuie să continue să promoveze accesibilitatea într-un mod eficient din punctul de vedere al costurilor. Dispozițiile inutile în materie de relații dintre întreprinderi creează sarcini administrative de prisos și ar trebui abordate pe bază de contract și, dacă este cazul, în cadrul legislativ relevant pentru schimbul de date.

3.2.2.2. Pentru mărfuri

Sectorul feroviar a adoptat o declarație comună, intitulată „Declarație sectorială”, cu ocazia Zilelor TEN-T din 2016, de la Rotterdam, prezentând măsurile care trebuie luate în vederea îmbunătățirii transportului feroviar internațional de marfă în Europa. Din declarația sectorială au fost identificate zece acțiuni prioritare, în special în ce privește urmărirea trenurilor, ora estimată de sosire și facilitarea implementării pe teren a ERTMS. În plus, la 2 decembrie 2015, partenerii sociali europeni din sectorul feroviar au semnat Declarația privind transportul feroviar de mărfuri, prezentându-și propunerile privind îmbunătățirea acestui tip de transport.

Testarea frânei automate va permite o creștere semnificativă a eficienței activităților de compunere a trenurilor. Protecția datelor comerciale privind transportul de mărfuri trebuie, de asemenea, să fie garantată.

3.3. Finanțarea tranziției digitale, a cercetării și a inovării

3.3.1. Finanțarea digitalizării căii ferate: Europa digitală, MIE, InvestEU, programe naționale

Ar trebui să se garanteze un sprijin adecvat din **fonduri UE și fonduri naționale** pentru toate segmentele sistemului feroviar și pentru finalizarea unei rețele feroviare europene eficiente.

^(?) JO C 227, 28.6.2018, p. 86.

Mecanismul Conectarea Europei trebuie să continue și să crească după 2020. Trebuie subliniat modul în care MIE ar trebui să pună accentul pe aspecte legate de digitalizare, cum ar fi echipamentele ERTMS terestre și de la bord. Implementarea ERTMS în rețeaua TEN-T, cu instalații de centralizare digitale, necesită mai mult de 100 de miliarde EUR, astfel de costuri investiționale putând fi suportate numai printr-o inițiativă dedicată, cu un angajament bugetar puternic al UE, însoțit de un **sprijin concret corespunzător din partea statelor membre și a capitalului privat (InvestEU)**. Pentru a mobiliza resursele necesare, Comitetul consideră că rolul proactiv al Comisiei trebuie consolidat și că ar trebui elaborat un cadru de reglementare în acest sens. De asemenea, MIE II va finanța coridoarele feroviare 5G transfrontaliere pentru îmbunătățirea conectivității.

3.3.2. *Shift2Rail și Shift2Rail2*

Este necesar și sprijinul UE pentru stimularea inovării în sectorul feroviar, în special în ceea ce privește continuarea întreprinderii comune de succes Shift2Rail. Viitorul parteneriat între instituțiile europene ar trebui să beneficieze de un buget mai mare și să poată conta pe un sistem de guvernare simplificat și îmbunătățit, care, pe de o parte, să țină seama în mai mare măsură de nevoile operatorilor din sistemul feroviar și de cele ale clienților lor și, pe de altă parte, să fie în măsură să mobilizeze întregul ecosistem de inovare din domeniul feroviar, din toate statele membre. Finanțarea cercetării în domeniul inovării digitale trebuie să includă fonduri semnificative destinate evaluării impactului social al acestora și al măsurilor de facilitare a unei tranziții echitabile.

4. **Necesitatea de a asigura caracterul incluziv al tranziției**

4.1. **Pentru angajați**

Este de așteptat ca introducerea tehnologiilor digitale în mediul feroviar să aducă un plus de eficiență și de productivitate în avantajul competitivității sectorului, dar acest lucru va necesita, în același timp, schimbări calitative și cantitative în ceea ce privește locurile de muncă din sectorul feroviar și organizarea muncii.

Această tranziție este deja în desfășurare, iar întreprinderile feroviare trebuie să pregătească și să gestioneze schimbările care le afectează forța de muncă în timp util și în mod incluziv, pentru a rămâne angajatori atractivi și de bună calitate.

Vor exista schimbări profunde în ceea ce privește natura muncii și cererea de competențe. CESE subliniază importanța gestionării acestor schimbări structurale prin asigurarea unei tranziții echitabile și ușoare și prin găsirea de soluții pentru deficitul de competențe, alături de monitorizarea adecvată a progreselor.

Impactul asupra sănătății lucrătorilor din sectorul feroviar nu ar trebui să fie subestimat, inclusiv generarea unei solicitări mentale care ar putea duce la boli și ar putea provoca tensiuni în viața lor privată.

Asigurarea unei tranziții incluzive înseamnă gestionarea schimbării într-un mod responsabil din punct de vedere social, începând cu un dialog deschis și transparent cu angajații și cu reprezentanții acestora. Un astfel de dialog ar trebui să contribuie la abordarea potențialelor temeri legate de digitalizare și să asigure gradul necesar de implicare a personalului pe întreaga durată a schimbării.

Ar trebui să se dea dovadă de cea mai mare prudență atunci când se pune în aplicare digitalizarea, pentru a se evita tranzițiile perturbatoare și disensiunile sociale. Este absolut esențial ca partenerii sociali europeni – ETF (Federația Europeană a Lucrătorilor din Transporturi), CER (Comunitatea Căilor Ferate Europene și a Administratorilor de Infrastructură) și EIM (Asociația Europeană a Administratorilor de Infrastructură Feroviară) – să se reunească, pe tema proiectelor comune, în cadrul dialogului social sectorial al UE privind căile ferate, pentru a identifica și a anticipa mai bine impactul automatizării și al digitalizării, în scopul menținerii la nivel înalt a gradului de ocupare a forței de muncă și a garanțiilor sociale, în cadrul unei tranziții juste din punct de vedere social.

Factorii de decizie europeni și naționali și partenerii sociali ar trebui să asigure coordonarea dintre dialogul social european și negocierile naționale care abordează consecințele sociale și în materie de muncă ale procesului de digitalizare a sistemului feroviar european integrat.

La nivel național, întreprinderile feroviare, împreună cu reprezentanții angajaților, trebuie să elaboreze din timp o „foaie de parcurs digitală” și să ofere reprezentanților angajaților cursuri de formare privind identificarea proceselor digitale și a factorilor de influență.

În plus, este necesar să se negocieze contractele colective de muncă cu reprezentanții lucrătorilor la nivel național cu privire la:

- drepturile de consultare, de participare și de reprezentare colectivă, înainte de introducerea noilor tehnologii;
- definirea activităților/locurilor de muncă alternative, a recalificării și a calificărilor, precum și condițiile aferente;

- securitatea și sănătatea la locul de muncă, dreptul de a se deconecta, protecția datelor lucrătorilor (în raport cu monitorizarea permanentă);
- un program de lucru mai scurt și/sau formule de lucru (flexibile).

Siguranța traficului și securitatea pasagerilor și a personalului nu pot fi garantate numai prin intermediul sistemelor digitale și automatizate; este necesară prezența umană.

Pentru a aborda această provocare este esențial să se pună accentul pe tranzițiile profesionale, sprijinindu-se învățarea pe tot parcursul vieții și investițiile în capacitatea de inserție profesională a personalului, pentru a se evita concedierile. Căile ferate se confruntă cu două provocări semnificative: dezechilibrul în piramida vârstelor forței de muncă și dificultățile de recrutare, în special în rândul tinerilor și al femeilor. În consecință, societățile feroviare trebuie să acorde atenție atât capacității lucrătorilor mai vârstnici de a rămâne în locuri de muncă aflate în schimbare rapidă, pentru a se asigura transmiterea cunoștințelor de bază de la o generație la alta, cât și lărgirii bazei de recrutare.

Din punctul de vedere al sistemelor de la nivel național și al UE, dezechilibrele privind forța de muncă pot fi reduse sau chiar evitate prin dialog și cooperare activă între sectorul educațional și întreprinderi, în vederea pregătirii „forței de muncă a viitorului” prin formarea și recalificarea angajaților și a formatorilor în domeniul competențelor digitale.

Așa cum s-a menționat mai sus, sistemele naționale de educație – în special învățământul profesional – joacă un rol important în înzestrarea viitoarei forțe de muncă cu competențe adecvate. Se recomandă crearea unor consilii sectoriale în materie de competențe.

4.2. **Călătorii: persoanele în vârstă care accesează servicii puternic informatizate, persoanele cu handicap, zonele rurale etc.**

4.2.1. Digitalizarea va oferi oportunități tot mai mari de a reduce și mai mult impactul asupra mediului al sistemului de transport și de a spori eficiența mobilității. De asemenea, creșterea conectivității ar trebui să faciliteze opțiunile „mobilității-ca-serviciu” și multi-modalitatea. Zonele rurale vor avea de profitat de pe urma acestor evoluții numai dacă vor beneficia de investițiile necesare.

4.2.2. Având în vedere că transportul feroviar este un serviciu, este important ca societatea civilă, asociațiile de consumatori, asociațiile de protecție a mediului, organizațiile persoanelor cu handicap, asociațiile care promovează mobilitatea echitabilă și asociațiile care reprezintă persoanele în vârstă să devină parteneri și în procesul de punere în aplicare a digitalizării sectorului feroviar.

4.2.3. „Pentru a valorifica forța economică a unui procent de 25 % din populația Uniunii reprezentat de cetățenii seniori, CESE consideră că este inadecvat din punctul de vedere al creșterii să fie considerați drept o categorie de cetățeni rămasă în afara mersului vieții, ci ar trebui să li se recunoască potențialul și așteptările și să fie considerați ca actori economici și sociali ai erei digitale”⁽³⁾.

5. **Digitalizarea căilor ferate în contextul economiei europene a datelor**

5.1. Dezvoltarea de noi tehnologii informatice a facilitat colectarea și exploatarea datelor privind transporturile. Maximizarea utilizării datelor va duce la creștere economică, inovare și beneficii semnificative pentru sectorul feroviar, pentru clienții săi și pentru economia europeană, creând și dezvoltând servicii interoperabile și interconectate. Diferitele aspecte ale deschiderii accesului la date și ale schimbului de date trebuie explorate mai bine, cu scopul de a genera o valoare adăugată clară pentru sectorul feroviar și pentru societate.

5.2. Pentru ca actorii să colaboreze, primul pas este de a asigura interoperabilitatea formatelor de date. În plus, ar fi necesar să se clarifice dreptul de proprietate, de acces și de utilizare a diferitelor tipuri de date. Cooperarea strânsă între autorități, organizații ale consumatorilor, operatori publici și privați, sindicate, administratori de infrastructură și furnizori va fi vitală pentru eliminarea barierelor din calea schimbului de date în ecosistemul feroviar.

5.3. O analiză adecvată a volumelor mari de date va oferi apoi informații cu privire la tendințele și cererile care ar putea contribui la reproiectarea transportului într-un mod mai personalizat și mai flexibil și la o mai mare eficiență a orașelor. Digitalizarea și robotizarea transporturilor necesită un nivel adecvat de disponibilitate, accesibilitate și liberă circulație a datelor. În același timp, trebuie asigurată o protecție corespunzătoare a acestora.

⁽³⁾ Pilonul digital al creșterii: e-seniorii, un potențial de 25 % din populația europeană (JO C 389, 21.10.2016, p. 28).

5.4. CESE solicită Comisiei să asigure concurența loială și posibilități de alegere pentru consumatori în domeniul accesului la date. În prezent, există preocupări cu privire la nivelul concurenței care rezultă din încercările de a obține acces la datele pasagerilor. Provocări apar și în domeniul transportului public, în care accesul la date (de exemplu, la orarele trenurilor și la localizarea în timp real) va fi esențial pentru instituirea unor servicii multimodale funcționale.

5.5. Comisia Europeană ar trebui să adopte reglementări obligatorii pentru a asigura respectarea principiilor concurenței loiale, fără a discrimina întreprinderile publice și private care furnizează servicii similare, ca și a principiilor referitoare la accesul la datele privind transportul, respectând totodată pe deplin normele privind protecția datelor. „Trebuie să se aplice aceleași condiții întreprinderilor publice și celor private, cu reciprocitate în ceea ce privește schimbul de date și compensarea costurilor ⁽⁴⁾”, inclusiv platformelor digitale.

6. Industria europeană a serviciilor de transport feroviar

6.1. „Digitizarea și robotizarea transporturilor oferă noi oportunități de afaceri, atât pentru industria prelucrătoare, cât și pentru cea a serviciilor, inclusiv pentru IMM-uri, și ar putea reprezenta un domeniu de avantaj competitiv pentru UE. În acest scop, CESE solicită un mediu de afaceri încurajator și stimulant, inclusiv o atitudine deschisă față de noile modele de afaceri, și impulsivitatea dezvoltării platformelor digitale europene ⁽⁵⁾.”

6.2. Prin documentul privind digitalizarea „Tendențe digitale în sectorul feroviar” UNIFE, Uniunea Industriei Feroviare din Europa, își propune să își exprime punctul de vedere cu privire la modul în care transformările digitale vor contribui la realizarea obiectivelor ambițioase ale sectorului feroviar european și ale sectorului său de aprovizionare, atât în ceea ce privește îmbunătățirea experienței călătorilor din transportul feroviar, cât și în ceea ce privește optimizarea logisticii și a capacității de transport de marfă. În acest scop, au fost identificate cinci domenii de interes importante:

1. volumele mari de date;
2. securitatea cibernetică;
3. inteligența artificială (IA);
4. noi servicii de mobilitate; și
5. digitalizarea serviciilor de logistică în transportul de mărfuri.

7. Rolul instituțiilor

7.1. ERA

Pentru a se continua dezvoltarea spațiului feroviar unic european și a se evita dezvoltarea fragmentată a unor aplicații telematice, Agenției i-au fost atribuite mai multe responsabilități în domeniul acestor aplicații. În acest scop, a fost împuternicită să acționeze ca autoritate de sistem pentru aplicațiile telematice și, în această calitate, urmează să mențină, să monitorizeze și să gestioneze toate cerințele de subsistem aferente la nivelul Uniunii.

7.2. ENISA

Agenția Uniunii Europene pentru Securitate Cibernetică (ENISA) este un centru de expertiză pentru securitatea cibernetică din Europa și contribuie la asigurarea unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și a informațiilor în UE.

Agenția lucrează pentru a asigura consiliere și soluții, inclusiv exercițiile paneuropene de securitate cibernetică, elaborarea unor strategii naționale de securitate cibernetică, cooperarea și consolidarea capacităților echipelor CSIRT, studii privind adoptarea în condiții de securitate a *cloud computing*-ului, abordarea aspectelor legate de protecția datelor, dezvoltarea unor tehnologii de protecție a confidențialității și respectarea vieții private în cadrul tehnologiilor emergente, servicii de identificare electronică și servicii de încredere, definirea tabloului amenințărilor cibernetică etc. ENISA și ERA cooperează în aceste domenii.

⁽⁴⁾ JO C 353, 18.10.2019, p. 79.

⁽⁵⁾ Implicațiile digitizării și robotizării transporturilor asupra elaborării politicilor UE (JO C 345, 13.10.2017, p. 52).

7.3. ***O autoritate europeană de reglementare în domeniul feroviar***

Directivele UE au prevăzut constituirea obligatorie în statele membre a unor organisme de reglementare dedicate supravegherii concurenței pe piața feroviară. Pe lângă acestea, un spațiu feroviar unic european, în special în ce privește traficul internațional de marfă și de pasageri, necesită și eforturi sporite, la scară continentală, de înființare a unui organism european de reglementare în domeniul feroviar.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Să nu lăsăm pe nimeni în urmă la punerea în aplicare a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 47/05)

Raportor: **Peter SCHMIDT**

Coraportor: **Lutz RIBBE**

Decizia Adunării Plenare	21.2.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunile competente	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în sesiunea plenară	31.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	159/21/16

1. Concluzii și recomandări

1.1. Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) ale ONU deschid calea către un viitor mai bun și mai durabil pentru toți. În centrul obiectivelor de dezvoltare durabilă se află angajamentul de a garanta că, în tranziția către o cale durabilă și rezilientă, „nimeni nu este lăsat în urmă, fiind ajutați în primul rând cei mai defavorizați” și că orice obiectiv va fi considerat îndeplinit numai dacă a fost îndeplinit pentru toți.

1.2. CESE consideră că îngrijorările sociale ar trebui să fie abordate în deplină sinergie cu cele legate de mediu și economice. Punerea în aplicare a ODD în UE necesită unificarea dimensiunii sociale a durabilității cu dimensiunile sale economică și de mediu, determinând o schimbare sistemică și depășind gândirea compartimentată care predomină în strategiile actuale ale UE. Definirea măsurilor și a politicilor prin prisma multidimensională a Agendei 2030 are o valoare incontestabilă. Fără îndoială, abordarea chestiunii sociale va fi esențială în punerea în aplicare a acestei agende.

1.3. Comparativ cu dimensiunea de mediu sau cu cea economică, atât aspectele sociale, cât și coeziunea regională au fost considerate până acum mai degrabă domenii de politică separate decât parte integrantă reală a politicii în materie de durabilitate. Ceea ce definește dimensiunea socială într-o politică cuprinzătoare în materie de durabilitate nu este numai faptul că dezvoltă și mai mult politicile sociale tradiționale (precum prestații de asigurări sociale mai bune), ci și faptul că ea contribuie mai mult la justiție și la participarea la economie – în beneficiul persoanelor și al regiunilor.

1.4. Tranziția către o economie durabilă, neutră din punct de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor necesită schimbări fundamentale în societatea și în economia noastră. Aceste schimbări vor implica oportunități, dar și riscuri. „A nu lăsa pe nimeni în urmă” înseamnă că toți membrii societății și în special cei care sunt mult mai în urmă primesc o șansă reală de a valorifica oportunitățile și sunt bine pregătiți pentru a face față riscurilor. Acest lucru necesită o politică activă. În acest context, trebuie să se țină seama în special de grupurile cele mai vulnerabile din societate, precum și de regiunile și de teritoriile cele mai defavorizate.

1.5. „A nu lăsa pe nimeni în urmă” implică în special recapacitarea unui număr cât mai mare posibil de persoane pentru a juca un rol pozitiv ca cetățeni activi, maximizarea accesului la investiții, precum și stiluri de viață noi, modele de consum noi și tehnologie durabilă nouă pentru toate persoanele, grupurile și regiunile în procesul de tranziție. Tranziția către durabilitate nu poate și nu trebuie să fie impusă „de sus”; aceasta va avea succes numai dacă se bazează pe sprijinul larg și pe participarea activă a tuturor.

1.6. Pentru a pune în aplicare ODD și a nu lăsa pe nimeni în urmă, CESE invită Comisia Europeană, Parlamentul, Consiliul și statele membre:

- să elaboreze un **pact ecologic și social european** ca parte dintr-o „**Strategie de dezvoltare durabilă a UE până în 2050**” cuprinzătoare, care să vizeze cu adevărat eliminarea abuzului de resurse naturale și al cărei obiectiv central să creșterea bunăstării cetățenilor. CESE este mulțumit de faptul că noua Comisie intenționează să lanseze un pact ecologic european; totuși, CESE insistă asupra includerii dimensiunilor sociale;
- să realizeze o evaluare sistematică a potențialelor **efecte secundare negative/pozitive ale tranziției asupra populației Europene (în special asupra grupurilor sărace și vulnerabile) și a regiunilor aflate într-o situație precară din punct de vedere structural** și să înțeleagă mai bine **vectorii intergeneraționali ai durabilității și ai inegalității**;
- să instituie **structurile de guvernare și instrumentele** adecvate pentru a pune în aplicare ODD și noul pact ecologic și social, de exemplu, utilizând **semestrul european**, o mai bună reglementare și CFM, inclusiv fondurile de coeziune și sociale pentru a determina transformarea;
- să lărgescă înțelesul „tranziției echitabile” (dincolo de cărbune) și să pună pe deplin în aplicare **Pilonul european al drepturilor sociale în sprijinul acesteia**, determinând totodată reforme ale sistemelor redistributive (**impozitare personalizată, protecție socială și investiții durabile și sociale**), echilibrul între viața profesională și cea privată și egalitatea de gen;
- să asigure **accesul egal și egalitatea de șanse în ceea ce privește educația și formarea** pentru toți;
- să **depășească barierele în calea participării active** a cetățenilor care nu dispun de capitalul financiar și social necesar, cunoștințele și informațiile necesare și acces la oportunități;
- să introducă **politici atât în beneficiul cetățenilor, cât și pentru protejarea mediului**; de exemplu, planuri de combatere a poluării aerului, care să acorde prioritate grupurilor vulnerabile, politici în domeniul locuințelor sociale ecologice etc.;
- să promoveze o **economie socială și colaborativă** în cadrul tranziției către durabilitate (de exemplu, competențe, economia circulară, tranziția energetică, încurajarea cooperativelor);
- să **furnizeze sprijin IMM-urilor** pentru a parcurge cu succes tranziția și a se bucura de competitivitate durabilă, printr-un acces mai bun la competențe, la fonduri, la inovații și la tehnologie;
- să îmbunătățească crearea de locuri de muncă de calitate;
- să elaboreze o strategie pentru a **garanta că nu numai orașele, ci și comunitățile rurale** devin mai favorabile incluziunii, mai reziliente și mai durabile;
- să consolideze **protecția climei și adaptarea la schimbările climatice** în Europa, pentru a combate deșertificarea și a reduce deficitul de apă și depopularea;
- să le permită **tinerilor și generațiilor viitoare** să se facă auziți în mod efectiv și să țină seama de aceștia/acestea în procesul decizional cu privire la durabilitate;
- să promoveze o **politică comercială durabilă**, care să integreze externalitățile sociale și de mediu pozitive și negative ale comerțului.

2. Introducere

2.1. Prea multă vreme, dimensiunea socială a durabilității a fost neglijată, fie la nivel global, fie la nivelul UE. În comparație cu dimensiunile de mediu și economică, atât aspectele sociale, cât și coeziunea regională au fost considerate până acum mai degrabă domenii de politică separate decât o parte integrantă reală a politicii privind durabilitatea, în timp ce în Europa continuă să existe inegalități sociale și dezechilibre regionale larg răspândite, în unele locuri acestea agravându-se. Până acum, politicile au lăsat într-adevăr în urmă persoane individuale, grupuri și regiuni și nu au respectat nu numai „granițele planetare”, dar nici nevoile sociale de bază ale unei părți considerabile a populației UE. UE este trasă frecvent la răspundere pentru decalajele abisale dintre ceea ce se promite în politicile de coeziune și sociale și ceea ce se întâmplă în realitate.

2.2. Conexiunile pozitive și negative tot mai strânse dintre provocările economice, sociale și ecologice nu pot și nu trebuie să fie ignorate. Protestele recente din toată Europa nu ar trebui să fie văzute ca semnale ale unei respingeri categorice a reformelor de către public în ansamblu. Mai degrabă, acestea sunt expresia temerilor multor persoane care sunt deja nemulțumite de situația lor actuală și care se tem acum și că transformările necesare pe care le au în față – de exemplu, în tranziția către o economie neutră din punct de vedere al emisiilor de dioxid de carbon – vor ajunge să fie realizate, din nou, pe cheltuiala lor.

2.3. Prin urmare, un nou cadru al politicii de dezvoltare durabilă trebuie să analizeze deficiențele actualelor politici nedurabile și să conducă la un „pact ecologic și social” nou, care să abordeze într-un mod semnificativ temerile oamenilor prin soluții practice. O distribuție echitabilă a sarcinilor și a beneficiilor este primul pas pentru a obține cea mai largă acceptare publică și cel mai larg sprijin pentru aceste măsuri societale. Persoanele care iau parte la tranziție într-un mod pozitiv vor reduce riscul unei nemulțumiri și mai mari, al opoziției sau al resemnării politice, de exemplu prin abținerea de la vot. Nu există nicio îndoială că neparticiparea contribuie la reorientarea către extremism, populism, rasism și naționalism în societatea noastră, astfel cum se poate vedea în prezent în multe state membre ale UE.

2.4. Nu putem rezolva criza ecologică până când nu abordăm dimensiunea socială și invers. Este necesară o dezbateră societală pentru a accepta că dimensiunea socială trebuie plasată la un nivel cel puțin egal cu dimensiunile economică și de mediu.

2.5. Comitetul reafirmă că „a nu lăsa pe nimeni în urmă” nu trebuie și nu poate să se refere numai la îngrijorările specifice ale persoanelor, la situația economică a acestora și la circumstanțele lor economice ⁽¹⁾, ci se referă, de asemenea, la gospodăriile, comunitățile, regiunile, sectoarele și minoritățile care sunt „lăsate în urmă” și se simt abandonate – de exemplu, atunci când se închid sau se deteriorează unele servicii publice, și chiar servicii esențiale nu mai sunt accesibile sau disponibile (nu este vorba numai despre bani). Ideea de „a nu lăsa pe nimeni în urmă” începe cu infrastructura fizică (transporturi, telecomunicații și internet) și afectează apoi educația, sănătatea, asistența socială și activitățile din timpul liber, precum și serviciile administrative, autoritățile de aplicare a legii, poliția etc.

2.6. „A nu lăsa pe nimeni în urmă” implică refacerea capacității persoanelor de a acționa ca cetățeni activi, maximizarea transparenței și includerea persoanelor, a grupurilor și a regiunilor în procesul de tranziție.

2.7. În plus, „a nu lăsa pe nimeni în urmă” se extinde și la generațiile viitoare, în conformitate cu definiția dezvoltării durabile stabilite în raportul Comisiei Brundtland ⁽²⁾. CESE consideră că actualul cadru de politică europeană și actualul sistem economic european nu acordă prea mare atenție tinerilor și generațiilor viitoare și salută faptul că în special tinerii își exprimă acum cu claritate îngrijorările, de exemplu, prin mișcarea „Fridays for Future” (Vinerea pentru viitor).

2.8. Întrucât este necesar ca oamenii să fie încurajați să facă față fără teamă viitorului proces de transformare, liderii politici de la toate nivelurile trebuie să însușească principiul „a nu lăsa pe nimeni în urmă”, deoarece transformarea înseamnă schimbare și nu toată lumea va câștiga pe parcursul tranziției către durabilitate. Prin urmare, este atât greșit, cât și imprudent să se vorbească numai despre situații „câștig-câștig” sau chiar „câștig-câștig-câștig”. Deși societatea în ansamblu va beneficia, costurile și beneficiile nu vor fi împărțite în mod egal fără intervenții de politică care să garanteze că nimeni nu este lăsat în urmă.

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Tranziția către un viitor european mai durabil” (JO C 81, 2.3.2018, p. 44).

⁽²⁾ Raportul Brundtland Our Common Future (Viitorul nostru comun).

3. Tendințe îngrijorătoare în ceea ce privește inegalitățile sociale și ecologice în Europa

3.1. Europa are niveluri foarte mari de dezvoltare umană, iar speranța de viață a cetățenilor săi se află printre cele mai ridicate din lume. Totuși, Europa mai are de parcurs o cale lungă pentru a realiza dimensiunea socială a ODD. Potrivit celor mai recente date Eurostat disponibile ⁽³⁾, 109,2 milioane de persoane (adică 21,7 % din populația UE) au fost supuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială în 2018. Copiii și grupurile minoritare se confruntă cu riscul cel mai mare. Privațiunea materială severă, o măsură absolută a sărăciei, a scăzut în rândul populației UE, de la 8,5 % în 2008, la 5,8 % în 2018 ⁽⁴⁾, dar este încă departe de obiectivul Strategiei Europa 2020.

3.2. Proporția femeilor încadrate în muncă este de numai 67,5 % ⁽⁵⁾ comparativ cu 73 % în cazul bărbaților (doar 55 % dintre femeile cu trei copii sau mai mulți fiind angajate, spre deosebire de 85 % dintre bărbați) ⁽⁶⁾; 32 % dintre femei lucrează cu fracțiuni de normă ⁽⁷⁾, comparativ cu 8 % dintre bărbați. În 2017, în UE, câștigul salarial brut pe oră al unei femei a fost în medie cu 16 % mai mic decât al unui bărbat, din cauza unei combinații de stereotipuri, a segregării din educație și de pe piața muncii, a faptului că pozițiile de management și de supraveghere sunt deținute în principal de bărbați, a perioadelor mai lungi de absență de pe piața muncii și responsabilităților de îngrijire neplătite și a discriminării în materie de remunerare ⁽⁸⁾. Lipsa facilităților de îngrijire (a copilului) continuă să fie un motiv esențial pentru care femeile nu fac parte din forța de muncă. Una dintre trei femei inactive (31,7 %) a raportat că inactivitatea sa s-a datorat responsabilităților de îngrijire, în comparație cu numai 4,6 % dintre bărbații inactivi. Diferența de remunerare între femei și bărbați crește pe parcursul carierei și al vieții, conducând la o uluitoare disparitate de gen în ceea ce privește pensiile, de 39 %, deficitul mediu relativ de sărăcie între femei și bărbați fiind cel mai mare în grupa de vârstă înaintată (65 de ani și peste) ⁽⁹⁾.

3.3. Inegalitatea în materie de bogăție este și mai mare: 10 % dintre gospodăriile cele mai bogate dețin 50 % din bogăția totală, în timp ce 40 % dintre gospodăriile cele mai sărace dețin numai puțin peste 3 % ⁽¹⁰⁾. Veniturile percentilei 40 % inferioare în raport cu venitul total disponibil pe adult-echivalent s-a stabilizat la un nivel scăzut, atingând 21,1 % în 2017 (Eurostat ODD 2019). În UE există inegalități mari și în distribuția veniturilor: în 2016, percentila 20 % din populație cu cele mai mari venituri a încasat venituri de 5,2 ori mai mari decât percentila 20 % cu veniturile cele mai mici ⁽¹¹⁾.

3.4. De asemenea, persoanele sărace au devenit și mai sărace: profunzimea sau gravitatea sărăciei (adică diferența negativă dintre veniturile persoanelor supuse riscului de sărăcie și pragul riscului de sărăcie) pentru UE în ansamblu în 2016 a fost de 25 % – acest lucru înseamnă că jumătate dintre persoanele care trăiesc sub pragul de sărăcie s-au aflat cu cel puțin 25 % sub pragul relevant al riscului de sărăcie ⁽¹²⁾.

3.5. Potrivit dovezilor (incomplet) disponibile, gospodăriile cu venituri scăzute tind să trăiască într-un mediu mai puțin sănătos decât cele cu venituri mai mari și sunt expuse la surse multiple de vulnerabilități. Gospodăriile mai sărace se confruntă, de asemenea, cu provocări mai mari în ceea ce privește energia și mobilitatea ⁽¹³⁾. Din punctul de vedere al expunerii la poluare sau la alte pericole ecologice, nu există egalitate între cetățenii europeni ⁽¹⁴⁾.

3.6. Deși disparitățile economice dintre țările UE s-au redus în timp, există diferențe clare între statele membre ⁽¹⁵⁾, întrucât populația supusă riscului de sărăcie poate varia de la 32,8 % (Bulgaria) până la 12,2 % (Republica Cehă) ⁽¹⁶⁾. Există o variație de 25,8 % în ceea ce privește venitul disponibil al gospodăriilor la nivelul UE, niveluri mai mari fiind întâlnite în țările nordice și vestice, iar cele mai mici în țările estice și sudice. De asemenea, există diferențe mari între statele membre în ceea ce privește rata șomajului și prevalența depriverii materiale severe ⁽¹⁷⁾. În ansamblu, 64,9 % din populația șomeră a UE este supusă riscului, de la 81,8 % în Germania până la 51,5 % în Polonia ⁽¹⁸⁾.

3.7. Inegalitățile sunt rezultatul situației noastre economice din prezent. Teoria „efectului de cascadă” al creșterii, care ar ridica în mod egal nivelurile veniturilor, nu reflectă realitatea europeană: într-adevăr, nu toată lumea a beneficiat în același mod de creșterea europeană, gospodăriile cu venituri mai mari beneficiind mult mai mult decât percentila 40 % inferioară a populației. Multe persoane se luptă să facă față, în timp ce o fracțiune foarte mică beneficiază de cea mai mare parte a bogăției la crearea căreia contribuim cu toții.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10163468/3-16102019-CP-EN.pdf/edc3178f-ae3e-9973-f147-b839ee522578>

⁽⁴⁾ A se vedea nota de subsol 3.

⁽⁵⁾ Idem.

⁽⁶⁾ <https://eige.europa.eu/publications/poverty-gender-and-intersecting-inequalities-in-the-eu>

⁽⁷⁾ Eurostat

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/gender-pay-gap-situation-eu_ro

⁽⁹⁾ <https://www.equalpayday.be/europa/>; Eurostat

⁽¹⁰⁾ OCDE, Înțelegerea decalajului socioeconomic din Europa, raport de fond, 2017

⁽¹¹⁾ Income inequality in the EU (Inegalitatea veniturilor în UE), Eurostat, 2016.

⁽¹²⁾ What is poverty – Poverty facts and trends (Ce este sărăcia? – Fapte și tendințe), RECS, 2016.

⁽¹³⁾ 30x30 de acțiuni pentru o Europă durabilă, Planul de acțiuni #Think2030, IEEP.

⁽¹⁴⁾ AEM, 2018.

⁽¹⁵⁾ Eurostat, 2019.

⁽¹⁶⁾ A se vedea nota de subsol 3.

⁽¹⁷⁾ ESPAS, 2019; Eurostat, 2019.

⁽¹⁸⁾ Eurostat, 2018.

4. Impactul diferențiat al tranziției către durabilitate

4.1. Nu numai că tranziția către durabilitate răspunde necesității de a aborda resursele noastre naturale cu mai multă atenție și responsabilitate, ci este tot mai evident că aceasta prezintă și potențial economic. Piața globală pentru bunurile și serviciile cu emisii reduse de dioxid de carbon crește deja rapid. Unele dintre locurile de muncă create în cadrul economiei cu emisii scăzute de dioxid de carbon se află în regiuni și în sectoare care au cunoscut decenii de investiții insuficiente. O economie mai circulară va contribui la utilizarea eficientă a resurselor, va reduce impactul negativ asupra mediului și va crește gradul de ocupare a forței de muncă, inclusiv prin mutarea activităților înapoi în Europa și în statele membre, inclusiv în zone defavorizate. Un studiu recent estimează o creștere a ocupării nete a forței de muncă de aproximativ 650 000-700 000 de locuri de muncă până în 2030 ca urmare a politicilor privind economia circulară ⁽¹⁹⁾. Ar trebui să ne asigurăm că toți cetățenii au acces la locuri de muncă și că acestea sunt de înaltă calitate. Se preconizează că, până în 2030, tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic va crea încă 1,2 milioane de locuri de muncă în UE, în plus față de cele 12 milioane de locuri de muncă noi deja așteptate. Tranziția ar putea atenua polarizarea continuă a locurilor de muncă, rezultată din automatizare și din digitalizare, creând totodată locuri de muncă la mijlocul scării de distribuție a salariilor și a competențelor, în special în domeniul construcțiilor și al producției ⁽²⁰⁾. Toate sectoarele vor fi afectate, o perturbare la scară mult mai mare fiind așteptată în industria autovehiculelor și în agricultură.

4.2. Cu toate acestea, continuăm să observăm denaturări enorme ale concurenței, deoarece cadrul existent al economiei noastre de piață nu reușește să evite risipa de resurse naturale, contaminarea acestora sau distrugerea lor. Aceste denaturări nu afectează doar mediul, ci împiedică și aplicarea rapidă a unor opțiuni economice noi și durabile. Ele există atât în Europa, cât și la nivel internațional. Atât în politica privind piața internă, cât și în politica comercială, nu trebuie să existe niciun avantaj competitiv câștigat acționând într-un mod iresponsabil față de bunăstarea oamenilor sau prin prădarea resurselor naturale. CESE salută, prin urmare, faptul că, de exemplu, noua președintă a Comisiei UE a solicitat introducerea unei taxe pe carbon la frontieră, cu condiția ca acest sistem să fie conceput pentru a accelera tranziția către durabilitate și a obține mai multă justiție socială. Ca o soluție solidă pe termen lung, CESE consideră că este important ca UE să depună eforturi pentru stabilirea unei tarifări globale a carbonului.

4.3. Sistemele de impozitare din statele membre ale UE au o problemă în măsura în care se bazează în mare măsură pe impozitarea forței de muncă. De fapt, taxele de mediu reprezintă numai 6,3 % din totalul veniturilor din impozite în 2016, în timp ce impozitarea muncii a reprezentat 49,8 % din total. O abordare globală a reformei fiscale, aliniată la ODD, ar putea într-adevăr să mute accentul de pe impozitarea muncii spre impozitarea bogăției excesive, a consumului, a poluării sau a digitalizării ⁽²¹⁾. O astfel de tranziție trebuie să țină seama de inegalitatea veniturilor, care este în creștere în Europa, precum și de legătura dintre nivelurile veniturilor și amprenta de carbon. De fapt, taxele de mediu trebuie să fie concepute pentru a asigura o schimbare comportamentală în rândul celor mai mari utilizatori, reducând totodată la minimum impactul negativ asupra veniturilor și inegalitatea activelor. De exemplu, eliminarea subvențiilor pentru sursele de energie bazate pe combustibili fosili, introducerea de tarife pentru emisiile de CO₂ și alocarea veniturilor respective către dezvoltarea transportului public ar putea avea un impact benefic asupra inegalității veniturilor și a rezultatelor sociale.

4.4. UE va avea credibilitate pentru a acționa ca lider mondial în domeniul durabilității numai dacă Europa se pregătește în acest sens. Aceasta este, în primul rând, o premisă obligatorie pentru a beneficia de pe urma viitoarelor piețe cu creștere rapidă, de exemplu, în domeniile economiei circulare, tehnologiilor ecologice, bioingineriei și finanțării durabile. În același timp, un angajament față de durabilitate la nivel global ajută la îndeplinirea obiectivelor de politică ale UE în alte domenii (cum ar fi, din perspectiva politicii externe, abordarea cauzelor migrației, comerțul global echitabil și reducerea dependenței de țările bogate în petrol).

4.5. Totuși, tranziția către durabilitate necesită investiții publice și private uriașe sau cheltuieli ridicate cu bunurile de folosință îndelungată, care vor fi amortizate pe termen lung – la nivelul gospodăriilor și al întreprinderilor, precum și la nivel local, regional și național. Întrebarea esențială pentru durabilitatea socială este: cine poate investi sau cheltui acești bani? Răspunsul la această întrebare stabilește cine beneficiază de avantajele economice identificate și cine, nu. Durabilitatea socială este în pericol dacă:

- numai întreprinderile mari sunt capabile să investească, iar IMM-urile nu pot face acest lucru;
- întreprinderile nou-înființate nu au acces la piețele viitoare ale unei economii durabile;
- numai sectorul public din regiuni prospere dispune de bugetul necesar pentru a face ca infrastructura să fie adecvată durabilității, nu și cel din regiuni aflate într-o situație precară din punct de vedere structural;

⁽¹⁹⁾ *Impacts of circular economy policies on the labour market* (Impactul politicilor privind economia circulară asupra pieței muncii), Raport al Cambridge Econometrics pentru Comisia Europeană, Trinomics și ICF, mai 2018.

⁽²⁰⁾ ESDE, 2019.

⁽²¹⁾ Avizul CESE pe tema „Sisteme de securitate socială și de protecție socială durabile în era digitală” (JO C 129, 11.4.2018, p. 7).

— dar, cel mai important, persoanele cu venituri mai mici și cu resurse financiare mai puține, cu un nivel de educație mai scăzut și cu mai puține cunoștințe, cu o activitate financiară mai redusă, un capital social mai scăzut și mai puțină încredere nu au sau nu percep că au vreo oportunitate reală de a investi sau a-și înlocui modelele de consum cu unele durabile. Într-un astfel de scenariu, singurii care beneficiază de tranziția către durabilitate sunt cei care deja au o stare materială bună. Inegalitățile și inechitățile sociale ar urma să crească, la fel ca și disparitățile regionale.

4.6. Ceea ce definește durabilitatea socială nu este faptul că dezvoltă și mai mult politicile sociale tradiționale (precum prestații de asigurări sociale mai bune), ci faptul că oferă mai multe oportunități egale de a participa la economie. În acest scop, IMM-urile, întreprinderile nou-înființate, sectorul public din regiuni aflate într-o situație precară din punct de vedere structural și, mai presus de orice, toți cetățenii (în special cei mai vulnerabili) trebuie să poată participa activ la tranziția către durabilitate. În acest context, factori suplimentari, precum genul, capacitățile individuale și vârsta, trebuie să fie luate în considerare, întrucât ar putea să exacerbeze inegalitățile existente în Europa.

4.7. Este necesar, de asemenea, să se țină seama de impactul teritorial al tranziției. La nivel global, până în 2050, 67 % dintre oameni vor trăi în orașe. În Europa, se așteaptă ca rata urbanizării să ajungă la 80 %. Nu toți cetățenii au aceeași amprentă asupra mediului, iar elaborarea politicilor trebuie să reflecte acest lucru în moduri adecvate. De exemplu, londonezii produc, în medie, puțin peste jumătate din emisiile Regatului Unit ⁽²²⁾. Totuși, în același timp, populațiile rurale joacă adesea un rol important în furnizarea și menținerea de servicii ecosistemice. Prin urmare, regiunile rurale și orașele mai mici, precum și regiunile ultraperiferice ale UE nu ar trebui uitate, ci implicate în tranziție.

5. Domenii strategice de acțiune – către soluții

5.1. O abordare comună în politica de dezvoltare durabilă constă în utilizarea de stimulente economice pentru a încuraja un comportament dezirabil din punct de vedere ecologic și/sau a sancționa un comportament care dăunează mediului. De exemplu, în contextul stabilirii de tarife pentru emisiile de CO₂, convingerea subiacentă este că prețul pieței ar trebui să reflecte costul emisiilor de CO₂. Această abordare poate fi generalizată pentru ca orice efect extern asupra mediului natural să fie luat în considerare prin internalizare în prețuri. Abordarea bazată pe internalizarea externalităților este populară pentru că promite o eficacitate și o eficiență ridicate și pentru că este compatibilă cu conceptul de bază al economiei de piață.

5.2. Din fericire, Comisia Europeană a început să acorde o atenție mai mare abordării bazate pe internalizarea externalităților, confirmând, de exemplu, că energia din surse regenerabile este dezavantajată atât timp cât costurile externe ale resurselor fosile nu sunt reflectate integral în prețul pieței ⁽²³⁾ sau încercând să pună în aplicare principiul „poluatorul plătește” ⁽²⁴⁾ în sectorul transporturilor. Aceste abordări reconciliază dimensiunea ecologică cu cea economică a durabilității, dar nu încorporează dimensiunea socială. Este necesar să asigurăm tuturor grupurilor societale și tuturor părților interesate un cadru în care să aibă o șansă echitabilă de a produce și a consuma în mod durabil. În caz contrar, IMM-urile își vor pierde competitivitatea, regiunile aflate într-o situație precară din punct de vedere structural vor ajunge într-o situație și mai precară, iar persoanele defavorizate din punct de vedere social sau individual vor avea și mai puține șanse să participe la prosperitatea societală.

5.3. Prin urmare, o strategie privind durabilitatea care se bazează exclusiv pe o piață în care, teoretic toate externalitățile sunt internalizate nu este suficientă pentru că nu produce în mod automat rezultate durabile pentru societate. Pe lângă internalizarea externalităților, o politică ce promovează și durabilitatea socială trebuie să aibă o abordare mai largă. Barierele existente care împiedică persoanele, grupurile sociale, cooperativele, întreprinderile specifice sau sectorul public să participe la dezvoltarea durabilă trebuie eliminate.

5.4. Tranziția către durabilitate va fi esențială în special în sectoare specifice, precum cel al alimentației, al transportului, al locuințelor și al energiei. Îndeosebi trei exemple din sectorul energetic ilustrează acest aspect:

— un preț mai mare al emisiilor de CO₂ crește costul energiei electrice, cu excepția cazului în care aceasta este produsă în totalitate fără emisii de CO₂. Acest lucru face ca autoaprovizionarea cu energie electrică din surse regenerabile, precum energia solară (încurajată în viitor de posibilitatea de a stoca energia electrică), să fie mai atractivă. Prosumul pare logic în ceea ce privește durabilitatea ecologică și economică. Totuși, persoanele care trăiesc în locuințele lor sau cele care conduc întreprinderi mai mari și dețin suprafețe (acoperișuri) suficient de mari au șanse mult mai bune de a beneficia de prosum. Pentru chiriași sau micile întreprinderi de artizanat, pe de altă parte, a deveni prosumator este fie mai dificil, fie chiar imposibil în mod obiectiv. Prin urmare, energia electrică devine din ce în ce mai costisitoare pentru ei, în timp ce persoanele care se autoaprovizionează pot economisi bani și pot să își recupereze investiția și, în anumite circumstanțe, chiar să primească totodată bani de la contribuabili. Acest lucru adâncește inegalitatea socială și dezavantajele competitive ale întreprinderilor mici. Probleme foarte similare sunt întâlnite și în sectorul încălzirii;

⁽²²⁾ IIED.

⁽²³⁾ Comunicarea Comisiei – Orientări privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie pentru perioada 2014-2020 (JO C 200, 28.6.2014, p. 1).

⁽²⁴⁾ Cartea albă „Foaițe de parcurs pentru un spațiu european unic al transporturilor – Către un sistem de transport competitiv și eficient din punctul de vedere al resurselor” [COM(2011) 144 final].

- un preț mai mare al emisiilor de CO₂ face, de asemenea, ca combustibilii fosili să fie costisitori. Cu alte cuvinte, costul achiziționării unui vehicul electric este recuperat mai rapid. Acest lucru necesită, totuși, lichiditate financiară sau cel puțin bonitate financiară. Persoanele fizice sau chiar întreprinderile mici care nu au această capacitate nu au posibilitatea de a cumpăra un vehicul electric și, prin urmare, trebuie să-și asume prețul mai mare pentru benzină. O altă opțiune, cel puțin în orașele mari, este transportul public sau deplasarea cu bicicleta. În multe zone rurale, însă, aceasta nu este o alternativă realistă. Nu numai că pur și simplu întâlnim aceleași probleme ca și în cazul energiei electrice sau al încălzirii, dar și coeziunea regională este pusă la mare încercare;
- în cele din urmă, cea mai bună cale de a încuraja în mod eficient dezvoltarea economiei circulare este, probabil, aceea de a face mai costisitor consumul de materie primă, de exemplu, prin intermediul TVA. Totuși, evitarea sau reciclarea materiei prime de către industrie sau comerț necesită, adesea, și investiții inițiale în echipamente și tehnologie, de care ar beneficia, din nou, întreprinderile mari, în detrimentul IMM-urilor.

5.5. Aceste exemple arată că – oricât de justificată este încurajarea energiei din surse regenerabile, a electromobilității și a economiei circulare prin creșterea prețurilor emisiilor sau ale materiei prime – durabilitatea socială va suferi dacă aceasta este singura abordare. Ea trebuie să fie sprijinită prin inițiative care să abordeze în mod specific situația participanților la piață care sunt defavorizați și cel puțin să le compenseze dezavantajele. Totuși, o simplă compensație este adesea insuficientă pentru a obține progrese în ceea ce privește durabilitatea socială. În unele locuri, persoanele defavorizate trebuie să aibă, de fapt, șanse mai bune decât altele.

5.6. În acest context, participarea, de exemplu, la tranziția energetică depinde, de asemenea, de educație și de cunoștințele cu privire la acțiunile potențiale; așadar, este esențial ca oamenii să fie ajutați să aibă mai multă încredere în implicarea în activități care conduc la o participare mai mare la dezvoltarea durabilă. Fără aceasta, piedicile create de procedurile administrative și de birocratie pot fi cu atât mai apăsătoare. Schimbarea infrastructurii merită și ea atenție.

5.7. Un alt domeniu strategic de acțiune este cel care cuprinde calificarea, educația, orientarea și asistența. Tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic va avea un impact major asupra nevoilor în materie de competențe. Există nevoia urgentă de a investi în capitalul uman (educație, formare, învățare pe tot parcursul vieții) pentru ca generațiile actuale și viitoare să aibă competențele necesare în ceea ce privește tehnologiile verzi și digitale. Școlile și universitățile ar trebui să includă programe de învățământ care să promoveze învățarea bazată pe muncă, care să reflecte situația de pe piața muncii. Este esențial să se investească în reconversia profesională și în actualizarea competențelor populației, pentru ca nimeni să nu fie lăsat în urmă.

5.8. Transferurile sociale (de exemplu, cele finanțate prin „impozitarea progresivă” și taxe inovatoare, precum taxa pe tranzacțiile financiare) sunt la fel de importante. Conținutul schimbător al muncii ca urmare a schimbărilor tehnologice va face ca noile drepturi, cum ar fi un venit adecvat pentru fiecare, să fie subiectul unei dezbateri esențiale în perioada următoare, prin implicarea deplină a partenerilor sociali. Va fi important să ne asigurăm că crearea acestor drepturi contribuie la durabilitate, și nu o îngreunează.

5.9. Politica socială a ignorat provocările ecologice. De exemplu, Fondul social european nu abordează schimbările climatice, numai aproximativ 7 % din fonduri fiind alocate unei economii cu emisii reduse de dioxid de carbon și reziliente la efectele schimbărilor climatice, prin reforma sistemelor de educație și formare, adaptarea competențelor și a calificărilor, actualizarea competențelor forței de muncă și crearea de noi locuri de muncă ⁽²⁵⁾. În plus, lipsa coerenței între cadrele de politici înseamnă că arbitrajele, sinergiile și necesitatea unor măsuri de însoțire fie lipsesc din dezbateri, fie sunt dificil de evaluat din cauza lipsei datelor, a instrumentelor sau a proceselor adaptate.

5.10. Mai exact, pentru a facilita o schimbare de paradigmă de la eforturile *ex post* de compensare și de atenuare către a le permite persoanelor defavorizate din punct de vedere social din regiuni aflate într-o situație precară din punct de vedere structural să dezvolte ele însele proiecte printr-o abordare ascendentă și pentru a crea treptat modele economice cu adevărat durabile, participative și favorabile incluziunii ⁽²⁶⁾, vor fi necesare următoarele elemente:

- un venit garantat adecvat pentru persoanele nevoiașe;
- acces garantat la microfinanțare sau la credite publice pentru persoanele care au un rating de credit scăzut din punctul de vedere al băncilor private;
- sprijin pentru autoaprovizionare (în special comunitară), de exemplu în domeniile energiei, locuințelor și agriculturii, ale cărui structuri ar putea lua diferite forme în economia socială, în special cooperative;

⁽²⁵⁾ Baldock, David și Charveriat, Céline, 2018. În raport, datele sunt numite „calculare proprii bazate pe Ricardo (2017). *Climate mainstreaming in the EU Budget: preparing for the next MFF* (Integrarea aspectelor legate de schimbările climatice în bugetul UE: pregătirea pentru următorul CFM).

⁽²⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Noi modele economice durabile” (JO C 81, 2.3.2018, p. 57).

- reducerea barierelor administrative în calea acestor actori;
- consiliere juridică și tehnică de proximitate;
- consolidarea investițiilor publice în infrastructură și a investițiilor sociale.

6. Rolul Pilonului european al drepturilor sociale în contextul durabilității

6.1. Pilonul european al drepturilor sociale, proclamat de UE în noiembrie 2017, este instrumentul specific pentru a aborda provocările sociale cu care se confruntă UE, întrucât conține principii și drepturi esențiale pentru existența unor piețe ale muncii și a unor sisteme de protecție socială echitabile și funcționale în Europa secolului XXI se referă la furnizarea de drepturi noi și mai eficiente pentru toți cetățenii, pe baza a 20 de principii-cheie structurate în jurul a trei categorii: (i) egalitate de șanse și acces la piața muncii, (ii) condiții de muncă echitabile, și (iii) protecție și incluziune socială pentru toți.

6.2. Punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale necesită o bază bugetară solidă și investiții masive. Pe de o parte, următorul cadru financiar multianual ar trebui să asigure finanțarea necesară și, pe de altă parte, investițiile sociale pot fi facilitate prin intermediul unei „reguli de aur”⁽²⁷⁾ pentru investițiile publice care au obiective sociale și de mediu. Politicile fiscale adecvate, inclusiv măsurile eficiente împotriva fraudei fiscale, a evitării obligațiilor fiscale și a planificării fiscale agresive, ar trebui să permită statelor membre și UE să mobilizeze fonduri suplimentare pentru a contribui la finanțarea Pilonului drepturilor sociale⁽²⁸⁾ și a ODD. Investițiile sectorului privat pot, de asemenea, să completeze cheltuielile/investițiile publice în unele domenii, dar ar trebui să facă obiectul unor criterii specifice și transparente, care să garanteze o rentabilitate socială suficientă în beneficiul interesului general⁽²⁹⁾.

6.3. Deși cele 17 ODD și cele 20 de drepturi și principii ale Pilonului european al drepturilor sociale au multe în comun, până acum nu a fost prezentată nicio propunere privind modul de a crea sinergii utile între cele două categorii. Acest lucru ar putea fi realizat prin îmbunătățirea celor 14 indicatori din tabloul de bord social, astfel încât să corespundă mai bine celor 20 de drepturi și principii ale Pilonului european al drepturilor sociale și ODD. Pe baza unui set extins și mai specific de indicatori comuni, Comisia Europeană ar trebui, de asemenea, să lanseze o strategie pentru a combina mai bine aceste două instrumente esențiale pentru progresul social și ecologic, evitând totodată suprapunerile derutante. Site-ul web www.inequalityin.eu⁽³⁰⁾ este un bun exemplu de instrument care măsoară veniturile și parametrii de mediu ca indicatori ai calității vieții în statele membre.

6.4. Există o dezbatere cu privire la modul de a pune în practică conceptul de „tranziție echitabilă” în Europa. Politicile active privind piața muncii ar trebui să ajute la facilitarea tranziției, în special către locuri de muncă cu amprentă de carbon scăzută (de exemplu, formare și asistență la căutarea unui loc de muncă), și să crească participarea lucrătorilor și plățile pentru servicii ecologice, sprijinind grupurile defavorizate în timpul tranziției⁽³¹⁾.

Bruxelles, 31 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽²⁷⁾ JO C 227, 28.6.2018, p. 1, punctul 1.6; JO C 197, 8.6.2018, p. 33, punctele 1.8 și 3.6; JO C 327, 12.11.2013, p. 11; JO C 227, 28.6.2018, p. 95, punctul 1.4; JO C 226, 16.7.2014, p. 21; JO C 262, 25.7.2018, p. 1, punctul 3.14, și JO C 190, 5.6.2019, p. 24, punctul 1.8; ECO/498 (a se vedea pagina 113 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽²⁸⁾ JO C 262, 25.7.2018, p. 1, punctul 1.6.

⁽²⁹⁾ JO C 262, 25.7.2018, p. 1, punctul 1.4.

⁽³⁰⁾ <https://www.inequalityin.eu>

⁽³¹⁾ ITUC, citând orientările OIM pentru o tranziție echitabilă.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Rolul politicilor comerciale și de investiții ale UE în consolidarea performanței economice a UE”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 47/06)

Raportor: domnul **Jonathan PEEL**

Raportor: doamna **Tanja BUZEK**

Decizia Adunării Plenare	24.1.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	REX
Data adoptării în secțiune	3.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	155/4/5

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comerțul și investițiile sunt esențiale pentru UE, nu în ultimul rând grație potențialului acestora de a contribui la îmbunătățirea performanței economice pe plan intern. Unul din șapte locuri de muncă în UE depinde de exporturi; având în vedere că se preconizează că 90 % din creșterea economică globală în următorii 10-15 ani va avea loc în afara Europei, UE trebuie să depună eforturi pentru a se asigura că va profita în mod optim de aceste oportunități, fără a ceda în mod inutil în fața concurenților din țări terțe.

1.1.1. Mai mult ca oricând, politica comercială și de investiții a UE a fost supusă unor examinări și analize politice. Evoluțiile politice majore, cum ar fi creșterea populismului, implicațiile comerciale ale Brexitului și măsurile privind comerțul industrial impuse de actuala administrație a SUA, au scos în evidență preocupări legate de acordurile comerciale nelocale și au dus la noi incertitudini politice. Prezentul aviz își propune să analizeze ce ar trebui să facă UE pe plan intern pentru a se asigura că un comerț echitabil promovează o distribuție pe măsură a beneficiilor sale. UE trebuie să ajungă la un consens intern suficient de bine conturat pentru a putea negocia în continuare acordurile comerciale benefice și dinamice în întreaga lume. În acest scop, trebuie promovată o agendă comercială progresistă, care să se bazeze pe protecția drepturilor fundamentale de mediu, sociale și ale consumatorilor.

1.1.2. Comitetul Economic și Social European (CESE) reamintește noii Comisii Europene și Parlamentului recomandările sale formulate într-o serie de avize importante recente referitoare la politicile UE în materie de comerț și investiții ⁽¹⁾. Solicităm ca acestea să fie incluse în orice nouă strategie comercială. Obiectivul prezentului aviz este să scoată în evidență prioritățile UE pentru a „face ordine în propria ogradă”, abordând, în același timp, și litigiile comerciale existente și oferind garanțiile necesare.

1.2. În primul rând, CESE consideră că este esențial ca UE să asigure o bună și echitabilă funcționare a pieței unice și a zonei euro. O cincime din locurile de muncă legate de exporturi din UE ⁽²⁾ se află într-un stat membru diferit față de cel al exportatorului, nu în ultimul rând din cauza prelungirii lanțurilor de aprovizionare, așa-numitul „efect de propagare”.

⁽¹⁾ Astfel cum se menționează în majoritatea notelor de subsol, începând cu nota de subsol 9.

⁽²⁾ Publicația DG Comerț, noiembrie 2018.

1.2.1. Acest obiectiv trebuie să acopere o gamă foarte largă de politici separate, de la transport și energie până la o mai bună integrare a serviciilor și crearea unui cadru juridic solid, cu o protecție socială adecvată pentru viitoarea evoluție a digitalizării și a inteligenței artificiale (IA). Acest obiectiv ar trebui să includă și reglementări și politici europene echilibrate, menite să promoveze condițiile necesare întreprinderilor pentru a-și asuma rolul de lider în dezvoltarea și aplicarea noilor tehnologii, pentru a menține competitivitatea, asigurând în același timp creșterea economică și crearea de locuri de muncă decente, ca parte a unei tranziții echitabile.

1.2.2. Cercetarea și inovarea de succes sunt esențiale pentru consolidarea poziției UE în lume. Prin urmare, CESE solicită viitoarei Comisii să depună toate eforturile pentru a se asigura că Orizont Europa va deveni o continuare eficientă, rezilientă și solidă a programului Orizont 2020. Vor fi necesare eforturi considerabile, depuse în special de statele membre, cu implicarea deplină a partenerilor sociali, pentru a asigura un nivel ridicat de educație și accesul la formare profesională și generală.

1.2.3. Încurajarea și dezvoltarea competențelor umane sunt, de asemenea, importante. CESE consideră că trebuie să se pună accentul pe sprijinirea competențelor individuale, care să fie ușor adaptabile, prin învățarea pe tot parcursul vieții, un accent sporit pe învățarea limbilor străine și prin programe de formare ușor de adaptat, evitându-se transformarea lucrătorilor în calculatoare mai bune.

1.3. Nevoile și potențialul IMM-urilor trebuie incluse în fiecare domeniu de politică, pentru a contribui la asigurarea accesului lor la finanțare și la alte resurse și pentru a sprijini capacitatea lor de dezvoltare. După cum s-a arătat în Comunicarea Comisiei intitulată „Comerț pentru toți”⁽³⁾, peste 600 000 de IMM-uri, în care lucrează peste 6 milioane de oameni, exportă direct mărfuri în afara UE, reprezentând o treime din exporturile UE.

1.4. În ceea ce privește modul de funcționare propriu-zis al comerțului, CESE își reiterează solicitarea ca UE, sprijinind poziția OMC, să își asume rolul de lider mondial în promovarea normelor pentru punerea în practică a unei politici comerciale progresiste, echitabile și sustenabile. UE trebuie să continue să colaboreze îndeaproape cu alte state pentru a reforma OMC, nu în ultimul rând pentru a stabili norme care să garanteze că și alte țări respectă și pun în aplicare obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD). În acest context, UE și statele sale membre ar trebui să își folosească influența și să depună eforturi de sensibilizare în cadrul diferitelor comitete ale OMC, în special pentru a acoperi aceste domenii noi, cum ar fi comerțul și munca decentă. Un sistem comercial internațional deschis, bazat pe norme, care să asigure standarde înalte de mediu, de siguranță și de muncă este esențial pentru sporirea oportunităților de afaceri și îmbunătățirea condițiilor comerciale echitabile în raport cu cele ale concurenților lor.

1.5. CESE consideră că este esențial ca politica comercială și de investiții a UE să abordeze toate consecințele semnificative ale deschiderii pieței și să limiteze pe cât posibil efectele negative, inclusiv costurile sociale și tranzitorii. Fondul european de ajustare la globalizare trebuie, în temeiul oricărui cadru financiar multianual, să prevadă o finanțare suficientă pentru a acoperi efectele negative asupra comerțului și orice condiții și criterii limitative pentru aplicarea sa.

1.5.1. Pe de altă parte, negocierile comerciale mai cuprinzătoare au un potențial conflictual mai mare în unele domenii sensibile. Orice litigiu de acest fel trebuie soluționat în mod eficient. Menținerea standardelor înalte poate deveni o sarcină dificilă, în special în ceea ce privește siguranța alimentară, protecția consumatorilor, condiții bune de muncă, protecția serviciilor publice sau aplicarea drepturilor comerciale durabile, astfel cum s-a detaliat deja în mai multe avize anterioare. CESE subliniază încă o dată că niciunul din acordurile comerciale nu trebuie să limiteze marja de manevră a guvernelor de a legifera în domeniul politicilor publice, după cum consideră oportun.

1.5.2. În plus, CESE solicită noii Comisii să își reconfirme dispozițiile orizontale pentru fluxurile transfrontaliere de date și pentru protecția datelor cu caracter personal în acordurile comerciale și de investiții ale UE.

1.5.3. UE se află într-o poziție unică pentru a-și asuma rolul de lider în ceea ce privește obligația de diligență; CESE solicită Comisiei să propună o legislație europeană în domeniu. El își reafirmă convingerea că punerea în aplicare a Conduitei responsabile în afaceri („*Responsible Business Conduct*” – RBC) în cadrul politicii comerciale este esențială pentru a consolida poziția UE în comerțul mondial și a sprijini sustenabilitatea, nu în ultimul rând prin încurajarea întreprinderilor de a-și asuma responsabilitatea pentru impactul lor asupra societății. În mod similar, CESE solicită ca acordurile comerciale să impună guvernelor, atât la nivel național, cât și la nivel local, să își asume pe deplin rolul.

1.5.4. CESE consideră că o dezbateră politică mai profundă privind rolul comerțului și al investițiilor este esențială pentru a asigura o mai bună înțelegere a factorilor determinanți și a impactului economic. Politica de evaluare a UE ar trebui să se axeze mai mult pe evaluarea elementelor calitative ale schimburilor comerciale, cu implicarea deplină a societății civile și a CESE. Înainte de a intra în negocieri este nevoie de un set mai amplu de indicatori, cu o abordare deschisă privind posibilele modele alternative, și de evaluări ale impactului. La intervale corespunzătoare ar trebui să fie realizate studii mai cuprinzătoare privind impactul comerțului la nivel mondial.

(3) COM(2015) 497 final.

1.5.5. CESE solicită din nou cu fermitate ca SEAE să devină mai conștient de importanța aspectelor comerciale. Comerțul a devenit un element cu o însemnătate din ce în ce mai mare, atât în sens geopolitic, cât și ca parte integrantă a diplomației economice; lipsește, însă, o prezentare a aspectelor comerciale în recenta comunicare comună privind îmbunătățirea conectivității dintre Europa și Asia ⁽⁴⁾. De asemenea, CESE își reiterează apelul pentru o colaborare mai strânsă, mai coerentă și mai transparentă între DG Comerț și alte direcții generale, în special DEVCO și EMPL.

1.6. CESE solicită ca dialogul cu societatea civilă în legătură cu politica comercială și de investiții – atât în cadrul negocierilor, cât și dincolo de acestea – să fie aprofundat, iar rolul de monitorizare al societății civile să fie consolidat. Acest dialog ar trebui dezvoltat pe baza unei transparențe sporite și a unei îmbunătățiri continue, în condițiile complexității crescânde a negocierilor și acordurilor, în special ca urmare a ODD, a Acordului de la Paris și a inițiativelor în direcția unei economii circulare.

1.7. De asemenea, CESE își reiterează recomandarea anterioară, potrivit căreia este nevoie de o reconsiderare și revitalizare a abordării multilaterale a agriculturii, arătând că UE este bine plasată pentru a juca un rol proactiv, de lider în această privință, promovând în același timp standarde de mediu, sociale și de dezvoltare durabilă mai cuprinzătoare, în conformitate cu ODD. UE ar trebui să evite concesii majore în domeniul agriculturii, care ar submina producția internă.

1.8. CESE a salutat accentul pus în Comunicarea „Comerț pentru toți” pe dezvoltarea durabilă, în special pe drepturile omului și pe cele sociale și pe mediu, precum și includerea unor capitole privind comerțul și dezvoltarea durabilă în toate noile acorduri comerciale. Acestea ar trebui să devină un element central al politicii UE în materie de comerț și investiții. Asigurarea efectivă a respectării normelor este esențială pentru îndeplinirea acestor angajamente, nu în ultimul rând pentru a asigura condiții de concurență echitabile pentru întreprinderile europene în străinătate.

1.8.1. CESE salută recentul anunț al președintei alese a Comisiei cu privire la propunerea de numire a unui nou responsabil cu aplicarea dispozițiilor în materie comercială, subordonat comisarului pentru comerț, „pentru a monitoriza și a îmbunătăți conformitatea acordurilor noastre comerciale” ⁽⁵⁾. Solicităm ca acest responsabil nou numit să primească competențe extinse cu pondere egală și cu eficacitate egală pentru a acoperi toate angajamentele convenite în acordurile de liber schimb, în special cele legate de dezvoltarea durabilă. Acest lucru trebuie să implice un proces decizional obiectiv, bazat pe investigații eficiente, inițiate în timp util și susținute de resurse adecvate, și să includă un rol clar pentru părțile interesate recunoscute, atât pentru a depune plângeri, cât și pentru a participa la toate audierile publice ulterioare. În afară de raportarea detaliată către PE și Consiliu, acest context atrage după sine un rol definitiv pentru CESE și GCI respective, precum și implicarea continuă a societății civile.

1.8.2. CESE a recomandat deja ca toate mandatele viitoare în legătură cu capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă să includă o clauză specifică promovării obiectivelor de dezvoltare durabilă și ca, în conformitate cu Acordul de la Paris, lupta împotriva încălzirii globale să fie inclusă în valorile UE, devenind parte integrantă a acestora. Tranziția către o economie circulară cu emisii scăzute de dioxid de carbon trebuie să fie un alt factor-cheie care să se regăsească în orice mandat de negociere al UE.

1.8.3. Tranziția efectivă către o economie a UE neutră din punctul de vedere al emisiilor de carbon până în 2050 va reprezenta o provocare considerabilă. Acest lucru va avea un impact profund asupra dezvoltării politicii comerciale, în timp ce deciziile asupra schimburilor comerciale vor afecta, la rândul lor, în detaliu, modul în care se realizează această tranziție, atât în UE, cât și la nivel mondial. Necesitatea de a asigura o tranziție echitabilă și în acest domeniu ar trebui să se afle în centrul tuturor politicilor, practicilor și negocierilor comerciale viitoare.

1.8.4. Intensificarea fluxurilor comerciale va duce la dezvoltarea suplimentară a sectorului transporturilor, ale cărui emisii de gaze cu efect de seră sunt deja deosebit de mari. Prin urmare, CESE solicită ca toate modurile de transport să fie integrate într-o politică de transport mai durabilă și mai echitabilă, definind o legătură politică clară între comerț și transport, în special pentru a îndeplini angajamentele relevante ale ODD.

1.8.5. Nu în ultimul rând, CESE solicită ca, în cadrul tranziției sale către o economie circulară, UE să țină seama în mod corespunzător de provocările cu care se confruntă industriile europene mari consumatoare de resurse și de energie, luând măsurile ce se impun pentru a preveni relocarea emisiilor de dioxid de carbon și a investițiilor și examinând în mod cuprinzător luarea unor măsuri de ajustare la frontieră în conformitate cu normele OMC.

⁽⁴⁾ JOIN(2018) 31 final.

⁽⁵⁾ Scrisoarea de misiune a președintei alese a Comisiei, doamna Ursula von der Leyen, adresată comisarului desemnat pentru comerț, domnul Phil Hogan, 10 septembrie 2019.

2. Context

2.1. Comerțul și investițiile sunt esențiale pentru UE, nu în ultimul rând ca urmare a potențialului lor de a contribui la îmbunătățirea performanței economice pe plan intern. Comunicarea Comisiei Europene intitulată „Comerț pentru toți”⁽⁶⁾ a subliniat că peste 30 de milioane de locuri de muncă din UE depind de exporturi și că se preconizează că 90 % din creșterea economică globală în următorii 15 de ani va avea loc în afara Europei. Deși este evident că îmbunătățirea performanței economice prin intermediul schimburilor comerciale este esențială, UE nu ar trebui să se bazeze doar pe un model strict orientat spre export. Trebuie să se acorde o importanță egală consolidării cererii interne prin investiții și consum public și privat.

2.1.1. Responsabilă pentru o șesime din importurile și exporturile mondiale, UE este cel mai mare exportator mondial de bunuri și servicii și, în același timp, cea mai mare piață de export pentru aproximativ 80 de țări. Ca o veritabilă coloană vertebrală a economiei europene, industria este cea care generează 80 % din exporturile UE, cu importante inovații din partea sectorului privat și locuri de muncă de înaltă calificare. După cum s-a arătat în „Comerț pentru toți”, „[c]ota importurilor din exporturile UE a crescut cu mai mult de jumătate în raport cu anul 1995”, subliniind, astfel, rolul esențial al întreprinderilor și al industriei și al unor politici comerciale dinamice și proactive.

2.1.2. Numărul actual de locuri de muncă dependente de export în UE este de 36 de milioane de lucrători⁽⁷⁾, cu o creștere de două treimi și aproximativ 1,5 miliarde EUR din 2000, iar UE și-a menținut „ponderea [...] exporturilor mondiale de bunuri” (de 15 %), în comparație cu creșterea Chinei și scăderea corespunzătoare a cotelor de piață ale Statelor Unite și ale Japoniei. Comisia Europeană subliniază că ocuparea forței de muncă în cadrul activităților legate de export este, în medie, mai bine plătită și reprezintă un procent semnificativ în toate statele membre.

2.1.3. Spre deosebire de comerțul cu bunuri, pentru comerțul cu servicii există un potențial mai mare de presiune descendentă asupra salariilor. Un raport recent al OCDE⁽⁸⁾ arată că locurile de muncă legate de servicii reprezintă o mare parte a locurilor de muncă în industria prelucrătoare, iar cota de piață străină a acestor servicii este în creștere. Întreprinderile tind din ce în ce mai mult să renunțe la serviciile interne și să achiziționeze servicii de la furnizori externi. În cazul transferului către țări cu costuri salariale mai scăzute, problema transferului de locuri de muncă este deosebit de gravă.

2.1.4. Brexitul amenință să devină un factor esențial pentru viitorul relațiilor comerciale ale UE și pentru continuarea unor fluxuri comerciale fără taxe și bariere. Dispariția de pe piața unică a unui partener comercial important ar putea afecta echilibrul la care a ajuns politica comercială a UE, devenind o provocare considerabilă dacă este urmată de o tendință puternică a Regatului Unit de a impune măsuri de dereglementare, inclusiv reducerea standardelor și a drepturilor. Este esențial ca UE să depună toate eforturile pentru a combate măsurile de orice fel ale Regatului Unit de a concura prin clauze abuzive. Este crucială încheierea unui acord între UE și Regatul Unit care să păstreze un nivel ridicat al standardelor și al drepturilor.

2.2. Există mulți factori care generează o cerere exponențială de schimburi de bunuri și, într-o măsură din ce în ce mai mare, de servicii. Se estimează că populația mondială va ajunge la 9 până la 10 miliarde de persoane până la mijlocul secolului. Din cauza industrializării rapide și a urbanizării, mai mult de jumătate din populația lumii trăiește pentru prima dată acum în orașe, unde oamenii sunt mai interdependenți decât într-o societate rurală, bazată pe subsistență.

2.2.1. S-a estimat că, până în 2030, ar putea exista până la 2 miliarde de persoane cu venituri medii, în special în țări precum China, India, Kenia, Chile și Indonezia, care cer și sunt în măsură să plătească (multe pentru prima dată în viața lor) pentru diversitatea de produse alimentare, vestimentare, utilitare, de transport sau de consum.

2.2.2. Cu toate acestea, piețele în expansiune nu reprezintă singurul motiv pentru creșterea fluxurilor comerciale. În lumea de astăzi, activitățile întreprinderilor multinaționale sunt organizate din ce în ce mai mult de-a lungul lanțurilor valorice globale. Analizând aceste strategii, OCDE⁽⁹⁾ a descris modul în care strategiile fiscale, amploarea (concentrarea întreprinderilor este în creștere), expertiza tehnologică și diversificarea activităților sunt factori-cheie pentru comerțul mondial. De asemenea, digitalizarea economiei transgresează granițele tradiționale. În plus, întreprinderile multinaționale se bazează din ce în ce mai mult pe relații care nu implică capital propriu (parteneriate strategice, externalizări). Prin urmare, structurile de grup sunt mai complexe ca niciodată, iar practicile comerciale se schimbă. În consecință, ar putea fi necesar ca politicile comerciale și de investiții să se adapteze.

⁽⁶⁾ A se vedea nota de subsol 3.

⁽⁷⁾ Și alte 20 de milioane în afara Europei.

⁽⁸⁾ Documentele OCDE privind politica comercială, nr. 226 (2019), *Delocalizarea funcțiilor serviciilor și ajustări ale pieței forței de muncă*, Paris.

⁽⁹⁾ OECD Trade Policy Papers nr. 227 (2019), *Microdovezi privind relațiile între întreprinderi în lanțurile valorice globale: Rolul comerțului, al investițiilor străine directe (ISD) și al parteneriatelor strategice*, Paris.

2.3. O oportunitate importantă pentru exportatorii din UE se bazează pe punctele forte ale UE, în special pe producția de bunuri și servicii cu o valoare adăugată mai mare sau într-o categorie superioară a pieței, dispunând de 70 de acorduri comerciale preferențiale, care acoperă deja cinci continente, și un număr considerabil de alte negocieri în curs. Alternativa constă în modul în care exportatorii concurenți profită de aceste deschideri, indiferent dacă sunt stabiliți în alte țări dezvoltate sau în special în economiile emergente cu creștere rapidă. Progresele semnificative recente includ Parteneriatul transpacific (TPP) revizuit și alte negocieri comerciale majore din întreaga regiune Asia-Pacific.

3. Elemente-cheie care stau la baza prosperității comerciale a UE

3.1. Importanța pieței unice pentru comerțul UE este demonstrată de așa-numitul „efect de propagare”: o cincime din locurile de muncă dependente de exporturi se află într-un alt stat membru. Exporturile germane, de exemplu, reprezintă 6,8 milioane de locuri de muncă în Germania, dar și 1,6 milioane de locuri de muncă în alte țări din UE. Acest lucru se datorează în principal prelungirii lanțurilor de aprovizionare, nu numai în Europa, ci în întreaga lume, dat fiind că semifabricatele pot trece frontierele de multe ori, în special în industria autovehiculelor. Brexitul a evidențiat acest factor: 650000 de locuri de muncă din Regatul Unit sunt legate de produse exportate către țări din afara UE și care provin din alte state membre. Cifrele Comisiei ⁽¹⁰⁾ arată că țările care beneficiază în cea mai mare măsură de această situație sunt Cehia, Slovacia și Polonia.

3.1.1. Prin urmare, funcționarea armonioasă și echitabilă a pieței unice și a zonei euro reprezintă factori importanți pentru menținerea și stimularea locurilor de muncă legate de export. Integrarea continuă a pieței unice și a zonei euro rămâne extrem de importantă, inclusiv în ceea ce privește energia și buna funcționare a sistemului de transport, cu facilitarea unei mobilități echitabile a lucrătorilor.

3.1.2. De asemenea, este esențial să se integreze mai bine serviciile și fluxurile de date, acestea din urmă cu deplina respectare a normelor UE în materie de confidențialitate a datelor, nu în ultimul rând ca urmare a digitalizării din ce în ce mai cuprinzătoare a pieței unice. Un ecosistem digital sănătos are nevoie de politici în care datele servesc binele public și oferă oportunități de dezvoltare a unor servicii digitale orientate spre interesul public.

3.1.3. În avizul său privind reforma OMC, CESE a solicitat ca „eventualele inițiative multilaterale viitoare privind fluxurile de date să respecte pe deplin dispozițiile orizontale ale UE privind fluxurile transfrontaliere de date și protecția datelor în acordurile comerciale și de investiții ale UE” ⁽¹¹⁾ și a invitat noua Comisie să reconfirme acest angajament de bază ca fiind nenegociabil.

3.2. Evoluția rapidă a digitalizării și a inteligenței artificiale (IA), schimbările demografice și tranziția către o economie circulară și cu emisii scăzute de dioxid de carbon vor transforma în mod fundamental societatea noastră. Întreprinderile joacă un rol de lider în asigurarea inovării și a noilor tehnologii, în timp ce rolul guvernului este de a oferi cadrul legislativ pentru o tranziție echitabilă și a elabora norme obligatorii pentru standardele etice în materie de IA.

3.2.1. Cercetarea și inovarea, îndrumate de industrie și susținute de un nivel ridicat al educației și al spiritului antreprenorial, sunt esențiale pentru a menține UE în avangarda progresului. O prioritate de prim rang pentru viitoarea Comisie ar trebui să fie de a se asigura că Orizont Europa va deveni o continuare eficientă și robustă a programului Orizont 2020. De asemenea, UE ar trebui să se concentreze pe sprijinirea întreprinderilor pentru a-și îmbunătăți competitivitatea, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional, și pe dezvoltarea și punerea în aplicare a noilor tehnologii. Inovarea este stimulată și prin proiecte-pilot și prin cooperarea dintre sectorul public și cel privat și mediul universitar.

3.2.2. Schimbările și dezvoltarea tehnologică presupun schimbări rapide ale competențelor, într-o perioadă în care lacunele apar rapid și în mod neașteptat, dar cel mai adesea în domeniile tehnice, în special în disciplinele „STIM” (știință, tehnologie, inginerie și matematică).

3.2.3. Încurajarea și dezvoltarea competențelor umane și multilingvismului sunt la fel de importante ca un accent mai puternic pe calificarea profesională, recalificare și învățare pe tot parcursul vieții.

3.2.4. Pentru a reduce deficitul de competențe, sistemele de formare ar trebui să fie suficient de flexibile și capabile să răspundă rapid nevoilor viitoare. Prin urmare, acest lucru va necesita eforturi considerabile din partea statelor membre, iar partenerii sociali joacă, la rândul lor, un rol esențial în această privință.

⁽¹⁰⁾ A se vedea nota de subsol 2.

⁽¹¹⁾ JO C 159, 10.5.2019, p. 15.

3.3. Având în vedere apariția unor forme noi și diferite de muncă, este esențial să se îmbunătățească tranziția lină de la învățământ la viața profesională și între diferite locuri de muncă, cu sarcini diferite, și să se creeze condiții stimulatoare pentru desfășurarea de activități independente și antreprenoriat. Schimbările din domeniul muncii trebuie sprijinite de piețe ale muncii flexibile și funcționale, care oferă protecție socială, însoțite de un dialog social orientat spre rezultate.

3.4. Concurența este o forță motrice esențială pentru dezvoltarea întreprinderilor. Politicile și reglementările comerciale ale UE, în limitele competențelor lor, trebuie să ofere întreprinderilor condiții pozitive care să promoveze locuri de muncă decente cu standarde înalte de muncă atunci când concurează cu țări din afara UE. Aceste reglementări ar trebui să servească scopului lor și să promoveze un spirit și o cultură antreprenorială pozitive, care să fie atractive și pentru tineri și, în special, pentru femei.

3.4.1. CESE ia notă de rapoartele OCDE și ale FMI ⁽¹²⁾ care indică o mai mare concentrare a industriilor, atât pentru industria prelucrătoare, cât și pentru serviciile nefinanciare. Sunt necesare cercetări suplimentare pentru a înțelege factorii aflați la baza unei astfel de concentrări a pieței, care pot justifica o nouă perspectivă asupra concurenței și asupra politicilor comerciale internaționale. Mai ales în acest cadru, agenda comercială nu trebuie să împiedice politicile menite să ofere o șansă mai bună IMM-urilor de a intra pe piețe, inclusiv prin intermediul politicilor industriale ale UE – în special în sectorul digital.

3.4.2. UE trebuie să asigure un mediu care să susțină investițiile publice și private. Acest lucru presupune stabilitate și predictibilitate, un mediu macroeconomic stabil, o protecție puternică a drepturilor de proprietate intelectuală și responsabilitate fiscală. La rândul său, regimul fiscal trebuie să încurajeze inovarea, spiritul antreprenorial, creșterea economică și crearea de locuri de muncă.

3.4.3. În același timp, politicile comerciale și de investiții ale UE trebuie să rămână atente la orice investiții efectuate ca urmare a unor intenții frauduloase sau a evitării obligațiilor fiscale.

3.4.4. Investițiile străine directe (ISD) sunt importante atunci când întreprinderile plasează producția din ce în ce mai aproape de piețele lor finale, ceea ce, printre altele, poate contribui la menținerea competitivității. CESE a salutat ⁽¹³⁾, de asemenea, regulamentul UE privind unele măsuri de apărare comercială dedicate inițiativelor recente de monitorizare a investițiilor străine în UE.

3.4.5. Cu toate acestea, raportul anual al OCDE din 2018 privind statisticile ISD a consemnat o scădere cu 27 % a investițiilor străine directe în urma reformei fiscale a SUA. Pentru anumite țări din UE (Luxemburg, Țările de Jos), scăderea a fost spectaculoasă. Prin urmare, ar trebui să se acorde atenție deosebită distincției dintre ISD bazate pe economia reală și ISD bazate pe intenții frauduloase sau pe motive de evitare a obligațiilor fiscale. Acestea trebuie combătute de UE la toate nivelurile.

3.5. Așa cum se arată în Comunicarea „Comerț pentru toți”, „peste 600 000 de IMM-uri, în care lucrează peste 6 milioane de oameni, exportă direct mărfuri în afara UE, reprezentând o treime din exporturile UE” ⁽¹⁴⁾, cu completarea că „un număr mult mai mare exportă servicii sau exportă indirect în calitate de furnizori ai altor societăți mai mari”.

3.5.1. CESE a salutat în mod specific și „angajamentul asumat cu privire la micile întreprinderi, care se confruntă cu dificultăți mult mai mari la intrarea pe noi piețe”. Au fost făcute promisiuni privind introducerea de dispoziții specifice pentru IMM-uri în cadrul tuturor negocierilor viitoare și privind „monitorizarea sistematică a obstacolelor” cu care se confruntă IMM-urile pe anumite piețe. Este relevant în acest sens avizul CESE privind TTIP și impactul său asupra IMM-urilor ⁽¹⁵⁾.

3.5.2. Nevoile și potențialul IMM-urilor ar trebui să fie luate în considerare în toate domeniile de politică, pentru a contribui la asigurarea accesului acestora la finanțare, la alte resurse și piețe, precum și la sprijinirea capacității lor evolutive, având în vedere nevoile diverse ale diferitelor tipuri de întreprinderi și condițiile specifice în care operează IMM-urile (inclusiv zonele rurale și periferice).

4. Soluționarea litigiilor comerciale

4.1. Tratatul de la Lisabona a conferit UE o nouă competență în materie de investiții și a obligat-o să creeze, în cadrul activității sale, legături între comerț și investiții cu alte domenii-cheie, în special cu domeniul dezvoltării. CESE este în continuare îngrijorat că nu există destulă coordonare între diferitele direcții generale ale Comisiei, printre care se numără DEVCO și EMPL, cu privire la impactul comerțului.

⁽¹²⁾ OECD Productivity Working Papers, nr. 18 (2019), *Concentrarea industrială în Europa și America de Nord*, Paris; World Economic Outlook Report („Raport privind perspectivele economice mondiale”), aprilie 2019.

⁽¹³⁾ JO C 262, 25.7.2018, p. 94.

⁽¹⁴⁾ A se vedea nota de subsol 3.

⁽¹⁵⁾ JO C 383, 17.11.2015, p. 34.

4.2. Pe lângă „noua generație” de acorduri comerciale, începând cu acordul încheiat cu Coreea, Comisia a urmărit să negocieze acorduri de liber schimb mai cuprinzătoare, atât cu țările din cadrul Parteneriatului estic, cât și cu parteneri comerciali mai avansați. Printre acestea se numără acordul cu Japonia și, în special, Acordul economic și comercial cuprinzător (CETA) cu Canada, care nu se limitează la eliminarea unor simple tarife, ci acoperă o gamă largă de aspecte diferite, cum ar fi normele pentru servicii, eliminarea barierelor netarifare din calea comerțului și alte aspecte legate de comerț, cum ar fi investițiile și concurența sau cooperarea în materie de reglementare.

4.2.1. În aceste condiții, CESE consideră că apelul pentru dezvoltarea continuă a unei agende orientate spre viitor a comerțului devine mai urgent ca oricând. Astfel de negocieri comerciale cuprinzătoare riscă într-o măsură mai mare să intre în conflict cu domenii sensibile, cum ar fi menținerea unor standarde ridicate, în special pentru siguranța alimentară, protecția consumatorilor și condițiile de lucru decente, protecția serviciilor publice sau asigurarea respectării drepturilor în cadrul unei agende comerciale durabile.

4.2.2. Având în vedere că noile acorduri depășesc cu mult tradiționala reducere a tarifelor, stabilind mai degrabă reglementări pentru ca măsurile guvernamentale să nu afecteze comerțul, apar îngrijorări că acest lucru va limita marja lor de manevră în cadrul politicilor publice. Statele nu au doar dreptul de a reglementa după cum consideră de cuviință, ci și obligația de a face acest lucru în interesul public. CESE subliniază că niciun element al unui acord comercial nu ar trebui să împiedice acest lucru.

4.2.3. CESE a afirmat ⁽¹⁶⁾ că politica comercială a UE „va fi evaluată în funcție de capacitatea Comisiei de a demonstra că acordurile comerciale nu reduc standardele de mediu, de muncă și de altă natură. Într-adevăr, obiectivul acordurilor ar trebui să fie îmbunătățirea acestor standarde”.

4.3. Un comerț internațional deschis și bazat pe norme este esențial atât pentru îmbunătățirea oportunităților de afaceri, cât și pentru asigurarea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi în raport cu concurenții lor externi. UE ar trebui să sprijine normele OMC de promovare a comerțului echitabil, care asigură respectarea ODD și își asumă poziția de lider mondial, atât cu privire la combaterea protecționismului și a perturbărilor, cât și în sensul promovării unei politici comerciale progresiste și sustenabile. În acest context, UE și statele sale membre ar trebui să își folosească influența și să depună eforturi de sensibilizare în cadrul diferitelor comitete ale OMC, în special pentru a acoperi aceste domenii noi, cum ar fi comerțul și munca decentă.

4.4. Comerțul reprezintă unul dintre cele mai evaluate procese de politică din CE. Cu toate acestea, pentru a face posibilă o dezbateră politică mai amplă privind rolul comerțului și al investițiilor, sunt necesare analize suplimentare pentru a înțelege mai bine factorii determinați și impactul economic al comerțului, precum și contribuția potențială a acestuia la ODD.

4.4.1. În acest context, politica de evaluare a UE trebuie să joace un rol esențial. DG Comerț evaluează impactul inițiativelor comerciale majore, recurgând la diferite instrumente: evaluări ale impactului, evaluări ale impactului asupra dezvoltării durabile, evaluări de rentabilitate ale rezultatelor negocierilor și evaluări ex-post.

4.4.2. Chestiunile legate de metodologie și de calendar sunt esențiale și ar trebui reevaluate. Modelul echilibrului general calculabil (CGE) ar trebui reevaluat în raport cu modele alternative și ar trebui să includă un set mai larg de indicatori care să măsoare efectele asupra drepturilor omului și ale lucrătorilor, asupra schimbărilor climatice, asupra biodiversității, asupra consumatorilor și asupra investițiilor străine directe. Cu toate acestea, o simplă comparație a situației cu sau fără un acord comercial este insuficientă pentru evaluarea calitativă a opțiunilor de negociere, în special în ceea ce privește comerțul și dezvoltarea durabilă. Este necesar ca evaluările de impact și de impact asupra dezvoltării durabile să fie încheiate în timp util pentru a oferi consiliere negociatorilor și pentru a fi luate în considerare înainte și în timpul negocierilor, nu pentru a fi prezentate după încheierea acestora.

4.4.3. Așa cum a recomandat CESE în avizul său pe tema „*Rolul esențial al comerțului și investițiilor în realizarea și punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă*” ⁽¹⁷⁾, contribuția la realizarea ODD ar trebui să devină o prioritate a evaluării politicilor comerciale ale UE.

4.4.4. CESE consideră că consultarea societății civile reprezintă o contribuție valoroasă la evaluările de impact asupra dezvoltării durabile și recomandă ca aceste consultări să fie inițiate odată cu începerea procesului de elaborare a termenilor de negociere. Activitatea grupului de coordonare a evaluării din cadrul Comisiei ar putea fi îmbunătățită în continuare prin implicarea societății civile. Consultanții au nevoie de un nivel suficient de independență și de expertiză, în special în ceea ce privește drepturile omului și chestiunile de mediu.

⁽¹⁶⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 123.

⁽¹⁷⁾ JO C 129, 11.4.2018, p. 27.

4.4.5. În ceea ce privește piețele forței de muncă, este necesară o analiză mai detaliată a efectelor potențiale ale dislocărilor, a evoluției salariilor și a siguranței locurilor de muncă. Referitor la impactul economic, atenția nu ar trebui să se limiteze la UE, ci ar trebui evaluată și măsura în care comerțul și investițiile permit economiilor mai puțin dezvoltate să își sporească productivitatea și inovarea. În plus, ar trebui realizat la intervale corespunzătoare un studiu cuprinzător al impactului global al comerțului.

4.4.6. Comerțul a devenit un element din ce în ce mai important, atât din punct de vedere geopolitic, cât și ca parte a diplomației economice. Prin urmare, SEAE trebuie să devină mai conștient de importanța aspectelor comerciale – prezentarea aspectelor comerciale a lipsit în recenta comunicare comună privind îmbunătățirea conectivității dintre Europa și Asia ⁽¹⁸⁾.

4.5. Negocierile pentru un acord „TTIP” cu Statele Unite au evidențiat, în primul rând, numeroase preocupări ale publicului larg și ale societății civile, însă acestea au un caracter general. În timp ce Comisia Europeană a depus eforturi în cadrul negocierilor comerciale pentru a nu încuraja schimburile comerciale sau investițiile prin slăbirea nivelurilor de protecție, sau pentru a oferi garanții, cum ar fi scutiri și rezerve specifice, clauze speciale privind monopolurile publice sau respingerea anticipată a cererilor de acțiuni abuzive ale investitorilor, CESE a încercat și continuă să solicite clarificări și garanții suplimentare cu privire la diferite aspecte extrem de sensibile.

4.5.1. Expunerea serviciilor publice la un acord comercial prin liberalizarea pieței și clauze specifice (de „standstill” și „ratchet”), care să permită părților, în viitor, să introducă restricții privind accesul pe piață și măsuri discriminatorii, reprezintă preocupări fundamentale. CESE a salutat deja în trecut „intenția declarată a Comisiei, în conformitate cu pozițiile adoptate de CESE, Parlamentul European și societatea civilă în sens larg, de a asigura protecția serviciilor publice în acordurile de liber schimb”, arătând că „cea mai bună cale de realizare a acestui lucru este prin utilizarea unei liste pozitive din perspectiva atât a accesului pe piață, cât și a tratamentului la nivel național” ⁽¹⁹⁾.

4.5.2. Având în vedere posibilitatea constantă de schimbare a guvernului și modificarea corespunzătoare a politicii față de serviciile publice, orice deschidere anterioară a unui acord comercial ar putea fi blocată. Nu trebuie să existe niciun regres. Prin urmare, clauzele de „standstill” și „ratchet” pot constitui o amenințare, în special pentru serviciile publice, având în vedere definiția restrânsă și ambiguă a domeniului de aplicare.

4.5.3. Păstrarea acestui spațiu de manevră al autorităților publice devine, de asemenea, esențială în contextul includerii achizițiilor publice în acordurile comerciale. Prin urmare, pentru CESE a fost importantă „menținerea capacității entităților contractante de a utiliza criteriile de mediu, sociale și de muncă, precum obligația de a adera la acorduri colective și de a le respecta, în contractele de achiziții publice.” ⁽²⁰⁾.

4.6. În contextul protecției investițiilor, CESE a solicitat „[garanții] procedurale împotriva cererilor care vizează legislația internă de interes public [...] pentru a garanta dreptul unei părți de a reglementa în interesul public, după cum consideră potrivit, protecția investitorului” ⁽²¹⁾. În avizul său pe tema *Curtea multilaterală pentru investiții*, CESE arată că „acest lucru s-ar putea asigura în mod suficient doar prin includerea unei excepții privind interesul public, [...] însoțită de garanții adecvate că nu va fi utilizată în mod abuziv în interese protecționiste.” În contextul mai larg al avizului său pe tema *Poziția CESE față de unele chestiuni specifice fundamentale privind TTIP*, Comitetul a solicitat menționarea explicită a „[acordurilor] colective, inclusiv acordurile tripartite și/sau generalizate (erga omnes), pentru a le exclude de la a fi supuse interpretării ca o încălcare a așteptării legitime a unui investitor.” ⁽²²⁾.

4.7. Deși agricultura și comerțul sunt competențe ale UE de peste 40 de ani, a existat uneori o lipsă de comunicare sau de gândire „comună” între aceste domenii esențiale de interes. De asemenea, UE ar trebui să evite orice situație care să determine concesii majore în domeniul agriculturii, eventualitate care ar submina producția internă.

4.7.1. Avizul CESE „*Agricultura în negocierile comerciale*” ⁽²³⁾ a subliniat că acordurile bilaterale ar trebui să vizeze eliminarea aplicării standardelor duble în agricultură, mai ales în legătură cu acordurile privind măsurile sanitare și fitosanitare (SPS) și barierele tehnice în calea comerțului (TBT), în țările partenere. UE va dori, de asemenea, să își promoveze standardele de mediu, sociale și de dezvoltare durabilă în sens mai larg, în conformitate cu ODD. UE (și celelalte părți) trebuie să prevadă un angajament cu caracter obligatoriu de consolidare a capacității, pentru a ajuta țările mai puțin dezvoltate să îndeplinească astfel de standarde, cum ar fi asistența pentru dezvoltarea unui sistem veterinar de certificare acceptabil, standardele legate de siguranța alimentară fiind cruciale.

⁽¹⁸⁾ Cf. nota de subsol 4.

⁽¹⁹⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 123.

⁽²⁰⁾ JO C 159, 10.5.2019, p. 15.

⁽²¹⁾ JO C 110, 22.3.2019, p. 145.

⁽²²⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 30.

⁽²³⁾ JO C 173, 31.5.2017, p. 20.

4.7.2. Abordarea multilaterală a comerțului cu produse agricole trebuie să fie regândită și revigorată. Conceptul „Doha” al OMC, înțeles ca dialog comercial între țările dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare, trebuie păstrat și aprofundat, cu respectarea principiului suveranității alimentare în cazul fiecărei țări. Același aviz a subliniat că UE este bine plasată pentru a juca un rol principal, proactiv în promovarea unei abordări noi și echilibrate, nu în ultimul rând din cauza eșecului unor economii emergente cu o evoluție rapidă de a depune eforturi semnificative pentru a ajuta alte țări încă puțin dezvoltate.

4.8. În avizul său intitulat „Reformarea OMC în vederea adaptării la evoluțiile din comerțul mondial”, CESE considera că „este deosebit de important ca principiul precauției, astfel cum este consacrat în tratatele UE, să fie protejat corespunzător, inclusiv la nivel multilateral, și să fie pe deplin recunoscut din punct de vedere juridic, pentru asigurarea unui nivel de protecție mai ridicat printr-un proces decizional preventiv, în cazul în care există riscuri pentru sănătatea umană sau pentru mediul înconjurător. Dată fiind importanța lui, UE ar trebui să abordeze acest principiu ca pe un interes defensiv, în cadrul tuturor negocierilor sale comerciale”⁽²⁴⁾.

4.9. În timp ce comunicarea „Comerț pentru toți” pune accentul, în mod deosebit, pe încrederea consumatorilor în produse sigure, principiile directe ale ONU privind protecția consumatorilor oferă o viziune mult mai largă, abordând inclusiv protecția vieții private a consumatorilor, drepturile lor în comerțul electronic și dreptul la o aplicare efectivă a drepturilor consumatorilor. Având în vedere impactul liberalizării comerțului asupra consumatorilor, CESE ar dori ca în cadrul abordării comerțului și dezvoltării durabile să se introducă „un capitol specific referitor la «comerț și consumatori», care să cuprindă standardele internaționale relevante privind protecția consumatorilor și să consolideze cooperarea în ceea ce privește asigurarea respectării drepturilor consumatorilor”⁽²⁵⁾.

4.10. Documentul de reflecție din 2017 al Comisiei privind valorificarea oportunităților oferite de globalizare identifică o serie de consecințe ale globalizării negestionate, în special accentuarea inegalităților. Beneficiile comerțului nu se distribuie niciodată uniform. Politica comercială și de investiții a UE trebuie să abordeze toate consecințele semnificative ale deschiderii pieței și să limiteze pe cât posibil efectele negative, inclusiv costurile sociale și costurile de tranziție.

4.10.1. Comunicarea „Comerț pentru toți” a fost primul document care a recunoscut că comerțul „poate avea efecte perturbatoare temporare asupra anumitor regiuni și lucrători, în cazul în care noua concurență se dovedește a fi prea intensă pentru anumite întreprinderi” și subliniază că „pentru persoanele direct afectate, o schimbare de acest tip nu este neglijabilă”. În acest context, Fondul european de ajustare la globalizare joacă un rol important. În perioada 2013-2014, el a venit în ajutorul a peste 27 600 de lucrători⁽²⁶⁾. Prin urmare, CESE consideră că este important ca orice viitor cadru financiar multianual să prevadă o finanțare suficientă direct legată de impactul comercial și să reexamineze toate condițiile de limitare și criteriile de aplicare a acestuia. Pentru a anticipa și a aborda mai bine modificările cauzate de restructurare, este nevoie de o garantare efectivă a drepturilor lucrătorilor la informare, consultare și negociere colectivă.

4.11. CESE solicită, de asemenea, ca sectoarele sensibile să fie mai bine protejate împotriva concurenței comerciale neloiale, prin includerea standardelor OIM în criteriile de evaluare a acestora. Într-un aviz recent privind metodologia instrumentelor de apărare comercială⁽²⁷⁾, CESE a solicitat condiții de concurență echitabile între producătorii exportatori europeni și cei din țări terțe. În acest sens, CESE a salutat intenția Comisiei de a utiliza criteriile specifice pentru a stabili dacă există denaturări semnificative ale situației de pe piață, remarcând, cu toate acestea, că respectarea standardelor OIM și a acordurilor multilaterale în materie de mediu ar trebui luate, la rândul lor, în considerare.

4.12. În ceea ce privește angajamentul ferm al Comisiei Europene de a consolida prin intermediul negocierilor comerciale pozițiile referitoare la muncă, CESE a solicitat țărilor partenere „să demonstreze respectarea deplină a celor opt convenții de bază în domeniul muncii ale OIM înainte de încheierea unui acord comercial. În cazul în care o țară parteneră nu a ratificat sau nu a pus în aplicare în mod corespunzător aceste convenții sau nu a demonstrat că asigură un nivel de protecție echivalent, CESE recomandă să se aibă în vedere includerea în capitolul privind comerțul și dezvoltarea durabilă a unei foi de parcurs privind asumarea unor angajamente ferme, pentru a garanta că acest lucru va fi realizat în timp util”⁽²⁸⁾. UE trebuie să promoveze și punerea în aplicare și asigurarea respectării standardelor OIM actualizate, pentru a asigura condiții de concurență echitabile pentru întreprinderile din UE în străinătate și să sprijine ODD 8 privind munca decentă.

4.13. Politica comercială trebuie să consolideze inițiativele privind responsabilitatea socială a întreprinderilor. Întreprinderile trebuie să își asume responsabilitatea în toate etapele lanțului de aprovizionare. Acest lucru ar consolida „dreptul la existență” al întreprinderilor, maximizând totodată inovarea și creșterea economică durabilă. Punerea în aplicare coerentă a comportamentului responsabil în afaceri este importantă pentru consolidarea poziției comerciale globale a UE și pentru contribuția la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD). În toate acordurile de liber schimb, UE ar trebui să insiste ca fiecare parte semnatară să încurajeze în mod activ respectarea de către întreprinderi a Orientărilor OCDE pentru întreprinderile multinaționale⁽²⁹⁾. Recunoscând importanța punerii în aplicare de către autoritățile publice a normelor privind piața muncii, inclusiv prin intermediul inspecțiilor, CESE solicită ca acordurile comerciale să impună guvernelor naționale și locale să își îndeplinească pe deplin rolul ce le revine în acest sens.

⁽²⁴⁾ JO C 159, 10.5.2019, p. 15.

⁽²⁵⁾ JO C 227, 28.6.2018, p. 27.

⁽²⁶⁾ Comunicat de presă al CE, iulie 2015.

⁽²⁷⁾ JO C 209, 30.6.2017, p. 66.

⁽²⁸⁾ JO C 227, 28.6.2018, p. 27.

⁽²⁹⁾ Orientările OCDE privind întreprinderile multinaționale, 2011.

4.1.3.1. Tot mai multe guverne își dezvoltă legi și instrumente proprii; cele mai recente exemple în acest sens fiind legea franceză privind obligația de vigilență a întreprinderilor și Legea neerlandeză privind obligația de diligență în ceea ce privește munca copiilor. Canada și-a consolidat strategia privind responsabilitatea socială a întreprinderilor, concentrându-se asupra comportamentului întreprinderilor canadiene în străinătate, și a creat un organism consultativ multipartit. În aprilie 2019 a fost numit primul Ombudsman canadian pentru responsabilitatea întreprinderilor, cu mandatul de a revizui și de a raporta abuzurile privind drepturile omului, abuzuri care decurg din operațiunile societăților canadiene în sectorul minier, al petrolului și al gazelor, precum și în sectorul confectionierilor din străinătate, incluzând recomandări privind măsuri comerciale pentru întreprinderi.

4.1.4. CESE consideră că UE ar putea fi în măsură să preia inițiativa privind obligația de diligență, în special în contextul extinderii din ce în ce mai mari a lanțurilor de aprovizionare și valorice globale. Măsurile voluntare și cele cu caracter obligatoriu nu se exclud reciproc, ci trebuie să se completeze unele pe celelalte. În acest sens, CESE a luat act de lucrările referitoare la așa-numitul tratat cu caracter obligatoriu al ONU, aflat în prezent în discuție de către membrii ONU, care intenționează să codifice un instrument internațional obligatoriu din punct de vedere juridic privind drepturile omului pentru activitățile corporațiilor transnaționale; în acest context, salută lucrările de elaborare a avizului din proprie inițiativă al CESE REX/518. Luând ca model o serie de state membre care au legiferat deja în ceea ce privește obligația de diligență, CESE solicită Comisiei să propună o legislație europeană în domeniu.

5. Comerț și dezvoltare durabilă: necesitatea realizării obiectivelor de dezvoltare durabilă/Acordului de la Paris

5.1. În avizul său privind comunicarea „Comerț pentru toți”⁽³⁰⁾, mai presus de toate, CESE și-a exprimat satisfacția că UE „abordează pe larg dezvoltarea durabilă, în special în ce privește drepturile omului, drepturile sociale și mediul”. În avizul „Capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă (CDD) din acordurile de liber schimb”⁽³¹⁾, CESE îndeamnă Comisia „să fie mai ambițioasă în abordarea sa, în special în ceea ce privește consolidarea aplicabilității efective a angajamentelor din capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă, aspect de o importanță crucială pentru CESE. Capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă trebuie să aibă aceeași importanță ca și cele privind aspectele comerciale, tehnice sau tarifare”.

5.1.1. În acest sens, CESE salută în mod special anunțul făcut recent de noua președintă a Comisiei cu privire la viitoarea numire a unui nou responsabil cu aplicarea dispozițiilor în materie comercială, care „să monitorizeze și să îmbunătățească respectarea acordurilor noastre comerciale”, fără a aduce atingere responsabilității generale a comisariatului pentru comerț. În acest context, este esențial ca această funcție să includă competențe extinse, cu o pondere egală și cu o eficacitate egală, pentru a acoperi toate angajamentele convenite în acordurile de liber schimb, în special cele legate de capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă, și preocupările sociale și de mediu care apar în legătură cu alte capitole din acordurile comerciale și de investiții. Această funcție trebuie să cuprindă și un proces decizional obiectiv, bazat pe investigații eficiente, inițiate în timp util și sprijinite cu resurse adecvate, și să includă un rol clar pentru părțile interesate recunoscute, în ce privește atât depunerea de plângeri, cât și participarea la toate audierile publice ulterioare. În afară de raportarea detaliată către PE și Consiliu, această funcție trebuie să includă un rol definitiv pentru CESE și grupurile consultative interne respective, precum și implicarea continuă subiacentă a societății civile.

5.2. În fiecare din acordurile pe care UE le-a încheiat după 2010, considerate acorduri de liber schimb „de ultimă generație”, a fost inclus un capitol privind comerțul și dezvoltarea durabilă, în care este prevăzut un rol activ de monitorizare pentru societatea civilă din partea ambelor părți.

5.2.1. CESE consideră că dialogul constructiv cu societatea civilă pe tema politicii comerciale și de investiții este un element esențial și își reiterează solicitarea ca rolul său să fie consolidat în continuare. În avizul său pe tema „Rolul grupurilor consultative interne în monitorizarea punerii în aplicare a acordurilor de liber schimb”⁽³²⁾, CESE a subliniat această implicare și a solicitat extinderea sa asupra tuturor aspectelor unui acord comercial, cu un accent prioritar pe impactul asupra angajamentelor privind comerțul și dezvoltarea durabilă.

5.2.2. CESE a recomandat deja ca toate mandatele viitoare în legătură cu capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă să includă nu doar o clauză specifică pentru promovarea obiectivelor de dezvoltare durabilă⁽³³⁾, ci și lupta împotriva încălzirii globale, în conformitate cu Acordul de la Paris.

5.3. Atât cele 17 ODD, în calitate de element central al „Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU”, cât și Acordul de la Paris privind schimbările climatice⁽³⁴⁾ trebuie să rămână priorități la nivel mondial. Comerțul și investițiile trebuie să joace un rol central de sprijin. Cu toate acestea, o provocare considerabilă va consta în transformarea economiei UE într-o economie neutră din punctul de vedere al emisiilor de carbon, până în 2050.

⁽³⁰⁾ Cf. nota de subsol 16.

⁽³¹⁾ JO C 227, 28.6.2018, p. 27.

⁽³²⁾ JO C 159, 10.5.2019, p. 28.

⁽³³⁾ Cf. nota de subsol 16.

⁽³⁴⁾ Conferința de la Paris a părților la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice (CCONUSC COP 21).

5.3.1. Toate aceste aspecte vor avea efecte de amploare asupra schimburilor comerciale, așa cum, la rândul lor, fluxurile comerciale vor oglindi impactul, atât la nivelul UE, cât și la nivel mondial. Agenda de la Paris și ODD trebuie să fie plasate în centrul tuturor viitoarelor politici, practice și negocieri comerciale. UNCTAD ⁽³⁵⁾ a estimat că va fi necesară o sumă suplimentară de 7 mii de miliarde USD pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă, din care cel puțin o treime va trebui să provină de la sectorul privat. Pe lângă acestea, resursele publice vor fi extrem de importante în punerea în aplicare și finanțarea ODD. După cum a subliniat directorul general al OMC, ODM au demonstrat deja „potențialul transformator al comerțului” ⁽³⁶⁾.

5.3.2. În același timp vor fi necesare schimbări semnificative în materie de reglementare, pentru a realiza o tranziție energetică de succes și pentru a avea libertatea necesară atingerii obiectivelor stabilite în acordul de la Paris. În avizul său pe tema „*Curtea multilaterală pentru investiții*”, CESE a solicitat introducerea unei clauze privind ierarhia surselor, care să garanteze că, în eventualitatea unei inconsecvențe între un acord internațional de investiții și orice acord internațional privind mediul, drepturile sociale sau drepturile omului care creează obligații pentru o parte la un litigiu, prevalează obligațiile în temeiul acordului internațional privind mediul, drepturile sociale sau drepturile omului, pentru a evita să se acorde prioritate acordurilor dintre investitori ⁽³⁷⁾.

5.4. CESE a conchis anterior ⁽³⁸⁾ că UE „se află într-o poziție unică pentru a promova realizarea ODD”, întrucât „are credibilitatea necesară pentru a reprezenta cu adevărat un liant între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare”. Cu toate acestea, Parlamentul a solicitat să se acorde o atenție mai mare integrării pe deplin a ODD „în cadrul politic european și în prioritățile actuale ale Comisiei”, împreună cu statele membre, atunci când este necesar”.

5.4.1. CESE a subliniat deja că schimburile comerciale în domeniul agriculturii ⁽³⁹⁾ vor juca un rol deosebit de important în îndeplinirea a unsprezece dintre obiective. Un aviz mai recent, „*Conectarea Europei cu Asia*” ⁽⁴⁰⁾ arată că „este esențial să se stabilească o legătură formală între BRI și ODD”, enumerând, din nou, cele mai relevante nouă ODD.

5.5. Cel puțin 13 ODD se referă la schimbările climatice. Acordul de la Paris este primul acord global privind clima la nivel mondial. Dacă obiectivele de dezvoltare durabilă reprezintă proiectul viitoarei generații, acesta este planul pentru viitorul planetei. Este general acceptat că o creștere a temperaturii medii globale cu peste 2 °C peste nivelurile preindustriale ar avea efecte catastrofale. Țările cu cea mai mare probabilitate de a fi afectate ar fi, în același timp, și cel mai puțin în măsură să gestioneze modificările necesare.

5.5.1. Prin natura lor, intensificarea fluxurilor comerciale va duce la dezvoltarea suplimentară a sectorului transporturilor, ale cărui emisii de gaze cu efect de seră sunt deja deosebit de mari. Transporturile reprezintă 24 % din emisiile globale de CO₂, fiind singurul sector în care emisiile continuă să crească: se estimează că ele vor continua să crească, urmând să atingă 40 % din totalul emisiilor până în 2030. Având în vedere că aviația internațională și transportul maritim nu sunt incluse în mod direct în Acordul de la Paris, există o nevoie urgentă de a aborda toate modurile de transport într-o politică consolidată privind transportul echitabil și durabil, incluzând alți actori din lanțul de aprovizionare, cum ar fi producătorii de energie și producătorii de echipamente originale (OEM).

5.5.2. Într-un aviz separat pe tema „*Rolul transporturilor*”, CESE a scos în evidență „numeroase provocări în ceea ce privește ODD, precum nevoia de a reduce impactul asupra climei și a mediului, de a îmbunătăți sistemele de transport și siguranța traficului și de a gestiona preocupările legate de locurile de muncă și de munca decentă” ⁽⁴¹⁾. Acum, CESE solicită și stabilirea unei legături politice cu comerțul și investițiile.

5.6. Această preocupare generală a dus la dezvoltarea conceptului de „*conomie circulară*”, descris ca un sistem economic care vizează reducerea cât mai mult a deșeurilor și valorificarea la maximum a resurselor. Scopul unei economii circulare este de a reduce la minimum consumul de resurse și de deșeuri, precum și emisiile și pierderile de energie. Acest lucru poate fi realizat printr-o abordare regenerativă bazată pe proiectarea de lungă durată, întreținerea, repararea, reutilizarea, refabricarea, recondiționarea și reciclarea.

5.6.1. Mulți consideră că o lume durabilă nu ar trebui să însemne o scădere a calității vieții pentru consumatori, că ea poate fi realizată fără pierderi de venituri sau costuri suplimentare și că modelele de afaceri circulare pot fi la fel de profitabile ca și modelele liniare.

⁽³⁵⁾ Comunicat de presă UNCTAD WIF, Geneva, 14 octombrie 2014, estimare repetată de atunci.

⁽³⁶⁾ Discurs la ONU, 21 septembrie 2016.

⁽³⁷⁾ JO C 110, 22.3.2019, p. 145.

⁽³⁸⁾ Cf. nota de subsol 17.

⁽³⁹⁾ Cf. nota de subsol 23.

⁽⁴⁰⁾ JO C 228, 5.7.2019, p. 95.

⁽⁴¹⁾ JO C 367, 10.10.2018, p. 9.

5.6.2. Cu toate acestea, apar o serie de probleme conexe, în special pentru industriile mari consumatoare de resurse și de energie, care se confruntă cu dificultăți inerente. Ele joacă un rol strategic important în lanțurile valorice industriale ale UE. Dacă scopul politicii de combatere a schimbărilor climatice este de a reduce emisiile de gaze cu efect de seră (atât din arderea combustibililor fosili, cât și în urma proceselor industriale), dat fiind că obiectivul actual al UE este să se ajungă la neutralitatea emisiilor de dioxid de carbon până în 2050, costurile pentru energie ale industriilor mari consumatoare de resurse și de energie reprezintă un procent deosebit de ridicat din costurile totale: 25 % pentru oțel, 22-29 % pentru aluminiu ⁽⁴²⁾, 25-32 % pentru sticlă ⁽⁴³⁾. Această problemă este abordată în amănunt într-un alt aviz al CESE ⁽⁴⁴⁾.

5.6.3. Relocalizarea emisiilor de dioxid de carbon și, prin urmare, pierderile de investiții au loc atunci când un preț mai mare în UE conduce la o pierdere a cotei de piață și a locurilor de muncă aferente. Dacă se întâmplă acest lucru, emisiile de gaze cu efect de seră sunt pur și simplu transferate de la producătorii din UE la producătorii din alte zone (care sunt adesea mai puțin eficienți din punct de vedere energetic), în cel mai bun caz fără niciun efect asupra emisiilor globale de gaze cu efect de seră.

5.6.4. Măsurile paliative de ajustare la frontieră, prin care țările pot impune o taxă pe bunurile importate și o taxă de restituire pentru bunurile exportate, sunt măsuri posibile și sunt acceptate ca fiind legale de către OMC, cu condiția îndeplinirii anumitor condiții.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽⁴²⁾ A. Marcu, W. Stoefs: „*Study on composition and drivers of energy prices and costs in selected energy-intensive industries*”. („Studiu privind compoziția și factorii determinanți ai prețurilor și costurilor energiei în industriile mari consumatoare de energie”), disponibil la <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/20355>

⁽⁴³⁾ C. Egenhofer, L. Schrefler: „*Study on composition and drivers of energy prices and costs in energy-intensive industries. The case of the flat glass industry*” („Studiu privind compoziția și factorii determinanți ai prețurilor și costurilor energiei în industriile mari consumatoare de energie – Cazul industriei sticlei plane”), CEPS, 2014.

⁽⁴⁴⁾ JO C 353, 18.10.2019, p. 59.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Un rol mai constructiv pentru societatea civilă în punerea în aplicare a legislației de mediu**(aviz exploratoriu)**

(2020/C 47/07)

Raportor: **Arnaud SCHWARTZ**
Coraportor: **István KOMORÓCZKI**

Sesizare	Comisia Europeană, 18.12.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene Aviz exploratoriu
Decizia Biroului	11.12.2018
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	1.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	152/3/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. În solicitarea de a elabora prezentul aviz, Comisia Europeană (CE) a afirmat că, în societatea civilă organizată, „angajatorii, lucrătorii și reprezentanții altor părți interesate au un rol esențial în punerea în aplicare”. CESE este de acord cu acest aspect și, așa cum a făcut-o în avize anterioare ⁽¹⁾ ⁽²⁾, subliniază că legislația de mediu nu este pusă în aplicare în mod corespunzător din cauza lipsei de voință politică la toate nivelurile instituționale. Acest lucru nu înseamnă nicicum că societatea civilă nu își îndeplinește rolul îndeajuns sau în mod constructiv.

1.2. Prin urmare, CESE solicită CE să dezvolte un cadru de conformitate mai bun la nivelul UE. Acest lucru ar trebui să aibă loc printr-o gestionare mai transparentă și mai fermă a plângerilor și a încălcărilor, dar și prin sporirea resurselor umane și financiare (de exemplu, în contextul cadrului financiar multianual – CFM). Obiectivul constă în a explica ce este legislația UE în domeniul mediului, a verifica dacă ea este pusă în aplicare în mod corespunzător, a o evalua și a oferi asistență instanțelor pentru a-și îndeplini sarcinile atunci când este necesar.

1.3. CESE sprijină procesul de evaluare a punerii în aplicare a politicilor de mediu (*Environmental Implementation Review – EIR*), care este esențial pentru furnizarea unei game largi de informații de mediu cu privire la aspecte precum durabilitatea, schimbările climatice și calitatea vieții în Europa, dar așteaptă ca CE și statele membre să își îndeplinească obligațiile prin preluarea punctelor de vedere ale organizațiilor societății civile (OSC) în EIR și în rapoartele de țară.

1.4. De asemenea, CESE solicită CE să integreze în mod mai sistematic OSC în viitoarele verificări ale adecvării legislației de mediu a UE, precum și în viitoarele procese EIR, atât la nivel național, cât și la nivelul UE. Această integrare ar trebui să aibă loc într-o etapă foarte timpurie, la momentul definirii criteriilor de evaluare, în cooperare cu CESE sau cu consiliile omoloage, în funcție de nivelul la care se întâmplă acest lucru (european, național sau local).

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Acțiuni ale UE în vederea îmbunătățirii conformării cu legislația de mediu și a guvernantei de mediu” (JO C 283, 10.8.2018, p. 83).

⁽²⁾ Avizul CESE pe tema „Punerea în aplicare a legislației UE în materie de mediu în domeniile calității aerului, apei și deșeurilor” (JO C 110, 22.3.2019, p. 33).

1.5. CESE solicită CE să se asigure că statele membre elaborează, introduc și aplică sisteme fiscale armonizate, ecologice și durabile, bazate pe principiul „poluatorul plătește”. Astfel, resursele vor fi redistribuite în mod constant către cei care acționează pentru a preveni poluarea solului, a apei și a aerului. Acest principiu ar trebui să se aplice inclusiv primăriilor și altor autorități locale sau regionale.

1.6. OSC din domeniul mediului și IMM-urile ar trebui să se implice mai mult în informarea angajaților și în definirea de modele de educație și formare în domeniul mediului, pentru a garanta că publicul larg are o înțelegere de bază a acestor chestiuni. Această cooperare ar trebui să fie sprijinită și finanțată de statele membre. Educația obligatorie privind clima și aspectele de mediu (între 6 și 18 ani) ar trebui să facă parte din programa de învățământ națională a fiecărei țări, iar OSC care își desfășoară activitatea în domeniul mediului ar trebui implicate în mod obligatoriu în activitățile teoretice sau practice, începând cu 2020.

1.7. La nivel politic, CESE îndeamnă toate statele membre să instituie măcar un minister pentru protecția mediului, ceea ce ar permite punerea unui accent sporit pe legislația în materie de mediu și îmbunătățirea coordonării și aplicării acesteia.

1.8. În vederea reducerii amprentei noastre ecologice și a consolidării dezvoltării durabile, CESE îndeamnă statele membre să pună pe deplin în aplicare strategiile de achiziții publice verzi (GPP), urmând ca acestea să fie supravegheate în mod regulat și direct de către CE. Comisia ar trebui să meargă și mai departe, solicitând ca OSC să fie consultate în pregătirea GPP și evaluarea finală a ofertelor primite. CE ar trebui, de asemenea, să prevadă posibilitatea utilizării fondurilor UE pentru a consolida impactul pozitiv al GPP.

1.9. UE trebuie să contribuie la conceperea de modele de dezvoltare locală și să promoveze o protecție extinsă a mediului în fiecare țară. Din aceste motive, este necesară o prezență mai vizibilă a UE la nivel local, pentru a garanta că fondurile UE sunt cheltuite în mod corespunzător și că părțile interesate relevante din sectoarele public și privat sunt implicate în punerea adecvată în aplicare a legislației și a guvernantei în materie de mediu. Aceasta ar putea răspunde, de asemenea, necesității de a face astfel încât persoanele și organizațiile din regiunile periferice ale UE să fie sprijinite și considerate drept elemente-cheie ale UE. CE ar trebui să garanteze și că domeniile legate de accesul la informații și la justiție dispun de personal suficient și bine pregătit, mai ales în ceea ce privește inspecțiile, pentru a controla dacă punerea în aplicare este corespunzătoare.

1.10. CESE subliniază că CE trebuie să mențină și să apere hotărât principalele noastre standarde de mediu și sociale atunci când promovează și protejează economia UE în cadrul negocierilor comerciale la nivel mondial. Aceasta nu este doar o modalitate de a spori competitivitatea europeană, de a îmbunătăți imaginea Europei și de a oferi populației și teritoriilor sale un viitor, ci oferă și ocazia de a prezenta altor părți ale lumii o metodă de guvernare mai democratică și mai durabilă, bazată pe o implicare mai puternică a OSC.

1.11. CESE propune înființarea unui organism tripartit (CE, statele membre și OSC) pentru soluționarea litigiilor și/sau pentru dezbateră problemelor ridicate de OSC înainte de a se înregistra daune în materie de mediu sau de a fi inițiată o acțiune în justiție. În plus, un organism științific consultativ independent al UE ar trebui să poată face recomandări către CE atunci când o organizație a societății civile semnalează o problemă. CE ar trebui, de asemenea, să prezinte decizii motivate.

1.12. Statele membre și CE ar trebui să ofere mai mult sprijin politic, financiar și profesional IMM-urilor și OSC, astfel încât acestea să se concentreze asupra protecției mediului după 2020.

2. **Observații generale**

2.1. **Rolul societății civile în guvernarea, punerea în aplicare și evaluarea legislației în domeniul mediului**

Context

2.1.1. Frans Timmermans, prim-vicepreședintele Comisiei Europene, a solicitat în scris președintelui CESE, în decembrie 2018, elaborarea acestui aviz exploratoriu, afirmând că „societatea civilă – angajatorii, lucrătorii și reprezentanții altor părți interesate – are un rol esențial în ceea ce privește punerea în aplicare”. CESE, ca voce a societății civile organizate, reprezintă opiniile de la nivel local ale societății europene în domeniile menționate în scrisoarea de mai sus.

2.1.2. În ultimii ani, CESE a adoptat mai multe avize referitoare la acest subiect, avize de care CE ar trebui să țină seama ⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Avizul CESE pe tema „Acțiuni ale UE în vederea îmbunătățirii conformării cu legislația de mediu și a guvernantei de mediu” (JO C 283, 10.8.2018, p. 83).

⁽⁴⁾ Avizul CESE pe tema „Punerea în aplicare a legislației UE în materie de mediu în domeniile calității aerului, apei și deșeurilor” (JO C 110, 22.3.2019, p. 33).

2.1.3. Având în vedere creșterea generală a nivelului de preocupare a cetățenilor cu privire la mediu ⁽⁵⁾, CESE dorește să reamintescă CE că unul dintre cele mai mari obstacole în calea unei mai bune puneri în aplicare a legislației de mediu a fost lipsa voinței politice la nivel local, național și european. Acest lucru a dus, de asemenea, la un nivel insuficient de resurse umane și financiare (de exemplu, în contextul cadrului financiar multianual), care sunt necesare pentru a explica scopul legislației privind protecția mediului, pentru a garanta că aceasta este pusă în aplicare în mod corespunzător, pentru a ajuta instanțele să își exercite atribuțiile atunci când este necesar ⁽⁶⁾ și pentru a efectua evaluarea. Cu alte cuvinte, gradul insuficient de punere în aplicare a legislației de mediu nu a fost rezultatul faptului că societatea civilă nu și-ar fi îndeplinit rolul în mod suficient și constructiv. CESE este de părere că vina aparține în principal organismelor legislative, care pur și simplu nu au acordat suficientă atenție problemei.

2.1.4. În cele din urmă, dar nu în ultimul rând, CESE susține că un rol mai important al societății civile organizate în governanța, punerea în aplicare și evaluarea reglementărilor UE în domeniul mediului este esențial pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD), începând cu ODD 1, și pentru punerea în practică a acordurilor globale privind clima. În consecință, CESE atrage atenția autorităților competente asupra unei serii de îmbunătățiri cu caracter general, sectorial și tematic enumerate în prezentul aviz.

Accesul la informații

2.1.5. CESE sprijină cu hotărâre procesul de evaluare a punerii în aplicare a politicilor de mediu, care este esențial pentru furnizarea unei game largi de informații de mediu cu privire la aspecte precum durabilitatea, schimbările climatice și calitatea vieții în Europa. Comitetul așteaptă ca CE și statele membre să își îndeplinească obligațiile, preluând punctele de vedere ale OSC în EIR și în rapoartele de țară.

2.1.6. CESE invită CE să le solicite statelor membre să adopte un mecanism care să asigure accesul la informațiile de mediu în termen de o lună (Convenția de la Aarhus) ⁽⁷⁾. Nu mai este acceptabil ca publicul să fie obligat să aștepte – uneori mai mult de un an – înainte de a putea avea acces la aceste informații.

2.1.7. De asemenea, CESE solicită CE să comunice mai bine și să promoveze în mod mai regulat și mai eficient viziunea directivei UE prin intermediul platformelor de comunicare socială. Această acțiune ar putea fi sprijinită de OSC. Formarea și educația continuă privind problemele de mediu au o importanță crucială.

Participare

2.1.8. CESE solicită CE să integreze în mod mai sistematic OSC în viitoarele verificări ale adecvării reglementărilor UE în materie de mediu, precum și în viitoarele procese EIR, atât la nivel național, cât și european. Această integrare ar trebui să aibă loc într-o etapă foarte timpurie, atunci când sunt definite criteriile de evaluare, în cooperare cu CESE și cu consiliile omoloage de la nivel național și local.

2.1.9. După cum a susținut în avizele anterioare ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾, CESE reafirmă că punerea în aplicare efectivă a măsurilor de protecție a mediului depinde, într-o anumită măsură, de atribuirea unui rol mai activ societății civile (angajatori, lucrători și alte părți interesate). CESE își reiterează, de asemenea, solicitarea privind o implicare mai amplă și mai structurată a OSC, care ar avea potențialul de a consolida EIR. De exemplu, OSC care se ocupă de chestiuni de mediu la nivel național și comunitățile științifice ar trebui să aibă posibilitatea de a contribui, cu expertiza și cunoștințele lor, atât la rapoartele de țară, cât și la dialogurile structurate de la nivel național și la acțiunile întreprinse în urma acestora.

2.1.10. Același lucru este valabil și pentru negocierile comerciale ale UE: CE trebuie să mențină și să aere hotărât principalele noastre standarde de mediu și sociale atunci când promovează și protejează economia UE în cadrul negocierilor comerciale la nivel mondial. Aceasta nu este doar o modalitate de a spori competitivitatea europeană, de a îmbunătăți imaginea Europei și de a oferi populației și teritoriilor sale un viitor, ci oferă și ocazia de a prezenta altor părți ale lumii o metodă de governanță mai democratică și mai durabilă, bazată pe o implicare mai puternică a OSC.

2.1.11. Organizațiile societății civile sunt adesea invitate să reprezinte și să exprime preocupările societății cu privire la costurile și inconveniențele legate de punerea în aplicare. Prin urmare, CESE propune ca OSC să li se atribuie un rol într-o etapă mai timpurie a procedurilor, atunci când li se solicită să organizeze consultări și să acționeze ca actori relevanți în soluționarea litigiilor, Comitetul considerând că aceasta ar trebui să aibă loc mai devreme în cursul procesului.

⁽⁵⁾ <https://glocalities.com/latest/reports/environmental-concern>

⁽⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Punerea în aplicare a legislației UE în materie de mediu în domeniile calității aerului, apei și deșeurilor” (JO C 110, 22.3.2019, p. 33) (concluzia 1.5).

⁽⁷⁾ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus>

⁽⁸⁾ Avizul CESE pe tema „Evaluarea punerii în aplicare a politicilor de mediu ale UE” (JO C 345, 13.10.2017, p. 114).

⁽⁹⁾ Avizul CESE pe tema „Punerea în aplicare a legislației UE în materie de mediu în domeniile calității aerului, apei și deșeurilor” (JO C 110, 22.3.2019, p. 33).

2.1.12. CESE propune înființarea unui organism tripartit (CE, statele membre și OSC) pentru soluționarea litigiilor și/sau pentru dezbaterile problemelor ridicate de OSC înainte de a se înregistra daune în materie de mediu sau de a fi inițiată o acțiune în justiție. În plus, un organism științific consultativ independent al UE ar trebui să poată face recomandări către CE atunci când o organizație a societății civile semnalează o problemă. CE ar trebui, de asemenea, să prezinte decizii motivate.

Accesul la justiție

2.1.13. CESE face referire încă o dată la un aviz anterior ⁽¹⁰⁾ și solicită CE să depună eforturi pentru îmbunătățirea accesului societății civile la justiție (de exemplu, dând dreptul OSC să se adreseze Curții de Justiție a Uniunii Europene și având judecători și procurori specializați la nivel european, național și local).

2.1.14. Pentru a îmbunătăți accesul la justiție, CESE consideră, de asemenea, că persoanele fizice ar trebui să se poată adresa direct Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), atunci când este în joc transpunerea dreptului UE în dreptul național, iar căile de atac interne au fost epuizate.

2.1.15. Având în vedere întârzierile, adesea excesive, din sistemul judiciar, CESE solicită CE să ia în considerare introducerea, pentru alte cazuri decât situațiile de urgență, unei acțiuni în încetare în domeniul protecției mediului, pe care statele membre să trebuiască să o respecte și prin care activitățile să fie suspendate, în așteptarea unei decizii a Tribunalului de Primă Instanță, în cazul în care se produc daune imediate în materie de mediu.

2.1.16. De asemenea, CESE solicită CE să creeze un mecanism adecvat, astfel încât amenzile plătite pentru daune aduse mediului să fie investite în acțiuni menite să sprijine protecția mediului.

2.2. Propunerile societății civile privind rolul IMM-urilor, al angajatorilor, al sindicatelor și al organizațiilor de mediu în punerea în aplicare a legislației de mediu

Rolul IMM-urilor în punerea în aplicare a legislației de mediu

2.2.1. După cum s-a subliniat într-un aviz anterior ⁽¹¹⁾, CESE, ca și CE, recunoaște cu circumspecție că respectarea în insuficiență măsură a mecanismelor care asigură punerea în aplicare a legislației și a guvernantei de mediu constituie un factor regretabil de concurență neloială și de prejudicii economice.

2.2.2. IMM-urile și microîntreprinderile, în special, reprezintă 99,8 % din întreprinderile europene, ele definindu-se astfel fie în funcție de mărimea personalului, fie de cea a cifrei de afaceri și a bilanțului ⁽¹²⁾. Contribuția IMM-urilor la crearea de valoare și la ocuparea forței de muncă, precum și impactul lor asupra mediului sunt considerabile. Deși IMM-urile luate separat au, în general, resurse umane și financiare limitate, este în interesul tuturor ca acestea să fie mobilizate și încurajate să se concentreze mai mult pe normele de protecție a mediului. Capacitățile și implicarea IMM-urilor în inovare, reinnoire, crearea de locuri de muncă și menținerea progresului social sunt foarte importante pentru realizarea ODD ale ONU și pentru îndeplinirea obiectivelor climatice globale ale Acordului de la Paris. Există o serie de alte domenii importante, cum ar fi sănătatea, agricultura, industria prelucrătoare, turismul și industria hotelieră, serviciile și mediul de afaceri în general, în care dezvoltarea și armonizarea standardelor de mediu, menținerea dezvoltării durabile și abordarea aspectelor legate de schimbările climatice sunt esențiale. În acest sens, CE, statele membre și OSC trebuie într-adevăr să colaboreze mai strâns cu IMM-urile.

2.2.3. CESE solicită CE să se asigure că statele membre elaborează, introduc și utilizează sisteme fiscale armonizate, ecologice, durabile și compatibile cu mediul, bazate pe principiul „poluatorul plătește”. Astfel, resursele vor fi redistribuite în mod constant către cei care acționează pentru a preveni poluarea solului, a apei și a aerului. Acest principiu ar trebui să se aplice inclusiv primăriilor și altor autorități locale sau regionale.

Rolul sindicatelor și al angajatorilor în punerea în aplicare a legislației de mediu

2.2.4. CESE solicită CE să subvenționeze unele dintre costurile pe care le presupune formarea angajaților sub aspectul recunoașterii și punerii în aplicare a reglementărilor de mediu, în cadrul cursurilor organizate de sindicate și/sau angajatori.

⁽¹⁰⁾ Avizul CESE pe tema „Acțiuni ale UE în vederea îmbunătățirii conformării cu legislația de mediu și a guvernantei de mediu” (JO C 283, 10.8.2018, p. 83).

⁽¹¹⁾ Avizul CESE pe tema „Acțiuni ale UE în vederea îmbunătățirii conformării cu legislația de mediu și a guvernantei de mediu” (JO C 283, 10.8.2018, p. 83).

⁽¹²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003H0361>

2.2.5. OSC care se ocupă de protecția mediului și IMM-urile ar trebui să se implice mai mult în informarea angajaților și în definirea de modele de educație și formare în domeniul mediului, pentru a garanta că publicul larg are o înțelegere de bază a acestor chestiuni. Această cooperare ar trebui finanțată de statele membre. Educația obligatorie privind clima și aspectele de mediu (între 6 și 18 ani) ar trebui să facă parte din programa de învățământ națională a fiecărei țări, iar OSC care își desfășoară activitatea în domeniul mediului ar trebui implicate în mod obligatoriu în activitățile teoretice sau practice, începând cu 2020.

Rolul OSC din domeniul mediului în punerea în aplicare a legislației de mediu

2.2.6. CESE solicită CE să se asigure că bugetul UE acoperă costurile legate de contribuțiile OSC fără scop lucrativ la procesele europene și naționale, precum și la structura guvernantei, la punerea în aplicare și la evaluarea legislației în materie de mediu.

2.2.7. În general, statele membre și CE ar trebui să ofere mai mult sprijin politic, financiar și profesional IMM-urilor și OSC, astfel încât acestea să se concentreze asupra protecției mediului după 2020.

2.2.8. OSC din domeniul mediului ar trebui să poată participa la procesul de luare a deciziilor privind utilizarea fondurilor UE la nivel regional, în cazul proiectelor care au un impact asupra mediului, dar și să aibă mai ușor acces la aceste fonduri.

2.2.9. De asemenea, OSC active în domeniul mediului trebuie să aibă capacitatea de a oferi consiliere și de a participa la elaborarea rapoartelor anuale ale statelor membre legate de directivele privind mediul (de exemplu, în ceea ce privește directivele „Păsări” și „Habitat” sau starea mediului din fiecare țară). De asemenea, CE ar trebui să se asigure mai bine că statele membre publică aceste rapoarte la timp [deoarece unele nu sunt prezentate la termenele prevăzute la articolul 16 din Directiva „Habitat” ⁽¹³⁾ sau la articolul 9 din Directiva „Păsări” ⁽¹⁴⁾].

2.3. Propunerile societății civile organizate privind rolul său în punerea în aplicare a legislației de mediu în domeniile deșeurilor, aerului și biodiversității

Rolul societății civile în punerea în aplicare a reglementărilor de mediu în domeniul deșeurilor

2.3.1. CESE este profund îngrijorat de faptul că, în conformitate cu raportul CE, jumătate din țările UE riscă să nu îndeplinească până în 2020 obiectivul constând în reciclarea a 50 % din deșeurile municipale ⁽¹⁵⁾.

2.3.2. CESE îndeamnă CE și statele membre să elimine treptat arderea și îngroparea deșeurilor reciclabile. Este timpul ca CE și statele membre să își îndeplinească angajamentele în ceea ce privește protecția mediului, în loc să tolereze activități de lobby care pledează împotriva unei economii durabile, fără deșeuri și circulare, de care este urgentă nevoie.

2.3.3. Din acest motiv, CESE îndeamnă statele membre să joace un rol semnificativ, concentrându-se asupra protecției mediului și a acțiunilor care servesc acestui scop. CE ar trebui să solicite statelor membre să instituie în cadrul structurii lor guvernamentale un minister cu un portofoliu destinat protecției mediului și dezvoltării durabile, care să faciliteze o mai mare concentrare pe coordonarea și punerea în aplicare a reglementărilor UE în materie de mediu.

2.3.4. În vederea facilitării îndeplinirii obiectivelor în materie de deșeuri și pentru a sprijini acest proces prin intermediul unei educații și formări de mai bună calitate, CESE îndeamnă, de asemenea, statele membre să lanseze campanii de educare și informare clare privind prevenirea și gestionarea deșeurilor, care să vizeze publicul larg, inclusiv școlile primare și gimnaziale. Pentru a evidenția mai bine responsabilitatea socială globală pentru protecția mediului, CE și statele membre ar trebui să asigure, în mod constant, o acoperire online mult mai extinsă a activităților specifice ale IMM-urilor și ale ONG-urilor în ceea ce privește colectarea și gestionarea deșeurilor. Luând ca exemplu concursul „Capitala europeană verde” (câștigat în 2019 de orașul Oslo) ⁽¹⁶⁾, CESE propune ca, începând cu anul 2020, CE să ofere ONG-urilor de la nivel național din domeniul mediului resursele financiare necesare pentru acordarea, în fiecare an, a unor premii verzi similare în statele membre, unui număr de trei localități (orașe sau comune), pe baza performanțelor lor în materie de mediu. Desigur, acest premiu va avea o valoare mai mult simbolică decât materială, dar va stârni interesul mass-mediei locale și naționale, care va scoate în evidență importanța acestei chestiuni.

⁽¹³⁾ Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO L 206, 22.7.1992, p. 7).

⁽¹⁴⁾ Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind conservarea păsărilor sălbatice (JO L 20, 26.1.2010, p. 7).

⁽¹⁵⁾ COM(2019) 149 final.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm

2.3.5. Impozitele, sancțiunile fiscale, scutirea de la plata anumitor impozite și facilitățile fiscale reprezintă stimulente importante pentru gestionarea și creșterea economică a țărilor, încurajând sau descurajând părțile interesate să reducă, să elimine, să distrugă și să gestioneze deșeurile ca resursă utilă. În vederea implicării IMM-urilor în gestionarea deșeurilor într-un mod mai eficient și în menținerea unei mai bune calități a aerului, CESE propune ca statele membre să introducă taxe mai mari pentru depozitarea deșeurilor, să reducă în mod semnificativ sau chiar să interzică incinerarea acestora și să aplice toate principiul plății în funcție de cantitatea de deșeurii produse, precum și să impună sancțiuni pentru materialele reciclabile contaminate. Introducerea unor taxe verzi (sau ecologice) sau a unei reduceri fiscale punctuale pentru IMM-urile care introduc inovații-cheie în domeniul gestionării și al reutilizării deșeurilor ar fi și ea foarte utilă.

2.3.6. CESE sprijină cu fermitate obiectivele de bază prezentate în Directiva-cadru privind deșeurile ⁽¹⁷⁾, care prevede că deșeurile ar trebui să fie gestionate fără a pune în pericol sănătatea și fără a dăuna mediului, în special fără riscuri pentru apă, aer, sol, floră sau faună, fără a cauza neplăceri din cauza zgomotului sau a mirosurilor și fără a afecta în mod negativ peisajul sau zonele de interes special. Prin urmare, CE ar trebui să completeze legislația și politica UE în materie de deșeurii, prin crearea unei combinații de metode selective de colectare a deșeurilor („din ușă în ușă”, insule de deșeurii, depozite, acțiuni societale colective în materie de colectare a deșeurilor) și prin instituirea unei rețele naționale de depozite. Introducerea (și punerea în aplicare) obligatorie a sistemelor de returnare a garanției pentru recipientele de unică folosință (PET, aluminiu, sticlă), utilizarea inteligentă a deșeurilor voluminoase (centre de reutilizare), extinderea colectării separate a deșeurilor (textile, biodegradabile, periculoase) și încurajarea mai activă a producerii de compost în gospodării și în comunitate, împreună cu acordarea de sprijin financiar și tehnic pentru utilizarea compostului, vor reduce sarcina pe care o presupune eliminarea deșeurilor.

2.3.7. Organizațiile societății civile și IMM-urile relevante (în principal întreprinderile de gestionare a deșeurilor) ar trebui să fie mai implicate în procesul de luare a deciziilor privind mediul și în procesul de punere în aplicare la nivel național. Statele membre ar trebui să instituie sisteme de sprijin financiar pentru IMM-urile care joacă un rol activ în colectarea, reciclarea și revalorificarea deșeurilor și în economia circulară în general.

2.3.8. În vederea reducerii amprentei noastre ecologice și a consolidării dezvoltării durabile, CESE îndeamnă statele membre să pună pe deplin în aplicare strategiile de achiziții publice verzi (GPP), urmând ca acestea să fie supravegheate în mod regulat și direct de către CE. Comisia ar trebui să meargă și mai departe, solicitând ca ONG-urile naționale din domeniul mediului care își desfășoară activitatea în statele membre să fie implicate în pregătirea GPP și în evaluarea finală a ofertelor primite. CE ar trebui, de asemenea, să prevadă posibilitatea utilizării fondurilor UE pentru a consolida impactul pozitiv al GPP.

2.3.9. Evaluarea punerii în aplicare a politicilor de mediu ⁽¹⁸⁾ ar trebui publicată periodic, furnizând permanent informații relevante. Evaluarea publicată la 4 aprilie 2019 a făcut referire la un studiu care estima că costurile totale pentru societate ale deficiențelor actuale în materie de punere în aplicare a politicilor de mediu se ridică la aproximativ 55 de miliarde EUR pe an ⁽¹⁹⁾.

2.3.10. Schimburile europene *inter pares* între experții agențiilor de mediu și cei ai administrațiilor locale din statele membre s-au desfășurat bine în ultimii doi ani și au dus la o mai mare sensibilizare a părților interesate. Cu toate acestea, noile idei și bunele practici ar trebui să beneficieze de o acoperire online mult mai amplă în statele membre, prin publicarea periodică a conținutului și rezultatelor acestor evenimente *inter pares*. O mai mare implicare a OSC și a IMM-urilor naționale poate prilejui o cooperare tehnică sau comercială mai strânsă și o recunoaștere mai rapidă a oportunităților oferite IMM-urilor. CESE îndeamnă CE să publice în fiecare an datele la care se desfășoară evenimentele mondiale consacrate mediului ⁽²⁰⁾, invitând și susținând actorii de la nivel local din statele membre, la momentul mobilizării sau finanțării părților interesate, a întreprinderilor, a OSC și a autorităților, în vederea organizării de acțiuni de colectare a deșeurilor, de salubritate sau de îmbunătățire a calității aerului.

Rolul societății civile în punerea în aplicare a legislației de mediu în domeniul aerului

2.3.11. Din cauza problemelor din ce în ce mai mari legate de sănătate și de mediu, statele membre ar trebui să îmbunătățească calitatea aerului în general și să implice mai activ ONG-urile și întreprinderile în procesul de prevenire a poluării. Încălzirea gospodăriilor care utilizează cărbune și lemn umed, arderea în aer liber a deșeurilor comerciale (de exemplu, materialele plastice și textile), de grădiniță sau a altor deșeurii, vehiculele vechi cu motoare cu nivel ridicat de emisii, aviația civilă și militară ⁽²¹⁾, transportul rutier, transportul maritim, navele fluviale și maritime de croazieră, precum și unele practici industriale și agricole, provoacă o poluare atmosferică semnificativă.

⁽¹⁷⁾ Directiva 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind deșeurile și de abrogare a anumitor directive (JO L 312, 22.11.2008, p. 3 <http://ec.europa.eu/environment/waste/framework>)

⁽¹⁸⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2019/RO/COM-2019-149-F1-RO-MAIN-PART-1.PDF>

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/study_costs_not_implementing_env_law.pdf

⁽²⁰⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_environmental_dates

⁽²¹⁾ Avizul CESE pe tema „Schema de comercializare a certificatelor de emisii pentru activitățile din sectorul aviației” (JO C 288, 31.8.2017, p. 75).

2.3.12. CESE apreciază pe deplin politica agricolă comună (PAC), care a introdus norme obligatorii referitoare la protecția mediului, pentru a promova dezvoltarea durabilă (articolul 11 din TFUE), la protecția consumatorilor (articolul 12, la cerințele privind bunăstarea animalelor (articolul 13 etc. CESE încurajează CE să continue să consolideze aceste domenii, adoptând, de exemplu, în cadrul PAC, noi măsuri legate de îmbunătățirea calității aerului și de reducerea nivelurilor de emisii. Cu toate acestea, pentru a atenua problemele legate de costurile suportate de întreprinderile mici și de fermieri, UE ar trebui, de asemenea, să pună pe deplin în aplicare decizia de instituire a unei infrastructuri corespunzătoare pentru combustibili alternativi ⁽²⁾, astfel cum s-a convenit în Directiva 2014/94/UE privind instalarea infrastructurii pentru combustibili alternativi ⁽²³⁾.

2.3.13. Pentru a reduce poluarea cauzată de vehiculele vechi, CE ar trebui să oprească vânzările transfrontaliere de autovehicule de ocazie care sunt mai vechi de cinci ani. Reducerea transportului rutier de mărfuri, îmbunătățirea condițiilor de transport feroviar, maritim și fluvial de mărfuri și crearea unor zone cu emisii scăzute în zonele locuite sunt factori esențiali pentru reducerea poluării atmosferice. Pentru a evita poluarea aerului și poluarea fonică, este nevoie de eforturi suplimentare și de utilizarea fondurilor statelor membre pentru a înlocui, între 2022 și 2027, actualele motoare diesel învechite cu vehicule electrice sau cel puțin cu motoare cu un nivel mai scăzut de emisii.

2.3.14. Pentru a îmbunătăți calitatea aerului, CE ar trebui să sprijine statele membre în procesul de modernizare a materialului rulant, de eliminare a restricțiilor de viteză pe căile ferate, de extindere la toate drumurile, în cazul camioanelor, a taxelor rutiere electronice bazate pe distanța parcursă, și de introducerea unei mai mari diferențieri a sistemului de taxare, în funcție de emisii. Pe baza unui dialog periodic cu ONG-urile și IMM-urile relevante, statele membre, ar trebui să introducă un sistem de tarify rutieră urbană în capitale (inclusiv o taxă de congestie până în 2025) și să creeze în orașe mai multe zone pietonale, parcuri mai mari și alte spații verzi. ONG-urile și IMM-urile ar trebui implicate în mod sistematic și consultate online atunci când se planifică și se creează aceste zone.

2.3.15. CESE îndeamnă CE să aibă în vedere reglementări privind utilizarea unei cantități mai mari de energie din surse regenerabile, crescând astfel ponderea acestei energii în aprovizionarea cu energie electrică și termică. Atât ONG-urile, cât și IMM-urile ar trebui să participe în mod vizibil la elaborarea de noi planuri energetice naționale care să ducă la scăderea consumului de energie, în special a utilizării combustibililor fosili. Statele membre ar trebui să ia în discuție propuneri concrete și realizabile în acest sens; de asemenea, cele mai bune practici ar trebui să fie recunoscute și să beneficieze de resursele financiare necesare. Statele membre ar trebui să își împărtășească în mod regulat bunele practici în materie de mediu.

Rolul societății civile în punerea în aplicare a legislației de mediu în domeniul biodiversității

2.3.16. În opinia CESE, mai ales în ceea ce privește impactul asupra biodiversității, este esențial ca statele membre să organizeze consultări publice într-un stadiu incipient, atunci când toate opțiunile sunt încă deschise și există posibilitatea unei analize reale a alternativelor. Este în primul rând responsabilitatea statelor membre și a autorităților competente să se asigure că dezvoltatorii iau în serios această cerință și încurajează consultările publice timpurii.

2.3.17. Pentru a permite OSC să poarte un dialog efectiv cu Comisia, ar trebui clarificate funcționarea (în special modul în care sunt luate deciziile) și așteptările ei (tipul de informații așteptate), de exemplu în cazul nerespectării legislației de mediu sau al riscului producerii de daune în materie de biodiversitate.

2.4. Propunerile societății civile privind punerea în aplicare a legislației de mediu și rolul CE în calitate de gardian al tratatelor

2.4.1. CESE solicită CE să prezinte observații parlamentelor naționale atunci când un stat membru legiferează pentru a transpune legislația UE în materie de mediu.

2.4.2. De asemenea, CESE dorește ca, la solicitarea părților terțe, CE să formuleze observații și să le comunice actorilor implicați, atunci când se înaintează o acțiune într-o instanță judiciară supremă împotriva unei dispoziții naționale de transpunere a legislației UE în domeniul mediului.

2.4.3. CESE solicită CE să reamintească statelor membre că noțiunea de „transpunere excesivă” nu există în dreptul Uniunii și că legislația europeană în domeniul mediului prevede adoptarea de măsuri în permanență, pentru a îmbunătăți starea mediului. Prin urmare, legislația UE interzice orice regres.

⁽²²⁾ Avizul CESE referitor la planul de acțiune privind infrastructura pentru combustibili alternativi (JO C 262, 25.7.2018, p. 69).

⁽²³⁾ Directiva 2014/94/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 privind instalarea infrastructurii pentru combustibili alternativi (JO L 307, 28.10.2014, p. 1), <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/94/oj>

2.4.4. De asemenea, CESE solicită Comisiei să explice statelor membre că legislația de mediu a UE, care autorizează derogări de la normele legislației secundare, impune ca aceste derogări să fie strict delimitate de către state, pentru a nu contraveni obiectivelor UE.

2.4.5. CESE încurajează CE să elaboreze în continuare orientări pentru a facilita interpretarea și aplicarea legislației secundare în materie de mediu, mai ales cu privire la două chestiuni:

- (a) luarea în considerare a aspectelor legate de sănătate în cadrul evaluărilor de mediu;
- (b) definirea zonelor umede prin multifuncționalitatea lor.

2.4.6. UE trebuie să contribuie la elaborarea și respectarea unor modele de dezvoltare locală și să promoveze protecția mediului. Prin urmare, CE trebuie să efectueze în mod mai regulat verificări la nivel local în statele membre, pentru a garanta că fondurile UE sunt cheltuite în mod corespunzător și că toate părțile interesate publice și private relevante pun în aplicare așa cum se cuvine reglementările și guvernanta în materie de mediu. Acest lucru ar răspunde și cerinței generale ca persoanele și organizațiile din regiunile periferice ale UE să fie sprijinite și considerate drept elemente-cheie ale UE. CE ar trebui să garanteze și că, în fiecare stat membru, domeniile legate de accesul la informații și la justiție dispun de personal suficient și bine pregătit, îndeosebi în ceea ce privește inspecțiile, pentru a controla dacă punerea în aplicare a reglementărilor de mediu este adecvată.

2.4.7. CESE o invită pe președinta Comisiei Europene să confere o mai mare autoritate comisarului pentru protecția mediului, în special în ceea ce privește aspectele legate de mediu și de sănătate. Comisarul ar trebui, de asemenea, să vizeze îndeosebi și să se implice mai mult în coordonarea evoluțiilor din zonele rurale, îmbunătățirea calității vieții în toate zonele și asigurarea respectării de către întreprinderile naționale a cerințelor de mediu convenite la nivelul UE. Economia competitivă a viitorului trebuie să devină economia lucrurilor frumoase, care include tot ce este plăcut și bun: activități locale de natură culturală, artistică și ecologică care îmbunătățesc calitatea vieții. Unul dintre obiectivele noastre esențiale ar trebui să fie creșterea fericirii naționale brute (FNB), adică a bunăstării generale, acest lucru presupunând o economie mai sănătoasă și crearea de valori economice, sociale și de mediu mai bune și mai durabile, capabile să se regenereze.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Bioeconomia albastră**(aviz exploratoriu)**

(2020/C 47/08)

Raportor: **Simo TIAINEN**Coraportor: **Henri MALOSSE**

Sesizare	Președinția finlandeză a UE, 7.2.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Decizia Biroului	19.2.2019
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	1.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	151/1/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. Bioeconomia albastră se traduce prin activități economice și prin crearea de valoare pe baza utilizării durabile și inteligente a resurselor acvatice regenerabile și a expertizei aferente. Europa dispune de o experiență vastă, de know-how și de tradiții în domeniul apei, al resurselor acvatice și al bioeconomiei albastre. Totuși, în ceea ce privește potențialul economiei albastre și oportunitățile oferite de aceasta, activitățile sale economice în acest domeniu sunt mai degrabă modeste. Există mai multe obstacole care trebuie abordate.

1.2. Trebuie identificat întregul potențial al bioeconomiei albastre în UE și trebuie definite prioritățile de cercetare pentru a favoriza creșterea durabilă a acestei economii. În special, este necesară o mai bună înțelegere a posibilităților de a utiliza materii prime acvatice în procesele care generează valoare adăugată. Consolidarea creșterii durabile necesită o finanțare direcționată a cercetării, pentru a stimula inovarea, dezvoltarea multidisciplinară, antreprenoriatul și crearea de noi locuri de muncă de înaltă calitate. Creșterea durabilă presupune un mediu operațional caracterizat de condiții de concurență echitabile, precum și o colaborare amplă și crearea de noi parteneriate între industrie, organizații de cercetare, autorități publice și sectorul terțiar.

1.3. În numeroase zone ale UE, starea apelor și a ecosistemelor acvatice nu este corespunzătoare, dar bioeconomia albastră se bazează pe calitatea bună a apei și mediile acvatice sănătoase. Este nevoie de conservarea și refacerea stării bune și a biodiversității oceanelor, a mărilor, a lacurilor și a râurilor. Acest lucru presupune un efort major din partea tuturor părților interesate, inclusiv din partea instituțiilor europene, naționale și regionale, a universităților și a centrelor de cercetare, a tuturor profesioniștilor implicați (de exemplu, sectorul pescuitului și cel al turismului), precum și a organizațiilor societății civile. Acest efort trebuie să includă o cercetare adecvată, formare și transfer de know-how.

1.4. Este necesară creșterea investițiilor în gestionarea mediilor acvatice și a instalațiilor de salubritate pentru a asigura accesul la apă curată și utilizarea ei durabilă și la o salubritate adecvată pentru toți. Sunt necesare soluții competitive pentru eliminarea deșeurilor din apă și pentru dezvoltarea de tehnologii de economisire și de reciclare a apei. Sunt necesare noi soluții eficiente din punctul de vedere al costurilor pentru reducerea cantităților de nutrienți care se scurg în apele naturale și pentru refacerea habitatelor principale și a corpurilor de apă modificate.

1.5. CESE solicită UE și altor actori din bioeconomia albastră să propună măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a efectelor acestora. Mai ales adaptarea urgentă a activităților de pescuit și a acvaculturii la schimbările climatice este esențială, având în vedere schimbarea dramatică a condițiilor, iar acest lucru are un impact major asupra acestor mijloace de trai importante. Pescuitul, acvacultura și cultivarea algelor sunt fundamentale pentru creșterea producției durabile de alimente de origine acvatică în UE. Dezvoltarea sistemelor de producție de alimente de origine acvatică reziliente la schimbările climatice, presupune continuarea cercetării și a inovării înainte de a se reuși punerea în aplicare. Biomasa algală este o resursă acvatică potențial importantă, care poate servi drept materie primă pentru o gamă variată de utilizări.

1.6. Sunt necesare atât eforturi conjugate ale universităților, centrelor de cercetare, ONG-urilor și sectorului pescuitului pentru a dezvolta noi produse cu valoare adăugată din subprodusele din pește și din deșeuri, cât și noi instrumente de finanțare pentru promovarea inovațiilor și a serviciilor tehnologice. Este nevoie de o colaborare transsectorială și de procese decizionale îmbunătățite. Refacerea biodiversității mărilor, a lacurilor și a râurilor va oferi noi oportunități întreprinderilor, inclusiv întreprinderilor familiale și de mici dimensiuni de pe piețele locale. În plus, promovarea de noi modele de afaceri pentru turismul acvatic și utilizarea în scopuri recreative a resurselor acvatice oferă regiunilor îndepărtate noi oportunități de afaceri durabile.

1.7. Prioritățile în ceea ce privește măsurile de dezvoltare care figurează pe agenda bioeconomiei albastre cuprind: (i) apa curată și salubritatea; (ii) un mediu acvatic sănătos, divers și sigur; (iii) o producție durabilă de alimente de origine acvatică; (iv) produse nealimentare cu valoare ridicată; (v) adaptarea la schimbările climatice; (vi) sănătatea și bunăstarea mărilor; și (vii) îmbunătățirea coordonării în combaterea activităților ilegale legate de resursele acvatice. Realizând investiții în această direcție, Europa poate să-și consolideze poziția de actor principal în economia circulară.

1.8. Se solicită Uniunii Europene să promoveze activități de sensibilizare, educație și formare care să includă activități de cercetare, precum și exploatarea și transferul de know-how către comunitățile din zonele de coastă și cu ape interioare, permițând atât o gestionare care respectă mediul, cât și crearea unor rețele europene de formare în acest domeniu. În domeniul agriculturii, UE ar trebui să abordeze, de asemenea, problema deficitului de apă.

1.9. CESE sugerează ca bioeconomia albastră să devină unul dintre domeniile emblematice ale politicilor UE și în cadrul politicilor sale de cooperare cu țările învecinate, precum și în cadrul obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU și al obiectivelor COP 21 prevăzute în Acordul de la Paris. În acest sens, CESE propune ca Consiliul UE și Parlamentul să ceară Comisiei lansarea mai multor acțiuni-pilot în diferitele domenii marine și ale acvaculturii din UE, ținând seama să le aleagă pe cele care sunt reprezentative pentru marea diversitate a situațiilor existente în UE, pentru gradul în care sunt afectate de riscul de colaps și pentru potențialul de dezvoltare a bioeconomiei albastre. Ar trebui înființat un comitet de gestionare, care să includă statele membre, regiunile și părțile interesate, cu participarea CESE, pentru a organiza schimburi de bune practici și a asigura extinderea proiectelor-pilot de succes.

2. Introducere

2.1. Bioeconomia albastră se traduce prin activități economice și prin crearea de valoare pe baza utilizării durabile și inteligente a resurselor acvatice regenerabile și prin expertiza aferentă. Întreprinderile și activitățile care cultivă materii prime pentru aceste produse sau care extrag, rafinează, prelucrează și transformă compușii biologici se încadrează deopotrivă în bioeconomia albastră.

2.2. Importanța, caracteristicile și oportunitățile bioeconomiei albastre în diferitele state membre variază semnificativ în funcție de condițiile geografice, iar acest aspect trebuie abordat. Majoritatea statelor membre au acces direct la oceane sau la mări. Apele de coastă sunt extrem de importante pentru numeroase state membre. În plus, lacurile și râurile joacă un rol fundamental în majoritatea țărilor.

2.3. În mai 2019, CESE a adoptat un aviz ⁽¹⁾ pe tema „Comunicarea Comisiei Europene privind actualizarea Strategiei din 2012 în domeniul bioeconomiei”. Concluziile și recomandările prezentate în aviz sunt relevante din punctul de vedere al bioeconomiei albastre. Prezentul aviz descrie mai detaliat posibilitățile și potențialul bioeconomiei albastre. Bioeconomia albastră este strâns legată de conceptul de economie circulară.

(¹) Avizul CESE pe tema „Comunicarea privind actualizarea Strategiei din 2012 în domeniul bioeconomiei” (JO C 240, 16.7.2019, p. 37).

2.4. Apa curată și resursele acvatice regenerabile reprezintă oportunități de afaceri importante și pot oferi soluții esențiale pentru numeroase obiective globale de dezvoltare durabilă (ODD2, ODD3, ODD6, ODD7, ODD8 și ODD14). Prin intermediul acestui aviz exploratoriu, CESE își propune să răspundă problemei ridicate de Președinția finlandeză a Consiliului UE referitoare la modul în care UE poate stimula dezvoltarea bioeconomiei albastre și la măsurile care trebuie considerate prioritare.

3. Aspecte generale

3.1. Bioeconomia albastră poate oferi beneficii multiple doar atât timp cât mediul acvatic este sănătos și productiv. Amenințările la adresa biodiversității, la care se adaugă schimbările climatice, prezintă un risc ridicat pentru capacitățile de producție ale organismelor acvatice, după cum arată raportul IPBES (Platforma interguvernamentală științifico-politică privind biodiversitatea și serviciile ecosistemice) din mai 2019. Supraexploatarea, poluarea, dezvoltarea zonelor de coastă, turismul de masă și transportul reprezintă provocări grave, mai ales în zonele Uniunii Europene care sunt cele mai afectate (în special Mediterana) de acești factori de stres. Sunt necesare soluții adaptate la diferențele medii și regiuni.

3.2. Cererea de biomasă va crește în viitor, iar UE trebuie să răspundă acestei provocări. O tranziție bazată pe biomasă spre o economie neutră din punctul de vedere al gazelor cu efect de seră va fi limitată de disponibilitatea terenului. Prin urmare, îmbunătățirea productivității resurselor acvatice este importantă din perspectiva identificării întregii game de oportunități oferite de bioeconomie. Acest lucru include, de exemplu, producția și utilizarea de alge și de alte surse noi de proteine, ceea ce ar permite reducerea presiunii actuale asupra terenurilor agricole.

3.3. Bioeconomia albastră dispune de un potențial tot mai mare de a îmbunătăți securitatea alimentară și de a oferi alimente sănătoase și cu o amprentă de carbon scăzută, alimente și aditivi alimentari noi, hrană pentru animale, produse nutraceutice, farmaceutice și cosmetice, materiale noi, apă curată, energie nefosilă, reciclarea de nutrienți și multe alte beneficii. Creșterea bioeconomiei albastre depinde de asigurarea unei stări bune a apelor și a ecosistemelor acvatice, a unor activități de pescuit și sisteme de producție acvatică reziliente, a unei colaborări sistemice transectoriale eficiente, a inovațiilor tehnologice, a unor noi instrumente de finanțare, precum și a îmbunătățirii serviciilor și modelelor de afaceri durabile.

3.4. Este esențial să se sublinieze importanța factorilor culturali în punerea în aplicare a bioeconomiei albastre. Know-how-ul populației din zonele de coastă și cu ape interioare reprezintă un avantaj excepțional pentru Europa, atât timp cât este identificat, conservat și transmis noilor generații. Prin urmare, orice acțiune întreprinsă în domeniul bioeconomiei albastre ar trebui să includă dimensiunea culturală și umană și să se asigure că sunt implicate toate părțile interesate relevante, în special reprezentanții locali, profesioniștii și societatea civilă.

4. Bioeconomia albastră și obiectivele de dezvoltare durabilă

4.1. Obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD) sunt strâns legate de apă și de mediile acvatice. Aceste obiective răspund provocărilor globale esențiale cu care ne confruntăm și evidențiază modul în care se poate realiza un viitor mai durabil cu trimitere la chestiuni fundamentale, precum securitatea alimentară, schimbările climatice și prevenirea degradării mediului. Aceste obiective sunt puternic interconectate, iar prezentul document le ia în considerare din perspectiva oportunităților de afaceri durabile bazate pe apă și pe resursele naturale acvatice. Există o legătură strânsă în special între apă, energie și alimente.

Apă curată și salubritate

4.2. Obiectivul 6 („Apă curată și salubritate”) vizează asigurarea disponibilității și gestionării durabile a apei și a salubrității pentru toți. La nivel mondial, peste 1 miliard de persoane încă nu au acces la apă dulce cu o calitate corespunzătoare și peste 2 miliarde de persoane sunt încă expuse riscului de acces redus la resurse de apă dulce. Se estimează că nevoia de apă dulce la nivel mondial va crește semnificativ până în 2030. CESE a abordat subiectul apei potabile într-un aviz din 2018 ⁽²⁾.

4.3. Deși recent s-au înregistrat progrese în UE și în alte regiuni, este necesară majorarea investițiilor în gestionarea resurselor de apă dulce și a instalațiilor de salubritate. Obiectivul-cheie este găsirea de soluții competitive pentru eliminarea deșeurilor din apă și pentru dezvoltarea de tehnologii care să permită economisirea și reciclarea apei, în vederea reducerii volumului de ape reziduale. Soluțiile și tehnologiile de economisire și de reciclare a apei, precum și gestionarea inteligentă a resurselor de apă și a aprovizionării cu apă prezintă un potențial important. Există concepte noi de igienizare a apei și tehnologii noi de eliminare a reziduurilor de medicamente și hormoni, precum și a microplasticelor din apele uzate. Există, de asemenea, inovații promițătoare în ceea ce privește transformarea apei de mare în apă potabilă cu ajutorul energiei din surse regenerabile.

⁽²⁾ Avizul CESE pe tema „Calitatea apei destinate consumului uman” (reformare) (Directiva privind apa potabilă) (JO C 367, 10.10.2018, p.107).

4.4. Calitatea bună a apei reprezintă baza bioeconomiei albastre. Buna gestionare a resurselor de apă este o componentă esențială a soluționării majorității problemelor importante din lume, precum consumul excesiv de resurse acvatice și necesitatea adaptării la schimbările climatice. Gestionarea ciclului de viață al apei necesită obiective clare, informații actualizate, planificare și gestionare. Acest lucru include soluții digitale pentru serviciile de aprovizionare și de monitorizare a apei, precum și soluții tehnologice noi, versatile, pentru tratarea apelor uzate (tehnologia cu membrană) și interconectarea inovatoare a acestora.

4.5. UE are potențialul de a deveni un actor important la nivel mondial în sectorul apei, în calitate de furnizor de tehnologii și servicii în acest domeniu. Digitalizarea oferă o nouă oportunitate pentru întreprinderile din domeniul apei și poate spori semnificativ eficiența gestionării resurselor de apă, dar și a conceptelor de producție și servicii. Soluțiile digitale pot fi folosite pentru a crea servicii care să răspundă nevoilor clientului acum și în viitor. UE poate oferi în lumea întreagă soluții competitive și durabile în acest domeniu.

Un mediu acvatic sănătos, divers și sigur

4.6. Oceanele, mările și apele interioare reprezintă cea mai mare sursă durabilă de proteine a lumii, cu peste 3 miliarde de persoane la nivel mondial care depind de biodiversitatea marină și costieră pentru a-și asigura mijloacele de trai. Oceanele, mările și apele noastre interioare se degradează rapid din cauza activităților umane. Se înrăutățește, în special, starea apelor de coastă și a apelor interioare, din cauza poluării și a eutrofizării, iar scăderea numărului de habitate este alarmantă. Toate aceste modificări au un efect devastator asupra funcționării ecosistemelor acvatice și asupra biodiversității și, prin urmare, asupra potențialului de producție de alimente. Gestionarea atentă a acestei resurse globale esențiale este un element fundamental pentru un viitor durabil.

4.7. Obiectivul 14 („Viața subacvatică”) vizează conservarea oceanelor, a mărilor și a resurselor acvatice și promovează utilizarea durabilă a acestora. Sunt necesare mai multe măsuri pentru îmbunătățirea situației, inclusiv reducerea semnificativă a tuturor formelor de poluare acvatică și gestionarea mai eficace a tuturor activităților umane. Se impune găsierea de soluții noi pentru reducerea cantităților de nutrienți care se scurg în apele naturale. Trebuie dezvoltate și testate mijloace și metode eficiente din punct de vedere economic pentru îmbunătățirea capacității solului de a capta și de a fixa nutrienți. Eutrofizarea poate fi redusă și prin utilizarea sporită a speciilor de pești subutilizate în prezent, precum și prin producerea și recoltarea de alge (având în vedere că nutrienții sunt eliminați odată cu capturile). Sunt necesare soluții noi pentru reducerea eutrofizării și refacerea albiilor râurilor, a lacurilor și a fundurilor mărilor.

4.8. Mediile acvatice sănătoase pot furniza un număr semnificativ de locuri de muncă noi și de înaltă calitate. Stocurile sănătoase de pește și apele curate reprezintă baza unui pescuit durabil și a unei utilizări durabile a apei în scopuri recreative, oferind bioeconomiei albastre noi oportunități. La nivel mondial se fac eforturi de refacere a râurilor și a apelor dulci în scopul refacerii habitatelor degradate, a proceselor ecosistemice, a stocurilor migratoare de pește, a comunităților biotice și a serviciilor pe care acestea le furnizează. Refacerea stocurilor migratoare va furniza noi mijloace potențiale de trai regiunilor slab populate, oferind oamenilor locuri de muncă în cadrul modelului de întreprindere familială cu acces la piețele locale.

Producția durabilă de alimente de origine acvatică

4.9. Se estimează că, la nivel global, cererea de alimente va crește semnificativ. Obiectivul 2 („Fără foamete”) vizează eradicarea foametei, garantarea securității alimentare, îmbunătățirea alimentației și promovarea producției primare durabile în perspectiva anului 2030.

4.10. Pescuitul și acvacultura furnizează alimente nutritive și generează venituri foarte necesare, sprijinind în același timp dezvoltarea rurală și oferind totodată posibilitatea protejării mediului. În prezent, peștele reprezintă aproximativ 17 % din totalul de proteine animale disponibile și 6,5 % din totalul de proteine destinate consumului uman. Pentru sute de milioane de persoane, peștele reprezintă o sursă majoră de proteine și de nutrienți esențiali. Numeroase stocuri de pește sunt încă exploatate excesiv și necesită o mai bună gestionare. Subvenții masive contribuie încă la menținerea unei supracapacități importante a flotelor de pescuit în multe părți ale lumii. Oceanele, mările și apele interioare ar trebui să fie utilizate într-un mod mult mai durabil decât în prezent. Investițiile în acvacultură, pescuit și prelucrarea peștelui, precum și în dezvoltarea de noi produse din deșeuri și fluxuri secundare sunt fundamentale pentru creșterea producției durabile de alimente și pentru contribuția la menținerea securității alimentare. În special, UE are o balanță comercială negativă importantă în domeniul peștelui și al produselor pescărești; aproximativ 60 % din produsele alimentare de origine marină consumate în UE sunt importate: aceste importuri nu corespund totdeauna criteriilor UE privind producția durabilă și securitatea alimentară.

4.11. Acvacultura are un potențial semnificativ de a se dezvolta în continuare. O cantitate semnificativ mai mare de biomasă ar putea fi produsă în mod durabil prin utilizarea sporită în acvacultura europeană a unui număr de specii marine exploatate, inclusiv a celor de la un nivel trofic inferior (de exemplu alge și moluște). Cu toate acestea, dezvoltarea acvaculturii se confruntă cu numeroase obstacole. În primul rând, creșterea producției acvaculturii necesită surse suplimentare de hrană. Tot mai multe capturi provenite din pescuitul speciilor de mică valoare vor fi utilizate în viitor pentru consumul uman direct și mai puțin ca materie primă pentru hrana animalelor. Pentru dezvoltarea acvaculturii, este necesară hrană suplimentară pentru animale din biomasă, iar aceasta ar putea proveni din speciile subutilizate frecvent în prezent, precum krillul și alte organisme mesopelagice, din alge și din deșeuri prelucrate (fluxuri secundare). În al doilea rând, spațiul limitat disponibil pentru instalațiile de acvacultură reprezintă o problemă din ce în ce mai mare, care necesită soluționare. Cheia dezvoltării durabile a acvaculturii este o bună planificare a activităților marine și de apă dulce, care să ia în considerare dimensiunile ecologice, economice, sociale și culturale. În al treilea rând, sunt necesare soluții mai bune pentru rezolvarea problemelor legate de scurgerile de nutrienți și de controlul bolilor.

4.12. Reglementările de mediu stricte din diferite țări au un efect major asupra costurilor și a competitivității acvaculturii. Diverse tehnologii noi sunt dezvoltate în mod intensiv, însă există în continuare un număr mare de incertitudini de natură economică și tehnologică. Sistemele de acvacultură cu recirculare (RAS) oferă mai multe beneficii, cum ar fi cerințe minime privind apa, controlul eficace al efluenților și al deșeurilor, cerințe modeste privind spațiul și ținerea sub control a condițiilor de producție. Tehnologiile RAS au potențial în special în ceea ce privește sistemele de apă dulce. Cu toate acestea, este probabil ca o parte din ce în ce mai mare a activităților marine de acvacultură să aibă loc în largul mării. Sunt necesare noi abordări ale utilizărilor multiple și ale gestiunii integrate, inclusiv o planificare spațială și planuri locale de gestionare.

Produse de origine acvatică cu valoare adăugată și utilizări nealimentare

4.13. Prelucrarea peștelui și a altor organisme acvatice pentru consumul uman generează fluxuri secundare, care, adesea, nu sunt utilizate pentru consumul uman direct. Se estimează că 30-70 % din întreaga biomasă de pește capturat se transformă în produse secundare cu valoare redusă sau se pierde în totalitate. Aceasta include materiale care pot fi utile și valoroase, de exemplu ca materii prime în industrie, în scopuri alimentare și nealimentare. Din aceste materiale pot fi create ingrediente funcționale cu valoare ridicată pentru produse specializate. Numeroase organisme acvatice pot contribui la dezvoltarea de noi produse, cum ar fi produsele nutraceutice, farmaceutice și cosmetice. De asemenea, pot furniza noi enzime, lipide, biopolimeri și alte biomateriale. Utilizarea acestor materii prime într-un mod ecoeficient este fundamentală. Există o presiune globală considerabilă pentru îmbunătățirea utilizării tuturor materialelor biologice și reducerea în consecință a deșeurilor. Biotehnologiile marine pot juca un rol important în crearea de valoare adăugată în bioeconomia albastră.

4.14. Biomasă algală dobândește o importanță din ce în ce mai mare ca resursă pentru o varietate de aplicații comerciale în bioeconomia albastră. Algele reprezintă o resursă eficientă și durabilă, dar în mare măsură încă neexploată, pentru procesele și produsele ecologice. Algele sunt bogate în nutrienți și în conținut energetic. Producția sporită de macroalge și de microalge se bucură de o recunoaștere pe scară largă din ce în ce mai mare în Europa, ca materie primă pentru o gamă variată de utilizări. Există un interes din ce în ce mai mare pentru recoltarea, cultivarea sau prelucrarea algelor, în vederea creării unei game variate de produse cu valoare ridicată, inclusiv alimente, hrană pentru animale și produse nutraceutice și ecologice.

Atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea

4.15. Se recunoaște în general că schimbările climatice afectează o serie de variabile de mediu (precipitații, temperaturi, debite ale râurilor, proliferarea algelor dăunătoare și acidificarea oceanelor). Obiectivul 13 („Politici climatice”) încurajează întreprinderea unor acțiuni urgente pentru combaterea schimbărilor climatice și a efectelor acestora. Temperaturile în creștere afectează oceanele, mările și alte ape, precum și rețelele de nutrienți, pescuitul și mijloacele de trai. În Europa, se estimează că schimbările climatice vor duce la creșterea precipitațiilor iarna și, odată cu creșterea temperaturilor, crește și riscul de eutrofizare și de deteriorare a calității apei. Acest lucru va avea numeroase efecte adverse asupra stocurilor de pește și a altor resurse acvatice și, implicit, asupra pescuitului și a altor modalități de producție. Temperaturile ridicate afectează viața speciilor de apă rece, cum ar fi salmonidele, și contribuie la răspândirea multor specii și boli dăunătoare. Speciile avantajate de eutrofizare câștigă teren. Vârful termice prezintă provocări majore pentru fermele de acvacultură. În domeniul agriculturii, UE ar trebui să abordeze, de asemenea, problema deficitului de apă.

4.16. Viitorul sistem alimentar trebuie să fie parte a soluției la schimbările climatice, nu parte a problemei. Din punctul de vedere al emisiilor care afectează clima, pescuitul și acvacultura reprezintă, în esență, modalități eficiente de a produce proteine. Prin urmare, ar trebui promovate pescuitul și piscicultura durabile. În plus, consolidarea rezilienței pescuitului și a sistemelor de producție acvatică este esențială. Activitățile de pescuit trebuie adaptate la condițiile modificate, cum sunt condițiile meteorologice extreme și iernile fără gheață. În acvacultură, o posibilă modalitate de pregătire pentru vârful de temperatură este reprezentată de derularea activităților piscicole în larg, unde creșterea temperaturii medii a mării poate fi benefică în anumite cazuri. Sistemele de acvacultură cu recirculare (RAS) pot contribui la adaptarea acvaculturii la schimbările climatice. Programele din domeniul pisciculturii pot îmbunătăți toleranța peștilor de cultură la temperaturile mai ridicate.

Sănătatea și bunăstarea mărilor

4.17. Obiectivul 3 („Sănătate și bunăstare”) vizează asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la toate vârstele. Serviciile destinate stării de bine și cele cu scopuri recreative bazate pe mediul acvatic prezintă un potențial de creștere semnificativ. Promovarea utilizării durabile a resurselor acvatice în scopuri recreative oferă noi oportunități de afaceri pentru regiunile rurale îndepărtate, ceea ce va duce la crearea de noi locuri de muncă de înaltă calitate. Având în vedere importanța sa și potențialul său economic, bioeconomia albastră contribuie și la obiectivul 8 („Condiții de muncă decente și creștere economică”).

5. Acțiuni prioritare

5.1. Prioritățile în ceea ce privește măsurile de dezvoltare aflate pe agenda bioeconomiei albastre sunt următoarele: (i) apă curată și salubritate, desalinizarea apei de mare, reducerea poluării; (ii) un mediu acvatic sănătos, divers și sigur și refacerea ecosistemelor și a biodiversității în mediile acvatice; (iii) o producție durabilă de alimente de origine acvatică; (iv) crearea de produse nealimentare cu valoare ridicată; (v) adaptarea la schimbările climatice; (vi) sănătatea și starea bună a mărilor, economii de energie și producție de energie din surse regenerabile cu ajutorul apei mărilor, al râurilor și al lacurilor; (vii) îmbunătățirea conservării și protejării resurselor hidrologice; și (viii) îmbunătățirea coordonării în combaterea activităților ilegale legate de resursele acvatice. În plus, bioenergia acvatică curată și cu cost redus și utilizarea deșeurilor organice reprezintă subiecte emergente importante. Realizând investiții în acest tip de dezvoltare, Europa poate să-și consolideze poziția de actor principal în economia circulară.

5.2. CESE propune ca Consiliul UE și Parlamentul European să solicite Comisiei să lanseze acțiuni-pilot specifice cu scopul de a îmbunătăți statutul și capacitatea de producție ale ecosistemelor acvatice în locuri anume stabilite din UE, având grijă ca acestea să reprezinte diversitatea situațiilor existente și potențialul de dezvoltare al bioeconomiei albastre. Aceste acțiuni-pilot ar trebui realizate în zonele de coastă și cu ape interioare (inclusiv insule) care sunt afectate în mod moderat sau grav de activitatea umană, cum ar fi turismul sezonier excesiv, poluarea, încărcarea cu nutrienți din surse de pe uscat, cursuri de apă modificate și exploatarea excesivă a resurselor acvatice.

5.3. Proiectele-pilot ar trebui să fie puse în aplicare cât mai rapid posibil, împreună cu reprezentanții locali aleși, universitățile și centrele de cercetare, profesioniștii și actorii relevanți ai societății civile. Proiectele ar trebui să permită dezvoltarea și testarea principalelor acțiuni și măsuri, cu scopul de a îmbunătăți actuala situație inadecvată a siturilor-pilot. CESE recomandă desfășurarea unui număr rezonabil de proiecte-pilot în Marea Mediterană, în Marea Neagră, pe coasta Atlanticului, în Marea Nordului și în Marea Baltică, precum și în zonele de ape interioare cu potențial major de ameliorare. Aceste proiecte ar putea, de exemplu, să implice curățarea apelor încărcate cu nutrienți sau poluate, în zone cum ar fi porturile sau zonele turistice, folosind anumite specii filtrante, precum stridiile, aricii de mare, midiile sau plantele acvatice (alge), sau refacerea căilor de migrație și a zonelor de depunere a icrelor, pentru a restabili ciclurile de viață ale peștilor migratori. În același timp, în cadrul acestor proiecte-pilot ar putea fi testată și capacitatea de a capta CO₂ pe scară largă. Proiectele-pilot ar putea, de asemenea, să examineze fiabilitatea noilor tehnologii pentru a produce energie din mări și lacuri sau pentru a găsi noi modalități de economisire a resurselor de apă.

5.4. Pe baza rezultatelor și a experiențelor obținute în cadrul proiectelor-pilot, se solicită Uniunii Europene să promoveze formarea și transferul de know-how către comunitățile din zonele de coastă și cu ape interioare, permițând restaurarea și gestionarea adecvată a mediului și crearea unor rețele europene de formare și demonstrând oportunitățile de generare a unor locuri de muncă de înaltă calitate în acest domeniu.

5.5. Ar trebui înființat un comitet de gestionare a proiectelor-pilot, care să cuprindă statele membre, regiunile și părțile interesate, cu participarea CESE, pentru a coordona schimburile de bune practici și a asigura extinderea proiectelor-pilot de succes. În același timp, statele membre ale UE și regiunile în cauză ar trebui să fie încurajate să pregătească strategii privind bioeconomia albastră, cu consultarea părților interesate de la nivel local și a organizațiilor societății civile.

5.6. Experiența UE în domeniul bioeconomiei albastre, câștigată prin programele de cercetare Orizont Europa și LIFE și prin proiectele-pilot privind bioeconomia albastră ar trebui să fie accesibilă în anumite condiții, țărilor terțe, în special țărilor din vecinătatea estică, țărilor din Africa, din zona Mediteranei, Rusiei și regiunii Mării Baltice, precum și altor țări interesate. Proiectul „bioeconomia albastră” ar trebui să devină o emblemă a UE în cadrul programelor sale de cooperare cu ONU și un instrument pentru atingerea obiectivelor COP 21 ale Acordului de la Paris privind combaterea încălzirii globale.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 547-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, 30.10.2019-31.10.2019

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cum construim încrederea cetățenilor într-o inteligență artificială centrată pe factorul uman

[COM(2019) 168 final]

(2020/C 47/09)

Raportor: **Franca SALIS-MADINIER**

Sesizare	Comisia Europeană, 3.6.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	18.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	198/1/4

1. Concluzii și recomandări

1.1. Inteligența artificială (IA) nu este un scop în sine, ci un instrument care poate produce mutații pozitive radicale, dar care poate induce și riscuri. Din acest motiv, este necesară reglementarea utilizării sale.

1.2. Comisia ar trebui să ia măsuri cu privire la aspectele de previziune, prevenire și interzicere a utilizării abuzive a inteligenței artificiale și a învățării automate și să reglementeze mai bine comercializarea cu intenții abuzive a produselor.

1.3. UE trebuie mai ales să promoveze dezvoltarea unor sisteme de IA orientate către aplicații concrete, care să contribuie la accelerarea tranziției ecologice și climatice.

1.4. Este necesar să se identifice provocările care pot fi abordate prin coduri de etică, prin autoreglementare și angajamente voluntare, și cele care vor trebui abordate prin mijloace legislative și de reglementare, însoțite de acțiuni de monitorizare și, în caz de nerespectare a obligațiilor, de sancțiuni. În orice caz, sistemele de IA trebuie să se conformeze legislației existente.

1.5. Inteligența artificială necesită o abordare ce cuprinde aspecte tehnice, dar și aspecte societale și etice. CESE salută dorința UE de a concepe o abordare a IA centrată pe factorul uman și în conformitate cu valorile care stau la baza sa: respectarea demnității umane, a libertății, a democrației, a egalității și nediscriminării, a statului de drept și a drepturilor omului.

1.6. CESE reiterează ⁽¹⁾ nevoia de a-i consulta și informa pe lucrători și pe reprezentanții lor în momentul introducerii unor sisteme de IA de natură să conducă la schimbări în organizarea, în monitorizarea și în controlul muncii, precum și în sistemele de evaluare și de recrutare a lucrătorilor. Comisia trebuie să promoveze dialogul social în vederea implicării lucrătorilor în utilizarea sistemelor de IA.

(1) JO C 440, 6.12.2018, p. 1.

1.7. CESE subliniază că ⁽²⁾ o IA de încredere presupune controlul uman asupra mașinii și informarea cetățenilor cu privire la utilizările sale. Sistemele de IA trebuie să poată fi explicate, iar în cazurile în care acest lucru nu este posibil, trebuie să fie puse la dispoziția cetățenilor și consumatorilor informații cu privire la limitele și riscurile aferente.

1.8. UE trebuie să abordeze *riscurile emergente* ⁽³⁾ legate de sănătate și de securitatea în muncă. Ar trebui stabilite standarde, pentru a evita ca sistemele autonome să aducă prejudicii sau să le provoace pagube indivizilor. Lucrătorii trebuie să fie instruiți să lucreze cu mașina și să o poată opri în caz de urgență.

1.9. CESE pledează pentru elaborarea unui sistem solid de certificare, bazat pe proceduri de testare, prin care întreprinderile să poată declara fiabilitatea și siguranța propriilor sisteme de IA. Transparența, trasabilitatea și posibilitatea de a explica procesele algoritmice de luare a deciziilor sunt provocări tehnice care necesită sprijinul instrumentelor UE, cum ar fi programul Orizont Europa.

1.10. Nivelul de încredere a cetățenilor și a consumatorilor în inteligența artificială va depinde de respectarea vieții private și de protecția datelor. Dreptul de proprietate asupra datelor, controlul și utilizarea lor de către întreprinderi și organizații sunt aspecte care mai trebuie reglate în mare măsură (mai ales în ceea ce privește internetul obiectelor). CESE îndeamnă Comisia să revizuiască periodic Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD) ⁽⁴⁾ și reglementările aferente, în lumina evoluțiilor tehnologice.

1.11. CESE consideră că este esențial să se aibă în vedere contribuția pe care o pot aduce sistemele de IA la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, în special în sectoarele industriei, transporturilor, energiei, construcțiilor și agriculturii. El solicită ca tranziția climatică să fie interconectată cu cea digitală.

1.12. În opinia CESE, controlul sistemelor de IA s-ar putea dovedi insuficient pentru a defini responsabilitățile și pentru a consolida încrederea. CESE recomandă să se acorde prioritate definirii unor norme clare, prin care să fie stabilită responsabilitatea persoanelor fizice sau juridice în caz de neconformare. De asemenea, CESE solicită Comisiei să examineze cu prioritate problema fundamentală a posibilității de asigurare a sistemelor de IA.

1.13. CESE propune ca, pentru întreprinderile care respectă standardele, să se elaboreze un certificat european de „întreprindere demnă de încredere în materie de IA”, bazat, printre altele, pe lista de evaluare propusă de Grupul de experți la nivel înalt privind IA (GNI).

1.14. În momentul promovării activităților relevante în cadrul G7, al G20 și al dialogurilor bilaterale, UE trebuie să încerce să se asigure că reglementările privind inteligența artificială depășesc frontierele europene. În acest scop, trebuie elaborat un acord internațional pentru o IA de încredere, astfel încât să poată fi elaborate standarde internaționale a căror relevanță să fie verificată regulat.

2. Rezumatul propunerii Comisiei

2.1. Comunicarea supusă examinării se bazează pe lucrările GNI, pe care Comisia l-a instituit în iunie 2018. În comunicarea sa, Comisia identifică șapte cerințe-cheie pentru a se ajunge la o IA demnă de încredere, cerințe enumerate la punctul 4.

2.2. Comisia a lansat o etapă-pilot, cu participarea unei game largi de părți interesate. Acest exercițiu se axează în special pe lista de evaluare elaborată de GNI pentru fiecare dintre cerințele-cheie. La începutul anului 2020, GNI va reanaliza și va actualiza lista de evaluare, iar Comisia va propune, la nevoie, noi măsuri.

2.3. Comisia dorește să-și promoveze abordarea în domeniul IA pe scena internațională și va continua să joace un rol activ, inclusiv în cadrul G7 și G20.

⁽²⁾ JO C 288, 31.8.2017, p. 1; JO C 440, 6.12.2018, p. 1.

⁽³⁾ <https://osha.europa.eu/ro/emerging-risks>

⁽⁴⁾ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO L 119, 4.5.2016, p. 1).

3. Observații generale

3.1. Inteligența artificială centrată pe factorul uman necesită o abordare care cuprinde elemente tehnice, dar și sociale și etice. CESE salută dorința instituțiilor UE de a concepe o abordare a IA în conformitate cu valorile care stau la baza Uniunii: respectarea demnității umane, a libertății, a democrației, a egalității, a nediscriminării, a statului de drept și a drepturilor omului. După cum subliniază Comisia ⁽⁵⁾, IA nu este un scop în sine, ci un instrument care poate induce mutații pozitive radicale. Ca orice instrument, acesta comportă în același timp oportunități și riscuri. Acesta este motivul pentru care UE trebuie să-i stabilească utilizarea și să definească în mod clar responsabilitățile.

3.2. Încrederea în IA centrată pe factorul uman va rezulta din afirmarea valorilor și a principiilor, dintr-un cadru de reglementare bine stabilit și din orientări în materie de etică însoțite de cerințe-cheie.

3.3. Printre numeroasele provocări generate de IA, trebuie identificate, împreună cu părțile interesate, cele care ar trebui abordate prin mijloace legislative și de reglementare însoțite de mecanisme normative de monitorizare și, în caz de neconformitate, de sancțiuni care pot fi impuse prin coduri de etică, autoreglementare și angajamente voluntare. CESE își exprimă satisfacția că principiile pe care le-a abordat inițial au fost preluate de Comisie, dar regretă că, în acest stadiu, aceasta nu propune nicio măsură specifică pentru a răspunde preocupărilor legitime în materie de drepturi ale consumatorilor, de securitate a sistemului, de responsabilitate.

3.4. Sistemele de IA trebuie să respecte cadrul de reglementare existent, în special în ceea ce privește protecția datelor cu caracter personal, răspunderea pentru produse, protecția consumatorilor, nediscriminarea, calificările profesionale și informarea și consultarea lucrătorilor la locul de muncă. Trebuie să se garanteze că aceste legi sunt adaptate la noile provocări ale digitalizării și ale IA.

3.5. Așa cum observă Comisia, „[a]r trebui instituite procese de clarificare și de evaluare a riscurilor potențiale asociate utilizării sistemelor IA, în diferite domenii de aplicare” ⁽⁶⁾. CESE acordă cea mai mare importanță modalităților viitoare de realizare a acestei evaluări și elaborării unor indicatori care să poată fi luați în considerare pentru realizarea ei. Proiectul de listă de evaluare elaborat de grupul la nivel înalt este un punct de plecare pentru punerea în aplicare a unor astfel de procese.

3.6. Relevantă este, în acest context, și chestiunea distribuirii echitabile a valorii adăugate preconizate a sistemelor de IA. CESE consideră că toate țările și toți cetățenii lor trebuie să beneficieze de transformările pozitive induse de IA în termeni de dezvoltare economică, de durabilitate a proceselor de producție și consum (mai ales în privința energiei) și de îmbunătățire a utilizării resurselor.

4. Observații specifice

4.1. Implicarea și supravegherea umană

4.1.1. Comisia dorește să se asigure că utilizarea sistemelor de IA nu poate în niciun caz să aducă atingere autonomiei omului sau să inducă efecte adverse. CESE împărtășește această abordare a controlului uman asupra mașinii, după cum a afirmat deja în avizele sale anterioare.

4.1.2. Acest lucru presupune și informarea corectă a cetățenilor cu privire la utilizarea acestor sisteme, dacă pot fi explicate sau, în cazul în care acest lucru nu este posibil (de exemplu, în cazul „învățării profunde”), punerea la dispoziția utilizatorului a unor informații privind limitele și riscurile sistemului. În orice caz, cetățenii ar trebui să-și poată păstra libertatea de a decide altfel decât sistemul de IA.

4.1.3. În cadrul întreprinderilor și administrațiilor publice, lucrătorii și reprezentanții lor trebuie să fie informați și consultați în mod corespunzător în momentul introducerii sistemelor de IA care pot schimba organizarea muncii și îi pot afecta din perspectiva controlului, a monitorizării, a evaluării și a recrutării. Comisia ar trebui să promoveze un dialog social în vederea implicării lucrătorilor în utilizarea sistemelor de IA, sporind astfel încrederea în aceste sisteme.

4.1.4. În ceea ce privește resursele umane, ar trebui să se acorde atenție deosebită riscurilor de utilizare abuzivă a sistemelor de IA, precum monitorizarea nelimitată, colectarea de date cu caracter personal și de date medicale, schimbul de astfel de date cu părți terțe, precum și riscurilor emergente în materie de sănătate și de securitate în muncă ⁽⁷⁾. Trebuie stabilite standarde clare pentru a evita ca interacțiunea om-mașină să le provoace daune oamenilor. Standardul creat de Organizația Internațională de Standardizare (ISO) pentru roboții colaborativi ⁽⁸⁾, care se adresează producătorilor, integratorilor și utilizatorilor, oferă orientări pentru proiectarea și organizarea spațiului de lucru și reducerea riscurilor la care pot fi expuși oamenii. Lucrătorii trebuie să fie instruiți să utilizeze IA și robotica, să colaboreze cu aceste componente și, mai ales, să le oprească în caz de urgență [principiul „opririi de urgență” („emergency brake”)].

⁽⁵⁾ COM(2019) 168 final.

⁽⁶⁾ COM(2019) 168 final, p. 5.

⁽⁷⁾ Cf. mai ales *OSH and the future of work: benefits and risks of artificial intelligence tools in workplaces* (SSM și viitorul muncii: beneficii și riscuri reprezentate la locul de muncă de instrumentele de IA).

⁽⁸⁾ ISO/TS 15066, 2016.

4.2. Robustețe tehnică și siguranță

4.2.1. CESE solicită introducerea unor standarde europene de siguranță și dezvoltarea unui sistem solid de certificare, bazat pe proceduri de testare, prin care întreprinderile să poată declara fiabilitatea propriilor sisteme de IA. De asemenea, CESE dorește să evidențieze importanța posibilității de a asigura sistemele de IA.

4.2.2. Comisia tratează în mică măsură aspectele de previziune, prevenire și interzicere a utilizării abuzive a IA și a învățării automate, în legătură cu care mulți cercetători trag un semnal de alarmă ⁽⁹⁾. Ar trebui să se țină seama de recomandările lor, mai ales de cele privind utilizarea duală a acestor tehnologii, care se poate referi la securitatea digitală (extinderea atacurilor cibernetice, exploatarea vulnerabilităților prezentate de om și de IA, „data poisoning”), la securitatea fizică (piratarea sistemelor autonome, inclusiv a vehiculelor autonome, a dronelor sau a armelor automate) sau la securitatea politică (colectarea masivă de date cu caracter personal, propaganda țintită, manipularea video etc.). Cercetătorii, inginerii și autoritățile publice trebuie să colaboreze strâns pentru a preveni aceste riscuri; experții și alte părți interesate, precum utilizatorii și consumatorii, trebuie să participe la dezbaterile privind aceste provocări.

4.3. Respectarea vieții private și guvernarea datelor

4.3.1. Comisia solicită ca accesul la date să fie „gestionat și controlat în mod adecvat” ⁽¹⁰⁾. CESE consideră că trebuie depășite declarațiile generale. Evoluția IA va depinde și de gradul de încredere pe care îl acordă cetățeanul sistemelor de IA. Mai trebuie clarificate în mare măsură aspectele legate de proprietatea asupra datelor, de controlul și de utilizarea lor de către întreprinderi și organizații. De exemplu, cantitatea de date transmise producătorilor de autoturisme prin intermediul mașinilor și tipul de date transmise sunt aspecte care atrag atenția ⁽¹¹⁾. În pofida existenței conceptului de protecție a vieții private încă din faza de proiectare (*privacy by design*), la care trebuie să se conformeze obiectele conectate în temeiul RGPD, este de remarcat că consumatorul dispune de foarte puține informații sau este complet lipsit de informații pe această temă și că nu are niciun mijloc de control asupra acestor date. Ca atare, CESE îndeamnă Comisia să revizuiască periodic RGPD și reglementările aferente, în lumina evoluțiilor tehnologice ⁽¹²⁾.

4.4. Transparență

4.4.1. În opinia CESE, capacitatea de a explica procesul decizional algoritmic este esențială pentru înțelegerea, nu a mecanismelor ca atare, ci a raționamentului care stă la baza proceselor de luare a deciziilor și a modului în care aceste decizii sunt influențate de sistemele de IA. Elaborarea unor proceduri standard de testare pentru sistemele de învățare automată a rămas o provocare din punct de vedere tehnic și ar trebui să fie sprijinită prin instrumente ale UE, cum ar fi programul Orizont Europa.

4.4.2. CESE împărtășește opinia Comisiei, conform căreia sistemele de IA trebuie să fie identificabile ca atare „astfel încât utilizatorii să știe că interacționează cu un sistem IA” ⁽¹³⁾, inclusiv în contextul relației dintre pacient și personalul medical și al serviciilor profesionale legate de îngrijirea medicală și de starea de bine a cetățenilor. CESE subliniază, de asemenea, că utilizatorul sau consumatorul trebuie să fie informat și cu privire la serviciile furnizate de oameni. Multe sisteme de IA implică, de fapt, un volum mare de muncă depusă de om, care rămâne însă adesea necunoscută utilizatorilor finali ⁽¹⁴⁾. Există o miză în spatele acestei chestiuni, cea a lipsei de transparență la adresa utilizatorilor și a consumatorilor de servicii, dar și cea a unei forme de utilizare a muncii ascunse și nerecunoscute.

4.4.3. În plus, în opinia CESE, consumatorii trebuie să fie întotdeauna informați cu privire la integrarea sistemelor de IA în produsele pe care le cumpără, să poată avea acces la propriile date și să le controleze.

4.5. Diversitate, nediscriminare și echitate

4.5.1. Riscurile de discriminare sunt prezente mai ales în anumite aplicații de IA care permit profilarea cetățenilor, a utilizatorilor și a consumatorilor (de exemplu, la angajare, la închirierea de bunuri imobiliare sau pentru anumite servicii personale). UE a adoptat un corpus legislativ privind egalitatea de tratament și nediscriminarea ⁽¹⁵⁾, iar sistemele de IA trebuie să se conformeze. Cu toate acestea, o astfel de legislație trebuie să fie și adaptată și, dacă este necesar, consolidată (inclusiv la nivelul monitorizării respectării ei), pentru a face față noilor practici. Riscul real este ca profilarea algoritmică să devină un nou instrument puternic de discriminare. UE trebuie să prevină acest risc.

⁽⁹⁾ Cf. raportul *The Malicious Use of Artificial Intelligence: Forecasting, Prevention, and Mitigation*, februarie 2018.

⁽¹⁰⁾ COM(2019) 168 final, p. 6.

⁽¹¹⁾ „Your car knows when you gain weight”, *The New York Times* (ediția internațională), 22.5.2019.

⁽¹²⁾ JO C 190, 5.6.2019, p. 17.

⁽¹³⁾ COM(2019) 168 final, p. 6.

⁽¹⁴⁾ Cf., de exemplu: „A white-collar sweatshop”: Google Assistant contractors allege wage theft”, *The Guardian*, 29.5.2019, și „Bot technology impressive, except when it’s not the bot”, *The New York Times* (ediția internațională), 24.5.2019.

⁽¹⁵⁾ JO L 180, 19.7.2000, p. 22; JO L 303, 2.12.2000, p. 16; JO L 373, 21.12.2004, p. 37; JO L 204, 26.7.2006, p. 23.

4.5.2. Directiva privind combaterea rasismului ⁽¹⁶⁾ și Directiva privind egalitatea de gen ⁽¹⁷⁾ în afara locului de muncă prevăd înființarea unor organisme speciale și competente de promovare a egalității între femei și bărbați. CESE solicită ca aceste organisme să joace un rol activ în monitorizarea și controlul sistemelor de IA din perspectiva riscurilor de discriminare directă sau indirectă.

4.6. *Bunăstarea societală și de mediu*

4.6.1. Comisia nu prezintă modalitățile specifice în care pot fi interconectate tranziția climatică și transformarea digitală, în special în cazul utilizării sistemelor de IA. Este esențial să se aibă în vedere contribuția pe care o pot aduce sistemele de IA la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, în special în sectoarele industriei, transporturilor, energiei, construcțiilor și agriculturii.

4.6.2. Comisia afirmă că sistemele de IA pot fi utilizate pentru consolidarea competențelor sociale, dar riscă să contribuie și la deteriorarea lor. CESE consideră că UE trebuie să depună mai multe eforturi pentru a face față anumitor provocări societale. Studiile au arătat, de exemplu, că anumite aplicații care integrează sisteme de IA sunt astfel concepute încât să îi păstreze conectați cât mai mult timp cu puțință pe utilizatorii serviciilor online (rețele sociale, jocuri, materiale video etc.). Scopul urmărit este de a putea colecta cât mai multe date despre comportamentul lor, iar strategiile utilizate variază de la reînnoirea continuă a recomandărilor algoritmice, la jocuri, rapeluri și notificări etc. Au fost studiate efectele utilizării excesive a internetului și a suprasolicitării aferente ⁽¹⁸⁾ asupra copiilor, iar rezultatele au scos la iveală creșterea anxietății și a agresivității, somnul insuficient, precum și consecințe asupra educației, a relațiilor sociale, a sănătății și stării de bine. Pentru a construi o IA de încredere, UE trebuie să țină seama de astfel de efecte și să le prevină.

4.6.3. În cele din urmă, unul dintre factorii de stare de bine socială este legat de sentimentul de siguranță la locul de muncă. Efectele digitalizării se pot dovedi însă generatoare de nesiguranță și o sursă de stres ⁽¹⁹⁾. Prin urmare, ar trebui prevăzute strategii de anticipare a schimbărilor (înainte de orice eventuală restructurare) și de formare continuă pentru toți lucrătorii. Acest lucru necesită, în cadrul întreprinderilor, un dialog social de înaltă calitate între angajatori și reprezentanții lucrătorilor, care să facă posibilă, printre altele, implementarea noilor tehnologii, în special a IA și a roboticii, într-un mod favorabil incluziunii. Pentru a consolida încrederea dintre conducere și lucrători, este nevoie ca sistemele de IA asociate gestionării, evaluărilor și monitorizării lucrătorilor să poată fi explicate, parametrii lor să fie cunoscuți, iar funcționarea lor să fie transparentă.

4.7. *Responsabilitate*

4.7.1. Deciziile luate de sistemele complexe de învățare automată nu pot fi explicate în termeni simpli și, în plus, sunt actualizate periodic. În opinia CESE, controlul sistemelor de IA s-ar putea dovedi insuficient pentru a defini responsabilitățile și pentru a consolida încrederea. De aceea, se recomandă definirea unor norme prin care să fie stabilită responsabilitatea persoanelor fizice sau juridice în caz de neconformare. CESE recomandă să se recurgă mai degrabă la întreprinderi sau persoane de încredere decât la algoritmi și, ca atare, pentru întreprinderile care respectă toate standardele, propune să se elaboreze un certificat european de „întreprindere demnă de încredere în materie de IA”, bazat, printre altele, pe lista de evaluare propusă de GNI.

4.7.2. Directiva privind răspunderea pentru produse ⁽²⁰⁾ stabilește principiul „răspunderii fără vinovăție” a producătorilor europeni: dacă un produs care prezintă un defect cauzează un prejudiciu unui consumator, producătorul poate fi făcut răspunzător chiar dacă nu i se poate atribui nicio greșeală sau neglijență. Proiectarea, implementarea și utilizarea pe scară tot mai largă a sistemelor de IA necesită adoptarea de către UE a unor norme adaptate privind răspunderea pentru situațiile în care produsele cu conținut digital și serviciile oferite consumatorilor se pot dovedi periculoase și dăunătoare. Consumatorii ar trebui să poată avea acces la justiție în caz de daune cauzate de un sistem de IA.

5. **Necesitatea reglementării în afara Europei**

5.1. Într-o lume globalizată, reglementarea IA trebuie să depășească granițele Europei. În cadrul G7 și al G20, Europa ar trebui să promoveze un consens larg cu privire la IA și să continue dialogurile bilaterale, astfel încât majoritatea țărilor să poată participa la procesele de standardizare a IA, verificându-le regulat relevanța.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽¹⁶⁾ Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică (JO L 180, 19.7.2000, p. 22).

⁽¹⁷⁾ Directiva 2004/113/CE a Consiliului din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii (JO L 373, 21.12.2004, p. 37).

⁽¹⁸⁾ Cf., mai ales, Kidron, Evans, Afia (2018), *Disrupted Childhood – The Cost of Persuasive Design*, Fundația 5Rights.

⁽¹⁹⁾ Raportul grupului la nivel înalt privind impactul transformării digitale asupra piețelor forței de muncă din UE, 2019.

⁽²⁰⁾ Directiva Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect (JO L 210, 7.8.1985, p. 29).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind**propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind Agenda strategică de inovare a Institutului European de Inovare și Tehnologie (EIT) 2021-2027: stimularea talentului și a capacității de inovare a Europei**

[COM(2019) 330 final – 2019/00152 (COD)]

și

propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind Institutul European de Inovare și Tehnologie (reformare)

[COM(2019) 331 final – 2019/00151 (COD)]

(2020/C 47/10)

Raportor general: **Antonello PEZZINI**

Sesizare	Parlamentul European, 18.7.2019 Consiliu, 26.7.2019
Temei juridic	Articolele 173 alineatul (3) și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Decizia Biroului	24.9.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	31.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	168/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) sprijină pe deplin sinergia dintre EIT și programul-cadru multianual pentru cercetare și inovare al UE, sinergie propusă în regulamentul revizuit, în cadrul raționalizării introduse odată cu programul Orizont Europa, care prezintă o arhitectură simplificată pentru cercetare și inovare.

1.2. CESE este convins că „inovarea deschisă” din cadrul programului Orizont Europa va oferi un punct unic de contact pentru inovatorii cu potențial ridicat, prin intermediul Consiliului european pentru inovare (CEI), și va spori cooperarea cu ecosistemele și cu operatorii, în sinergie cu EIT, evitând duplicările și suprapunerile și asigurând o complementaritate reală, așa cum arată Consiliul în ceea ce privește propunerea de punere în aplicare a programului Orizont Europa (¹).

1.3. În acest context, EIT ar trebui să fie unul dintre principalii vectori de inovare în raport cu obiectivele, în măsură să abordeze provocările societale în domenii precum: ecosistemele inovării durabile; inovarea și competențele antreprenoriale din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții; o mai bună funcționare a instituțiilor de învățământ superior; noi soluții de piață pentru abordarea provocărilor globale; sinergii și valoare adăugată în cadrul întregului program Orizont Europa.

(¹) Dosar interinstituțional 2018/0225 (COD) – 8550/19, 15.4.2019.

1.4. CESE consideră că EIT și comunitățile sale de cunoaștere și inovare (CCI) ar trebui să joace un rol mai important în peisajul inovării al UE, la nivel național și regional; acestea ar trebui să își consolideze capacitățile pentru o coordonare mai bună și mai strânsă cu toți actorii implicați la diferite niveluri; de asemenea, ele ar trebui să își intensifice acțiunile față de toate întreprinderile, indiferent de dimensiunea acestora, cu scopul de a consolida cultura antreprenorială a UE.

1.5. CESE recomandă ca EIT să mențină și să pună accentul pe unicitatea valorii sale adăugate în calitate de lider european în domeniul educației, cu competențe specializate în procesul de învățare prin practică (*learning by doing*), prin identificarea și testarea unor noi metode de predare și de învățare. Eticheta EIT ar trebui să fie recunoscută de principalele organisme internaționale de acreditare și ar trebui să fie promovată în afara cercului de CCI-uri și de parteneri ai acestora, cu scopul de a stimula o comunitate de inovare în creștere, în cooperare cu țările terțe, în special cu cele din Asia și cu SUA.

1.6. În opinia CESE, EIT ar trebui să sprijine dezvoltarea de noi produse cu o puternică valoare comercială, îmbogățite cu experiențe educative, răspândite pe plan internațional, după modelul doctoratelor industriale. Acest lucru ar facilita, fără îndoială, o implicare mai puternică și mai activă a noilor parteneri comerciali în activitățile CCI-urilor.

1.7. Pentru a implica mai mult IMM-urile, CCI-urile ar trebui să exploreze noi sisteme pentru a exploata și a promova „efectul proximității”, implicând în special centrele teritoriale, care ar trebui să reprezinte, pentru actorii regionali și locali, punctul de acces la platformele de inovare globală.

1.8. EIT și CCI-urile ar trebui să își dezvolte propriile strategii de finanțare a întreprinderilor și a dezvoltării, pentru a sprijini procesul de consolidare a întreprinderilor inovatoare. Rețelele cu piețele financiare și cu fondurile de capital de risc ar trebui, de asemenea, consolidate.

1.9. CESE recomandă ca distribuția CCI-urilor să atingă un echilibru geopolitic mai mare și să acopere mai bine teritoriul UE, începând cu ICC „Industria culturale și creative”, inclusiv în vederea acoperirii unor zone cum ar fi Marea Adriatică/zona balcanică și China.

1.10. În ceea ce privește propunerea de decizie privind Agenda strategică de inovare (ASI) pentru perioada 2021-2027, CESE consideră că procesul ar trebui să fie caracterizat de o abordare globală și ar trebui să cuprindă toate tipurile de parteneriate (P2P, PPP, EIT-CCI, inițiative emblematică în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente), astfel cum se solicită în concluziile Consiliului, pentru a oferi o imagine de ansamblu a ceea ce se obține prin parteneriate și pentru realizarea obiectivelor de politică.

1.11. CESE sprijină, în principiu, Agenda strategică de inovare, astfel cum este descrisă în anexa la propunerea de decizie, în măsura în care măsurile propuse vor fi dezvoltate în deplină concordanță cu planul strategic Orizont Europa, așa cum se arată în poziția comună a PE și a Consiliului privind cel de-al 9-lea Program-cadru (PC) ⁽²⁾.

1.12. CESE apreciază declarația Comisiei, conform căreia „EIT își va continua eforturile de simplificare pentru a reduce sarcina administrativă inutilă a CCI-urilor, permițând punerea în aplicare a planului lor anual de afaceri și a strategiei multianuale într-un mod suplă și eficient”.

1.13. CESE consideră că EIT trebuie să prezinte un raport cu privire la toate produsele inovatoare de succes introduse pe piață în decursul celor 10 ani de experiență (*cel mai bun raport calitate-preț*).

1.14. CESE consideră, de asemenea, ca fiind importante: eforturile de raportare și monitorizare, cu indicatori de impact exacți; evaluarea performanțelor operaționale ale CCI-urilor; realizările efective; rezultatele și progresele realizate în vederea atingerii obiectivelor, în conformitate cu cadrul Orizont Europa.

2. Introducere

2.1. Dificultățile întâmpinate la nivel european la momentul transformării invențiilor în produse și servicii comercializabile au determinat UE să își revizuiască politicile în materie de cercetare, pentru a încerca să remedieze incapacitatea de a-și transpune cu promptitudine excelența în cercetarea de bază într-o inovație orientată către piață.

⁽²⁾ Dosar interinstituțional 2018/0224 (COD) – 7942/19, 27.3.2019.

2.2. Institutul European de Inovare și Tehnologie (EIT), cu privire la care CESE a avut ocazia să se pronunțe ⁽³⁾, a fost înființat de Uniunea Europeană în 2008 în vederea consolidării capacității de inovare și face parte integrantă din Programul-cadru european pentru cercetare și inovare (PC).

2.3. În momentul de față, EIT este cel mai mare ecosistem de inovare al Europei. Acesta reunește parteneri din cadrul întreprinderilor, instituții de cercetare și de învățământ și sprijină CCI-urile. Aceste comunități reprezintă parteneriate europene de anvergură, care pot aborda provocările globale specifice și pot consolida ecosistemele de dezvoltare, promovând integrarea educației cu cercetarea, pentru a crea medii favorabile inovării și pentru a stimula crearea de întreprinderi inovatoare, în strânsă complementaritate cu Consiliul european pentru inovare.

2.4. La rândul său, actualul PC 2014-2020 „Orizont 2020” finanțează în mod explicit inovarea prin noi instrumente publice, introduse pentru a consolida inovarea în Europa și pentru a încuraja în continuare participarea întreprinderilor la activitățile de inovare, cum ar fi: parteneriatele public-privat, precum inițiativele tehnologice comune (ITC); sistemele de împrumuturi și garanții, precum MFPR; și capitalul de risc, precum GIF ⁽⁴⁾.

2.5. Cu un buget de peste 300 de milioane EUR pentru perioada 2008-2013, de 2,7 miliarde EUR pentru perioada 2014-2020 și de 3,1 miliarde EUR pentru perioada 2021-2027, EIT intenționează să joace un rol important în cadrul strategiei Europa 2020 ⁽⁵⁾.

2.6. EIT urmărește să îmbunătățească procesele de inovare prin integrarea formării și a spiritului antreprenorial în cercetare și inovare, cu scopul explicit de a pune în mod concret accentul pe rezultate tangibile și beneficii concrete ⁽⁶⁾.

2.7. Activitatea EIT se dezvoltă prin intermediul CCI-urilor: parteneriate europene de mare anvergură, care abordează provocări societale specifice, reunind organizații din sectorul educației, al cercetării și al mediului de afaceri. EIT acordă granturi CCI-urilor și trebuie să le monitorizeze activitatea, prin verificarea și diseminarea rezultatelor în mod eficient.

2.8. În prezent, EIT este integrat în programul Orizont Europa, ca parte a celui de al treilea pilon (Europa inovatoare), dar ar trebui create sinergii și complementarități și cu celelalte componente ale programului ⁽⁷⁾. CCI-urile, ca parte integrantă a EIT, sunt considerate „parteneriate europene instituționalizate”.

2.9. În special, obiectivele generale ale EIT sunt reflectate în domeniile sale de intervenție, astfel cum sunt identificate de programul Orizont Europa, care definește, de asemenea, criteriile de selectare, punere în aplicare, monitorizare, evaluare și încetare a parteneriatelor europene, inclusiv cele ale CCI-EIT.

2.9.1. Merită menționate principalele domenii de intervenție:

- consolidarea ecosistemelor de inovare sustenabile în întreaga Europă;
- încurajarea dezvoltării de competențe antreprenoriale și de inovare din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții;
- sprijinirea transformărilor către o cultură antreprenorială a universităților;
- introducerea de noi soluții pe piață pentru a răspunde provocărilor societale globale.

⁽³⁾ JO C 161, 13.7.2007, p. 28, JO C 181, 21.6.2012, p. 122, JO C 62, 15.2.2019, p. 33.

⁽⁴⁾ ITC – Inițiativele tehnologice comune au fost introduse pentru a răspunde mai bine nevoilor industriei în domeniile de cercetare specifice. Acestea sunt organisme independente ale UE, cu participarea industriei și, în unele cazuri, a statelor membre. MFPR – Mecanismul de finanțare cu partajarea riscurilor a fost lansat pentru a îmbunătăți accesul cercetătorilor la finanțarea prin împrumut, în special pentru investițiile cu risc ridicat în sectorul cercetării, al dezvoltării tehnologice și al inovării. GIF – Instrumentul financiar destinat IMM-urilor inovatoare și cu un potențial de creștere ridicat în cadrul Programului pentru competitivitate și inovare, care oferă capital de risc IMM-urilor inovatoare și IMM-urilor cu un potențial de creștere ridicat.

⁽⁵⁾ Articolul 3 din Regulamentul (UE) nr. 1292/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 294/2008 de înființare a Institutului European de Inovare și Tehnologie (JO L 347, 20.12.2013, p. 174).

⁽⁶⁾ Decizia nr. 1312/2013/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2013 privind Agenda strategică de inovare a Institutului European de Inovare și Tehnologie (EIT): contribuția EIT la o Europă mai inovatoare (JO L 347, 20.12.2013, p. 892).

⁽⁷⁾ A se vedea nota de subsol 1.

2.10. EIT acționează ca un organism descentralizat al UE. Sediul său se află la Budapesta. EIT nu este un centru de cercetare și nu contribuie în mod direct la finanțarea proiectelor individuale, ci oferă granturi CCI-urilor.

2.11. CCI-urile sunt selectate prin intermediul unei cereri deschise, pe baza unor teme prioritare cu un impact social ridicat. În prezent, EIT sprijină 8 CCI-uri, care reunesc întreprinderi, universități și centre de cercetare în parteneriate transfrontaliere ⁽⁸⁾.

2.12. Fiecare CCI vizează consolidarea capacităților de inovare prin gestionarea unui portofoliu echilibrat de activități în trei sectoare:

- proiecte de sprijinire a inovării care vizează sprijinirea și dezvoltarea de noi produse, servicii și soluții inovatoare;
- educație, programe de educație și de formare inovatoare oferite de fiecare CCI, sub formă de programe postuniversitare (master/doctorat); cursuri de dezvoltare profesională; module de învățare pe tot parcursul vieții; școli de vară, cu o etichetă de calitate EIT;
- activități de creare și de sprijinire a întreprinderilor, cu programe pentru întreprinderile nou-înființate, pentru a-i ajuta pe antreprenori și pe potențialii antreprenori să își transforme ideile în activități de succes, axându-se în principal pe accesul la piață, pe finanțare, pe rețele, pe consiliere și îndrumare.

2.13. În paralel, ca parte a strategiei sale de informare, fiecare CCI este angajată în activități de intervenție de proximitate, comunicare, diseminare, inclusiv dezvoltarea sistemului regional de inovare (RIS), în strânsă sinergie cu EIT.

2.14. CESE a subliniat deja că CCI-urile ar trebui să garanteze că sunt reprezentate în diferite țări europene, în special în ceea ce privește amplasarea centrelor de inovare, și că „ar trebui consolidat antreprenoriatul promovat de către pilonul academic” ⁽⁹⁾.

2.15. CESE a remarcat, de asemenea, o „concentrare relativă a CCI-urilor” și a solicitat „eforturi specifice pentru a se asigura stabilitatea, într-un număr cât mai mare de state membre, a unor legături între laboratoare, întreprinderi și institute de cercetare” ⁽¹⁰⁾.

2.16. La rândul său, PE a solicitat Comisiei să mențină CCI-urile în cadrul EIT actual, subliniind importanța transparenței și a unei ample implicări a părților interesate, și „să analizeze modul în care EIT și CCI-urile pot interacționa cu EIC” ⁽¹¹⁾.

2.17. PE a observat, de asemenea, că din raportul Curții de Conturi reiese că CCI-urile nu au utilizat integral granturile acordate de institut, în principal din cauza punerii în aplicare incomplete a planurilor de afaceri ⁽¹²⁾. În plus, Raportul special al Curții de Conturi a UE privind EIT a indicat că problemele de gestionare ale institutului și cadrul operațional complex au afectat eficacitatea globală a acestuia, observându-se diferite deficiențe.

2.18. În ceea ce îl privește, Consiliul a recunoscut valoarea adăugată dovedită a parteneriatelor strategice și a inițiativelor precum EIT și acțiunile Marie Skłodowska-Curie ⁽¹³⁾, iar cel de al treilea pilon (Europa inovatoare) se va concentra în acordul privind viitorul program „Orizont Europa” asupra consolidării inovării revoluționare și disruptive, prin crearea unui Consiliu european pentru inovare. Acesta din urmă va avea rolul unui ghîșeu unic pentru inovatorii cu potențial ridicat ⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ EIT Climate-KIC: Factorii determinanți ai inovării climatice în Europa și în afara acesteia; EIT Digital: Pentru o Europă puternică, digitală; EIT Food: EIT Food reunește întreprinderi, centre de cercetare, universități și consumatori; EIT Health: Împreună pentru o viață sănătoasă în Europa; EIT InnoEnergy: O schimbare de pionierat în domeniul energiei durabile; EIT Manufacturing: Consolidarea și creșterea competitivității industriei prelucrătoare a Europei; EIT RawMaterials: Transformarea materiilor prime într-un punct forte major pentru Europa; EIT Urban Mobility: Mijloace de transport inteligente, ecologice și integrate.

⁽⁹⁾ JO C 62, 15.2.2019, p. 33.

⁽¹⁰⁾ JO C 181, 21.6.2012, p. 122.

⁽¹¹⁾ Rezoluția Parlamentului European din 13 iunie 2017 referitoare la evaluarea punerii în aplicare a programului Orizont 2020 în vederea evaluării la jumătatea perioadei a acestuia și la propunerea privind cel de-al 9-lea program-cadru (2016/2147(INI)) (JO C 331, 18.9.2018, p. 30).

⁽¹²⁾ Rezoluția (UE) 2019/1483 a Parlamentului European din 26 martie 2019 conținând observațiile care fac parte integrantă din decizia privind descărcarea de gestiune pentru execuția bugetului Institutului European de Inovare și Tehnologie aferent exercițiului financiar 2017 (JO L 249, 27.9.2019, p. 229).

⁽¹³⁾ Concluziile Consiliului privind trecerea la o viziune a unui Spațiu european al educației, 23 mai 2018.

⁽¹⁴⁾ Consiliul UE – comunicat de presă, 27 martie 2019.

3. Propunerile Comisiei Europene

3.1. Propunerile urmăresc să asigure o mai mare deschidere și transparență a CCI-urilor și o aliniere a EIT la următorul program de cercetare și inovare al UE (2021-2027) și, în special, la abordarea propusă pentru parteneriatele europene, în cadrul programului Orizont Europa, cu scopul de a consolida în continuare potențialul de inovare al UE.

3.2. Cu un buget propus de 3 miliarde EUR, echivalentul unei creșteri de 600 milioane EUR (+ 25 %) în comparație cu actuala Agendă strategică de inovare (2014-2020), se preconizează că EIT va putea finanța în mod eficient activitățile existente și noile CCI-uri și va putea sprijini capacitățile de inovare a 750 de instituții de învățământ superior.

3.3. EIT ar trebui să desfășoare activități care să vizeze:

- consolidarea ecosistemelor de inovare sustenabile în întreaga Europă;
- încurajarea dezvoltării de competențe antreprenoriale și de inovare din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții și sprijinirea transformării antreprenoriale a instituțiilor de învățământ superior din UE;
- introducerea de noi soluții pe piață pentru a răspunde provocărilor globale.

3.4. Propunerea de reformare a Regulamentului privind EIT ⁽¹⁵⁾ urmărește să asigure o mai mare claritate juridică și o mai bună aliniere la Programul-cadru al UE pentru cercetare și inovare, oferind un nou temei juridic, și introduce, de asemenea, un model de finanțare simplificat pentru ca EIT să faciliteze mai bine investițiile publice și private suplimentare, consolidând structura administrativă a EIT.

3.5. Propunerea de decizie privind Agenda strategică de inovare pentru perioada 2021-2027 – care trebuie să fie în concordanță cu programul-cadru pentru cercetare și inovare Orizont Europa – prevede atingerea următoarelor obiective:

- creșterea impactului la nivel regional al CCI-urilor prin rețele EIT îmbunătățite, cu implicarea unui număr sporit de instituții de învățământ superior, întreprinderi și organizații de cercetare, în legătură cu strategiile regionale de specializare inteligentă;
- consolidarea capacității de inovare a învățământului superior;
- lansarea de noi CCI-uri. EIT va crea două noi CCI-uri, selectate în domeniile cele mai relevante pentru prioritățile programului Orizont Europa. Prima se va axa pe industriile culturale și creative, iar cea de a doua va fi identificată într-o fază ulterioară, în cursul anului 2025.

4. Observații generale

4.1. CESE salută rolul EIT în promovarea competitivității UE, prin sprijinul său acordat ecosistemului de inovare, întrucât institutul a putut contribui la dezvoltarea așa-numitului „triunghi al cunoașterii”.

4.2. CESE este convins că „inovarea deschisă” va oferi un punct unic de contact pentru inovatorii cu potențial ridicat, prin intermediul Consiliului european pentru inovare, și va spori cooperarea cu ecosistemele și cu operatorii proceselor inovatoare.

4.3. În acest context, EIT ar trebui să fie unul dintre principalii vectori de inovare în raport cu obiectivele, pentru a aborda provocările societale în domenii precum:

- ecosisteme de inovare sustenabile în întreaga Europă;
- inovare și competențe antreprenoriale din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, inclusiv creșterea capacității instituțiilor de învățământ superior;
- noi soluții pentru piață, în vederea abordării provocărilor globale;
- sinergiile și valoarea adăugată, în cadrul întregului program „Orizont Europa”.

⁽¹⁵⁾ Regulamentul (UE) nr. 1292/2013.

4.4. EIT și CCI-urile ar trebui să joace un rol mai important în peisajul inovării din UE, la nivel național și regional, și ar trebui să își consolideze capacitățile proprii, pentru o coordonare mai bună și mai strânsă cu toți actorii relevanți.

4.5. EIT ar trebui să se adreseze tuturor întreprinderilor, indiferent de dimensiunea lor, consolidând cultura antreprenorială a UE (prin implicarea tuturor forțelor sociale), creând sinergii cu Consiliul european pentru inovare și adăugând valoare unui număr mare de proiecte din cadrul programului Orizont Europa.

4.6. În opinia CESE, EIT și CCI-urile ar trebui să acorde prioritate atât consolidării sistematice a contactelor dintre întreprinderile mari și mijlocii, active în cadrul CCI-urilor, cât și noilor întreprinderi și întreprinderilor nou-înființate implicate în inițiativele CCI-urilor.

4.7. EIT și CCI-urile ar trebui să își dezvolte propriile strategii de finanțare a întreprinderilor, pentru a sprijini consolidarea întreprinderilor inovatoare prin legături adecvate cu piețele financiare și cu fondurile de capital de risc.

4.8. CESE consideră că sprijinul financiar al EIT ar trebui să depindă de dimensiunea sectorului, de tipul său și de gradul de maturitate. Întreprinderile mici și mijlocii fac mai greu față constrângerilor de reglementare și ar trebui sprijinite financiar.

4.9. Pentru a implica mai bine IMM-urile, CCI-urile ar trebui să exploreze modalități pentru a exploata și a promova „efectul proximității”, în special prin intermediul centrelor teritoriale, care ar trebui să reprezinte, pentru actorii regionali și locali, punctul de acces la platformele de inovare globală, asigurând structuri specifice și sprijin pentru IMM-uri.

4.10. CESE consideră că centrele teritoriale sunt esențiale pentru viitorul CCI-urilor. Integrarea în sistemele locale de inovare și funcția de filtrare pentru partenerii externi constituie două aspecte esențiale pentru viabilitatea financiară viitoare a CCI.

4.11. Deschiderea și transparența CCI-urilor ar trebui ameliorate. Ar trebui să fie făcute publice procedurile și criteriile care trebuie îndeplinite pentru a dobândi calitatea de parteneri ai CCI (cu drepturi depline, asociați etc.). Normele pentru selectarea activităților/proiectelor (de exemplu, pentru propunerile de inovare) ar trebui să fie disponibile pe scară largă și ar trebui diseminate în întreaga UE, iar mecanismele adecvate de feedback ar trebui să fie introduse și monitorizate de organisme independente.

4.12. CESE recomandă ca EIT să mențină și să pună accentul pe unicitatea valorii sale adăugate în domeniul educației, în virtutea calității sale de lider european în educația la nivel înalt, și să dezvolte competențe antreprenoriale specializate ale învățării prin practică. Eticheta EIT ar trebui să fie recunoscută de către principalele organisme internaționale de acreditare.

4.13. În opinia CESE, EIT ar trebui să sprijine dezvoltarea de noi produse cu o prezență comercială puternică, integrată în experiența educațională internațională, după modelul doctoratelor industriale.

4.13.1. CESE sprijină pe deplin alinierea EIT la programul-cadru multianual pentru cercetare și inovare al UE propus în regulamentul revizuit, în contextul programului Orizont Europa și al „parteneriatelor europene” propuse.

4.14. În opinia CESE, este oportună simplificarea în continuare a funcționării atât a EIT, a cărui guvernare ar trebui îmbunătățită, cât și a CCI-urilor, care ar trebui, în condițiile în care toate urmează aceleași norme, să dispună de rapoarte anuale și să adopte planuri de afaceri multianuale, și nu anuale.

4.15. CESE subliniază necesitatea de a aborda în mod eficient constatările Curții de Conturi a UE cu privire la anumite elemente-cheie ale modelului EIT care nu au fost concepute în mod corespunzător, pentru a se asigura că este un sistem public eficace și inovator.

4.16. În ceea ce privește propunerea de decizie privind Agenda strategică de inovare pentru perioada 2021-2027, CESE consideră că procesul ar trebui să fie caracterizat de o abordare globală și ar trebui să cuprindă toate tipurile de parteneriate existente (P2P, PPP, EIT-CCI, inițiative emblematice în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente), astfel cum se solicită în concluziile Consiliului.

Bruxelles, 31 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată și a Directivei 2008/118/CE privind regimul general al accizelor, în ceea ce privește acțiunile de apărare din cadrul Uniunii

[COM(2019) 192 final – 2019/0096 (CNS)]

(2020/C 47/11)

Raportor: **Benjamin RIZZO**

Sesizare	Consiliul Uniunii Europene, 13.5.2019
Temei juridic	Articolul 113 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	17.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	204/2/5

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE recunoaște legitimitatea obiectivului Comisiei de a asigura egalitatea de tratament, din perspectiva TVA, pentru forțele armate ale statelor membre care colaborează într-un cadru al UE și pentru forțele armate ale NATO angajate în UE, care beneficiază deja de scutirea de TVA. Existența unor condiții de concurență echitabile în acest sens pare o preocupare rezonabilă.

1.2. CESE înțelege de ce, încă din 2000, au fost înființate anumite structuri ale UE pentru a administra forțele armate desfășurate în pe teritoriul său pentru securitate și apărare. În prezent, cu un director general însărcinat cu apărarea, aceste structuri vor fi mai bine utilizate și supervizate.

1.3. CESE ia notă de cele două condiții ale scutirii prevăzute în propunerea Comisiei: pe de o parte, forțele armate să fie desfășurate în afara propriului stat membru și, pe de altă parte, să fie implicate într-un efort de apărare comună la nivel european.

1.4. CESE acceptă că există anumite domenii care nu fac obiectul noii derogări. Aceste domenii se referă, în special, la obiective legate de securitate, la misiuni umanitare de salvare și la cazuri în care este invocată clauza de solidaritate. În consecință, scutirile totale de TVA se limitează la „operațiuni militare”, aplicându-se o interpretare restrictivă a conceptului.

1.5. CESE propune ca diversele autorități fiscale naționale să dispună de un sistem unic, în cadrul căruia să fie puse în aplicare noile scutiri. Prin urmare, se recomandă ca, pentru a beneficia de scutirea prevăzută în propunerea Comisiei, aceasta să instituie, prin intermediul Grupului de control al TVA, un sistem specific în care vor trebui introduse facturile scutite de TVA și emise de furnizori pe adresa forțelor armate. Astfel, în toate statele membre va fi utilizat un sistem unificat.

1.6. CESE consideră că informațiile privind costurile și beneficiile generate de scutirile introduse de propunerea Comisiei ar trebui să fie mai bine calculate, astfel încât în curând să fie disponibil un raport mai realist cu privire la aceste scutiri. Va fi stimulată astfel o raportare mai bună și mai transparentă pentru statele membre și pentru opinia publică în general.

2. Propunerea Comisiei

2.1. Prin propunerea sa de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2006/112/CE ⁽¹⁾ privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată și a Directivei 2008/118/CE ⁽²⁾ privind regimul general al accizelor, în ceea ce privește acțiunile de apărare din cadrul Uniunii, publicată la 24 martie 2019, Comisia Europeană și-a prezentat planul de a prevedea o scutire pentru livrările către forțele armate de la plata taxei pe valoarea adăugată (TVA) și a accizelor, atunci când aceste forțe participă la o acțiune comună de apărare în afara propriului stat și iau parte la un efort de apărare european.

2.2. În conformitate cu articolul 2 din Directiva 2006/112/CE a Consiliului privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, domeniul de aplicare al TVA include „orice livrare de bunuri și prestare de servicii care este efectuată cu titlu oneros de o persoană impozabilă pe teritoriul unui stat membru și orice import de bunuri în Uniunea Europeană”.

2.3. Directiva identifică o listă comună de scutiri de TVA pentru a se asigura că resursele proprii ale UE sunt colectate în mod uniform în toate statele membre. În prezent, lista scutirilor nu include furnizarea de bunuri sau de servicii în scopuri de securitate și apărare. Prin urmare, bunurile sau serviciile livrate către forțele armate ori bunurile importate de acestea sunt supuse TVA-ului.

2.4. În schimb, Directiva TVA prevede în prezent scutirea pentru livrările către forțele armate ale oricărui stat parte la Tratatul Atlanticului de Nord care participă la o acțiune comună de apărare în afara propriului stat. Această scutire a fost stabilită pentru a aborda situațiile în care „circuitul fluxului de venituri și de cheltuieli este întrerupt din cauză că TVA aferentă unor astfel de livrări ar constitui în mod normal venituri pentru statul în care se află forțele armate, nu pentru statul de care aparțin acestea”.

2.5. Directiva 2008/118/CE a Consiliului privind regimul general al accizelor prevede o scutire similară de la plata accizelor pentru deplasările de produse accizabile către forțele armate ale oricărui membru al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).

2.6. Accizele reglementate de legislația UE se aplică băuturilor alcoolice, produselor din tutun prelucrat și produselor energetice (carburanți și combustibili pentru încălzire, precum benzina, energia electrică, gazele naturale și cărbunele). Structura taxelor și ratele minime sunt armonizate la nivelul UE.

2.7. Deși efortul de apărare al NATO este scutit atât în temeiul Directivei TVA (începând cu 1977), cât și al Directivei privind accizele (din 1993), în prezent nu este aplicabilă nicio scutire livrărilor legate de efortul comun de apărare în cadrul UE.

2.8. Politica de securitate și apărare comună (PSAC) ⁽³⁾, instituită inițial în 2000 ca politică europeană de securitate și apărare (PESA), este un instrument esențial pentru dezvoltarea treptată a unei politici de apărare comune a Uniunii. Tratatul de la Lisabona a contribuit semnificativ la dezvoltarea PSAC, instituind, printre altele, Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) pentru a-l sprijini pe Înalțul Reprezentant al UE pentru afaceri externe și politica de securitate în toate atribuțiile sale, inclusiv PSAC.

2.9. Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) cuprinde o clauză de asistență reciprocă și permite statelor membre să-și întărească forțele armate prin intermediul unei „cooperări structurate permanente” (PESCO) ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Directiva 2006/112/CE a Consiliului privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO L 347, 11.12.2006, p. 1).

⁽²⁾ Directiva 2008/118/CE a Consiliului privind regimul general al accizelor și de abrogare a Directivei 92/12/CEE (JO L 9, 14.1.2009, p. 12).

⁽³⁾ Politica de securitate și apărare comună (PSAC) face parte integrantă din politica externă și de securitate comună (PESC)[1]. PSAC este definită de Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE). Articolul 41 abordează în mare finanțarea PESC și a PSAC, iar ultima este descrisă în amănunt la articolele 42-46, în secțiunea 2, capitolul 2 din titlul V („Dispoziții privind politica de securitate și apărare comună”), precum și în protocoalele 1, 10 și 11 și declarațiile 13 și 14. Rolul specific al Parlamentului European în cadrul PESC și al PSAC este descris la articolul 36 din TUE.

⁽⁴⁾ Dispozițiile privind PESCO figurează la articolul 46 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) și în Protocolul nr. 10 privind cooperarea structurată permanentă instituită prin articolul 42 alineatul (6) din TUE.

2.10. Comitetul militar al UE (CMUE) ⁽⁵⁾, înființat în 2001, este cel mai înalt organ militar al Consiliului, care „coordonează toate activitățile militare din cadrul UE și oferă consultanță cu privire la planificarea și la executarea misiunilor și operațiunilor militare în cadrul PSAC, precum și la dezvoltarea capacităților militare”.

2.11. În iunie 2016, prin strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene (SGUE) ⁽⁶⁾ s-au pus bazele dezvoltării în continuare a PSAC pe baza a trei priorități-cheie: răspunsul la conflictele și crizele externe, consolidarea capacităților partenerilor și protejarea Uniunii și a cetățenilor săi.

2.12. În martie 2018, Comisia și Înalțul Reprezentant au prezentat o comunicare comună privind Planul de acțiune vizând mobilitatea militară ⁽⁷⁾. Planul de acțiune recunoaște necesitatea „de a asigura faptul că eforturile de apărare sunt tratate în mod egal, pentru a reduce sarcina administrativă, evitându-se astfel întârzierile și cheltuielile militare aferente mobilității”.

2.13. Mai precis, comunicarea comună prevede că „[f]acilitarea mobilității militare vizează și normele actuale privind taxa pe valoarea adăugată. Eforturile de apărare și în special mobilitatea militară necesită o serie de resurse, cum ar fi formarea profesională, materiale de exercițiu, cazare, furnizare de alimente/servicii de cantină, combustibil etc. Aceste resurse sunt, în principiu, supuse taxei pe valoarea adăugată. În cadrul Grupului de lucru ad hoc pentru mobilitatea militară, statele membre au identificat necesitatea de a asigura faptul că eforturile de apărare sunt tratate în mod egal, pentru a reduce sarcina administrativă, evitându-se astfel întârzierile și cheltuielile militare aferente mobilității, oferind statelor membre un stimulente pentru a coopera”.

2.14. În urma acestei solicitări, propunerea Comisiei aflată în discuție urmărește armonizarea, pe cât cu putință, a regimului TVA și a scutirii de accize a eforturilor de apărare din cadrul UE și al NATO. Conform propunerii, activitățile PSAC care fac obiectul scutirilor sunt: (i) misiuni și operațiuni militare; (ii) grupuri tactice de luptă; (iii) asistență reciprocă. În plus, sunt acoperite și activitățile PESCO și AEA.

2.15. Trebuie menționat că, pe baza propunerii Comisiei, livrările și prestările efectuate către forțele armate și către personalul civil însoțitor pot beneficia de scutire numai dacă forțele armate respective participă la o acțiune de apărare desfășurată pentru a implementa o activitate a Uniunii în cadrul PSAC.

2.16. Prin urmare, scutirile nu acoperă desfășurarea de forțe armate exclusiv în scopuri de securitate, pentru misiuni umanitare și de salvare sau la invocarea clauzei de solidaritate prevăzute la articolul 222 din TFUE, fără implicații în materie de apărare.

2.17. Conform unei estimări prudente, activitățile externalizate care vor fi acoperite de propunerea Comisiei pot fi cifrate la 530 milioane EUR, din totalul cheltuielilor de apărare de 5,3 miliarde EUR, ceea ce ar putea duce la pierderi eventuale de venituri din TVA pentru toate statele membre de circa 80 milioane EUR (presupunând o rată medie a TVA de 18 %).

2.18. În ceea ce privește accizele, produsele energetice și energia electrică ar trebui să fie principalele produse scutite. Ca și în cazul TVA, se poate presupune că aproximativ 10 % din aceste costuri ar fi scutite de la plata accizelor în viitor. Cu toate acestea, nu există date disponibile care să ofere o bază pentru cuantificarea impactului.

2.19. Statele membre vor fi obligate să adopte și publice, până la 30 iunie 2022 cel târziu, actele cu putere de lege, reglementările și actele administrative necesare pentru a se conforma noii directive și să transmită Comisiei textul dispozițiilor lor legale.

3. Observații generale și observații specifice

3.1. Propunerea Comisiei vine în completarea Planului de acțiune privind TVA din 2016 de modernizare a sistemului de TVA pentru a-l simplifica și a ajunge la un regim mai puțin vulnerabil la fraudă și mai favorabil întreprinderilor. Modificările menționate supra cu privire la domeniul militar sunt, prin urmare, introduse în cadrul unei reforme mai ample și vor face parte din noul sistem încă de la început. Prin urmare, vor fi evitate toate eventualele chestiuni legate de viitoarele modificări ale unui sistem deja în vigoare.

⁽⁵⁾ Comitetul militar al Uniunii Europene (CMUE) este cel mai înalt organism militar instituit în cadrul Consiliului (Decizia Consiliului din 22 ianuarie 2001 de instituire a Comitetului Militar al Uniunii Europene).

⁽⁶⁾ Shared vision, common action: a stronger Europe – a global strategy for the European Union's foreign and security policy (Viziune și acțiuni comune: o Europă mai puternică – o strategie globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene).

⁽⁷⁾ Îmbunătățirea mobilității militare în Uniunea Europeană, Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu [JOIN(2017) 41 final].

3.2. Propunerea Comisiei modifică lista actuală prevăzută de Directiva 2006/112/CE, adăugând o nouă scutire. O astfel de modificare substanțială are scopul de a stabili un fel de „condiții de concurență echitabile”, din punctul de vedere al TVA, între operațiunile NATO, pe de o parte, și operațiunile desfășurate în temeiul unui cadru comun de către forțele militare ale statelor membre, pe de altă parte. Prin urmare, se va acționa consecvent, iar domeniul de aplicare al scutiilor va fi similar pentru eforturile de apărare ale Uniunii și cele ale NATO.

3.3. CESE observă că scutiile actuale pentru activitățile de apărare ale NATO, al căror cadru de aplicare este deja stabilit și limitat, nu vor fi extinse, întrucât se va institui o simplă aliniere în favoarea operațiunilor militare desfășurate în baza unui cadru comun.

3.4. Opțiunea de a redacta noile dispoziții ale directivei astfel încât să reflecte punctele care fac referire la forțele armate ale NATO este în concordanță cu obiectivul final al Comisiei de a realiza un tratament egal între astfel de operațiuni și eforturile militare desfășurate în temeiul unui cadru comun al UE.

3.5. CESE observă că nu vor fi implicații negative pentru bugetul UE, deoarece resursele proprii bazate pe venitul național brut (VNB) compensează orice cheltuială neacoperită de resursele proprii tradiționale și resursele proprii bazate pe TVA. Resursele proprii provenite din TVA care nu au fost colectate în anumite state membre vor fi compensate de toate statele membre prin intermediul resurselor proprii bazate pe VNB.

3.6. Propunerea este conformă cu principiul subsidiarității, dat fiind că legislația UE este mai potrivită decât mai multe norme naționale pentru a coordona aplicabilitatea TVA la operațiuni militare specifice de pe piața internă. Statele membre au fost consultate în cadrul Grupului privind viitorul TVA și au confirmat în general necesitatea de a acționa la nivelul UE, justificând astfel alegerea unei propuneri de directivă ca instrument legislativ.

3.7. De asemenea, propunerea pare să fie conformă cu principiul proporționalității, deoarece nu depășește ceea ce este necesar pentru a îndeplini obiectivele tratatelor legate de definirea treptată a unei politici de apărare comune în cadrul PSAC. CESE sprijină un astfel de obiectiv ambițios pe termen lung.

3.8. Opțiunea asigurării coerenței între TVA și accize, care abordează ambele modalități de exonerare în cadrul unei singure propuneri, pare rezonabilă și poate justifica una dintre rarele împrejurări în care TVA și accizele sunt reglementate în comun într-un singur text legislativ al UE.

3.9. Cu toate acestea, în opinia CESE, trebuie precizat mai bine domeniul de aplicare al scutirii care va fi acordat atât în sistemul de TVA, cât și în cel al accizelor. Într-adevăr, este crucial să se stabilească cu precizie perimetrul specific al unei astfel de scutiri, pentru a garanta securitatea juridică și previzibilitatea sistemelor de TVA și accize.

3.10. În ceea ce privește nevoia de claritate și previzibilitate juridică, este demn de remarcat că scutiile acordate vor fi aplicate și evaluate în principal, din perspective diferite, de către furnizorii naționali activi în domeniul militar și de către autoritățile fiscale naționale. Acestea din urmă vor îndruma furnizorii naționali care operează în domeniul militar în legătură cu modul de întocmire a facturilor cu TVA pentru forțele armate.

3.11. În acest sens, pentru a evita complicațiile de ordin tehnic la nivelul statelor membre, CESE recomandă Comisiei să publice – prin intermediul unei note explicative sau al unor orientări emise de Comitetul TVA – norme detaliate de aplicare pentru autoritățile fiscale naționale și întreprinderi. Practicile anterioare legate de scutirea NATO s-ar putea dovedi, cu siguranță, utile pentru a oferi câteva prime orientări.

3.12. În fine, CESE subliniază că un nou dispozitiv de exonerare – precum cel stabilit în propunerea Comisiei – necesită desigur mecanisme adecvate de control, pentru a supraveghea aplicarea sa concretă. Ca atare, CESE sugerează Comisiei să elaboreze și să lanseze, prin intermediul Grupului său privind viitorul TVA, un sistem adecvat de control al noului regim de scutire, care să fie introdus în toate statele membre și să colecteze, pe cât posibil și viabil, toate informațiile practice relevante de la autoritățile fiscale naționale.

3.13. Un astfel de sistem ar putea contribui la o punere în aplicare eficientă și, totodată, transparentă a noii scutiri, permițând, de asemenea, elaborarea unei analize acurate *ex-post* a impactului. Astfel, statele membre ar putea adopta o platformă comună, înființând un sistem unic care să fie urmat de toate statele membre, mai degrabă decât sisteme diferite în mai multe țări.

3.14. Se propune să se facă o estimare a costurilor mai amănunțită și mai eficace, pentru a înțelege efectul acestei scutiri de TVA, deoarece aceste costuri sunt suportate din impozitele plătite de opinia publică, o mai mare transparență fiind recomandabilă. De asemenea, este evident că, în cazul unor catastrofe naturale majore, costul acestei scutiri ar putea fi mult mai mare.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Sisteme din Uniunea Europeană de acordare a cetățeniei și a dreptului de ședere pentru investitori

[COM(2019)12 final]

(2020/C 47/12)

Raportor: **Jean-Marc ROIRANT**

Sesizare	Comisia Europeană, 12.3.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	15.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	213/1/5

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE susține solicitarea formulată de Parlamentul European într-un raport recent ⁽¹⁾ privind abrogarea treptată a tuturor programelor de vize pentru investitori și îndeamnă statele membre să urmeze această recomandare sau să furnizeze argumente și dovezi rezonabile pentru a nu face acest lucru.

1.2. Până la intrarea în vigoare a abrogării, CESE menționează că, pentru a aborda riscurile pe care le prezintă sistemele de vize *citizenship by investment* (CBI) și *residency by investment* (RBI), detaliate în capitolul 3, precum și pentru a-și îndeplini mandatul principal, grupul de experți ai statelor membre instituit de Comisia Europeană ar trebui să se concentreze pe următoarele aspecte:

- (i) standarde minime pentru verificările privind obligația de diligență și controalele de securitate, adaptate profilului de risc al solicitanților CBI și RBI și care să respecte normele actuale ale Uniunii în domeniul combaterii spălării banilor;
- (ii) standarde minime pentru integritatea operațională a sistemului, inclusiv măsuri în materie de transparență și guvernare, precum și măsuri de reglementare a sectorului în conformitate cu cadrul juridic relevant; și
- (iii) obligații și mecanisme care să permită schimbul de informații între statele membre, precum și între autoritățile naționale competente din cadrul statelor membre.

1.3. Aceste măsuri trebuie susținute printr-o monitorizare atentă și prin aplicarea de sancțiuni de către Comisie, acolo unde acest lucru este permis în temeiul acquis-ului comunitar.

⁽¹⁾ [http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV\(2019\)0240.pdf](http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV(2019)0240.pdf).

1.4. CESE recomandă ca statele membre să fie îndemnate să aplice un proces privind obligația de diligență, fără restricții de durată specifice și adaptat solicitanților cu grad ridicat de risc, și anume standarde pentru obligația de diligență sporită, în conformitate cu cea de-a 5-a Directivă privind combaterea spălării banilor ⁽²⁾. Acesta ar trebui să includă orice donator atunci când solicitanților li se oferă posibilitatea de a se baza pe terți pentru a face investițiile.

1.5. CESE recomandă Comisiei să creeze un mecanism de coordonare care să permită statelor membre să facă schimb de informații privind solicitările de cetățenie și de permis de rezidență acceptate sau respinse. Acesta ar trebui să ia forma unor registre interconectate, care să conțină informații privind procesul de obligație de diligență în urma căruia a fost respinsă o cerere, precum și motivele care stau la baza unei astfel de decizii, pentru a descuraja situațiile în care este căutat și ales statul membru cu condițiile cele mai indulgente. Publicarea motivelor de refuz ar trebui să ia în considerare toate posibilele preocupări ale agențiilor de securitate legate de siguranța publică sau de cooperarea internațională între agenții.

1.6. CESE recomandă ca toți agenții și intermediarii care furnizează servicii solicitanților să fie supuși unor norme privind combaterea spălării banilor, astfel cum se prevede în cea de-a cincea directivă privind combaterea spălării banilor.

1.7. CESE recomandă, totodată, ca UE să îi încurajeze pe toți agenții care furnizează servicii în beneficiul solicitanților să se acrediteze și să respecte un cod de conduită, care să instituie criterii și cerințe minime la nivelul UE, astfel încât agenții care nu pregătesc o documentație de acceptare riguroasă și fiabilă să poată fi sancționați, iar în cazul în care procedează astfel încă o dată, să-și piardă autorizația/acreditarea.

1.8. Deși CESE recunoaște că autoritățile publice ar putea fi nevoite să contracteze agenții specializate pentru efectuarea verificărilor necesare, insistă asupra faptului că autoritățile ar trebui, cu toate acestea, să-și păstreze responsabilitatea principală de acceptare sau respingere a solicitanților. De asemenea, autoritățile trebuie să mențină o serie de măsuri menite să evite conflictul de interese sau riscurile de dare sau luare de mită. În special, agențiile specializate ar trebui să fie selectate în conformitate cu principii de contractare solide, care să dea prioritate serviciilor de înaltă calitate în raport cu costul prestației, și să li se interzică implicarea în activități de promovare a sistemelor sau furnizarea de servicii în favoarea solicitanților, iar remunerarea acestora nu trebuie să depindă de rezultatul cererilor.

1.9. De asemenea, este esențial ca orice raport privind obligația de diligență, care identifică riscuri, să fie discutat cu agenția publică relevantă pentru a se asigura că toate statele membre implicate au o imagine completă asupra tipului și nivelului de risc în cauză și înțelege deplin modul în care sursele și tehnicile de cercetare aplicate de agenția specializată respectă principiile celei mai bune practici. Documentele și notele relevante privind deciziile luate ar trebui păstrate atât timp cât permit termenele de prescripție prevăzute în cazul infracțiunilor de fals în înscrisuri și de dare sau luare de mită.

1.10. Statele membre ar trebui să se asigure că programele funcționează cu mecanisme solide de guvernare și de supraveghere, care fac obiectul controlului public. Cetățenii ar trebui să fie informați cu privire la obiectivele, riscurile și beneficiile care decurg din sistemele CBI (acordarea cetățeniei pe baza investițiilor) și RBI (acordarea dreptului de ședere pe baza investițiilor). CESE subliniază că este important ca informațiile despre solicitanții de CBI și RBI să fie accesibile publicului și invită Comisia să încurajeze statele membre să colecteze și să publice în mod sistematic informații privind aceste sisteme, în format de date deschise, pe baze armonizate și comparabile.

1.11. CESE consideră că este important ca statele membre să efectueze evaluări periodice ale impactului și să aplice ajustările necesare, să exercite un control independent asupra acestor sisteme, să efectueze audituri periodice și să publice rezultatele în conformitate cu legislația aplicabilă.

1.12. Statele membre ar trebui, de asemenea, să asigure personalului și cetățenilor mecanisme solide de avertizare în interes public, cu scopul de a raporta probleme și fapte ilegale, și ar trebui să integreze mecanisme de revocare a drepturilor de cetățenie și de ședere, în cazul în care sunt descoperite noi dovezi privind acte de corupție sau infracțiuni. Orice decizie legată de revocarea cetățeniei ar trebui să se ia în conformitate cu legislația națională și cu legislația UE.

2. Context și sinteza raportului Comisiei

2.1. Cetățenia reprezintă legătura dintre un cetățean și stat. Cetățenia unei țări se bazează, în mod tradițional, pe dreptul câștigat prin naștere, fie pe baza originii (*ius sanguinis*), fie prin nașterea pe teritoriul respectiv (*ius soli*). De asemenea, statele pot acorda cetățenia acelor persoane care îndeplinesc anumite cerințe sau care pot demonstra o legătură reală cu țara (*naturalizare*). Aceasta include cerința de a achiziționa și de a menține o reședință permanentă în statul membru respectiv, ca manifestare a intenției solicitantului de a-și transfera unele interese în acel stat membru.

⁽²⁾ Directiva (UE) 2018/843 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018 de modificare a Directivei (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, precum și de modificare a Directivelor 2009/138/CE și 2013/36/UE (JO L 156, 19.6.2018, p. 43) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=RO>.

2.2. În ultimele decenii, numeroase state membre ale UE au creat sisteme CBI și RBI, care vizează atragerea de investiții în schimbul cetățeniei sau a dreptului de ședere în țara în cauză.

2.3. Într-o rezoluție din 16 ianuarie 2014 ⁽³⁾, Parlamentul European și-a exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că sistemele naționale care implică vânzarea directă sau indirectă a cetățeniei Uniunii subminează însuși conceptul de cetățenie a Uniunii. În cadrul unei dezbateri din 30 mai 2018, Parlamentul European a discutat despre o serie de riscuri asociate sistemelor CBI și RBI ⁽⁴⁾. Discuțiile pe marginea acestei chestiuni au continuat în cadrul Comisiei speciale privind infracțiunile financiare, evaziunea fiscală și evitarea obligațiilor fiscale (TAX3) a Parlamentului European. Raportul final ⁽⁵⁾ al comisiei TAX3 stabilește o serie de măsuri-cheie de atenuare, pentru a reduce riscurile presupuse de sistemele CBI și RBI, printre altele invitând statele membre să elimine treptat, cât mai curând posibil, toate sistemele existente. Până la abrogarea definitivă a sistemelor, raportul solicită Comisiei să monitorizeze riguros punerea în aplicare a obligației de diligență în ceea ce privește clienții în cazul solicitanților și să asigure o mai bună colectare a datelor și coordonare a schimbului de informații între statele membre.

2.4. La 23 ianuarie 2019, Comisia a publicat un raport ⁽⁶⁾ care examinează cadrele și practicile juridice naționale relevante și descrie principalele riscuri, provocări și preocupări privind aceste sisteme.

2.5. Raportul Comisiei explică că sistemele presupun riscuri legate de securitate, spălarea de bani, evaziunea fiscală și eludarea normelor UE. Potrivit raportului, aceste riscuri sunt accentuate și mai mult de lipsa de transparență în ceea ce privește modul în care funcționează unele sisteme și de lipsa de cooperare dintre statele membre. Comisia s-a angajat să continue monitorizarea sistemelor CBI și RBI în ceea ce privește respectarea legislației UE și să ia măsurile de rigoare, dacă este cazul. Pentru a îmbunătăți acest proces și pentru a identifica măsuri concrete care să răspundă provocărilor presupuse de sisteme, Comisia a creat un grup de experți care a avut deja două întâlniri pe parcursul acestui an pentru a examina riscurile care decurg din sistemele de acordare a cetățeniei și a stabili măsuri de atenuare.

2.6. Majoritatea acestor sisteme au fost introduse ca urmare a crizei financiare din 2007. Probabil că mai multe țări europene, profund afectate de criză, au privit aceste sisteme ca pe o modalitate ușoară și rapidă de redresare. În contextul concurenței dintre țări pentru a atrage investiții străine directe, probabil că acest lucru a încurajat aplicarea unor standarde și cerințe diferite.

3. Observații generale

3.1. Riscuri și amenințări pentru UE

3.1.1. CESE salută raportul Comisiei care oferă o analiză solidă și o articulare clară a diferitelor tipuri de riscuri ce decurg din aceste sisteme, pentru toți cetățenii UE și pentru UE în ansamblul său și atrage atenția în special asupra faptului că, în cazul în care nu sunt implementate în mod corespunzător, sistemele CBI și RBI pot prezenta riscuri inerente de corupție, spălarea de bani, securitate și evaziune fiscală, expunând la amenințări de acest tip atât statele membre în care funcționează astfel de programe, cât și UE în ansamblul său.

3.1.2. CESE consideră că s-ar putea ridica semne de întrebare cu privire la conformitatea unora dintre aceste sisteme cu principiile și obiectivele UE, inclusiv cu principiul cooperării loiale.

3.2. Nici o diferență între sistemele CBI și RBI

3.2.1. CESE este de acord că nu ar trebuie făcută o diferență cu privire la modul de abordare a riscurilor care decurg din sistemele CBI și RBI.

3.2.2. Deși consecințele emiterii unui pașaport sau a unei vize diferă semnificativ în ceea ce privește drepturile pe care le oferă, ambele tipuri de sistem presupun aceleași riscuri de securitate și ar trebui, prin urmare, să fie însoțite de măsuri de atenuare cu același nivel ridicat de standarde. Acest lucru are o importanță deosebită pentru a preveni trecerea celor mai riscanți solicitanți de la sistemul de acordare a cetățeniei la cel de acordare a dreptului de ședere.

3.2.3. Deși sistemele RBI pot părea mai puțin riscante datorită caracterului temporar, și acestea reprezintă o cale spre obținerea statutului de ședere permanentă. În unele țări, persoanelor cărora li se acordă viza de ședere pentru investitori pot solicita rezidența permanentă sau cetățenia după doar câțiva ani.

⁽³⁾ Rezoluția Parlamentului European din 16 ianuarie 2014 referitoare la vânzarea cetățeniei UE (JO C 482, 23.12.2016, p. 117) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0038+0+DOC+XML+V0//RO>.

⁽⁴⁾ http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2018-05-30-ITM-019_RO.html.

⁽⁵⁾ [http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV\(2019\)0240.pdf](http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV(2019)0240.pdf).

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/com_2019_12_final_report.pdf.

3.3. *Riscurile de spălare a banilor și de corupție*

3.3.1. Raportul Comisiei evidențiază modul în care asumarea riscurilor împreună cu verificările necorespunzătoare privind obligațiile de diligență și de securitate ale solicitanților ar putea deschide ușa Uniunii unor persoane corupte.

3.3.2. Raportul Comisiei identifică o serie de potențiale lacune și de zone gri în ceea ce privește verificările privind securitatea și obligația de diligență. În special, aceasta își exprimă preocupările legate de prelucrarea cererilor de cetățenie de către autoritățile naționale și de modul în care acest proces interacționează cu normele UE.

3.3.3. CESE observă că, în general, în ciuda profilului de risc ridicat al solicitanților, nu sunt aplicate în mod sistematic verificări sporite privind obligația de diligență. În plus, persoanele aflate în întreținere sau binefăcătorii terți, care asigură fonduri pentru sprijinirea solicitantului, nu sunt supuși în mod sistematic unor verificări și controale stricte privind obligația de diligență.

3.3.4. CESE înțelege că unul dintre principalele puncte de atracție a acestor programe este faptul că oferă o cale rapidă de obținere a cetățeniei sau a dreptului de ședere, care durează uneori doar câteva luni. În general, acest lucru este promovat explicit. Cu toate acestea, profilul și originea solicitanților vor îngreuna adesea efectuarea unor verificări adecvate privind securitatea și obligația de diligență și elaborarea unor rapoarte fiabile de informații economice în termenul limită.

3.3.5. Lipsa unor standarde minime arată că nu toate statele membre sunt la fel de selective, ceea ce ridică semne de întrebare cu privire la strictețea verificărilor și a controalelor pe care le efectuează.

3.3.6. Unele state membre care administrează sisteme RBI nu par să fi instituit proceduri care să permită abordarea proactivă a problemelor de securitate, care pot apărea doar după acordarea dreptului de ședere.

3.3.7. În plus, CESE subliniază că riscul de eludare a normelor UE privind combaterea spălării banilor este ridicat, dat fiind că intermediarii și organele prin intermediul cărora fondurile plătite de către solicitanți sunt virate nu se califică drept entități obligate în temeiul directivelor a patra și a cincea privind combaterea spălării banilor. De asemenea, nu toate statele membre impun ca investiția să se facă printr-o bancă națională, care este supusă obligațiilor UE privind combaterea spălării banilor, iar în cazurile în care plățile se fac în numerar, direct către organizațiile guvernamentale, transferurile nu intră sub incidența legislației europene de combatere a spălării banilor.

3.4. *Guvernanță și lacune în materie de transparență*

3.4.1. CESE își exprimă îngrijorarea în legătură cu răspunderea insuficientă și transparența limitată a CBI și RBI, care pot duce la creșterea gradului de corupție. De asemenea, lipsa de transparență și integritate expun statul însuși și funcționarii publici la riscuri de corupție. Deficiențele structurale ale sistemelor CBI și RBI pot include: o putere discreționară ridicată în luarea deciziilor, lipsa unei supravegheri independente adecvate și riscul de conflict de interese ale agenților privați și ale intermediarilor implicați, atât în procesul de depunere a cererii, cât și în cel privind obligația de diligență.

3.4.2. CESE își exprimă îngrijorarea în ceea ce privește deficiențele structurale și opacitatea, într-un sector care generează un flux ridicat de lichidități și care are de-a face cu clienți cu risc de disponibilități financiare ridicate, putând expune guvernul unei influențe inadecvate, abuzului de putere și corupției. Pe scurt, aceste sisteme creează nu numai riscul ca persoane corupte să intre în statele membre, ci și riscul de corupere a autorităților înseși.

3.4.3. CESE înțelege că, în anumite jurisdicții, autoritățile publice sunt cele care asigură obligația de diligență, în timp ce în altele sunt contractate agenții specializate pentru efectuarea verificărilor, care mai apoi vor fi luate în considerare în luarea deciziei finale. În plus, constată că guvernele trebuie să păstreze responsabilitatea principală, indiferent de caz, în ceea ce privește acceptarea sau respingerea cererilor, utilizând constatările reieșite în urma obligației de diligență în argumentarea deciziei. În cazurile în care acest pas-cheie al procesului de depunere a cererii este încredințat unor agenții specializate, CESE avertizează cu privire la posibilele riscuri de conflict de interese și de dare sau luare de mită și consideră că nu ar trebui ca astfel de agenții să poată fi contractate de către stat pentru efectuarea verificărilor solicitanților privind obligația de diligență și furnizează, în același timp, servicii și consiliere solicitanților.

3.4.4. CESE ar dori să devină disponibile mai multe cifre oficiale care să indice amploarea fenomenului (dimensiunea investițiilor, numărul solicitanților, beneficiarii, cetățeniile, valoarea și impactul investițiilor etc.) și regretă faptul că, în pofida creșterii interesului public, misterul planează încă chiar și asupra informațiilor de bază privind solicitanții de CBI și RBI și investițiile lor.

3.5. Dimensiunea UE

3.5.1. Raportul Comisiei evidențiază dimensiunea europeană a problemei. Nu numai că UE este folosită ca element-cheie de atragere a investitorilor, dar decizia unui stat membru de a acorda un pașaport sau o viză poate avea efecte negative asupra celorlalte statele membre și asupra Uniunii în ansamblu, din moment ce prin această decizie se acordă dreptul de acces în întreaga zonă Schengen și la toată piața internă.

3.5.2. CESE este de acord cu faptul că reputația pe care o are cetățenia UE, precum și corpul comun al drepturilor și valorilor sale sunt amenințate și își însușește poziția Parlamentului și cuvintele unui fost comisar ⁽⁷⁾, potrivit cărora „cetățenia UE nu ar trebui să fie pusă în vânzare”.

3.5.3. În consecință, acordarea cetățeniei și a dreptului de ședere – beneficiile, implicațiile și riscurile etice – îi afectează pe toți cetățenii Uniunii. Cu toate acestea, CESE observă că cetățenii UE nu știu cum funcționează aceste sisteme, cum guvernele lor naționale ar putea sau nu să atenueze riscurile inevitabile ale sistemelor CBI și RBI și nici unde ajung în final investițiile făcute ca urmare a acestor sisteme.

3.5.4. CESE recunoaște că lipsa unor standarde și practici armonizate la nivelul UE încurajează uniformizarea la un nivel inferior în ceea ce privește standardele privind obligația de diligență și transparența, precum și procesul de „comparare și alegere a unui pașaport” între jurisdicții de către persoane care prezintă riscuri. Raportul Comisiei subliniază faptul că acest risc este amplificat de lipsa de consultare și de schimb de informații între statele membre cu privire la persoanele care solicită CBI. În practică, acest lucru înseamnă că o cerere respinsă de către un stat membru din motive de securitate și de spălare a banilor are șanse de reușită într-un alt stat membru. Prin urmare, CESE consideră că ar fi util ca statele membre să introducă cerința prezentării unei vize Schengen valabilă odată cu cererea de acordare a cetățeniei de investitor.

3.5.5. CESE consideră că, deși, modul de funcționare a sistemelor CBI și RBI diferă de la o țară la alta, o abordare de la caz la caz care să vizeze problemele specifice identificate într-o anumită țară nu este suficientă, iar pentru a răspunde acestei probleme este necesară o abordare coordonată la nivelul UE.

3.6. Evaziunea fiscală și alte tipuri de risc

3.6.1. După cum au prezentat recent în detaliu Parlamentul European ⁽⁸⁾ și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) ⁽⁹⁾, sistemele CBI și RBI ar putea fi utilizate abuziv în scopuri de evaziune fiscală, având în vedere că permit investitorilor să fie rezidenți fiscali în jurisdicția de origine și să beneficieze, totodată, de avantajele fiscale ale sistemelor CBI și RBI.

3.6.2. Sistemele care oferă acces la regimuri fiscale speciale au fost identificate ca fiind deosebit de riscante și susceptibile de a conduce la evaziune fiscală. În special, devine posibil ca persoanele să eludeze raportarea prevăzută de Standardul comun privind raportarea (CRS). OCDE a inclus două state membre ale UE în lista sa de jurisdicții care dispun de sisteme CBI/RBI, care prezintă un nivel ridicat de risc potențial pentru integritatea standardului comun privind raportarea ⁽¹⁰⁾.

3.6.3. Studiul Parlamentului European menționat la punctele 2.3 și 3.6.1 de mai sus evidențiază alte tipuri de riscuri ale sistemelor CBI și RBI, cum ar fi riscurile macroeconomice, cauzate de volatilitatea acestui tip de flux de investiții, riscurile socioeconomice, rezultate din inflația prețurilor de pe piața imobiliară, sau riscurile politice, inclusiv riscul de deteriorare a încrederii în instituțiile UE și de prejudiciere a reputației cetățeniei UE, care ar putea în viitor să pună în pericol mobilitatea cetățenilor UE și libera lor circulație. Studiul subliniază, de asemenea, riscurile de creștere a discriminării între categoriile de migranți. Prin urmare, este important ca statele membre să stabilească care sunt riscurile pe care sunt dispuse să și le asume având în vedere beneficiile și impactul preconizate și să efectueze evaluări periodice ale impactului pentru a se asigura că beneficiile sunt mai mari decât aceste riscuri.

4. Observații specifice

4.1. Rolul sectorului privat

4.1.1. Atunci când evaluează rolul întreprinderilor private în guvernarea CBI și RBI, CESE recunoaște existența a două categorii distincte de întreprinderi. Întreprinderile din prima categorie gestionează programul, prelucrează solicitările și triază solicitanții în baza unui contract cu statul, iar cele din a doua categorie sunt întreprinderi care furnizează servicii investitorilor și îi ajută să candideze în program, indiferent dacă sunt acreditate sau nu.

⁽⁷⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-18_ro.htm.

⁽⁸⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627128/EPRS_STU\(2018\)627128_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627128/EPRS_STU(2018)627128_EN.pdf).

⁽⁹⁾ <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment>.

⁽¹⁰⁾ <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment>.

4.1.2. Deși recunoaște că întreprinderile private contractate de către stat pot fi utile în îndeplinirea obligației de diligență în cazul solicitanților, efectuând verificările generale necesare și elaborând rapoarte de informații economice, CESE trage un semnal de alarmă în cazurile în care aceste întreprinderi sunt însărcinate cu evaluarea riscului sau cu luarea deciziei. CESE insistă asupra faptului că această responsabilitate ar trebui să revină autorităților publice relevante.

4.1.3. CESE este foarte îngrijorat cu privire la promovarea drepturilor UE și a cetățeniei UE ca produs destinat vânzării. De asemenea, CESE este extrem de îngrijorat de conflictul de interese existent atunci când întreprinderile contractate pentru trierea solicitanților desfășoară și activități comerciale conexe sau oferă servicii suplimentare potențialilor investitori.

4.1.4. În ceea ce privește agenții și întreprinderile private furnizoare de servicii către investitorii care solicită aplicarea sistemelor CBI și RBI, CESE deplânge faptul că, în ciuda profilului de risc al clienților, cei care lucrează în sectorul CBI/RBI nu fac în mod sistematic obiectul unor reglementări normative și nici nu sunt considerate drept entități obligate în temeiul regulamentelor de combatere a spălării banilor.

4.1.5. În plus, CESE înțelege că nu toate statele membre care furnizează servicii solicitanților necesită acreditare și/sau acordare de licențe pentru intermediari, și anume obligația de a trece un test de „competență și onorabilitate” și de a respecta o serie de criterii minime de acreditare, inclusiv confirmarea faptului că intermediarii sunt profesioniști reglementați, divulgarea informațiilor privind beneficiarul real și declarația de interese. Prin urmare, CESE ar saluta introducerea unui cod de conduită obligatoriu, supravegherea profesioniștilor abilitați de către un organism competent din statele membre și furnizarea de informații privind acești profesioniști prin intermediul unui registru al furnizorilor de servicii care să fie accesibil publicului.

4.2. *Dimensiunea externă*

4.2.1. CESE este preocupat de riscurile pe care le prezintă pentru UE sistemele CBI și RBI puse în aplicare de țări terțe cu care UE a încheiat acorduri de eliminare a vizelor, cum ar fi țările în curs de aderare, țările din cadrul Parteneriatului estic și țările din Caraibe și Pacific. El susține recomandarea Comisiei de a condiționa acordarea scutirii de viză țărilor terțe de cele mai înalte standarde posibile de punere în aplicare a sistemelor CBI și RBI și de a revizui regimurile existente de scutire de viză în lumina acestor standarde.

4.2.2. CESE recomandă ca, în perioada în care în UE se acționează în vederea eliminării treptate a acestor sisteme, țărilor în curs de aderare să nu li se permită să administreze sisteme CBI sau RBI în momentul aderării, astfel încât să nu se adauge noi sisteme la cele existente în prezent.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Progresele înregistrate în implementarea strategiei UE pentru păduri „O nouă strategie a UE pentru păduri: în beneficiul pădurilor și al sectorului forestier”

[COM(2018) 811 final]

(2020/C 47/13)

Raportor: **Andreas THURNER**

Coraportor: **Antonello PEZZINI**

Sesizare	Comisia Europeană, 18.2.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Decizia Adunării Plenare	22.1.2019 (în anticiparea sesizării)
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	1.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	162/0/1

1. Concluzii și recomandări politice

CESE

1.1. solicită actualizarea strategiei pentru păduri a UE pentru perioada de după 2020, ca parte a Pactului ecologic european. Noua strategie ar putea viza în mod realist orizontul anului 2050, în vederea asigurării unei implementări coerente a angajamentelor politice recunoscute, precum Planul strategic pentru păduri al Organizației Națiunilor Unite, obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD) și Acordul de la Paris. Importanța pădurilor, a silviculturii și a industriilor forestiere în atingerea acestor obiective ar trebui recunoscută în cadrul tuturor sectoarelor și ar trebui să ducă la optimizarea cooperării transsectoriale;

1.2. subliniază că schimbările climatice reprezintă o provocare majoră pentru planetă, cu consecințe imediate și, în mare parte, negative pentru sectorul forestier. În același timp, acest sector are un potențial semnificativ de atenuare a schimbărilor climatice, printr-o bioeconomie durabilă și circulară, cu condiția să fie puse în aplicare strategii de adaptare eficiente, în timp util. Capacitatea de sechestrare a CO₂ trebuie să fie în continuare dezvoltată la maximum, printr-o mai mare mobilizare a exploatării durabile a lemnului prin metode durabile, prin substituirea pe scară mai largă a materiilor prime și a energiei bazate pe combustibili fosili și prin extinderea stocării dioxidului de carbon în produse forestiere durabile. Pădurile compuse din specii diverse aduc mai multe beneficii climatice decât monoculturile, acestea din urmă având un impact negativ asupra sustenabilității pe termen lung;

1.3. subliniază importanța dezvoltării suplimentare a sistemelor armonizate de informații din domeniul forestier pentru a spori cunoștințele și datele referitoare la disponibilitatea și starea resurselor forestiere, precum și la oportunitățile pe care acestea le oferă pentru a furniza multiple servicii societății, inclusiv materii prime, energie și alte produse forestiere din surse regenerabile;

1.4. subliniază importanța rolului multifuncțional al pădurilor și observă că schimbările climatice reprezintă o amenințare la adresa serviciilor ecosistemice. Având în vedere schimbările climatice, se preconizează creșterea probabilității de a apărea perturbări naturale, cum ar fi incendiile forestiere, inundațiile, seceta și prejudiciile cauzate de dăunători, cum ar fi gândacul de scoarță. O combinație solidă de instrumente financiare este esențială pentru a asigura continuarea investițiilor în tehnologie modernă, precum și în măsurile climatice și de mediu în vederea consolidării rolului multifuncțional al pădurilor. În ceea ce privește exploatarea forestieră privată, este esențial să se garanteze că drepturile de proprietate sunt respectate, iar deciziile privind pădurile sunt luate în parteneriat cu proprietarii pădurilor;

1.5. recomandă cartografierea situației actuale a forței de muncă și estimarea nevoilor viitoare în materie de forță de muncă în sectorul forestier european, în special în ceea ce privește forța de muncă care lucrează în păduri. Pentru a dezvolta în continuare lanțul valoric forestier și a garanta vitalitatea ecosistemelor, este necesară o imagine precisă a gradului de atractivitate al sectorului și a tabloului forței de muncă calificate din acest domeniu. Asigurarea unor locuri de muncă și a unor condiții de muncă decente reprezintă o condiție prealabilă pentru atragerea oamenilor în sectorul forestier;

1.6. încurajează o implicare puternică *ex-ante* în elaborarea politicilor UE în domeniul forestier a Comitetului forestier permanent, a Grupului de dialog civil pentru păduri și lemnul de plută și a Grupului de experți pentru industriile forestiere și aspecte sectoriale conexe, pentru a se profita pe deplin de expertiza disponibilă;

1.7. subliniază importanța reducerii despăduririlor și a degradării pădurilor la nivel mondial, prin consolidarea gestionării active și durabile a pădurilor, de exemplu prin intermediul unui acord paneuropean, mobilizându-se biomasa produsă la nivel local în Europa și sprijinindu-se tranziția spre modele de consum mai durabile.

2. Observații generale

CESE

2.1. salută raportul Comisiei Europene privind progresele înregistrate în implementarea strategiei UE pentru păduri și observă că majoritatea măsurilor din planul multianual de punere în aplicare (Forest MAP) au fost implementate în forma prevăzută;

2.2. salută Concluziile Consiliului privind progresele înregistrate în punerea în aplicare a strategiei UE pentru păduri și recomandările privind un nou cadru strategic pentru păduri;

2.3. reafirmă importanța respectării subsidiarității în raport cu statele membre în ceea ce privește politica forestieră și subliniază rolul fundamental al strategiei UE pentru păduri ca instrument de asigurare a coordonării și coerenței diverselor politici forestiere, în vederea consolidării unei perspective globale a gestionării durabile a pădurilor (SFM) și a lanțului valoric al sectorului forestier;

2.4. subliniază relevanța sectorului forestier pentru tranziția de la o economie bazată pe combustibili fosili la o economie bazată pe conceptul bio. Acordarea unui rol important sectorului forestier în cadrul bioeconomiei circulare va oferi economiei europene șanse mari de a deveni lider tehnologic mondial în acest sector;

2.5. subliniază faptul că schimbările climatice sunt o provocare majoră pentru umanitate și pentru planeta noastră, afectând deja în mod serios pădurile și sectorul forestier (exemplele includ impactul asupra cantității și calității livrărilor de lemn și cantitățile enorme de lemn deteriorat). În consecință, măsurile de atenuare a schimbărilor climatice și de gestionare a pădurilor și a adaptării acestora la condițiile climatice în schimbare sunt fundamentale. Pădurile sănătoase și reziliente joacă un rol decisiv în acest sens. Gestionarea activă și durabilă, inclusiv conservarea biodiversității pădurilor, este esențială pentru păstrarea rezilienței și a vitalității lor pe termen lung. Dezvoltarea în continuare a mobilizării lemnului (de exemplu prin digitalizare și tehnici noi) și a utilizării lemnului și produselor lemnoase reprezintă elemente-cheie în atingerea obiectivelor climatice. Capacitatea de sechestrare a CO₂ trebuie să fie în continuare dezvoltată la maximum, prin substituirea pe scară mai largă a materiilor prime și a energiei bazate pe combustibili fosili și prin extinderea stocării dioxidului de carbon în produse forestiere durabile;

2.6. subliniază importanța cercetării și inovării în găsirea de soluții pentru un număr mai mare de lanțuri valorice bazate pe biomasa lemnoasă care să se dovedească mai sustenabile. Acest lucru va contribui la reducerea emisiilor de GES în tehnologiile de prelucrare, precum și la dezvoltarea unor soluții noi și inovatoare bazate pe biomasa lemnoasă pentru piețe. Dezvoltarea în continuare și adoptarea soluțiilor digitale și tehnologice va facilita tehnologiile forestiere de precizie și va oferi soluții îmbunătățite în sprijinul gestionării durabile a pădurilor;

2.7. recunoaște importanța rolului multifuncțional al pădurilor și al furnizării de multiple servicii ecosistemice, afirmând totodată că schimbările climatice reprezintă o amenințare majoră pentru îndeplinirea acestui rol. Prin urmare, sunt necesare resurse adecvate pentru asigurarea continuării diverselor servicii ecosistemice, inclusiv a funcției de protecție a pădurilor, precum și o aprovizionare durabilă cu lemn a societății, ocrotindu-se, totodată, biodiversitatea și asigurându-se adaptarea la schimbările climatice. O combinație solidă de instrumente financiare (de exemplu BEI, FEIS, PAC, FSE, fonduri naționale și private) va asigura continuarea investițiilor în tehnologie modernă, precum și în măsurile climatice și de mediu care întăresc rolul multifuncțional al pădurilor. Viitorul CFM ar trebui să ia în considerare instituirea unui fond specific pentru măsuri de atenuare a pierderilor considerabile din silvicultură ca urmare a schimbărilor climatice;

2.8. subliniază rolul important al pădurilor gestionate în mod activ și al industriei forestiere în crearea unor noi locuri de muncă verzi și în asigurarea unei creșteri verzi în zonele rurale și urbane, inclusiv în domeniile ecoturismului, recreerii și serviciilor de sănătate;

2.9. subliniază că tehnicile noi și moderne în sectorul forestier necesită o forță de muncă calificată și condiții decente de muncă. În prezent, lipsa lucrătorilor tineri calificați pare să fie o problemă la nivel european. Prin urmare, trebuie luate măsuri adecvate pentru a răspunde acestei provocări și pentru a atrage tinerii în sectorul forestier. În acest sens, cartografierea forței de muncă ar fi un pas util;

2.10. subliniază necesitatea încurajării planificării timpurii, a cooperării și a investițiilor în ceea ce privește prevenirea și combaterea perturbărilor naturale, precum incendiile forestiere, inundațiile, seceta și pagubele provocate de dăunători (de exemplu, de gândacii de scoarță) și de boli;

2.11. subliniază importanța rolului de protecție al pădurilor împotriva eroziunii, a avalanșelor, a căderilor de pietre și a inundațiilor, în special în zonele muntoase;

2.12. ia act de faptul că pădurile, inclusiv cele gestionate, sunt, prin natura lor, ecosisteme caracterizate de biodiversitate. Cu toate acestea, monoculturile industriale, în special cele care cuprind specii alogene, sunt adesea lipsite de biodiversitate, implică un risc sporit de dezastru și, în unele cazuri, nu asigură sechestrarea netă a dioxidului de carbon. Silvicultura sustenabilă trebuie să includă necesitatea unei acoperiri forestiere cu specii mixte, gestionată în cadrul unui model forestier de acoperire continuă. Pădurile compuse din diverse specii aduc mai multe beneficii climatice decât monoculturile, acestea din urmă având un impact negativ asupra sustenabilității pe termen lung;

2.13. încurajează o mai bună integrare *ex ante* în cadrul politicilor forestiere ale UE a expertizei Comitetului forestier permanent, a Grupului de dialog civil pentru păduri și lemnul de plută și a Grupului de experți pentru industriile forestiere și aspecte sectoriale conexe. Aceasta va consolida baza de cunoștințe referitoare la lanțul valoric forestier în cadrul procesului decizional, al campaniilor de sensibilizare și de comunicare publică și al aprobării și implementării deciziilor politice;

2.14. subliniază că autoritățile locale și regionale joacă un rol important în consolidarea utilizării durabile a pădurilor și a vitalității sectorului forestier și au oportunitatea de a lua în considerare acest fapt în procesele de achiziții publice;

2.15. consideră că pentru asigurarea sprijinului din partea societății este important ca măsurile de comunicare și informare privind SFM să fie adecvate. În acest sens, pădurile urbane și cele periurbane au un potențial important, având în vedere că există legături puternice între societate (activitățile recreative de la nivel local) și sectorul forestier;

2.16. subliniază importanța promovării procesului de încheiere a unui acord obligatoriu din punct de vedere juridic referitor la păduri, în vederea consolidării cadrului de politici privind pădurile din regiunea paneuropeană.

3. Observații specifice

3.1. Pădurile joacă un rol decisiv în combaterea schimbărilor climatice

3.1.1. Tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic este o provocare majoră, dar și o oportunitate, și necesită o reducere considerabilă a emisiilor generate de combustibilii fosili, precum și o extindere semnificativă a sechestrării CO₂. Înlocuirea combustibililor fosili și a materiilor prime și produselor bazate pe aceștia prezintă un potențial uriaș în ceea ce privește atingerea neutralității climatice până în 2050.

3.1.2. Absorbția efectivă a CO₂ necesită o creștere continuă și din ce în ce mai mare a biomasei, precum și metode de recoltare adecvate și aplicate la momentul potrivit. Stocarea pe termen lung a dioxidului de carbon din surse biogene astfel captat necesită o utilizare îmbunătățită (mai amplă, mai bună, pe termen mai îndelungat) a produselor lemnoase. Gestionarea activă și durabilă a pădurilor și utilizarea eficientă a resurselor lemnoase sunt elemente esențiale pentru realizarea obiectivelor climatice (după cum s-a evidențiat deja într-un aviz precedent privind implicațiile politicii privind clima și energia ⁽¹⁾ și într-un aviz precedent privind repartizarea eforturilor și sectorul LULUCF ⁽²⁾). Eforturile de a îmbunătăți utilizarea produselor lemnoase ar putea beneficia de pe urma recunoașterii unei game mai vaste de „produse forestiere recoltate” în conformitate cu Regulamentul LULUCF ⁽³⁾ și, în orice caz, de pe urma perioadei de înjumătățire mai îndelungate a produselor forestiere recoltate, datorită utilizării unor tehnologii de conservare a lemnului adecvate din punct de vedere ecologic.

⁽¹⁾ Avizul CESE privind implicațiile politicii privind clima și energia asupra sectoarelor agricol și forestier (JO C 291, 4.9.2015, p. 1).

⁽²⁾ Avizul CESE pe tema „Partajarea eforturilor în contextul Cadrului pentru 2030 și al exploatarea terenurilor, schimbării destinației terenurilor și silviculturii (LULUCF)” (JO C 75, 10.3.2017, p. 103).

⁽³⁾ Regulamentul (UE) 2018/841 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2018 cu privire la includerea emisiilor de gaze cu efect de seră și a absorbțiilor rezultate din activități legate de exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură în cadrul de politici privind clima și energia pentru 2030 și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 525/2013 și a Deciziei nr. 529/2013/UE (JO L 156, 19.6.2018, p. 1).

3.1.3. Un m³ de lemn captează aproximativ o tonă metrică de CO₂ ⁽⁴⁾. Biomasa în creștere are capacitatea dovedită de a absorbi CO₂. Prin urmare, gestionarea activă a pădurilor în conformitate cu practicile SFM ⁽⁵⁾ și regenerarea lor continuă sunt esențiale pentru obținerea unei creșteri durabile maxime, care să favorizeze disponibilitatea biomasei.

3.2. Pădurile multifuncționale și serviciile ecosistemice necesită o remunerare adecvată

3.2.1. Pe lângă produsele lemnoase și nelemnoase (de exemplu lemn de plută, ciuperci, fructe de pădure), pădurile oferă o varietate de servicii ecosistemice de care depind comunitățile rurale, periurbane și urbane (de exemplu apă, aer, zonă de agrement, servicii de sănătate). Modificarea condițiilor de mediu provocată de schimbările climatice crește presiunea asupra pădurilor și riscul apariției pericolelor naturale. În consecință, măsurile adecvate de protecție climatică, alături de eforturile de atenuare și adaptare, trebuie să întărească reziliența și rolul multifuncțional al pădurilor.

3.2.2. În pofida situației dificile de pe piață, cauzată de calamități naturale agravate de schimbările climatice (de exemplu gândaci de scoarță, arbori smulși de vânt, incendii forestiere, inundații și secetă), continuitatea serviciilor ecosistemice este extrem de importantă pentru conservarea rolului multifuncțional al pădurilor. Prin urmare, este esențial ca piața să aibă o structură adecvată, care să susțină aprovizionarea cu lemn și cu biomasă lemnoasă a industriilor forestiere.

3.2.3. De asemenea, ar putea fi util să se aibă în vedere o comercializare a creditelor de reducere a emisiilor de dioxid de carbon prin intermediul piețelor voluntare ale dioxidului de carbon ⁽⁶⁾. De exemplu, proiectul-pilot Life CARBOMARK ⁽⁷⁾ abordează dezvoltarea piețelor locale voluntare ale dioxidului de carbon în scopul atenuării schimbărilor climatice. Obiectivul este promovarea unei piețe locale pentru tranzacționarea voluntară a creditelor de dioxid de carbon, ca mijloc de consolidare a politicilor UE în domeniul combaterii schimbărilor climatice:

- atenuarea efectelor gazelor cu efect de seră prin dezvoltarea captării dioxidului de carbon;
- generarea de venituri pentru zonele defavorizate prin estimarea valorii serviciului de captare a dioxidului de carbon furnizat de ecosistemul forestier;
- promovarea adoptării de strategii compensatorii de către autoritățile locale;
- creșterea responsabilității întreprinderilor mici și mijlocii, încurajându-le astfel să atenueze impactul propriilor activități asupra mediului.

Cu toate acestea, este important să se garanteze că mecanismul de compensare nu este disproporționat nici într-un sens, nici în celălalt și nu periclitează mobilizarea exploatarea durabilă a lemnului și gestionarea durabilă a resurselor.

3.3. O economie durabilă și circulară oferă oportunități economice sectorului forestier, având un potențial important de atenuare a schimbărilor climatice (după cum s-a evidențiat deja într-un aviz precedent ⁽⁸⁾)

3.3.1. O bioeconomie durabilă contribuie la atenuarea schimbărilor climatice prin câteva mecanisme: sechestrarea CO₂ din atmosferă în biomasă prin fotosinteză; stocarea dioxidului de carbon în bioproduse și substituirea materiilor prime, materialelor, produselor și carburanților bazate pe combustibili fosili cu unele bazate pe conceptul bio.

3.3.2. Produsele lemnoase pot stoca dioxidul de carbon un timp îndelungat, împiedicând pătrunderea acestuia în atmosferă. Produsele forestiere de folosință îndelungată, cum ar fi lemnul pentru construcții și mobilierul de înaltă calitate, reprezintă unul dintre cele mai eficiente moduri de stocare a dioxidului de carbon. Reutilizarea și reciclarea bioproduselor cu o durată de viață mai scurtă va garanta că dioxidul de carbon rămâne stocat. Toate aceste produse, inclusiv biocombustibilii avansați, materialele textile și substanțele chimice verzi, au un potențial semnificativ de substituire a materiilor prime și a produselor bazate pe combustibili fosili, care reprezintă principala cauză a schimbărilor climatice. În plus, la sfârșitul duratei lor de viață, bioprodusele pot fi utilizate pentru bioproduse noi sau sub formă de bioenergie și, prin urmare, pot înlocui sursele de energie fosile. Bineînțeles, trebuie luate în considerare și fluxurile adiacente de-a lungul lanțului valoric.

3.3.3. Facilitarea creării unor lanțuri valorice forestiere funcționale, bazate pe conceptul bio, prin intermediul cooperării transsectoriale, poate juca un rol-cheie în dezvoltarea unor noi ecosisteme de afaceri și în crearea de noi oportunități pentru acest sector. În acest sens, este important ca cercetarea, inovarea și extinderea inovațiilor, precum și educația, formarea și dezvoltarea competențelor să fie prioritare, pentru a susține aceste lanțuri valorice forestiere și bioeconomia circulară în general.

⁽⁴⁾ Sursa: BFW-Praxisinformation Nr. 28 (2012, p. 4)

⁽⁵⁾ Rezoluția H1 – Orientări generale privind gestionarea durabilă a pădurilor în Europa

⁽⁶⁾ Voluntary Carbon Market Insights: 2018 Outlook and First-Quarter Trends

⁽⁷⁾ CARBOMARK – Improvement of policies toward local voluntary carbon markets for climate change mitigation

⁽⁸⁾ Avizul CESE pe tema „Contribuția bioeconomiei la îndeplinirea obiectivelor UE în domeniul climei și al energiei, precum și la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale Națiunilor Unite” (JO C 440, 6.12.2018, p. 45).

3.4. Consolidarea gestionării durabile a pădurilor (SFM) și stoparea despăduririlor la nivel mondial trebuie să rămână obiective clare ale strategiei UE pentru păduri

3.4.1. SFM este de competența națională a statelor membre ale UE, iar definiția SFM, stabilită de comun acord, este integrată în legislația națională și subnațională pusă în aplicare în cadrul UE. Practicile forestiere durabile se bazează pe sisteme de guvernanta a pădurilor la nivel național. Instrumentele voluntare bazate pe piață, cum ar fi certificarea, pot reprezenta o modalitate de a furniza dovada durabilității.

3.4.2. Reducerea despăduririlor la nivel mondial și a degradării pădurilor prin consolidarea gestionării active și durabile a pădurilor, mulțumită unui acord paneuropean, instituirea în acordurile comerciale a unor capitole suficient de solide în materie de durabilitate, mobilizarea biomasei produse la nivel local în Europa și sprijinirea tranziției către modele de consum mai durabile sunt tot atâtea aspecte esențiale pentru realizarea ODD. În plus, sunt necesare eforturi comune pentru sprijinirea activităților de împădurire la nivel mondial.

3.4.3. În acest sens, CESE salută Comunicarea Comisiei privind „Intensificarea acțiunii UE pentru protejarea și refacerea pădurilor la nivel mondial”⁽⁹⁾.

4. Context

4.1. Comisia Europeană și-a publicat raportul de evaluare la jumătatea perioadei⁽¹⁰⁾, intitulat „Progresele înregistrate în implementarea strategiei UE pentru păduri”, la 7 decembrie 2018. Raportul oferă informații privind progresele înregistrate în implementarea acțiunilor aferente fiecăruia dintre cele opt domenii prioritare, astfel cum sunt definite de strategia UE pentru păduri⁽¹¹⁾:

1. Sprijinirea comunităților rurale și urbane
2. Încurajarea competitivității și a sustenabilității industriilor forestiere ale UE, a bioenergiei și a bioeconomiei în ansamblul ei
3. Pădurile în contextul schimbărilor climatice
4. Protejarea pădurilor și ameliorarea serviciilor ecosistemice
5. Ce păduri avem și cum se schimbă ele?
6. Produse forestiere noi și inovatoare, cu valoare adăugată
7. Colaborarea în scopul gestionării coerente și a înțelegerii mai bune a pădurilor noastre
8. Pădurile din perspectivă mondială.

4.2. Planul multianual de punere în aplicare (Forest MAP)⁽¹²⁾ cuprinde prioritățile CE până în 2017. Raportul contribuie, de asemenea, la stabilirea priorităților pentru perioada rămasă, 2018-2020.

4.3. Acesta conchide că implementarea strategiei UE pentru păduri urmează, în mare parte, cursul prevăzut. Elementele restante sunt fie în curs de implementare, fie vor fi implementate până în 2020. Cu toate acestea, raportul nu merge mai departe de 2020.

4.4. La 15 aprilie 2019, Consiliul a adoptat concluziile⁽¹³⁾ privind progresele înregistrate în punerea în aplicare a strategiei UE pentru păduri și a solicitat Comisiei „să înceapă să reflecteze la opțiuni pentru o nouă strategie pentru păduri a UE după 2020”. În mod logic, un astfel de cadru strategic ar trebui să abordeze pădurile și sectorul forestier în ansamblul lor.

4.5. Comitetul European al Regiunilor a adoptat un aviz⁽¹⁴⁾ intitulat „Implementarea strategiei UE pentru păduri” în cadrul sesiunii sale plenare din aprilie 2019.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽⁹⁾ COM(2019) 352 final

⁽¹⁰⁾ EU forest strategy on track to achieve its 2020 aims

⁽¹¹⁾ COM(2013) 659 final

⁽¹²⁾ SWD(2015) 164 final

⁽¹³⁾ Concluzii ale Consiliului privind progresele înregistrate în punerea în aplicare a Strategiei UE pentru păduri și un nou cadru strategic pentru păduri

⁽¹⁴⁾ Avizul COR: Implementarea strategiei UE pentru păduri (JO C 275, 14.8.2019, p. 5).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind punerea în aplicare a planului de acțiune pentru economia circulară

[COM(2019) 190 final]

(2020/C 47/14)

Raportor: **Peter SCHMIDT**

Sesizare	Comisia Europeană, 11.4.2019
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Decizia Biroului	19.3.2019
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	1.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	31.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	164/2/0

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută raportul Comisiei privind punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru economia circulară (CEAP) și, în special, recunoașterea rolului vital pe care mobilizarea părților interesate îl va juca în tranziția spre o economie circulară. Comitetul sprijină, de asemenea, planurile de lansare a unui pact ecologic european (*Green Deal*) și propune un nou Plan de acțiune pentru economia circulară (CEAP), care să se concentreze asupra unor sectoare specifice, cum ar fi produsele textile și construcțiile, stabilite în orientările politice ale doamnei von der Leyen, președinta aleasă a Comisiei ⁽¹⁾.

1.2. Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară (ECESP) este o platformă creată pentru reunirea comunității economiei circulare în Europa. Inițiativă comună a Comitetului și a Comisiei Europene, platforma a fost creată în 2017 ca urmare a recomandărilor făcute de CESE în avizul său referitor la pachetul privind economia circulară ⁽²⁾. Parteneriatul instituțiilor este o caracteristică esențială pentru succesul platformei și este important ca acest parteneriat să continue și să crească pentru fiecare nou CEAP, asigurându-se că actorii societății civile sunt în centrul tranziției.

1.3. CESE crede cu tărie în rolul esențial al platformei de a asigura mobilizarea părților interesate – un rol care ar trebui să continue și să fie consolidat în viitor. În special, platforma ar trebui dezvoltată în continuare pentru a asigura o abordare holistică a economiei circulare, ținând seama de interconexiunile cu alte domenii de politică (de exemplu, energie, schimbări climatice, politica socială, mobilizarea cetățenilor, bunăstare, integrare/incluziune socială, drepturile și responsabilitățile cetățenilor/consumatorilor etc.) și la toate nivelurile de guvernare (european, național, regional și local) și pentru a identifica obstacolele din calea tranziției către o economie circulară, în special în sectoare-cheie cum ar fi produsele textile, produsele alimentare, construcțiile, produsele electronice și (micro)materialele plastice. Trebuie colectate dovezi cu privire la modul în care se concretizează beneficiile creării de locuri de muncă, ale accesului la servicii, ale economiilor de costuri și ale modelelor de consum colaborativ.

⁽¹⁾ „O Uniune mai ambițioasă: Programul meu pentru Europa”

⁽²⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 98

1.4. Pentru a reflecta importanța tot mai mare și caracterul multidimensional al economiei circulare, membrii grupului de coordonare care sprijină platforma ar trebui să includă și alte părți interesate importante (de exemplu, din partea tinerilor și a sectorului financiar), pentru a contribui la elaborarea unor scenarii viitoare de consolidare a interconexiunilor dintre sectoare, cu reuniuni mai regulate, iar acestea să devină ambasadori ai platformei inclusiv în cadrul unor forumuri din afara comunității economiei circulare. Viitoare activități suplimentare ale grupului de coordonare ar putea sprijini testarea soluțiilor privind economia circulară pe teren, prin intervenții pilot și laboratoare vii, pentru a contribui la elaborarea politicilor. Grupul de coordonare a fost, este și va fi parte integrantă a succesului platformei și, prin urmare, ar trebui să fie consultat în ceea ce privește direcția politică adoptată pentru fiecare nou CEAP.

1.5. CESE subliniază că tranziția către economia circulară trebuie condusă acum la nivel național, regional și local, pentru a-i da un caracter incluziv. Este important ca activitățile să fie adaptate la problemele locale și să valorifice punctele forte existente la nivel local.

1.6. O abordare descentralizată poate avea un rol esențial în explorarea rolului economiei circulare în asigurarea unei vieți bune pentru cetățeni. CESE recomandă crearea unui grup de reflecție privind cetățenii, care să contribuie la evaluarea comportamentului cetățenilor, a motivațiilor acestora și a barierelor în calea asumării unor soluții circulare. Acest grup de reflecție ar putea dezvolta și extinde sfera de activitate a actualului Grup de reflecție privind consumatorii („*Consumer Insight Action Panel*”), o inițiativă a membrilor Grupului de coordonare al ECESP, dedicat unei mai bune înțelegeri a mobilizării consumatorilor și a cetățenilor în comportamente corespunzătoare economiei circulare, precum și accelerării schimbării în direcția comportamentelor cu adevărat importante în acest sens.

1.7. Aspectul financiar joacă deja un rol important în capacitatea tranziției. Pentru a continua descentralizarea economiei circulare și a adapta soluțiile la teritoriu, instituțiile financiare locale ar trebui să fie abilitate să susțină mai mult economia circulară, de exemplu prin extinderea programului Băncii Europene de Investiții dedicat orașelor circulare, pentru a include și „state circulare”. O altă propunere de orientare a economiei către principiile economiei circulare este utilizarea TVA ca instrument economic pentru a contribui la asigurarea extinderii duratei de viață a unui produs prin reutilizare și reparare.

1.8. Recunoscând rolul important al comerțului cu amănuntul în a face produsele mai circulare, Comitetul consideră că un grup operativ dedicat comerțului cu amănuntul de tip circular ar putea contribui la mai bună integrare a principiilor economiei circulare de-a lungul lanțului valoric, permițând inclusiv adoptarea unui comportament circular. CESE sugerează Comisiei să stimuleze crearea acestui grup operativ prin intermediul Forumului comerțului cu amănuntul, deja existent. În acest proces ar trebui implicate organizațiile societății civile și organizațiile de experți în materie de comportament și stil de viață durabil, pentru a asigura reprezentarea cetățenilor și o abordare integrată a producției și a consumului circular.

1.9. Achizițiile publice pot fi un factor determinant în accelerarea tranziției. Pentru extinderea adoptării produselor, lucrărilor și serviciilor circulare și exploatarea potențialului său de a impulsi circularitatea, sunt importante instituționalizarea achizițiilor publice circulare, consolidarea capacităților și a cunoștințelor părților interesate relevante, asigurarea clarității juridice și sprijinirea punerii în aplicare a achizițiilor publice circulare. Un program de formare în domeniul achizițiilor publice circulare ar fi foarte util, ca și organizarea în întreaga Europă a unor ateliere pe tema mobilizării pieței, axate pe circularitate. CESE recomandă ca, pentru a reduce la minimum și, în cazul ideal, a evita impactul negativ asupra mediului și generarea de deșeuri pe parcursul întregului ciclu de viață, criteriile minime de mediu pentru achizițiile publice, prevăzute deja în directivele UE, să devină obligatorii în toate statele membre.

1.10. Înțelegerea și mobilizarea consumatorilor sunt esențiale pentru succesul tranziției către economia circulară. Introducerea unei etichete a economiei circulare ar putea accelera tranziția și i-ar sprijini pe consumatori să facă o alegere durabilă, dar numai însoțită de o campanie de comunicare la nivel european. Un alt pilon esențial pentru a ajuta părțile interesate să înțeleagă și să devină parte a tranziției UE către economia circulară îl reprezintă consolidarea capacităților.

2. Planul de acțiune pentru economia circulară

2.1. Strategia Europa 2020 pune accentul pe creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii ca modalitate de îmbunătățire a competitivității și a productivității și de susținere a economiei sociale de piață. Economia circulară este o cale esențială de realizare a acestei strategii și de asigurare a bunăstării oamenilor și a planetei. În 2015, Comisia Europeană a publicat un Plan de acțiune pentru economia circulară (CEAP) pentru a susține și a impulsi tranziția de la un model de economie liniară spre un model circular în Europa.

2.2. Planul de acțiune pentru economia circulară ⁽³⁾ a stabilit un program ambițios de 54 de acțiuni, traversând numeroase lanțuri valorice și acoperind producția, consumul, gestionarea deșeurilor și materiile prime secundare, pentru a da câteva exemple. În cadrul planului de acțiune, Comisia Europeană face referire la implicarea părților interesate și la cooperarea cu acestea, pentru a capacita tranziția spre un model de economie circulară.

(3) COM(2015) 614 final

2.3. În 2016, Comitetul Economic și Social European a adoptat un aviz referitor la pachetul privind economia circulară ⁽⁴⁾, propunând crearea unei platforme prin intermediul căreia părțile interesate din comunitatea economiei circulare s-ar putea mobiliza și ar putea face schimb de bune practici, cunoștințe și experiență. Comitetul și Comisia Europeană au creat împreună Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară ⁽⁵⁾ (ECESP) – un spațiu virtual care reunește părțile interesate online, dar și fizic, prin intermediul unei conferințe anuale. Această platformă este susținută de un grup de coordonare – un grup compus din 24 de persoane reprezentând organizațiile societății civile din întreaga Europă, care au rolul de ambasadori ai platformei.

2.4. În 2019, Comisia europeană a adoptat un raport ⁽⁶⁾ privind punerea în aplicare a planului de acțiune pentru economia circulară, care prezintă principalele reușite ale planului și viitoarele provocări. Raportul acoperă subiecte precum construirea unei economii circulare și accelerarea tranziției. În ceea ce privește această din urmă temă, Comisia face referire în mod specific la necesitatea unei angajări ferme a părților interesate. CESE constată că documentele justificative ale raportului [SWD(2019) 90/91/92] sunt disponibile doar în versiunea în limba engleză, ceea ce îngreunează înțelegerea și participarea la nivelul statelor membre.

2.5. CESE salută acest raport actualizat și, în special, recunoașterea rolului vital pe care mobilizarea părților interesate îl va juca în tranziția spre o economie circulară.

2.6. CESE observă că economia circulară ar trebui inclusă, de asemenea, în planurile naționale privind energia și clima și că, în acest context, dimensiunea socială ar trebui să fie mai bine evidențiată.

2.7. CESE subliniază necesitatea unei analize complete a tuturor fluxurilor de materiale, în interiorul și în afara UE, ca parte a unei analize mai ample a impactului economiei circulare asupra comerțului.

3. Angajarea părților interesate în favoarea unui viitor plan de acțiune pentru economia circulară

3.1. Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară a devenit deja un forum de succes, vizibil la nivelul UE, care facilitează dialogurile transsectoriale și multipartite și schimburile de bune practici, strategii și cunoștințe privind o gamă variată de subiecte legate de economia circulară.

3.2. Acum este momentul ca această mobilizare multipartită de succes să se aplice la nivel regional, național și local pentru a multiplica efectele pozitive în toate statele membre și a spori implicarea cetățenilor. Este important ca activitățile să fie descentralizate, adaptate la problemele locale și să valorifice punctele forte existente la nivel local. Datorită varietății de culturi și contexte din întreaga Europă, domeniile de interes și industriile au relevanță diferită în funcție de țară. Acest lucru este evidențiat în studiul comandat de CESE referitor la strategiile și foile de parcurs privind economia circulară în Europa, intitulat „*Identifying synergies and the potential for cooperation and alliance building*” („Identificarea sinergiilor și a potențialului de cooperare și de construire a unor alianțe”) ⁽⁷⁾.

3.3. Comportamentul cetățenilor, motivațiile și obstacolele care îi împiedică să recurgă la soluții circulare depind în egală măsură de context, ceea ce arată importanța facilitării unor experimente descentralizate multiple pentru a înțelege mai bine și a accelera comportamentele circulare cu adevărat importante. Mobilizarea ar trebui să fie relevantă la nivel local, orientată spre acțiune și adaptată activităților specifice de implementare în diferitele țări, răspunzând deci nevoilor și sporind bunăstarea localnicilor. Această mobilizare și alte comportamente ale cetățenilor în raport cu strategiile în curs de aplicare sunt în prezent analizate în cadrul Grupului de reflecție privind consumatorii și se recomandă ca analiza să fie extinsă în continuare.

3.4. Abordarea descentralizată poate fi deosebit de semnificativă în examinarea rolului economiei circulare în asigurarea unei vieți bune pentru cetățeni, prin înglobarea de indicatori sociali pentru măsurarea succesului activităților de economie circulară la nivel local. Aspecte precum nivelul de interacțiune socială și integrare, posibile prin schimbul de inițiative, sau satisfacția de a acumula noi competențe pentru repararea unor bunuri sau pentru producția proprie de alimente sau obiecte vestimentare sunt câteva exemple care ilustrează această legătură.

⁽⁴⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 98

⁽⁵⁾ Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară

⁽⁶⁾ COM(2019) 190 final

⁽⁷⁾ Circular economy strategies and roadmaps in Europe: Identifying synergies and the potential for cooperation and alliance building (Strategii și foi de parcurs privind economia circulară în Europa: identificarea sinergiilor și a potențialului de cooperare și de construire a unor alianțe) și avizul aferent al CESE pe tema „Dezvoltarea sinergiilor între diferitele foi de parcurs privind economia circulară” (nepublicat încă în Jurnalul Oficial).

3.5. Acest lucru ar putea lua forma unor evenimente la care să participe părțile interesate ⁽⁸⁾ la nivel național, regional sau local și care să vizeze problemele locale și consolidarea mobilizării părților interesate la nivel local. Actorii-cheie ar urma să fie IMM-urile locale, guvernele și organizațiile societății civile, în special consumatorii, care se vor reuni pentru:

- răspuns la provocările specifice cu valoare locală;
- definirea modului în care Comisia Europeană poate contribui la bunăstarea personală;
- identificarea modului în care Comisia Europeană poate contribui la fericire și la creșterea calității vieții;
- conceperea unor opțiuni care să permită cetățenilor să aibă un stil de viață durabil și circular;
- conectarea agențiilor locale și a infrastructurii (sau investițiile în unele noi, acolo unde nu există);
- facilitarea oportunităților de contact în vederea rezolvării problemelor locale;
- mobilizarea sindicatelor în favoarea acumulării de competențe de către angajații locali;
- demararea unor platforme de învățare care să-și continue activitatea după manifestările tematice;
- discutarea proceselor de standardizare, cum ar fi „Prassi di Riferimento” ⁽⁹⁾ din Italia, pentru economia circulară.

3.6. Astfel de evenimente și de platforme vor avea o relevanță deosebită în țări și regiuni în care activitățile circulare sunt modeste. Evenimentele ar trebui să inspire lansarea unor noi acțiuni circulare și sporirea mobilizării pentru a asigura o înțelegere mai bună și o implementare mai extinsă a economiei circulare în toată Uniunea. Viitorul plan de acțiune pentru economia circulară ar trebui să sprijine părți interesate și soluții locale, în vederea implementării cu succes a strategiei UE și a sporirii bunăstării în toate țările europene.

3.7. Pentru demararea unor soluții locale de economie circulară și pentru încurajarea adoptării pe scară largă a unor astfel de practici, este important ca proiectele care pot fi replicate să devină cunoscute și să fie extinse în diferite contexte – de exemplu, 100 de cariere circulare, 100 de comunități circulare, 100 de sate circulare, 10 campusuri circulare și 10 insule circulare.

3.8. Aspectul financiar joacă deja un rol important în capacitatea tranziției. Pentru a continua descentralizarea economiei circulare și pentru a adapta soluțiile la teritoriu, instituțiile financiare locale ar trebui să fie abilitate să susțină mai mult economia circulară – de la o mai bună înțelegere a principiilor circulare la o mai bună sprijinire a tranziției cu produse, servicii și operațiuni. De exemplu, Banca Europeană de Investiții ar putea utiliza instrumentele existente destinate orașelor mari, cum ar fi programul „Orașul circular”, și să le extindă și la „satele circulare”. Băncile locale ar trebui să joace un rol mai activ în acest proces. Și legăturile dintre schimbările climatice și finanțarea economiei circulare ar trebui examinate în continuare.

3.9. Crizele de mediu sunt conectate în mod sistemic cu crizele inegalității, migrației și democrației. Aceste crize sunt cauzate – chiar dacă nu în mod exclusiv – de inegalitatea enormă inerentă capitalismului financiar și de erodarea continuă a democrației și sunt rezultatul societății de piață la care s-a ajuns. Niciuna dintre aceste crize nu poate fi corespunzător abordată dacă este tratată separat, iar o economie circulară bine concepută poate contribui la atenuarea vulnerabilității sistemului economic, de mediu și social.

3.10. O tranziție sistemică ar trebui, de asemenea, să răspundă provocărilor sociale și de mediu care o însoțesc și care sunt, indisolubil legate de crizele provocate de inegalități și de erodarea democrației. Este important să se promoveze dialogul cu organizațiile societății civile (OSC), pentru a face față riscurilor potențiale și problemelor mai profunde legate de economia circulară și a spori competențele organizațiilor societății civile relevante, pentru a permite asigurarea unei tranziții mai echitabile/juste.

3.11. Tranziția spre economia circulară presupune ca părțile interesate să dezvolte noi abilități/competențe pentru un spirit și practici circulare, care variază de la cunoștințe mai aprofundate despre compoziția materialelor până la o înțelegere sporită a modelelor de afaceri și a comportamentului social, în special în sectoare-cheie cum ar fi industria textilă, construcțiile, industria alimentară, industria electronică și a materialelor (micro)plastice. Sunt importante dezvoltarea și îmbunătățirea competențelor circulare ale principalelor părți interesate, precum antreprenorii, producătorii, vânzătorii cu amănuntul, autoritățile implicate în achizițiile publice și cetățenii.

⁽⁸⁾ De exemplu, *Circular Economy Virtuous Circle Tour* (turul cercului virtuos al economiei circulare al Comisiei Europene).

⁽⁹⁾ A se vedea UNI

3.12. Pentru a ajuta la stimularea tranziției, antreprenorii, producătorii, sindicatele și consumatorii ar trebui să fie sprijiniți în dezvoltarea unei economii circulare inteligente, bazate pe TIC. Există numeroase modalități de realizare a acestui obiectiv, de exemplu prin dezvoltarea unor centre de competențe în domeniul economiei circulare inteligente, care ar putea fi integrate în platformele locale pentru favorizarea schimburilor și a contactelor, sau prin crearea unui grup operativ împreună cu părți interesate importante din sectorul TIC.

3.13. Utilizarea taxei pe valoarea adăugată (TVA) ar trebui să fie analizată ca o modalitate de a asigura extinderea duratei de viață a unui produs prin reutilizare și reparare. O serie de state membre ale UE au depus deja eforturi pentru reducerea TVA atât pentru bunurile de ocazie, cât și pentru serviciile de reparații ⁽¹⁰⁾.

3.14. De asemenea, există posibilitatea utilizării cadrelor existente cu care întreprinderile sunt deja obișnuite, cum ar fi, de exemplu, instrumentele de audit de mediu, precum sistemul de management și audit de mediu (EMAS), instrumentele internaționale precum cele dezvoltate de ISO (de exemplu, ISO 14001 sau viitorul ISO/TC 323 în domeniul economiei circulare) sau criteriile minime de mediu (care sunt definite în directivele UE, dar a căror aplicare la nivelul statelor membre nu este obligatorie).

3.15. Vanzătorii cu amănuntul joacă deja un rol important în accentuarea dimensiunii circulare a produselor, de exemplu prin reducerea volumului ambalajului. De asemenea, vânzătorii cu amănuntul pot avea o influență puternică asupra stilului de viață al consumatorilor – ei decid gama din care consumatorii pot alege și influențează alegerea consumatorilor, ba chiar modul în care aceștia folosesc și elimină produsele. Un grup operativ privind comerțul cu amănuntul circular, asemănător forumului privind comerțul cu amănuntul, ar putea contribui la integrarea mai accentuată a principiilor economiei circulare de-a lungul lanțului valoric, permițând inclusiv adoptarea unui comportament circular; acesta ar trebui să cuprindă și organizațiile cetățenești, ale consumatorilor și de analiză a comportamentului, precum și sindicatele.

3.16. Achizițiile publice reprezintă un factor-cheie în accelerarea tranziției, iar planul de acțiune pentru economia circulară prevede măsuri pentru facilitarea integrării principiilor economiei circulare în achizițiile publice. Din activitățile de pionierat în domeniu s-au putut trage mai multe învățăminte. Apar discuții cu privire la ce înseamnă achizițiile publice circulare în practică și ce rol concret ar putea juca acestea în promovarea dezvoltării economiei circulare – spre exemplu ca forță de tracțiune (și anume, extinderea pieței de soluții circulare existente odată cu puterea de cumpărare) sau chiar ca potențială forță motrice (și anume, co-crearea de noi soluții pentru a răspunde necesităților achizitorilor publici). Pentru promovarea unei adoptări mai extinse a achizițiilor publice circulare și susținerea potențialului acestora de a impulsiona inovarea, sunt importante instituționalizarea achizițiilor publice circulare, consolidarea capacității și cunoștințelor părților interesate relevante, asigurarea clarității juridice și favorizarea dialogului privind acest tip de achiziție.

3.17. Stilul de viață circular sau comportamentul circular poate reprezenta un indicator complementar pentru măsurarea tranziției sistemice spre economia circulară și poate arăta influența infrastructurii, a întreprinderilor și a politicilor din domeniul economiei circulare asupra cetățenilor. Pentru noi, în calitate de cetățeni europeni, este important să putem analiza mai degrabă ce și cum folosim, reparăm și eliminăm în prezent decât ce și cum am folosit, închiriat, reparat și eliminat în trecut. Instrumente precum „laboratoarele vii” ar trebui create la nivel de oraș. Laboratoarele vii sunt medii reale, cum ar fi gospodăriile, organizațiile și chiar cartierele urbane, în care soluțiile și intervențiile circulare pot fi concepute ca prototipuri, testate în realitate și incluse în strategiile privind economia circulară. Uzura morală prematură ar trebui abordată mai ferm, așa cum a recomandat CESE în avizul său „Către un consum mai durabil: durata de viață a produselor industriale și informarea consumatorilor, mijloace de restabilire a încrederii”. În special, ar trebui luată în considerare o prelungire a garanției la cel puțin cinci ani. Grupul de reflecție privind consumatorii, în colaborare cu întreprinderile, cu ONG-urile și cu organizațiile de consumatori, analizează soluții și variante de promovare a modelelor de garanție pe întreaga durată de viață.

3.18. Economia circulară este un instrument cheie pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) și a unei economii cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Pentru a controla ritmul tranziției spre o economie circulară, este importantă promovarea dialogului și a schimburilor de idei cu privire la modul în care părțile interesate pot utiliza economia circulară ca instrument pentru realizarea ODD-urilor sau a altor obiective relevante. În vederea asigurării unei economii circulare și durabile care să mulțumească toate părțile interesate, angajații ar trebui sprijiniți în cadrul existent, cum ar fi formarea profesională, dotând astfel angajații actuali și viitori cu competențele necesare susținerii tranziției.

3.19. Este important să examinăm și să punem în lumină modul în care inovarea în domeniul economiei circulare poate stimula competitivitatea pentru o economie mai durabilă și cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Universitățile și centrele de cercetare ar trebui să devină potențiale platforme de inovare circulară pentru dezvoltarea, testarea și diseminarea inovațiilor, având în vedere că dispun de o capacitate solidă de cercetare pentru abordarea provocărilor circulare. Învățarea și formarea bazate pe rezolvarea problemelor sunt utile pentru stimularea viitorilor inovatori, antreprenori și cercetători care își construiesc carierele în cadrul universităților. Universitățile cu o densitate mare a populației și cu cerere ridicată de resurse pot funcționa ca laboratoare vii pentru testarea soluțiilor înainte de lansarea acestora. Sunt necesare proiecte-pilot pentru dezvoltarea și demonstrarea la nivel de campus a soluțiilor și a abordărilor circulare scalabile, iar o rețea a campusurilor circulare poate contribui la promovarea pe mai departe a schimbului de cunoștințe.

⁽¹⁰⁾ Reducerea impozitării ca sprijin pentru reutilizare și reparare

3.20. Tranziția spre o economie circulară în Europa va afecta, fără nicio îndoială, părțile interesate la nivel internațional, de exemplu prin acordurile comerciale. Prin inovarea în vederea tranziției la o economie circulară, Europa poate stabili standarde globale pentru o economie mai echitabilă care să funcționeze pentru toți cetățenii săi – diversă și adaptabilă atât la zonele rurale, cât și la cele urbane. Acest lucru va necesita o abordare la nivel local, regional și național care să includă părțile interesate din societatea civilă pentru crearea, dezvoltarea, implementarea și monitorizarea strategiilor ⁽¹¹⁾ de economie circulară care funcționează pentru regiunile respective (și anume, combaterea sărăciei, furnizarea de locuri de muncă de calitate, calitatea vieții mai ridicată, desfășurarea activităților economice respectând granițele ecologice). O bună practică în acest sens poate fi găsită în abordarea slovenă a foii de parcurs privind economia circulară. CESE încurajează factorii de decizie implicați în redactarea strategiilor și a foilor de parcurs privind economia circulară să adopte această abordare.

4. Rolul platformei europene a părților interesate privind economia circulară (ECESP)

4.1. ECESP este o platformă creată pentru reunirea comunității economiei circulare în Europa. Inițiativă comună a Comitetului și a Comisiei Europene, platforma a fost creată în 2017 ca urmare a recomandărilor făcute de CESE în avizul său „Închiderea buclei – un plan de acțiune al UE pentru economia circulară” ⁽¹²⁾. Scopul platformei este de a facilita consultarea societății civile, cooperarea dintre rețelele naționale, regionale și sectoriale și schimbul de experiențe, informații și bune practici. CESE asigură secretariatul acestei platforme, creând o punte între societatea civilă și factorii de decizie politică.

4.2. Platforma este susținută de un grup de coordonare format din 24 de experți din toată Europa, selectați din rândul organizațiilor societății civile, al reprezentanților întreprinderilor și al sindicatelor, al grupurilor de reflecție, al centrelor de cercetare și al organismelor publice, care sunt interesați de economia circulară. Acest grup divers de părți interesate reprezintă platforma europeană prin acțiunile și rolurile lor la nivel local, regional și național. Aceste acțiuni sunt sprijinite cu succes de către CESE și de către Comisia Europeană prin intermediul platformei virtuale ⁽¹³⁾.

4.3. Grupul de coordonare orientează activitățile platformei, inclusiv acțiunile din cea de a doua zi a Conferinței anuale a privind economia europeană circulară (care a avut până în prezent trei ediții), iar membrii săi au rolul de ambasadori. Grupul se întrunește în mod formal o dată pe an și are mandat până în 2020. Grupul a fost creat ca urmare a cererii de exprimare a interesului, iar caietul de sarcini a fost stabilit de CESE și de Comisia Europeană. În viitor, membrii grupului de coordonare ar trebui să se întrunească mai regulat și/sau pe teme specifice și să devină ambasadori și în afara comunității economiei circulare.

4.4. Parteneriatul instituțiilor este o caracteristică esențială pentru succesul platformei și este important ca acest parteneriat să continue și să crească pentru fiecare nou plan de acțiune pentru economia circulară, asigurându-se că actorii societății civile sunt în centrul tranziției.

4.5. Grupul de coordonare a platformei oferă un bazin de potențiale cunoștințe și experiențe la nivelul statelor membre, care ar trebui considerat drept un avantaj de către instituțiile europene, precum Comisia Europeană, Banca Europeană de Investiții etc. Astfel de cunoștințe și experiențe ar trebui cultivate prin implicarea și consultarea mai activă a grupului de coordonare. Implicarea grupului de coordonare a avut, are și va avea o contribuție la succesul platformei și ar trebui să fie esențială în fiecare nou plan de acțiune pentru economia circulară. Fiecare nou mandat încredințat platformei ar trebui să reflecte acest lucru și să vizeze continuarea dezvoltării rolului pe care actorii societății civile l-au jucat deja, de exemplu în legătură cu consumatorii, finanțarea, bioeconomia, educația și inovarea. Grupul de coordonare ar trebui, prin urmare, să fie consultat în ceea ce privește direcția politică adoptată de fiecare nou plan de acțiune pentru economia circulară. În acest context, CESE va continua să joace un rol esențial în integrarea părților interesate în procesul de elaborare a politicilor.

4.6. Expertiza CESE în materie de consolidare a consensului și de incluziune este esențială. Activitatea importantă a Comitetului în ceea ce privește asigurarea secretariatului și a site-ului web al ECESP este recunoscută și sprijinită. Această structură a fost parte integrantă a succesului mai cuprinzător al ECESP.

4.7. Site-ul internet al platformei reprezintă, în același timp, o sursă de cunoștințe și de bune practici care contribuie la crearea unui „ghișeu unic virtual” pentru economia circulară. Acest instrument online esențial trebuie să beneficieze în continuare de sprijin instituțional adecvat și de spațiu și resurse pentru a se dezvolta, astfel încât să fie diseminate în continuare soluțiile inovatoare, cunoștințele de bază și principalele contacte pentru a valorifica potențialul de care dispun părțile interesate în privința tranziției circulare în întreaga Europă.

Bruxelles, 31 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽¹¹⁾ Avizul CESE pe tema „Dezvoltarea sinergiilor între diferitele foi de parcurs privind economia circulară” (nepublicat încă în Jurnalul Oficial).

⁽¹²⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 98

⁽¹³⁾ Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Uniți în realizarea uniunii energetice și a acțiunilor climatice – Stabilirea bazelor pentru o tranziție de succes către o energie curată

[COM(2019) 285 final]

(2020/C 47/15)

Raportor: **Tommaso DI FAZIO**

Sesizare	Comisia Europeană, 22.7.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea responsabilă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	16.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	219/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută inițiativa Comisiei Europene (CE) de a lansa evaluarea proiectelor de planuri naționale privind energia și clima (PNEC) prezentate de statele membre, urmând astfel noul model de guvernare lansat de Consiliu și de Parlament în decembrie 2018, model menit să asigure (împreună cu statele membre, autoritățile regionale și locale, societatea civilă organizată și cu cetățenii) un proces de convergență și coerență a acțiunilor la nivel european pentru tranziția către energia curată și protecția climei, printr-un dialog interactiv pe mai multe niveluri, care să implice pe deplin societatea civilă și actorii publici și privați de la nivel local și regional.

1.2. CESE se bucură că UE, prin intermediul acestor planuri naționale concrete privind energia și clima, este prima economie mondială majoră care adoptă un cadru obligatoriu din punct de vedere juridic pentru a-și îndeplini angajamentele din 2015 asumate în cadrul Acordului de la Paris COP 21 și al Agendei 2030 a ONU, cu ajutorul cărora statele membre au fost invitate să elaboreze propuneri de planuri naționale „integrate” privind energia și clima.

1.3. CESE se bucură că Uniunea devine o referință atât normativă, cât și de guvernare pentru întreaga lume, în lupta împotriva degradării continue, globale și fără excepții, a stării climei. Realizarea obiectivului climatic pentru 2030, care pune bazele pentru îndeplinirea obiectivului și mai ambițios – dar necesar – pentru 2050 (cel al decarbonizării totale), nu va putea fi decât rezultatul unei acțiuni globale, complexe și dirijate a statelor membre.

1.4. Comitetul sprijină cu fermitate lansarea unei platforme comune, solide și armonizate, pentru a elimina compartimentările (dintre politici și sectoare, dintre administrațiile publice, părțile interesate și cetățeni și dintre țări) și pentru a trasa căi comune de realizare a obiectivelor pentru 2030, asigurând o dezvoltare durabilă și competitivă, neutralitatea climatică, un proces de decarbonizare gradual și o abordare integrată și sistemică. Comitetul consideră că succesul planurilor poate fi asigurat în mod optim dacă găsește sprijin unanim în rândul populației printr-un proces ascendent de participare.

1.5. În opinia CESE, este prioritară și indispensabilă dezvoltarea unei culturi care să disemineze conceptul de sustenabilitate, care să însoțească procesul de tranziție energetică spre neutralitatea climatică și să fie generalizat în sistemul de învățământ și de formare la toate nivelurile, începând din copilărie, pentru o participare proactivă și conștientă a tuturor componentelor societății. CESE consideră că este esențial să se recomande ca aceste acțiuni să constituie o parte integrantă a PNEC.

1.6. În opinia CESE, trebuie pledat în PNEC pentru o tranziție antropocentrică către un sistem energetic mondial mai incluziv, durabil, economic, echitabil și sigur, care să aducă soluții în raport cu provocările globale legate de energie și climă, soluții bazate pe consens social, dar și pe crearea de valoare pentru întreprinderi și societate, fără a compromite echilibrul reprezentat de triumphiul energetic: siguranță și acces; durabilitate ecologică și socială; dezvoltare economică și creșterea competitivității.

1.7. În opinia CESE, finalizarea efectivă a pieței europene a energiei, care nu este încă pe deplin interconectată, interoperabilă și transparentă, cu mari diferențe de prețuri la gaze și energie electrică, trebuie să fie o altă recomandare prioritară, însoțită de angajamente de a implementa pe deplin și de a monitoriza punerea în aplicare corectă a legislației.

1.8. CESE consideră că contribuția sectoarelor energiei și transporturilor la decarbonizare ar trebui să se concentreze pe stimulente acordate consumatorilor și pe promovarea introducerii de tehnologii-cheie pentru atingerea țintei „zero emisii” în 2050. CESE recomandă adoptarea unor strategii specifice pentru industriile și regiunile energointensive – inclusiv utilizarea ETS și a mecanismelor ce țin de piața carbonului în exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură, care ar trebui să fie incluse explicit în PNEC – alături de reforme aplicate pentru a decarboniza piața angro și a îmbunătăți integrarea sectoarelor electricității, gazelor și energiei termice și pentru a spori transparența pieței europene a comerțului cu amănuntul. CESE recomandă atenție deosebită în aplicarea echitabilă a ETS în domeniul competitivității, prin introducerea unei taxe adecvate pe carbon la frontiere în cazul produselor cu conținut energetic ridicat importate în UE.

1.9. CESE este de acord cu evaluările Comisiei, conform cărora planurile sunt esențiale pentru asigurarea realizării colective a obiectivelor comune în domeniul climei și al energiei pentru 2030, în măsura în care oferă întreprinderilor și sectorului financiar claritate și siguranța și predictibilitatea de care este nevoie pentru stimularea investițiilor în întreaga Europă, inclusiv pentru cercetare și inovare, în vederea asigurării competitivității UE în domeniu. În plus, planurile naționale ar trebui să ajute statele membre să orienteze finanțarea – prevăzută la aproximativ 25 % din total – efectuată prin intermediul următorului cadru financiar 2021-2027.

1.10. Comitetul subliniază că este important să se recomande ca PNEC să fie mai clare în ceea ce privește cuantumul investițiilor suplimentare necesare pentru punerea în aplicare a măsurilor prevăzute care necesită un larg consens politic și social, alături de platforme care să încurajeze colaborarea și acordurile dintre mai multe părți interesate. În ceea ce privește investițiile prevăzute în PNEC, CESE crede că ar trebui evaluat modul și formele prin care pot fi eliberate de constrângerile Pactului de stabilitate sau chiar să fie luate în considerare separat, dat fiind scopul neutru, natura transversală și importanța obiectivului comun ce trebuie îndeplinit.

1.11. CESE recomandă să se acorde atenție deosebită consensului social și rezolvării problemelor legate de punerea în aplicare a planurilor, în special în cazul în care urmărirea obiectivului privind energia curată va implica restructurarea sau chiar închiderea unor întregi sectoare de producție. Modalitatea de relocare a lucrătorilor ar trebui prevăzută tot în PNEC.

1.12. CESE recomandă Comisiei să se asigure că toate statele membre oferă explicații precise referitoare la capitolele din PNEC privind durabilitatea socială a proceselor care urmează să fie lansate și la politicile de punere în aplicare care trebuie să promoveze o creștere incluzivă, distribuirea echitabilă a beneficiilor și a sarcinilor și informarea clară și transparentă a societății civile.

1.13. Comitetul consideră util să recomande activarea rețelei consiliilor economice și sociale și a organismelor echivalente din statele membre, pentru participarea activă a societății civile organizate la dezvoltarea și monitorizarea PNEC, a căror contribuție ar trebui inclusă într-un capitol special în cadrul planurilor, împreună cu observațiile actorilor publici și privați de la nivel local și regional.

1.14. CESE solicită Comisiei ca evaluarea finală a PNEC definitive să fie prezentată Consiliului, Parlamentului, Comitetului Regiunilor și sie însuși, dorind ca evaluarea să facă obiectul unei conferințe interinstituționale la care să participe reprezentanți ai societății civile și ai autorităților locale și regionale, pentru a asigura o monitorizare eficientă cu privire la cunoașterea reală a procesului de tranziție energetică și climatică.

1.15. De asemenea, CESE consideră că ar trebui să se prevadă în PNEC acțiuni și fonduri adecvate pentru campanii continue de sensibilizare și de actualizare, evitându-se astfel ca mass-media să-și reducă vigilența și atenția atunci când, din cauza excesului de informații, problema energiei și a schimbărilor climatice nu va mai fi pe prima pagină.

1.16. În opinia CESE, consensul actual cu privire la importanța obiectivului climatic și la necesitatea de a pune în aplicare planurile naționale privind energia și clima impune ca tema să figureze printre subiectele principale și constante ale semestrului european.

2. Introducere

2.1. În conformitate cu reglementările privind uniunea energetică și acțiunile climatice, care au intrat în vigoare la 24 decembrie 2018 ⁽¹⁾, țările UE s-au angajat:

- să elaboreze PNEC care să acopere cele cinci dimensiuni ale uniunii energetice – securitatea energetică, piața internă a energiei, eficiența energetică, decarbonizarea, cercetarea și inovarea și competitivitatea – pentru perioada 2021-2030 (și pentru fiecare perioadă ulterioară de zece ani), pe baza unui model comun;
- să prezinte Comisiei Europene un proiect de PNEC până la 31 decembrie 2018 și, după examinarea și evaluarea proiectului de către Comisie, să își prezinte planurile finale până la 31 decembrie 2019;
- să raporteze cu privire la progresele înregistrate în punerea în aplicare a PNEC-urilor respective în cadrul raportului anual privind starea uniunii energetice, o primă revizuire a PNEC fiind prevăzută în 2024.

2.2. Comunicarea care face obiectul prezentului aviz se înscrie în acest cadru și cuprinde recomandările Comisiei pe baza evaluărilor proiectelor de PNEC prezentate de statele membre, care se referă în special la:

- nivelul de ambiție al obiectivelor, țintelor și contribuțiilor în vederea realizării colective a obiectivelor uniunii energetice, în special a țintelor 2030 ale Uniunii pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în materie de energie din surse regenerabile și eficiență energetică, precum și nivelul de interconectivitate a rețelelor de energie electrică până în 2030;
- politicile și măsurile legate de obiectivele statelor membre și cele de la nivelul Uniunii, precum și alte politici și măsuri cu posibilă relevanță transfrontalieră;
- alte politici și măsuri suplimentare ce ar putea fi necesare în cadrul planurilor naționale integrate privind energia și clima;
- interacțiunile și coerența dintre politicile și măsurile existente și cele planificate și incluse în PNEC, în cadrul unei singure dimensiuni și între cele cinci dimensiuni ale uniunii energetice;
- realizarea obiectivelor, respectându-se pe deplin competitivitatea și echitatea socială.

2.3. În ce privește energia din surse regenerabile, recomandările CE către statele membre se bazează pe o formulă stabilită în anexa II la Regulamentul (UE) 2018/1999, care, la rândul său, respectă criteriile obiective, și au drept scop, pe de o parte, să evalueze nivelul general de ambiție la nivelul Uniunii și, pe de altă parte, să se asigure că fiecare stat membru în cauză dispune de suficient timp pentru a ajunge la un consens social adecvat și a elabora PNEC-urile finale care vor fi din nou, în urma unui proces iterativ formalizat, supuse revizuirii și evaluării de către Comisie.

⁽¹⁾ Regulamentul (UE) 2018/1999 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2018 privind guvernarea uniunii energetice și a acțiunilor climatice, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 663/2009 și (CE) nr. 715/2009 ale Parlamentului European și ale Consiliului, a Directivelor 94/22/CE, 98/70/CE, 2009/31/CE, 2009/73/CE, 2010/31/UE, 2012/27/UE și 2013/30/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, a Directivelor 2009/119/CE și (UE) 2015/652 ale Consiliului și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 525/2013 al Parlamentului European și al Consiliului (JO L 328, 21.12.2018, p. 1).

3. Comunicarea Comisiei

3.1. Comisia Europeană a elaborat comunicarea supusă examinării, care:

- analizează propunerile de planuri naționale și efectele lor cumulate în ceea ce privește realizarea obiectivelor uniunii energetice pentru 2030;
- vine în completarea analizelor aprofundate de la nivel național ⁽²⁾ și european ⁽³⁾, precum și a recomandărilor specifice adresate fiecărui stat membru ⁽⁴⁾.

Scopul este de a ajuta statele membre să finalizeze PNEC până la sfârșitul anului 2019, în vederea punerii în aplicare a recomandărilor prin intermediul unui dialog continuu și iterativ.

Concret, Comisia consideră că vor fi necesare ajustări suplimentare, stabilite de statele membre și împreună cu acestea, în special cu privire la: ambițiile individuale, cooperarea transfrontalieră, legătura dintre politica în domeniul climei și calitatea aerului, precum și o mai mare atenție acordată investițiilor, competitivității și echității sociale.

3.2. Potrivit Comisiei, planurile finale ar trebui, printre altele:

- să ofere informații solide cu privire la politicile și măsurile care sprijină îndeplinirea în timp util a obiectivelor și a contribuțiilor propuse în ceea ce privește energia din surse regenerabile;
- să fie mai solide și să indice traiectorii mai clare ale consumului de energie și să identifice decalajele și cele mai bune practici, amploarea, calendarul și economiile de energie preconizate ale politicilor și măsurilor planificate, în special pentru punerea în aplicare a obligațiilor privind economiile de energie și a strategiei de renovare pe termen lung, precum și pentru identificarea nevoilor în materie de investiții și a surselor de finanțare;
- să identifice, în PNEC, riscurile pentru securitatea energetică, cum ar fi cele asociate aprovizionării cu materii prime, impactului schimbărilor climatice sau amenințărilor accidentale, naturale, artificiale sau teroriste la adresa infrastructurii energetice critice, în special a riscurilor legate de securitatea cibernetică și de digitalizare;
- să specifice obiectivele, programele și calendarele pentru reformele pieței energiei, în conformitate cu legislația adoptată în cadrul pachetului „Energie curată pentru toți europenii” și cu orientările și codurile existente privind rețeaua – în condițiile acordării de sprijin pentru reformele piețelor angro și dezvoltării unor piețe cu amănuntul competitive –, luând în considerare rapoartele de monitorizare ale autorităților naționale de reglementare și ale Agenției pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei;
- să implice, în cadrul acestui proces, toate segmentele societății într-un exercițiu comun de concepere, care ar trebui să permită părților interesate să își asume cu adevărat măsurile.

4. Observații generale

4.1. CESE salută comunicarea Comisiei, care vizează **introducerea unui nou model** ce asigură – împreună cu statele membre, autoritățile regionale și locale, societatea civilă organizată și cetățenii – un proces de **convergență și coerență a acțiunii la nivel european** pentru tranziția către o energie ecologică, dezvoltarea durabilă și competitivă, decarbonizare și o abordare integrată, sistemică și neutră din perspectivă tehnologică, economia circulară ca pârghie pentru soluții inovatoare în materie de schimbări climatice, precum și echitatea socială bazată pe Pactul european privind energia ⁽⁵⁾ (care să îi plaseze pe consumatori în centrul sistemului), cu prevederea unui plan de combatere a sărăciei energetice.

⁽²⁾ SWD(2019) 211; SWD(2019) 225; SWD(2019) 214; SWD(2019) 275; SWD(2019) 229; SWD(2019) 277; SWD(2019) 230; SWD(2019) 261; SWD(2019) 262; SWD(2019) 263; SWD(2019) 224; SWD(2019) 264; SWD(2019) 223; SWD(2019) 265; SWD(2019) 228; SWD(2019) 266; SWD(2019) 267; SWD(2019) 268; SWD(2019) 227; SWD(2019) 226; SWD(2019) 281; SWD(2019) 272; SWD(2019) 273; SWD(2019) 271; SWD(2019) 274; SWD(2019) 276; SWD(2019) 278; SWD(2019) 279.

⁽³⁾ SWD(2019) 212.

⁽⁴⁾ C(2019) 4401; C(2019)4402; C(2019) 4403; C(2019) 4404; C(2019) 4405; C(2019) 4406; C(2019) 4407; C(2019) 4408; C(2019) 4409; C(2019) 4410; C(2019) 4411; C(2019) 4412; C(2019) 4413; C(2019) 4414; C(2019) 4415; C(2019) 4416; C(2019) 4417; C(2019) 4418; C(2019) 4419; C(2019) 4420; C(2019) 4421; C(2019) 4422; C(2019) 4423; C(2019) 4424; C(2019) 4425; C(2019) 4426; C(2019) 4427; C(2019) 4428.

⁽⁵⁾ COM(2015) 80 final și JO C 345, 13.10.2017, p. 120.

4.2. CESE subliniază că a existat întotdeauna un sprijin puternic și din ce în ce mai mare ⁽⁶⁾ din partea cetățenilor UE pentru obiectivele uniunii energetice și pentru politici mai ambițioase în domeniul climei și energiei, dar și un sprijin sporit pentru obiectivele uniunii energetice în cadrul comunității de afaceri europene ⁽⁷⁾, atât în cadrul, cât și în afara sectorului energetic. Pe de altă parte, CESE a salutat ⁽⁸⁾ intrarea în vigoare a Regulamentului privind guvernarea uniunii energetice și a acțiunilor climatice și a **invitat societatea civilă organizată să joace un rol cât se poate de activ pentru a asigura punerea în aplicare corespunzătoare a acestui regulament.**

4.3. CESE consideră că „trebuie acționat de urgență în domeniul schimbărilor climatice, dat fiind că le resimțim deja efectele. Tranziția către o economie durabilă reprezintă și o oportunitate importantă. **Pentru a reuși în această tranziție, trebuie să menținem competitivitatea întreprinderilor noastre și să încurajăm cercetarea și dezvoltarea.** Trebuie să asociem toate sectoarele și societatea civilă și să menținem un dialog permanent între cetățeni, pentru ca nimeni să nu rămână în urmă” ⁽⁹⁾.

4.4. CESE subliniază importanța angajamentului Uniunii – confirmat la cel mai înalt nivel prin Declarația de la Sibiu ⁽¹⁰⁾ – de a fi un **lider mondial responsabil: în combaterea schimbărilor climatice, în protejarea cetățenilor și a mediului și în respectarea principiului echității.**

4.5. CESE susține principiul conform căruia „[p]roiectele de PNEC oferă o **platformă comună, solidă și comparabilă pentru a colabora și a discuta, la nivelul întregii Uniuni, cu societatea civilă, cu mediul de afaceri, cu partenerii sociali și cu autoritățile locale** despre provocările comune cu care se confruntă Uniunea și despre prioritățile pe termen lung din domeniul energiei și al climei” ⁽¹¹⁾.

4.6. Cu toate acestea, **consensul social** ar trebui să fie o **prioritate**, mai ales atunci când unele regiuni din UE care încă depind de producția de cărbune sau de utilizarea altor combustibili fosili sunt departe de a finaliza tranziția către durabilitate, iar locuitorii lor au venituri mai mici și mai puține oportunități economice decât cei din alte state membre. Lipsa unui răspuns adecvat la efectele negative ale tranziției energetice asupra cetățenilor și a întreprinderilor, în special a IMM-urilor, și incapacitatea de a oferi sprijin adecvat celor mai afectați **pot induce o rezistență politică și socială puternică și încetinirea întregului proces** de punere în aplicare a PNEC.

4.7. În opinia CESE, trebuie pledat, prin urmare, pentru o **tranziție antropocentrică către un sistem energetic mondial mai incluziv, durabil, economic, echitabil și sigur**, care să aducă soluții în raport cu provocările globale legate de energie și climă, **creând valoare pentru întreprinderi și societate**, fără a compromite echilibrul reprezentat de triunghiul energetic: siguranță și acces; durabilitate ecologică și socială; dezvoltare economică și creșterea competitivității.

4.8. Prima dintre aceste recomandări – nu numai pentru statele membre, ci și pentru instituțiile europene – ar trebui să fie **finalizarea efectivă a pieței europene a energiei**, care nu este încă pe deplin interconectată, interoperabilă și transparentă, persistând diferențe de prețuri la gaze și electricitate care privesc atât componenta energetică, cât și taxele de rețea și de aprovizionare și impozitarea. CESE își exprimă dezamăgirea cu privire la existența în continuare a unor diferențe semnificative între prețurile la energie în UE, ceea ce indică o disfuncționalitate gravă a pieței unice și care poate pune în pericol îndeplinirea obiectivului privind uniunea energetică pentru 2030, în cazul în care nu se iau măsurile corective corespunzătoare.

4.8.1. Prin urmare, CESE solicită Comisiei și statelor membre ca PNEC să includă angajamente de a **pune pe deplin în aplicare și a verifica în timp util aplicarea corectă a legislației aprobate**, atât pentru întreprinderi, cât și pentru consumatori, în cadrul unei strategii reînnoite pentru finalizarea pieței unice până în 2025, care să fie capabilă să răspundă provocărilor globale legate de creșterea competitivă durabilă și de climă într-un mediu modern, inteligent, digitalizat și interconectat la scară continentală.

⁽⁶⁾ Cf. Raportul special Eurobarometru 459, „Schimbările climatice”, martie 2017.

⁽⁷⁾ Cf. Uniunea pentru industria energiei electrice – Eurelectric și B Team Initiative.

⁽⁸⁾ A se vedea JO C 353, 18.10. 2019, p. 96.

⁽⁹⁾ Președintele Luca Jahier, în cadrul seminarului pe tema „Acțiuni concrete de combatere a schimbărilor climatice în noul mandat al UE 2019-2024”, 6 iunie 2019, Helsinki (<https://www.eesc.europa.eu/ro/node/71384>). În plus, „[p]rețurile energiei, care cresc mai rapid decât bugetele gospodăriilor, inegalitatea veniturilor în Europa și costurile generate de tranziția energetică (descentralizarea și digitalizarea piețelor de energie electrică și gaze) determină măsura în care sărăcia energetică este prezentă într-o societate”, se afirmă în avizul TEN/694 (nepublicat încă în JO).

⁽¹⁰⁾ Declarația de la Sibiu, reuniunea informală a șefilor de stat sau de guvern, Sibiu, România, 9 mai 2019.

⁽¹¹⁾ COM(2019) 285 final.

4.8.2. CESE consideră că ar trebui să se recomande sprijinirea reformelor pentru **decarbonizarea pieței angro și îmbunătățirea integrării** sectoarelor electricității, gazelor și energiei termice, dar și pentru **mai multă transparență pe piața europeană cu amănuntul**, care să le permită cetățenilor și întreprinderilor să beneficieze efectiv de măsurile de durabilitate energetică și climatică în termeni de consum și costuri reduse pe piața UE, astfel încât să poată alege în deplină cunoștință de cauză.

4.9. Recomandările privind contribuția sectorului energetic la **decarbonizare** ar trebui să fie elaborate, în opinia CESE, pe bază de **stimulente pentru consumatori și prin promovarea implementării de tehnologii** esențiale pentru o economie neutră, pentru a atinge obiectivul de „zero emisii” până în 2050. În acest sens, Comisia Europeană ar trebui să recomande în mod explicit **strategii speciale pentru industriile mari consumatoare de energie**, cum ar fi industria chimică, a oțelului, a cimentului sau a hârtiei și pentru regiunile cu emisii ridicate de dioxid de carbon, prin stimularea transformării lor și utilizarea unor tehnologii cu eficiență energetică sporită.

4.9.1. Este esențial ca industriile energointensive să fie sprijinite în mod eficient de UE și de guvernele lor naționale: una dintre modalități este de a îmbunătăți orientările privind ajutoarele de stat în cadrul EU ETS. CESE consideră că „schema UE de comercializare a certificatelor de emisii (EU ETS), ca instrument de reducere a emisiilor rezultate din producerea de către UE a energiei, trebuie să dea un semnal în ceea ce privește prețul carbonului, și, totodată, aibă un efect pozitiv asupra investițiilor sustenabile în noi tehnologii cu emisii scăzute de carbon”⁽¹²⁾, inclusiv prin intermediul Fondului pentru inovare finanțat prin EU ETS.

4.9.2. În opinia CESE, **decarbonizarea transporturilor**, care sunt responsabile în prezent pentru 90 % din cererea de petrol, va necesita o trecere treptată la combustibili alternativi cu impact zero și la o infrastructură adecvată și **îmbunătățirea eficienței energetice**, care să valorifice la maximum tehnologiile digitale și tarifarea inteligentă și să încurajeze integrarea multimodală și modurile de transport mai durabile.

4.9.3. Sectorul **construcțiilor** este responsabil pentru 40 % din consumul de energie și circa 15 % din emisiile de gaze cu efect de seră. Trebuie puse pe deplin în aplicare legislația UE privind economisirea energiei în clădiri și stimulentele în acest sens. **De asemenea, trebuie asigurate investiții în rețelele electrice inteligente**, pentru a integra și a optimiza utilizarea diverselor surse regenerabile de energie și a tehnologiilor durabile de producție, stocare și transport. Ar trebui încurajată mai ales **utilizarea locală a energiei produse din surse regenerabile**, prin reglementări specifice de stimulare, incluse într-un cadru de reglementare adecvat.

4.10. CESE împărtășește opinia Comisiei, care încurajează punerea deplină în aplicare, în cadrul PNEC, a reglementării europene din mai 2018⁽¹³⁾ privind **exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură** (LULUCF)⁽¹⁴⁾, care obligă statele membre să compenseze emisiile de gaze cu efect de seră rezultate din exploatarea terenurilor prin absorbții echivalente de CO₂ de către păduri în perioada 2020-2030. Sectorul poate acționa în continuare pentru creșterea captării dioxidului de carbon. Așa cum a subliniat CESE, „[o] gestionare activă și durabilă a pădurilor și utilizarea eficientă a resurselor lemnoase sunt elemente esențiale pentru realizarea obiectivelor climatice”⁽¹⁵⁾.

4.11. În ceea ce privește **securitatea**, CESE sprijină recomandările privind un sistem energetic european rezilient, atât în termeni de **aprovizionare și de stocuri de urgență, cât și de securitate cibernetică**. Securitatea cibernetică este extrem de importantă pentru a asigura o tranziție sigură în UE către un sistem energetic decarbonizat, descentralizat, digitalizat și integrat.

4.12. Provocările și riscurile identificate în sectorul energetic trebuie pe deplin abordate nu doar la nivelul UE, prin promovarea rolului Agenției UE pentru **Securitate Cibernetică** (ENISA), ci și prin recomandări adresate statelor membre ca să abordeze armonizat securitatea cibernetică, reducând riscul unor legături slabe într-un sistem european de rețele tot mai interconectat. Acest lucru va garanta că toate părțile interesate vor fi conștiente de atacuri și că este nevoie de un răspuns comun la amenințările la adresa securității cibernetică, așa cum a subliniat deja CESE⁽¹⁶⁾. Întregul sistem energetic este foarte digitalizat, pentru a asigura în permanență stabilitatea și echilibrul. Un atac cibernetic poate compromite sau scoate din uz definitiv nu doar anumite zone restrânse, ci și vaste regiuni geografice, putând declanșa chiar probleme geopolitice grave în eventualitatea nedorită, dar întotdeauna posibilă, a unui atac instrumentalizat al hackerilor.

⁽¹²⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2003/87/CE în vederea rentabilizării reducerii emisiilor de dioxid de carbon și a sporirii investițiilor în acest domeniu [COM(2015) 337 final – 2015/0148 (COD)] (JO C 71, 24.2.2016, p. 57).

⁽¹³⁾ Regulamentul (UE) 2018/841 al Parlamentului European și al Consiliului cu privire la includerea emisiilor de gaze cu efect de seră și a absorbțiilor rezultate din activități legate de exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură în cadrul de politici privind clima și energia pentru 2030 și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 525/2013 și a Deciziei nr. 529/2013/UE (JO L 156, 19.6.2018, p. 1).

⁽¹⁴⁾ A se vedea JO C 351, 15.11.2012, p. 85.

⁽¹⁵⁾ A se vedea Avizul CESE privind implicațiile politicii privind clima și energia asupra sectoarelor agricol și forestier (JO C 291, 4.9.2015, p. 1), și Avizul CESE privind partajarea eforturilor în contextul Cadrului pentru 2030 și al exploatarea terenurilor, schimbării destinației terenurilor și silviculturii (LULUCF) (JO C 75, 10.3.2017, p. 103).

⁽¹⁶⁾ JO C 81, 2.3.2018, p. 102; JO C 75, 10.3.2017, p. 124; JO C 227, 28.6.2018, p. 86; JO C 440, 6.12.2018, p. 8.

4.13. CESE împărtășește pe deplin recomandările Comisiei în materie de **cercetare și inovare** și consideră esențial să se garanteze competitivitatea internațională în procesul de tranziție, să se accelereze transformarea sistemului energetic într-un mod eficient din punctul de vedere al costurilor și să se majoreze contribuția ecosistemelor industriale/inovatoare naționale la crearea unor lanțuri valorice strategice durabile în Europa, ca în cazul bateriilor, cu privire la care CESE s-a exprimat recent ⁽¹⁷⁾.

4.14. Noul program-cadru **Orizont Europa (2021-2027)**, fondurile structurale și BEI, Fondul european pentru investiții strategice, Fondul european de ajustare la globalizare și Fondul pentru inovare finanțat din vânzarea certificatelor EU ETS se numără printre instrumentele pe care statele membre ar trebui să le mobilizeze corespunzător în propriile PNEC.

4.15. **Investițiile – și instrumentele financiare aferente** – care ar trebui mobilizate pentru a îndeplini obiectivele UE în materie de climă și energie (estimate a necesita alte investiții anuale de circa 260 de miliarde EUR) ⁽¹⁸⁾ rămân factorul cel mai problematic, alături de echitate și de sustenabilitatea socială, care trebuie să se afle în centrul unui proces de tranziție energetică și climatică orientat către om.

4.15.1. CESE subliniază că **aceste investiții suplimentare par a fi foarte limitate** în comparație cu cele menționate în unele avize recente ⁽¹⁹⁾ și că finanțarea necesară necesită un **compromis politic și social amplu**, alături de platforme care să încurajeze cooperarea și o înțelegere comună între multe părți interesate, începând cu cetățenii, consumatorii, lucrătorii și întreprinderile, cu privire la o viziune pe termen lung asupra tranziției energetice, a obiectivelor intermediare și a priorităților imediate.

4.15.2. **Echitatea socială și durabilitatea socială a procesului de tranziție**, precum și distribuirea echitabilă a costurilor și beneficiilor sunt, de asemenea, probleme esențiale: CESE a precizat deja că „Europa are nevoie de un **«Pact social pentru o tranziție energetică axată pe cetățeni»**, care să fie convenit de UE, statele membre, regiuni, orașe, parteneri sociali și societatea civilă organizată, pentru a se **garanta că tranziția nu lasă pe nimeni în urmă**” ⁽²⁰⁾.

4.15.3. CESE recomandă Comisiei să se asigure că toate statele membre oferă explicații precise referitoare la capitolele din PNEC privind **durabilitatea socială a proceselor** care urmează să fie lansate și la politicile de punere în aplicare, care trebuie să promoveze o creștere incluzivă, distribuirea echitabilă a beneficiilor și a sarcinilor și informarea clară și transparentă a societății civile, alături de **planuri de formare a unor actori informați și proactivi, dotați cu competențele necesare unei participări la procese convenite de comun acord**.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽¹⁷⁾ JO C 353, 18.10.2019, p. 102.

⁽¹⁸⁾ Cifra din scenariul EUCO 32-32.5 (în conformitate cu principalele modele de evoluție tehnologică asumate în scenariile EUCO) (cf. <https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/energy-modelling/euco-scenarios>).

⁽¹⁹⁾ A se vedea JO C 353, 18.10.2019, p. 79. CESE observă că realizarea unei economii cu un nivel net zero de emisii de gaze cu efect de seră va necesita investiții suplimentare în valoare de 175-290 de miliarde EUR pe an, pentru un total al investițiilor de 520-575 de miliarde EUR în energie și aproximativ 850-900 de miliarde EUR în sectorul transporturilor.

⁽²⁰⁾ A se vedea JO C 353, 18.10.2019, p. 96.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Deciziei nr. 573/2014/UE privind cooperarea consolidată între serviciile publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM)

[COM(2019) 620 final]

(2020/C 47/16)

Sesizare	Parlamentul European, 19.9.2019 Consiliul Uniunii Europene, 19.9.2019
Temei juridic	Articolele 149 și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotrivă/abțineri)	219/3/11

întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este satisfăcător, iar acesta a făcut deja obiectul avizului său SOC/620 – „Noul rol al serviciilor publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM) în contextul punerii în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale” ⁽¹⁾ –, adoptat la 17 iulie 2019, în cea de a 547 a sesiune plenară din 30 și 31 octombrie 2019 (ședința din 30 octombrie 2019), Comitetul a hotărât, cu 219 voturi pentru, 3 voturi împotrivă și 11 abțineri, să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus și să facă trimitere la poziția pe care a susținut o în documentul menționat anterior.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽¹⁾ JO C 353, 18.10.2019, p. 46.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind politica economică a zonei euro pentru 2019 (aviz suplimentar)

[COM(2018) 759 final]

(2020/C 47/17)

Raportor: **Petr ZAHRADNÍK**

Decizia Biroului Comitetului	14.5.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (1) din Regulamentul de procedură și articolul 29 litera (a) din normele de aplicare a Regulamentului de procedură
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	17.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	1 37/0/4

Preambul

Prezentul aviz face parte dintr-un set de două avize de monitorizare privind Analiza anuală a creșterii [COM(2018) 770 final] și, respectiv, Recomandarea privind politica economică a zonei euro [COM(2018) 759 final]. Obiectivul este de a actualiza și consolida propunerile anterioare ale CESE ⁽¹⁾, ținând seama de evoluțiile recente și de previziunile economice pentru UE și zona euro, precum și de diversele rapoarte și recomandări publicate în contextul semestrului european în curs de desfășurare. Acest pachet de avize reprezintă contribuția globală a societății civile din UE la politica economică, socială și de mediu pentru următorul ciclu al semestrului european, care va fi lansat în noiembrie 2019. CESE îndeamnă Comisia Europeană și Consiliul să țină seama de această contribuție în contextul viitorului „pachet de toamnă” din cadrul semestrului european și al procesului decizional interinstituțional aferent.

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE observă evoluția pozitivă a economiei UE și a zonei euro din ultimii ani. În același timp, Comitetul este pe deplin conștient de riscurile care pot duce la o inversare a acestei tendințe, observând că, la ora actuală, economia UE și cea a zonei euro sunt expuse relativ mai mult decât de obicei influenței riscurilor externe. În acest context, Brexitul poate fi considerat un factor esențial de incertitudine (mai ales în cazul în care ar avea loc în mod spontan, fără un acord), alături de escaladarea războaielor comerciale.

1.2. CESE este convins că prioritatea actuală a politicii economice a UE și a zonei euro este de a reduce și a atenua riscul de recesiune și de a orienta economia UE pe calea unei creșteri durabile. În acest scop, este esențial ca politica fiscală să însoțească politica monetară expansionistă a Băncii Centrale Europene, printr-o orientare bugetară pozitivă în zona euro și în întreaga UE, respectând în același timp principiile disciplinei bugetare. CESE este convins că există o nevoie urgentă de a consolida reziliența și de a proteja potențialul de creștere în viitor și că este timpul să se depună eforturi în acest sens.

1.3. CESE consideră că ritmul actual de creștere a investițiilor este mai mare decât cel al PIB-ului UE și al zonei euro, ceea ce a permis ca rata investițiilor să atingă 20,5 % în 2018, valoarea cea mai ridicată după 2008 (an în care era de 22,8 %). CESE consideră însă că nevoile în materie de investiții sunt mai importante și că sunt necesare mai multe resurse pentru a acoperi acest deficit de investiții, atât publice, cât și private, având în vedere mai ales că aceste investiții ating niveluri mai ridicate în China și Statele Unite.

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Analiza anuală a creșterii pentru 2019” (JO C 190, 5.6.2019, p. 24) și Avizul CESE privind politica economică a zonei euro (2019) (JO C 159, 10.5.2019, p. 49).

1.4. Cu toate acestea, CESE este pe deplin conștient că această dezvoltare economică nu a avut loc în mod uniform pe tot teritoriul UE și al zonei euro și că progresele în materie de convergență rămân nesatisfăcătoare. Chestiunea durabilității este și ea o provocare din ce în ce mai complexă pentru UE.

1.5. CESE își exprimă satisfacția că îmbunătățirea semnificativă a disciplinei bugetare pregătește terenul pentru o expansiune bugetară mai mare, cu condiția respectării tuturor normelor de prudență bugetară. Această posibilitate este deschisă atât fiecărui stat membru în parte, cât și întregii Uniuni Europene. CESE ia notă de propunerea privind un instrument bugetar de convergență și competitivitate (IBCC), care reprezintă un proiect-pilot de consolidare a politicii fiscale la nivelul zonei euro, și de legătura strânsă a acestuia cu programul de sprijin pentru reforme. CESE se așteaptă ca IBCC și programul de sprijin pentru reforme să ofere un sprijin semnificativ pentru reforme și investiții atât în zona euro, cât și în țările din afara acestei zone. Cu toate acestea, CESE este de părere că, în general, propunerea Comisiei Europene privind cadrul financiar multianual 2021-2027 ar putea fi insuficientă pentru punerea în aplicare cu succes a programelor prioritare și își reiterează apelul de a majora suma resurselor alocate în acest scop.

1.6. În același timp, CESE pledează pentru continuarea reformelor structurale eficiente, însoțite de strategii de investiții bine orientate, sprijinind și apreciind în același timp respectarea „triunghiului virtuos” în prioritățile economice și politice actuale, care se bazează pe echilibru și condiționalitatea reciprocă dintre sprijinul pentru investiții, punerea în aplicare a reformelor structurale și aplicarea responsabilității și prudenței fiscale. Dat fiind volumul limitat de fonduri publice, CESE insistă asupra importanței cruciale a investițiilor private, a căror creștere pe termen lung depinde de o politică economică credibilă și de reducerea dezechilibrelor bugetare. Uniunea bancară și uniunea piețelor de capital pot contribui la accelerarea ritmului investițiilor, prin fluxuri de capital mai eficiente și mai flexibile. CESE este preocupat de întârzierile în punerea în aplicare a celorlalte elemente restante ale acestor două uniuni.

1.7. CESE observă cu atenție și îngrijorare amploarea dezechilibrelor macroeconomice care există în cadrul UE și în zona euro. Comitetul invită Comisia Europeană și statele membre să-și unească eforturile pentru a apropia pozițiile statelor membre cu privire la modul de abordare a dezechilibrelor externe, ținând mai ales seama de nivelul mai ridicat al viitoarelor riscuri externe.

1.8. CESE subscrie pe deplin principiului potrivit căruia investițiile trebuie să fie însoțite de reforme, precum și principiilor responsabilității și subsidiarității.

1.9. CESE este de părere că prioritățile economiei europene ar trebui să se concentreze mai mult pe sprijinirea cererii interne. În același timp, Comitetul consideră că soldul balanței de plăți externe al comerțului cu bunuri și servicii, care este foarte pozitiv la nivelul UE, ar trebui să fie mai bine distribuit între mai multe state membre.

1.10. CESE sprijină cu fermitate continuarea activităților menite să îmbunătățească funcționalitatea și omogenitatea pieței interne unice, în special în acele segmente care nu au făcut încă obiectul unei integrări mai aprofundate și în cele unde există tendințe centrifuge. De asemenea, Comitetul ia act cu îngrijorare de problema deficitului de forță de muncă și de necorelarea dintre competențele disponibile și cele necesare.

2. Context

2.1. *Evoluțiile economice actuale din zona euro și din Uniunea Europeană: previziunile de primăvară și de vară ale Comisiei Europene*

2.1.1. Economia Uniunii și a zonei euro continuă să crească pentru al șaptelea an consecutiv, dar previziunile lasă să se întrevadă semne ale unei viitoare înrăutățiri a performanțelor economice. Acest lucru nu înseamnă însă că această creștere s-a manifestat în mod uniform pe întreg teritoriul Uniunii și al zonei euro. Conform previziunilor economice de primăvară și de vară ale Comisiei Europene, tendința de creștere a economiei Uniunii și a zonei euro ar urma să se mențină în acest an și în anul viitor, dar ritmul ar urma să încetinească. Previziunile de vară indică o creștere a riscurilor de încetinire.

2.1.2. Această încetinire este datorată în foarte mare măsură mediului extern și limitării capacității Uniunii de a-și menține volumul record al exporturilor. Principalii factori de risc sunt consecințele Brexitului, mai ales în cazul unui scenariu fără acord, și escaladării războaielor comerciale în economia mondială, care se fac în prezent mult mai puternic simțite decât, de exemplu, acum un an.

2.1.3. Printre factorii endogeni cei mai semnificativi se numără dificultățile de a atinge durabilitatea socială și ecologică, progresele insuficiente în materie de convergență în interiorul UE și o repartizare dezechilibrată a veniturilor și a bogăției. Și mutațiile intervenite în sectoare importante (cum ar fi industria autovehiculelor sau sectorul energetic) pot fi descrise ca semnificative. Încetinirea preconizată a creșterii creditării, de la 3,7 % la 3,0 % pe parcursul anului 2019, ar putea reprezenta într-o anumită măsură motiv de îngrijorare ^(?).

^(?) Previziunile de primăvară din anul 2019 ale Comisiei Europene

2.1.4. Avizul CESE privind politica economică a zonei euro în 2019 ⁽³⁾ a avertizat cu privire la riscurile unei noi crize economice și a încurajat autoritățile europene și naționale să adopte o abordare coordonată pentru a identifica acele riscuri și a consolida reziliența economiei europene, mai ales având în vedere că două dintre marile economii europene vor intra probabil în recesiune în a doua jumătate a acestui an.

2.1.5. În timp ce ratele de creștere a investițiilor și volumul acestora s-au apropiat sau au atins deja nivelurile de dinainte de criză, nevoile de investiții din UE și din zona euro rămân peste nivelul lor real actual; în acest sens, se poate vorbi despre un deficit persistent de investiții atât în UE, cât și în zona euro. Încetinirea semnificativă a creșterii investițiilor preconizată pentru perioada următoare este, de asemenea, un motiv de îngrijorare. În 2018, investițiile au crescut în UE cu 3,7 %, comparativ cu anul precedent; conform estimărilor, în acest an și în anul viitor, această creștere va fi de numai 2,3 % pentru UE și pentru zona euro. În 2018, rata investițiilor s-a situat la 20,5 % din PIB, cel mai înalt nivel din 2008 (22,8 %) ⁽⁴⁾. Dintr-o perspectivă orientată spre viitor, și în acest caz ar fi necesar ca Europa să aloce un volum mult mai mare de resurse financiare, în special în activități și ramuri importante din punct de vedere strategic, care ar putea să îi confere un avantaj competitiv pe termen lung la nivel mondial.

2.1.6. Numărul locurilor de muncă a crescut în mod semnificativ, în așa măsură încât multe state se confruntă cu probleme legate de deficitul de forță de muncă, blocându-le potențialul de creștere. În același timp, această situație incită la accelerarea proceselor și procedurilor de inovare bazate pe automatizarea și virtualizarea activităților economice care nu necesită forță de muncă fizică, manuală sau necalificată (decuplare economică), precum și intensificarea pregătirii forței de muncă pentru a face față noilor provocări și pentru a găsi soluții la problema șomajului structural. În plus, există diferențe semnificative între statele membre pe piața forței de muncă: unele continuă să aibă rate ale șomajului de peste 10 % și, în multe cazuri, șomajul în rândul tinerilor se situează la un nivel alarmant. O altă sursă potențială de îngrijorare o reprezintă creșterea redusă sau chiar negativă a salariilor reale în unele state membre sau problema sărăciei persoanelor încadrate în muncă.

2.2. Politica bugetară

2.2.1. Într-un context în care ratele dobânzilor sunt foarte scăzute, îmbunătățirea disciplinei fiscale creează condiții favorabile pentru finanțare și posibilități de adoptare a unor măsuri de sprijin bugetar în unele state membre, ceea ce are un impact pozitiv asupra cererii interne. CESE adaugă că politica fiscală responsabilă se referă și la partea de venituri a bugetului și, ca atare, la combaterea eficientă a fraudei fiscale, aspect care poate furniza resurse suplimentare pentru finanțarea investițiilor publice.

2.2.2. De asemenea, apar oportunități de consolidare a rolului bugetar al zonei euro. Propunerea unui instrument bugetar pentru convergență și competitivitate (IBCC) ⁽⁵⁾ este un pas important în această direcție. Mulțumită sprijinului financiar adus reformelor și investițiilor în diversele state membre, acest instrument ar trebui să contribuie la creșterea rezilienței economice a uniunii economice și monetare (UEM). CESE își reiterează poziția exprimată deja în avizul privind cadrul financiar multianual post-2020 ⁽⁶⁾ referitor la insuficiența unor resurse bugetare în CFM, astfel cum a fost propus pentru perioada 2021-2027, realitate care se referă și la creditele pentru reforme structurale sau la promovarea convergenței și a competitivității în zona euro. La fel ca Parlamentul European și Comitetul Regiunilor, CESE a solicitat ca resursele următorului CFM să se ridice la 1,3 % din VNB.

2.2.3. Elementul-cheie ar trebui să fie cadrul pentru formularea unor orientări strategice pentru reformele și investițiile care ar trebui sprijinite prin acest instrument. Pe baza propunerii Comisiei Europene ⁽⁷⁾, Consiliul UE va stabili (în urma dezbaterilor din cadrul Eurogrupului) o strategie privind prioritățile în materie de reforme și de investiții pentru zona euro în ansamblu. Imediat apoi, Consiliul UE va adopta o recomandare, inclusiv orientări prioritare specifice fiecărei țări în parte pentru fiecare stat membru din zona euro, cu privire la reformele și investițiile care trebuie să fie sprijinite în temeiul IBCC, sub forma unor subvenții.

2.3. Politica economică și monetară

2.3.1. Cheia de boltă a politicii economice a UE, a zonei euro și a fiecărui stat membru pentru perioada următoare, cel puțin pe termen mediu este efectuarea unor reforme structurale eficace, legate de strategii de investiții bine orientate și însoțite de o abordare bugetară responsabilă, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile.

2.3.2. Pentru reuniunea la nivel înalt a Eurogrupului a fost publicat un document care descrie situația de fapt și prezintă perspectivele zonei euro ⁽⁸⁾. Zona euro a reprezentat, de asemenea, tema dezbătută în contextul eforturilor de consolidare a statutului internațional al monedei euro ⁽⁹⁾. Este probabil ca numărul de membri ai zonei euro să crească în continuare, deoarece, ca urmare a eforturilor depuse anul trecut de Bulgaria pentru a parcurge etapele oficiale necesare pentru a intra în zona monedei unice europene, în acest an Croația s-a angajat, la rândul său, pe această cale. În același timp, CESE încurajează celelalte state membre care nu fac parte din zona euro să elaboreze și să pună în aplicare proiecte menite să asigure o tranziție viabilă către zona euro în viitorul apropiat.

⁽³⁾ JO C 159, 10.5.2019, p. 49

⁽⁴⁾ Sursă: Eurostat.

⁽⁵⁾ Modalități de funcționare a instrumentului bugetar pentru convergență și competitivitate, Eurogrup, 14 iunie 2019 (disponibil în prezent doar în limba engleză).

⁽⁶⁾ Avizul CESE privind Cadrul financiar multianual de după 2020 cuprinde concluzii relevante cu privire la utilizarea eficientă a resurselor bugetare (JO C 440, 6.12.2018, p. 106).

⁽⁷⁾ COM(2019) 354 final

⁽⁸⁾ COM(2019) 279 final

⁽⁹⁾ Avizul CESE pe tema „Consolidarea rolului internațional al monedei euro” (JO C 282, 20.8.2019, p. 27).

2.3.3. Printre cele mai recente măsuri care au contribuit la consolidarea zonei euro, nu poate fi trecută cu vederea, de exemplu, punerea în aplicare a asigurării comune pentru Fondul unic de rezoluție bancară, ale cărui elemente de bază au fost deja aprobate în 2012 și care a consolidat totodată rolul mecanismului european de stabilitate (MES). Au fost stabilite măsurile de instituire a sistemului european de asigurare a depozitelor, ceea ce reprezintă o realizare majoră pentru finalizarea uniunii bancare. Au fost schițate contururile instrumentului bugetar pentru convergență și competitivitate în zona euro, astfel încât să fie înscris în viitorul buget al Uniunii. Deși s-au înregistrat anumite progrese în consolidarea rolului internațional al monedei euro, se pot face mult mai multe prin reunirea eforturilor statelor membre și ale instituțiilor europene.

2.4. Politică și reforme structurale

2.4.1. Din recomandările specifice fiecărei țări din acest an reiese clar că se depun eforturi de promovare a „triunghiului virtuos” format din sprijinul pentru investiții, punerea în aplicare a reformelor structurale și elaborarea unor politici bugetare responsabile, care să se concentreze, pe cât posibil, pe nevoile specifice ale fiecărui stat membru.

2.4.2. Chestiunea rezolvării deficiențelor și problemelor structurale ale economiilor Uniunii, a consolidării rezilienței lor și a realizării potențialului lor de creștere pe termen lung în contextul creșterii riscurilor economice globale, duce la necesitatea formulării unor reforme prioritare (la nivelul statelor membre și al întregii UE) și a accelerării și realizării lor.

2.4.3. De asemenea, se fac eforturi pentru a se ajunge la o echilibrare mai simetrică în cadrul Uniunii și al zonei euro. Necesitatea de a corecta dezechilibrele macroeconomice îmbracă forme foarte diverse. Pe lângă problemele legate de soldul balanței de plăți externe, unele țări prezintă alte manifestări ale dezechilibrelor macroeconomice, cum ar fi gradul ridicat de îndatorare publică și privată, creșterea dinamică a prețurilor locuințelor, creșterea costurilor unitare cu forța de muncă sau formele cele mai diverse de dezechilibre externe.

2.4.4. Reformele structurale sunt, de asemenea, menite să consolideze mediul și calitatea pieței interne unice și să îmbunătățească complementaritatea politicii referitoare la această piață cu reformele structurale din statele membre, având conștiința că ar trebui să se atingă cel mai înalt grad de conformitate cu putință.

2.5. Guvernanța zonei euro

2.5.1. Recomandările specifice fiecărei țări includ, de asemenea, instrucțiuni și orientări cu privire la consolidarea performanței și a guvernanței uniunii economice și monetare, precum și a rezilienței economiilor din zona euro, în conformitate cu Recomandarea din 2019 privind politica economică a zonei euro, și a progreselor din domeniul consolidării convergenței sociale, în conformitate cu Pilonul european al drepturilor sociale. În orice caz, se pare că Uniunea Europeană se angajează din nou într-o etapă în care măsurile de politică economică sunt strâns legate de mediul din zona euro și în care faptul de a nu face parte din această zonă poate prezenta un risc sporit de marginalizare pentru statul membru în cauză, mai ales în cazul în care se pare că există o dorință tot mai mare de consolidare a poziției zonei euro în viitorul cadru financiar multianual. CESE subliniază că este necesar să se găsească un echilibru între toți pilonii UEM, după cum se afirmă în avizul său pe tema „O nouă viziune pentru finalizarea uniunii economice și monetare” ⁽¹⁰⁾.

3. Observații generale

3.1. CESE consideră că, în momentul schimbărilor din pozițiile-cheie ale instituțiilor Uniunii Europene, starea economiei europene este mai bună în comparație cu momentul ultimului proces comparabil de numire în funcțiile importante ale Uniunii, în 2014. În același timp însă, CESE este pe deplin conștient de riscurile (a se vedea punctele 2.1.1-2.1.3) care ar putea inversa această evoluție și de provocările strategice care trebuie abordate în contextul evoluțiilor economice viitoare.

3.2. Cu toate acestea, actuala încetinire a creșterii (confirmată, de exemplu, de nivelurile scăzute ale indicatorului climatului economic înregistrat în septembrie), care nu a fost niciodată, de altfel, deosebit de puternică în zona euro, și creșterea factorilor de risc de criză, ar trebui să determine de acum instituțiile europene și statele membre să ia măsuri pentru a atinge obiectivul principal al politicii economice europene: elaborarea unor măsuri preventive eficiente pentru a împiedica revenirea la o recesiune generală și reorientarea economiei din zona euro și a economiei întregii UE către o creștere durabilă. În acest scop, este esențială alinierea politicilor fiscale și monetară. Potrivit Băncii Centrale Europene, actuala politică monetară flexibilă nu poate fi înăspriată în perioada următoare, întrucât acest lucru ar avea un impact negativ asupra creșterii economice. Cu toate acestea, a fost identificată o marjă de manevră pentru o politică bugetară favorabilă creșterii. Statele membre cu excedente mari de cont curent ar trebui să dezvolte un efort bugetar la o scară mai mare, aspect care poate aduce beneficii suplimentare economiei și societății lor, cu condiția să fie realizate investiții durabile. În opinia CESE, politicile monetară și fiscală care promovează creșterea economică și, mai ales, investițiile, și reformele structurale care consolidează reziliența economică ar trebui să fie cei trei piloni ai politicii economice care pot furniza soluții la situația actuală.

⁽¹⁰⁾ JO C 353, 18.10.2019, p. 32

3.3. Ca atare, CESE este de acord cu consolidarea rezilienței economiei Uniunii și a zonei euro la factorii negativi de la nivel mondial care pun în pericol condițiile ce permit continuarea fără probleme a comerțului și a investițiilor în lume, sporesc incertitudinea și înrăutățesc condițiile existente pe piețele financiare internaționale. CESE recomandă ca prioritățile pe termen mediu ale economiei europene să se concentreze mai mult pe satisfacerea cererii interne. În același timp, mai multe state membre ar trebui să experimenteze un sold al balanței de plăți externe foarte favorabil în comerțul cu bunuri și servicii. Multe dintre ele vor trebui să ducă la bun sfârșit reforme structurale fundamentale, întrucât performanțele lor actuale legate de o serie de indicatori de competitivitate prezintă un risc ridicat din acest punct de vedere.

3.4. CESE este convins că necesitatea de a consolida reziliența economiei europene și potențialul său de creștere în viitor se dovedește a fi urgentă, acum fiind momentul potrivit pentru a face acest lucru. Reducerea performanțelor economice într-un viitor relativ apropiat poate duce la agravarea problemelor structurale și a deficiențelor existente, inclusiv a consecințelor sociale pe care le induc. Din punctul de vedere al unei atitudini fiscale responsabile, este esențial să se găsească echilibrul – foarte delicat și fragil – între eforturile țărilor puternic îndatorate de a-și reduce rata datoriei și a-și construi rezerve bugetare și, pe de altă parte, capacitatea țărilor cu excedent bugetar sau neutre din această perspectivă de a-și exploata marja de manevră bugetară în scopuri de investiții, în special în sectorul public.

3.5. CESE salută propunerea privind un instrument bugetar pentru convergență și competitivitate (IBCC). Cu toate acestea, cere ca instrumentul să fie definit în practică în viitorul apropiat și să se stabilească o legătură funcțională între acest instrument și cel care a fost propus recent în cadrul Programului de sprijin pentru reforme. Este deosebit de important ca programul de sprijin pentru reforme să fie în măsură să asigure un sprijin semnificativ pentru reforme și investiții în țările din afara zonei euro, fără a compromite obiectivele specifice ale IBCC pentru zona euro. De asemenea, CESE invită Comisia Europeană să introducă indicatori transparenți pe care IBCC să-i utilizeze pentru a evalua performanțele și rezultatele sale. În acest context, CESE solicită un angajament mai ferm din partea Parlamentului European, a partenerilor sociali și a societății civile, în sjajul concluziilor avizului său pe tema „O nouă viziune pentru finalizarea uniunii economice și monetare” ⁽¹¹⁾.

3.6. CESE consideră că este foarte pozitiv că IBCC trebuie să fie și parte integrantă din procesul semestrului european, deoarece sprijinul acordat trebuie să fie în primul rând direcționat către recomandările formulate în contextul acestui proces al semestrului european.

3.7. CESE sprijină obiectivul principal al IBCC, de a atinge un grad ridicat de convergență și de a îmbunătăți competitivitatea prin consolidarea coordonării reformelor și a planurilor de investiții în zona euro. Pentru a atinge acest obiectiv, CESE invită Comisia Europeană să elaboreze un plan de alocare a resurselor financiare între țări pe baza unei metodologii transparente.

3.8. CESE salută faptul că recomandările specifice fiecărei țări din acest an sunt foarte bine adaptate la nevoile strategiilor de investiții specifice. În plus, recomandările specifice fiecărei țări și semestrul european, în general, ar trebui să joace începând de anul viitor un rol de orientări economice strategice ale UE, întrucât Strategia Europa 2020 va ajunge la capăt și la orizont nu se întrevede nimic care să-i succeadă. În acest context, și semestrul european ar trebui să respecte obiectivele Pilonului european al drepturilor sociale și ale Strategiei de dezvoltare durabilă până în 2030.

3.9. Luând notă, CESE salută concluziile summitului de evaluare a Eurogrupului din 21 iunie ⁽¹²⁾, care nu numai că a definit în mod obiectiv evoluția zonei euro de la raportul celor cinci președinți din 2015, ci a introdus, mai presus de toate, noi obiective, abordând mai ales consolidarea semnificativă a ponderii zonei euro în viitorul cadru financiar multianual al Uniunii.

3.10. CESE este convins că, în toamna anului 2019, zona euro era foarte diferită de cea de acum 10 ani, când s-a confruntat, fără a fi pregătită, cu o criză de o gravitate fără precedent, la care nu a fost în măsură să reacționeze cu succes cu echipamentele aflate la dispoziția sa la momentul respectiv. Dar în ultimii patru sau cinci ani, zona euro și-a dovedit utilitatea. Ea a tras învățăminte de pe urma crizei și intenționează să o facă în continuare. Aceasta ar trebui să includă nu numai capacitatea de a face planuri pentru următorii câțiva ani, ci și de a alocă în mod realist resursele necesare pentru ca economia europeană să devină mai rezilientă (ceea ce nu se întâmplă întotdeauna).

3.11. CESE consideră că, pe de o parte, această perioadă completează faza introducerii elementelor structurale ale mecanismelor zonei euro, care – din păcate – lipseau în mare parte în perioada crizei, și că – în același timp – Uniunea progresa în mod ambițios în încercarea de a consolida poziția bugetară a zonei euro (pe care, în prezent, atât susținătorii, cât și oponenții procesului de integrare monetară europeană sunt aproape de acord că este încă departe de a fi suficientă). Programul propus de sprijinire a reformelor ar putea deveni, împreună cu Funcția europeană de stabilizare a investițiilor, un proiect-pilot pe baza căruia zona euro va avea un impact semnificativ și decisiv asupra formei viitorului buget al Uniunii. Dacă acest lucru se realizează în practică, unele dintre capitolele sale (chiar dacă sunt foarte mici în prezent) ar trebui să fie accesibile doar membrilor din zona euro.

⁽¹¹⁾ JO C 353, 18.10.2019, p. 32

⁽¹²⁾ COM(2019) 279 final

3.12. CESE consideră că, în cadrul balanței contului curent, situațiile statelor membre în ansamblul Uniunii rămân complet diferite și sunt, de asemenea, însoțite de interpretări neconsensuale din punctul de vedere al instrumentelor și al obiectivelor de politică economică. Deși o serie de țări care prezentau un deficit cronic al contului curent și-au redus deficitele în mod semnificativ, este adevărat și că mai multe state membre dispun încă de mari surplusuri ale acestui cont curent. Este important ca decalajul dintre aceste două grupuri de țări să se reducă, dat fiind că, altfel, riscul unei economii europene cu două viteze să rămână ridicat, fenomenul putându-se pereniza. Pentru țările cu deficit, procesele de convergență ar trebui să cuprindă mai multe măsuri de sprijinire a competitivității și productivității lor (în conformitate cu indicatorii utilizați în cadrul semestrului european), iar țările cu excedent ar trebui să se concentreze mai mult asupra factorilor care stimulează cererea agregată, de exemplu prin investiții mai solide, cu un impact pozitiv asupra creării de locuri de muncă de calitate.

3.13. CESE sprijină obiectivul general al recomandărilor specifice fiecărei țări pentru perioada 2019-2020, de a încuraja statele membre să-și modernizeze economiile, consolidându-și astfel potențialul de creștere și reziliența. Nu trebuie uitate diferențele socioeconomice care există uneori în unele țări. Dezvoltarea lor economică este foarte inegală, fiind un obstacol major în calea viitoarei lor creșteri economice. De asemenea, este esențială activarea instrumentelor ce reduc inegalitățile sociale și consolidează coeziunea socială.

3.14. CESE consideră că investițiile și reformele trebuie să meargă mână în mână, ceea ce este deosebit de important în momentul aprobării finale a cadrului financiar multianual al UE pentru perioada 2021-2027. În plus, statele membre ar trebui să respecte pe deplin principiile responsabilității și subsidiarității. Deși bugetul UE nu este un panaceu pentru toate nevoile identificate în materie de investiții, direcționarea adecvată a resurselor sale poate contribui semnificativ la remedierea deficitelor identificate în materie de investiții, care au fost abordate în detaliu în recomandările specifice fiecărei țări din acest an. Și în acest caz este posibilă stabilirea unei legături mult mai strânsă între viitorul buget al UE și semestrul european, ceea ce permite corelarea mai bună a fondurilor limitate cu nevoile reale, respectând totodată criteriul performanței și al rezultatelor cuantificate.

3.15. Dat fiind volumul limitat de fonduri publice, CESE insistă asupra importanței cruciale a investițiilor din sectorul privat, a căror creștere pe termen lung este direct proporțională cu o politică economică credibilă și cu reducerea dezechilibrelor bugetare.

4. Observații specifice

4.1. Având în vedere incertitudinea de la nivel mondial în domeniul economiei, al comerțului și al investițiilor, este tot mai necesar ca Uniunea să devină autonomă prin consolidarea funcționării pieței interne unice. CESE este convins că buna funcționare și omogenitatea acestei piețe pot contribui la eliminarea unora dintre dezechilibrele identificate. Există un nivel relativ mai scăzut de integrare pe piețele de servicii. În cazul apariției unor activități noi pe plan tehnologic, există riscul ca, în lipsa unei legislații corespunzătoare, acestea să nu se răspândească decât în anumite țări, cu alte cuvinte ca, la nivelul UE, soluțiile îmbrățișate de diverse state membre să nu fie compatibile între ele. În mod similar, în condițiile uniunii bancare și uniunii piețelor de capital, libera circulație a capitalurilor ar trebui să fie mai eficientă și mai flexibilă. În același timp, CESE este preocupat de întârzierile în punerea în aplicare a celorlalte elemente restante ale uniunii bancare și ale uniunii piețelor de capital. Uniunea financiară avută în vedere reprezintă o platformă importantă de promovare a unor forme și posibilități alternative de finanțare. În ceea ce privește necesitatea de a integra piața internă unică, cea mai mare marjă de manevră rămâne tot pe piața muncii și în domeniul impozitelor și al normelor fiscale (până în prezent, statele membre au autonomie exclusivă în ceea ce privește impozitele directe).

4.2. CESE își exprimă satisfacția cu privire la faptul că, în acest an, semestrul european pune un puternic accent pe activitățile de investiții, ceea ce a permis statelor membre să-și definească mai bine prioritățile de investiții în cazul în care rata macroeconomică a rentabilității este cea mai ridicată. În același timp, au fost identificate obstacole de reglementare și structurale atât la nivelul statelor membre, cât și la cel al întregii UE, ceea ce reprezintă un factor-cheie care explică exploatarea insuficientă a potențialului de creștere pe termen lung al economiei europene.

4.3. În opinia CESE, pentru o strategie de investiții solidă și rațională, este nevoie de un climat în care întreprinderile să aibă încredere, să existe previzibilitate și securitate juridică, cu respectarea deplină a statului de drept și a justiției sociale.

4.4. CESE consideră în continuare că sarcina administrativă excesivă reprezintă un obstacol major. Este posibil ca soluția să constea în adoptarea unor sisteme de digitalizare a serviciilor publice. Pe bună dreptate, digitalizarea este considerată un factor-cheie de productivitate, de competitivitate și de creștere. Procesul punerii sale în aplicare trebuie să respecte consensul social și rezultatele dialogului social desfășurat în acest sens.

4.5. De asemenea, CESE consideră că, în prezent, deficitul de forță de muncă calificată și necorelarea ofertei cu cererea de competențe reprezintă un obstacol în calea creșterii volumului de investiții.

4.6. CESE subliniază ca este important ca activitățile de investiții să fie din ce în ce mai legate de activitățile de cercetare și inovare intensivă. Nu este vorba în acest context numai de volumul fondurilor investite, ci și de îmbunătățirea substanțială a parametrilor de calitate ai investițiilor realizate. În același timp, volumul nevoilor de investiții variază de la un teritoriu la altul al UE. Nevoile de investiții în capital sunt considerabile nu doar în regiunile cu întârzieri de dezvoltare, ci și în cele care se confruntă cu importante mutații tehnologice, precum și în regiunile care ocupă poziția de lider într-un anumit sector la nivel mondial și care doresc să-și mențină această poziție.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Analiza anuală a creșterii 2019**(aviz suplimentar)**

[COM(2018) 770 final]

(2020/C 47/18)

Raportor: **Anne DEMELENNE**

Decizia Biroului CESE	14.5.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (1) din Regulamentul de procedură și articolul 29 litera (a) din normele de aplicare a Regulamentului de procedură Aviz suplimentar
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	17.10.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	30.10.2019
Sesiunea plenară nr.	547
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	140/3/6

Preambul

Prezentul aviz face parte dintr-un set de două avize de monitorizare privind Analiza anuală a creșterii [COM(2018) 770 final] și, respectiv, Recomandarea privind politica economică a zonei euro [COM(2018) 759 final]. Obiectivul este de a actualiza și consolida propunerile anterioare ale CESE ⁽¹⁾, ținând seama de evoluțiile recente și de previziunile economice pentru UE și zona euro, precum și de diversele rapoarte și recomandări publicate în contextul semestrului european în curs de desfășurare. Acest pachet de avize reprezintă contribuția globală a societății civile din UE la politica economică, socială și de mediu pentru următorul ciclu al semestrului european, care va fi lansat în noiembrie 2019. CESE îndeamnă Comisia Europeană și Consiliul să țină seama de această contribuție în contextul viitorului „pachet de toamnă” din cadrul semestrului european și al procesului decizional interinstituțional aferent.

1. Concluzii și recomandări

1.1. Prezentul aviz al CESE este un aviz suplimentar la avizul CESE pe tema „Analiza anuală a creșterii 2019”. El ia în considerare recomandările specifice fiecărei țări ⁽²⁾, Comunicarea Comisiei Europene privind semestrul european și recomandările Consiliului în acest sens. Avizul acoperă mai detaliat anumite aspecte economice și sociale legate de semestrul european 2019.

1.2. Decalajul în materie de investiții în Uniunea Europeană nu a fost încă soluționat. Pentru a îmbunătăți competitivitatea întreprinderilor europene, sunt în continuare necesare investiții publice și private și cheltuieli pentru formare și educație (începând cu educația timpurie a copiilor). În acest an, recomandările specifice fiecărei țări se concentrează, în mod bine-venit, asupra investițiilor. Trebuie acordată o atenție deosebită investițiilor productive și investițiilor în infrastructura socială, pentru a acorda prioritate creșterii durabile și măsurilor de punere în aplicare a pilonului drepturilor sociale.

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Analiza anuală a creșterii 2019” (JO C 190, 5.6.2019, p. 24), și Avizul CESE pe tema „Politica economică a zonei euro (2019)” (JO C 159, 10.5.2019, p. 49).

⁽²⁾ COM(2019) 500 final.

1.3. Eforturile statelor membre în ceea ce privește reforma structurală trebuie să crească. În special, în ceea ce privește țările care înregistrează excedente de cont curent, trebuie abordată respectarea insuficientă de către statele membre a procedurii privind dezechilibrele macroeconomice, pentru asigurarea stabilității economice și politice a Uniunii Europene și a zonei euro. CESE deplânge dezechilibrul dintre recomandările generale, nespecifice în ceea ce privește domenii importante precum investițiile, domeniul social și schimbările climatice și obiectivele strategice concret cuantificabile care decurg din regulile bugetare.

1.4. Situația actuală caracterizată de rate foarte scăzute ale dobânzii a permis deblocarea de fonduri în bugetele naționale, ca urmare a reducerii cheltuielilor cu dobânzile pentru obligațiunile de stat. Statele membre ar trebui să utilizeze aceste fonduri pentru a-și spori investițiile tangibile, digitale și de mediu, precum și cheltuielile pentru formare, dezvoltarea de competențe și calificări, care ar trebui considerate ca fiind investiții în resurse umane, și nu costuri.

1.5. În ceea ce privește domeniul recomandărilor sociale specifice fiecărei țări, este bine-venită importanța sporită acordată Pilonului european al drepturilor sociale și tabloului de bord social. Comitetul încurajează Comisia să continue și să dezvolte această abordare în viitorul ciclu al semestrului european. În cazul unei încetiniri a creșterii economice în următorii ani, este important ca obiectivele pozitive ale politicii sociale să joace un rol central în cadrul semestrului european și să fie asimilate obiectivelor macroeconomice și bugetare.

1.6. Schimbările climatice au devenit o problemă centrală în ultimul an și pot fi luate mai mult în considerare în cadrul semestrului. Recomandările pentru următorul ciclu anual ar trebui să conțină mai multe recomandări specifice fiecărei țări pentru a combate amenințarea existențială a schimbărilor climatice, dacă nu chiar cel puțin o recomandare pentru fiecare stat membru.

1.7. Impozitarea trebuie să favorizeze investițiile productive și cheltuielile în economia reală. Veniturile fiscale ar trebui să provină din alte surse decât cele legate de muncă și de consumul durabil.

1.7.1. Financiarizarea anumitor părți ale economiei europene a creat o povară excesivă asupra întreprinderilor – și a angajaților acestora – care creează locuri de muncă, generează valoare adăugată și cresc stocul de capital real. CESE solicită Comisiei să analizeze posibilitatea utilizării semestrului european pentru promovarea generală a valorii pentru părțile interesate și nu doar a valorii pentru acționari.

1.7.2. În contextul recomandărilor specifice fiecărei țări din acest an, mai multe state membre au primit recomandări privind consolidarea dialogului social. Pentru a încuraja participarea partenerilor sociali, ar trebui introduse standarde minime privind consultarea partenerilor sociali naționali de către guvernele naționale, în diferite etape ale procesului semestrului european.

1.7.3. Politica Comisiei privind bunurile publice ar trebui să se bazeze pe principiul conform căruia privatizarea bunurilor publice ar trebui să le excludă pe cele care au o importanță strategică și sunt mai bine gestionate de sectorul public și nu ar trebui să conducă la o pierdere netă pentru stat, care ar vinde în circumstanțe nefavorabile.

2. Context: prioritățile Comisiei Europene în cadrul semestrului european 2019 și recomandările specifice fiecărei țări

2.1. Potrivit Comisiei Europene, statele membre au înregistrat cel puțin unele progrese, punând în aplicare 40 % din recomandările specifice fiecărei țări care le-au fost adresate. Cu o perspectivă multianuală, peste două treimi din recomandările specifice fiecărei țări au înregistrat „unele progrese”⁽³⁾. Deși punerea în aplicare este în continuare semnificativă în ceea ce privește serviciile financiare, s-au observat, de asemenea, progrese privind promovarea creării de locuri de muncă cu contracte de muncă pe durată nedeterminată, precum și abordarea segmentării pieței muncii. Cu toate acestea, punerea în aplicare a recomandărilor este încă limitată și prea lentă în domeniile-cheie necesare pentru corectarea dezechilibrelor macroeconomice⁽⁴⁾.

2.2. Recomandările specifice fiecărei țări din 2019 se bazează pe constatările cuprinse în rapoartele de țară din 2019 și includ un accent mai puternic asupra investițiilor, cu cel puțin o recomandare legată de investiții pentru fiecare stat membru.

⁽³⁾ COM(2019) 500 final, p. 3.

⁽⁴⁾ Efsthathiou, K. și Wolff, G. (2018), Is the European Semester effective and useful? („Este semestrul european eficient și util?”).

2.3. În ceea ce privește perspectivele macroeconomice, incertitudinea nu a scăzut. Retragerea preconizată a Regatului Unit din Uniunea Europeană și „războaiele comerciale” globale provocate de Statele Unite sunt, mai mult ca oricând, considerate ca reprezentând un risc de deteriorare a creșterii economice și a ocupării forței de muncă în viitorul apropiat. În pofida unei rate scăzute a șomajului agregat în ultimele două decenii, mai multe țări nu au atins nivelul ocupării forței de muncă de dinaintea crizei. Se preconizează că, în acest an, rata de creștere a PIB-ului în Uniunea Europeană va fi de numai 1,4 % în UE și de 1,2 % în zona euro ⁽⁵⁾. Așa cum constata Consiliul guvernatorilor Băncii Centrale Europene ⁽⁶⁾, inflația în zona euro va rămâne insuficientă în raport cu obiectivul său (un nivel inferior, dar apropiat de 2 % pe termen mediu), iar politica bugetară va trebui, ca atare, să-și îndeplinească rolul în susținerea creșterii zonei euro și a Uniunii Europene.

3. Observații generale privind recomandările Comisiei Europene

3.1. Investiții

CESE salută și sprijină cu fermitate atenția specială acordată de Comisia Europeană creșterii investițiilor în rapoartele de țară și în recomandările specifice fiecărei țări din acest an. În trecut, Comitetul a solicitat în mod repetat statelor membre și Comisiei Europene să pună un accent mai mare pe creșterea investițiilor publice și private și este încântat să constate că una dintre recomandările sale a fost pusă în practică. În conformitate cu aceasta, investițiile trebuie să fie productive și durabile, în timp ce investițiile financiare și imobiliare speculative ar trebui evitate.

3.1.1. Obiectivele de investiții, ca recomandări specifice fiecărei țări, nu sunt foarte precise, în conformitate cu practica Comisiei de a stabili obiective generale. Totuși, acest lucru menține în continuare un dezechilibru, deoarece țintele bugetare sunt foarte concrete, ca urmare a dispozițiilor tratatului. Încă nu este clar în ce mod pot fi atinse obiectivele de investiții în țările care sunt constrânse de cerințele Pactului de stabilitate și de creștere. Astfel cum a subliniat în avizele sale anterioare, CESE recomandă ca investițiile să dobândească un rol mai important, prin introducerea unei reguli de aur în cadrul bugetar european ⁽⁷⁾.

3.1.2. Semestrul european are nevoie de un accent mai puternic pe creșterea durabilă, ghidată de obiectivele 2030 de dezvoltare durabilă ale ONU, ceea ce se reflectă în solicitarea CESE referitoare la efectuarea unui studiu anual privind creșterea durabilă ⁽⁸⁾. Investițiile în infrastructură trebuie să devină ecologice și sociale, cu accent pe energia din surse regenerabile, așa cum preconizează, de altfel, noua Comisie. Această necesitate ar trebui să fie luată în considerare și mai mult în semestrul european. Inspirat de accentul bine-venit pus pe investiții în cadrul recomandărilor specifice fiecărei țări din acest an, CESE propune Comisiei Europene și Consiliului să evalueze dacă recomandările specifice fiecărei țări ar trebui să conțină cel puțin un obiectiv ambițios concret pentru fiecare stat membru, pentru a reduce substanțial emisiile de gaze cu efect de seră până la rezolvarea provocării privind schimbările climatice, cu potențiale efecte catastrofale. În acest context, CESE își exprimă satisfacția că, în cadrul programelor sale de achiziționare de active (*asset purchase programme* – APP) din sectorul privat, BCE a investit în obligațiuni ecologice și consideră că ea ar trebui să-și continue și să-și extindă acest angajament în momentul reluării achizițiilor nete și în faza de reinvestiții a programului.

3.1.3. În ceea ce privește nevoile concrete de investiții, CESE solicită Comisiei Europene și statelor membre să elaboreze un plan concret de creștere a investițiilor publice și private, pentru a depăși lacunele identificate în domenii importante, pentru asigurarea viitorului economic și social al Europei și pentru a-i proteja competitivitatea față de China și Statele Unite, cum ar fi investițiile în tehnologia informației și în inteligența artificială (cercetare, dezvoltare, inclusiv infrastructură IT). De asemenea, este necesar să se includă în aceste investiții cheltuielile necesare în domeniile educației, formării profesionale, îmbunătățirii competențelor și mobilității, precum și sprijinirea măsurilor de economisire a energiei în industrie și în domeniul transporturilor, de exemplu prin dezvoltarea și utilizarea rețelei feroviare. Aceste cheltuieli ar trebui să beneficieze de un sprijin sporit, prin utilizarea fondurilor structurale. Aceasta ar veni în sprijinul competitivității și ar aborda problema lipsei forței de muncă calificate, care este recunoscută în întreaga UE ca fiind unul dintre obstacolele în calea investițiilor ⁽⁹⁾.

3.1.4. Comitetul consideră că ar putea fi stabilite obiective și priorități strategice mai concrete în atingerea obiectivelor generale stabilite de Consiliul European. Deși indicatorii UE 2020 erau prea sumari, prioritățile generale convenite de Consiliu trebuie să fie concretizate și extinse la alte domenii de politică. Prin urmare, CESE solicită Consiliului și Comisiei să elaboreze o strategie pe termen lung pentru 2030, care ar trebui să se reflecte în recomandările specifice fiecărei țări din 2020 ⁽¹⁰⁾. Această strategie pe termen lung ar trebui să includă o viziune pentru o economie a stării de bine în Uniunea Europeană, care necesită investiții mai mari în activități de producție, într-o mai bună educație, calificări, competențe și formare, în protecție socială, sănătate și economii de energie, în locuințe la prețuri accesibile și în promovarea egalității de gen.

⁽⁵⁾ Previțiuni economice europene, vara anului 2019, Comisia Europeană.

⁽⁶⁾ Mario Draghi, președintele BCE, Conferință de presă – Declarație introductivă, Frankfurt pe Main, 12 septembrie 2019.

⁽⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Analiza anuală a creșterii 2019”, punctul 3.9.8 (JO C 190, 5.6.2019, p. 24).

⁽⁸⁾ Avizul CESE pe tema „Analiza anuală a creșterii 2019”, punctul 1.7 (JO C 190, 5.6.2019, p. 24).

⁽⁹⁾ „Raportul BEI privind investițiile 2018/2019 – redotarea economiei europene”.

⁽¹⁰⁾ Conform avizului CESE „Semestrul european și politica de coeziune – Către o nouă strategie europeană post-2020” (JO C 353, 18.10.2019, p. 39).

3.2. *Dezechilibrele de cont curent*

3.2.1. Comitetul salută atenția acordată de Comisia Europeană țărilor care înregistrează excedente de cont curent, aceasta fiind o problemă macroeconomică majoră a zonei euro și a Uniunii Europene. În timp ce fostele țări cu deficit de cont curent și-au eliminat deficitele, țările care înregistrează excedente de cont curent nu doresc să întreprindă acțiuni politice semnificative pentru creșterea cererii interne, cum ar fi creșterea investițiilor publice, salarii mai mari, cheltuieli mai mari ale guvernului sau impozite mai mici, care să le reducă excedentele. Impozitele mai mici sunt cel mai bine puse în aplicare prin trecerea de la impozitarea veniturilor salariale și TVA la alte surse de venituri fiscale. Cu toate acestea, o posibilă reducere a sarcinii fiscale asupra costului forței de muncă nu ar trebui să se refere la contribuțiile de asigurări sociale, deoarece acestea reprezintă un element financiar important pentru asistența medicală, pensii, asigurarea contra accidentelor, șomaj și alte scopuri legate de protecția socială.

3.2.2. Ținând cont de lipsa persistentă de disponibilitate a țărilor care înregistrează excedente de cont curent de a-și mări în mod corespunzător cererea internă, țările cu deficit de cont curent suferă de o lipsă a cererii. Procedura privind dezechilibrele macroeconomice (PDM) reușește să sublinieze problema, dar nu are nicio efect în ceea ce privește competențele de executare. Prin urmare, punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări este deosebit de deficitară în ceea ce privește recomandările PDM ⁽¹⁾. CESE solicită Consiliului European să coordoneze o strategie macroeconomică pentru a obține o creștere a cererii interne în țările care înregistrează excedente de cont curent și, ca atare, reducerea excedentelor naționale de cont curent care constituie excedentul de cont curent din zona euro. În cadrul acestei strategii, țările care înregistrează excedente de cont curent trebuie să se angajeze în mod credibil să-și reducă excedentele într-un mod permanent și durabil.

3.2.3. Deoarece forma concretă a unui instrument bugetar pentru zona euro s-a conturat în negocierile recente, a devenit evident că Consiliul European nu a reușit să convină asupra unui buget semnificativ pentru zona euro cu o funcție de stabilizare. CESE este îngrijorat că, la nivel european, cadrul macroeconomic este inadecvat pentru a face față unei viitoare crize, în cazul în care riscurile de evoluție negativă a creșterii economice se materializează. CESE solicită Consiliului European să pregătească un răspuns sub forma unei politici bugetare eficiente din partea statelor membre la o posibilă recesiune, împreună cu un răspuns în materie de politică monetară a Băncii Centrale Europene.

3.3. *Politica bugetară, datoria publică și impozitele*

3.3.1. Reevaluarea riscului privind obligațiunile de stat în timpul crizei zonei euro a introdus un factor suplimentar de divergență. Guvernele țărilor cu rate de creștere mai mici și datorii inițiale mai mari trebuie să plătească rate ale dobânzii mai ridicate pentru datoria lor publică, pe baza estimărilor uneori inadecvate ale piețelor financiare privind situația lor bugetară. Încercarea de a reconsolida rezervele bugetare în mod prematur sau, în cuvinte mai puțin metaforice, reducerea cheltuielilor și creșterea impozitelor, astfel cum a sugerat Comisia pentru statele membre cu datorii mai mari, riscă din nou să limiteze dinamica pozitivă a sectorului privat și creșterea încă slabă din unele state membre. Stabilirea traiectoriilor necesare privind eforturile de ajustare bugetară pentru țările cu o marjă de manevră bugetară mai mică, dar numai prin recomandări pentru țările cu o marjă de manevră bugetară mai mare, implică riscul ca orientarea bugetară generală a zonei euro să nu fie suficient de expansivă pentru a cuprinde excedentul mare de cont curent al zonei euro.

3.3.2. Având în vedere reevaluarea, de către cei mai mari experți în materie, a rolului datoriei publice în perioadele cu rate scăzute ale dobânzii ⁽²⁾, CESE încurajează Consiliul European să reflecte în ce măsură cadrul bugetar actual a frânat investițiile publice necesare și cheltuielile publice pentru creșterea productivității, cum ar fi educația, îmbunătățirea competențelor, învățarea pe tot parcursul vieții, asistența medicală și protecția socială ⁽³⁾. După cum a anunțat în pachetul său din septembrie, BCE va menține ratele dobânzii la un nivel foarte scăzut în viitorul apropiat. În ultimii ani, această politică a dus deja la o scădere a cheltuielilor cu dobânzile pentru guverne. CESE solicită statelor membre să utilizeze fondurile astfel eliberate pentru a crește investițiile.

3.3.3. Măsurile privind deviația PIB ale Comisiei Europene, utilizate pentru a determina orientarea bugetară adecvată, sunt considerate de către experți prea prociclice ⁽⁴⁾. În loc să măsoare în mod independent producția potențială maximă a unei economii prin numărul de șomeri și lipsa de capital, măsura Comisiei Europene se bazează prea mult pe performanțele din trecut ⁽⁵⁾. Drept urmare, în perioadele bune și în cele rele, politica bugetară anticiclică este imposibil de aplicat atunci când țările respectă regulile Pactului de stabilitate și de creștere. CESE recomandă Comisiei Europene ca, împreună cu statele membre, să își evalueze procedura pentru a calcula deviațiile PIB în lumina acestor constatări.

3.3.4. În ceea ce privește țările care nu au reușit să profite de creșterea economică din ultimii ani atât cât s-ar fi preconizat, lipsa cererii agregate, împreună cu o schimbare nefavorabilă în structura productivă a economiei în raport cu exporturile a contribuit la un nivel redus de creștere. CESE încurajează Comisia Europeană și Consiliul European să țină seama de considerațiile privind strategia industrială și politica industrială din Uniunea Europeană pentru următorul ciclu al semestrului european.

⁽¹⁾ „What drives national implementation of EU policy recommendations?”, Bruegel, *Working paper*, nr. 4.

⁽²⁾ Blanchard, O., *Public Debt and Low Interest Rates* („Datoria publică și ratele scăzute ale dobânzilor”), ianuarie 2019, și dezbateră lansată în Germania privind regula națională a „frânării îndatorării naționale, inițiată de Michael Hüther, IW Policy Paper 3/19.

⁽³⁾ Germany's even larger than expected fiscal surpluses: Is there a link with the constitutional debt brake? („Excedentele bugetare din Germania sunt chiar mai mari decât s-a preconizat: există vreo legătură cu mecanismul constituțional de frânare a îndatorării?”), Bruegel.

⁽⁴⁾ The campaign against 'nonsense' output gaps („Campania împotriva deviațiilor PIB «absurde»”), Bruegel.

⁽⁵⁾ Why Hysteria Over the Italian Budget Is Wrong-Headed („De ce isteria privind bugetul italian este greșită”).

3.3.5. Astfel cum s-a subliniat în avizele anterioare ale CESE, statele membre trebuie să prevină planificarea fiscală agresivă și evaziunea fiscală, punând accentul pe justiția fiscală și pe finanțarea cheltuielilor guvernamentale.

3.3.6. Financiarizarea economiei a permis câtorva actori financiari să exercite o influență nejustificată asupra marilor întreprinderi și a sectorului public, urmărind profituri și bonusuri pe termen scurt, în detrimentul nevoilor pe termen lung ale anumitor întreprinderi, ale angajaților și ale regiunilor în care își desfășoară activitatea ⁽¹⁶⁾. CESE solicită Comisiei să analizeze posibilitatea utilizării semestrului european pentru a promova valoarea pentru părțile interesate și nu valoarea pentru acționari. După caz, în statele membre, regimul fiscal ar trebui reorientat spre promovarea investițiilor fizice, digitale și durabile reale, precum și spre investiții în resursele umane, descurajând scopurile pur financiare și speculative. În special, denaturarea regimului fiscal care promovează și recompensează financiar în mod nejustificat ideea valorii acționarilor ar trebui să fie evidențiată și propusă spre reformă, ca recomandare specifică fiecărei țări.

3.4. Pilonul european al drepturilor sociale

3.4.1. CESE salută și susține reorientarea în recomandările de politică, către un accent pe dialogul social, educație, competențe și formare, sănătate și protecția socială. Comitetul încurajează Comisia să continue și să extindă această schimbare pe parcursul următoarelor cicluri ale semestrului european, în special pe tema salariilor minime suficiente negociate în mod responsabil de partenerii sociali, asigurate de lege, și a contractelor colective de muncă naționale.

3.4.2. Comitetul se bucură că Comisia Europeană a acordat o atenție specială rezultatelor obținute de statele membre în ceea ce privește dimensiunile Pilonului european al drepturilor sociale. Comitetul recunoaște valoarea adăugată deosebită creată prin introducerea indicatorilor tabloului de bord social, care subliniază evoluțiile sociale și convergența în rândul statelor membre ale UE ca o contrapondere necesară pentru accentul pus în mod tradițional pe problemele economice și financiare. CESE încurajează Comisia să continue și să extindă ponderea pilonului în cadrul recomandărilor specifice fiecărei țări și să ia în considerare explorarea de noi indicatori ai tabloului de bord social, de exemplu noi indicatori referitori la negocierea colectivă.

3.4.3. Faptul că convergența salarială dintre țări este mult mai lentă decât cea preconizată de liderii UE și de Comisie a dus la creșterea fluxurilor de migrație către țările și regiunile cu mai multe locuri de muncă și cu salarii mai mari. În principiu, acest flux de lucrători către regiuni mai performante din punct de vedere economic este un mecanism de ajustare esențial în cadrul uniunii monetare europene. Cu toate acestea, din cauza convergenței lente a salariilor și a condițiilor de viață, fluxurile de migrație au fost mai mari decât se preconizase. În unele cazuri, o parte semnificativă a populației în vârstă de muncă a emigrat, ceea ce poate reprezenta o problemă pe termen mediu pentru țările de origine în cazul în care emigranții nu se întorc. Prin urmare, este necesară o convergență reală mai rapidă a salariilor și a condițiilor de viață între țările membre ale UE și cele ale uniunii monetare europene. CESE invită Comisia să prezinte un raport detaliat privind convergența reală și să își adapteze recomandările strategice la statele membre și la UE în ansamblu, pentru a asigura o convergență veritabilă.

3.4.4. În introducerea la Analiza anuală a creșterii 2019, Comisia Europeană salută reluarea creșterii economice în toate statele membre. Totuși, ratele pozitive de creștere a PIB-ului nu se traduc neapărat prin convergență socială în sens ascendent. Unul dintre instrumentele pentru realizarea acestuia din urmă este negocierea colectivă. Prin urmare, Comitetul solicită Comisiei să lărgască indicatorii tabloului de bord social, pentru a include măsuri de negociere colectivă.

3.4.5. Punerea în aplicare a recomandărilor care decurg din Pilonul european al drepturilor sociale necesită o finanțare adecvată. Ar trebui clarificat modul în care pot fi atinse obiectivele Pilonului european al drepturilor sociale, în special în țările constrânse de cerințele Pactului de stabilitate și de creștere. Pe baza propunerilor pe care le-a prezentat într-un aviz anterior ⁽¹⁷⁾, CESE recomandă Comisiei Europene și Consiliului să se asigure că sunt disponibile resurse, în special în contextul fondurilor structurale și de investiții europene și al altor fonduri ale UE, pentru a completa participarea finanțării publice și private la nivel național. Ceea ce ar putea facilita creșterea investițiilor publice în statele membre ar fi recurgerea la o regulă de aur privind investițiile publice cu obiectiv social, care ar introduce mai multă flexibilitate în regulile bugetare. De asemenea, ar trebui să se reziste oricărei reduceri a bugetului Uniunii, ceea ce ar implica o scădere a resurselor alocate îndeplinirii obiectivelor Pilonului european al drepturilor sociale. Planul de investiții pentru Europa, sprijinit de Fondul european pentru investiții strategice (FEIS), ar trebui, de asemenea, să fie îmbunătățit, având în vedere criticile formulate, în ianuarie 2019, de Curtea de Conturi Europeană care a subliniat exagerarea presupuselor sale efecte asupra nivelurilor de investiții ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Vatteville, É. în revista *Management & Avenir* 2008/4 (n° 18), pp. 88-103.

⁽¹⁷⁾ JO C 262, 25.7.2018, p. 1.

⁽¹⁸⁾ Raportul special nr. 3/2019 – Fondul european pentru investiții strategice (FEIS): este nevoie să se acționeze pentru ca FEIS să devină un succes deplin.

3.5. În ceea ce privește conținutul recomandărilor specifice fiecărei țări în domeniul social, de la introducerea semestrului european, se constată că statele membre cu o creștere economică redusă și cu datorii publice mai mari au făcut obiectul unor recomandări care conduc la devalorizarea socială ⁽¹⁹⁾. Obiectivele macroeconomice au avut, în general, prioritate ⁽²⁰⁾. Având în vedere perspectivele economice incerte, CESE îndeamnă Consiliul European să se asigure că obiectivele pozitive ale politicii sociale au prioritate mai mare și, prin urmare, egală în următorii ani cu a celorlalte obiective, chiar și în perioadele de criză economică.

3.5.1. Asigurarea unei bune calități a ocupării forței de muncă rămâne o provocare. Formele de muncă atipică, cum ar fi munca temporară, locurile de muncă cu timp parțial, subcontractarea sau lucrul pe platforme online s-au extins în ultimii 10 ani în mai multe state membre. În timp ce abilitățile și performanțele educaționale ale lucrătorilor au crescut, calitatea locurilor de muncă oferite a scăzut în mai multe țări. Un exemplu ar fi numărul din ce în ce mai mare de lucrători din anumite țări care sunt forțați să accepte contracte temporare sau cu fracțiune de normă din cauza lipsei de locuri de muncă permanente cu normă întreagă, potrivit datelor colectate de Eurostat ⁽²¹⁾. Uneori, aceste forme de ocupare a forței de muncă le pot conveni lucrătorilor, dar, adesea, acest lucru nu se întâmplă, iar noile forme de ocupare a forței de muncă ridică, de asemenea, probleme cu privire la învățarea pe tot parcursul vieții pentru lucrătorii temporari și cei cu contracte precare. CESE solicită statelor membre să adopte în timp util măsuri de protecție a muncii și în materie de securitate socială, într-un cadru european, pentru a se adapta la formele emergente de ocupare a forței de muncă și la o lume a muncii din ce în ce mai nesigură.

3.5.2. Economia socială joacă un rol din ce în ce mai important în economie ⁽²²⁾. Datorită diversității lor (cooperative, unități instituționale organizate sub forma societăților mutuale, asociații, fundații, întreprinderi sociale), întreprinderile au un potențial mare de a contribui la stimularea creșterii economice și a ocupării forței de muncă în Europa și de a contribui în mod semnificativ la coeziunea socială în Uniunea Europeană. Din păcate, Uniunea nu a dezvoltat un cadru juridic adecvat pentru exploatarea acestui potențial pe piața internă. CESE solicită Comisiei să includă acest subiect în agenda sa pentru următorul mandat.

3.5.3. Nivelul mai ridicat de cheltuieli guvernamentale și ale societăților pentru educație pot contribui la evitarea șomajului în societatea digitală din ziua de azi și de mâine, societatea industriei și a serviciilor care necesită personal înalt calificat. CESE solicită statelor membre să utilizeze fondurile UE pentru a asigura recalificarea forței lor de muncă în era digitală.

3.5.4. Dacă se justifică în contextul național, poate fi utilă o reorientare calitativă către un învățământ profesional de înaltă calitate, diferit de învățământul terțiar. O concentrare prea limitată asupra absolvirii învățământului terțiar, astfel cum arată indicatorii de educație din tabloul de bord social, poate denatura imaginea generală. CESE solicită Comisiei și statelor membre să reflecte în ce măsură reușita școlară poate fi măsurată mai bine în tabloul de bord social, luând în considerare acest fapt.

3.6. *Implicarea partenerilor sociali*

3.6.1. CESE salută intenția Comisiei de a aprofunda dialogul cu partenerii sociali și societatea civilă, inclusiv cu instituțiile ce promovează solidaritatea, ONG-urile, universitățile și organizațiile de consumatori, pentru a stimula mai mult punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări, inclusiv prin vizite în statele membre și prin discuții bilaterale și multilaterale.

3.6.2. În acest sens, schimbul informal periodic de informații și fluxul permanent de informații pot fi îmbunătățite. Deși furnizarea de informații preliminare necesare către partenerii sociali înainte de reuniunile majore, pentru a asigura un schimb de informații productiv în timpul lor, este semnificativă cu privire la aspectele pieței muncii și ale incluziunii sociale, acest lucru nu este valabil în cazul aspectelor bugetare și fiscale. CESE încurajează Comisia să se angajeze într-un dialog mai profund și mai semnificativ, în timp util, cu partenerii sociali, în afara procedurilor oficiale.

3.6.3. Implicarea promptă și semnificativă a partenerilor sociali în semestrul UE poate fi îmbunătățită, astfel cum a constatat în mod corect Comisia Europeană ⁽²³⁾. Deși semestrul european funcționează bine la nivel european și în unele state membre, acest lucru nu este valabil pentru toate țările. CESE salută recomandările adresate diverselor state membre privind consolidarea dialogului social, în cadrul recomandărilor specifice fiecărei țări, și încurajează statele membre să le pună în aplicare.

3.6.4. Accesul în timp util la informații semnificative și consultări în timp util, angajamentul serios al guvernului și capacitatea partenerilor sociali reprezintă probleme care au împiedicat consultările partenerilor sociali în cadrul semestrului la nivel național. CESE recomandă introducerea de standarde minime privind consultarea partenerilor sociali naționali de către guvernele naționale în diverse etape, pe parcursul semestrului european. Acest lucru presupune și explicații care să indice dacă și din ce motive guvernele s-au abătut de la propunerile partenerilor sociali. Implicarea partenerilor sociali trebuie, de asemenea, să fie asigurată în timpul oricărei monitorizări care evaluează punerea în aplicare a propunerilor.

⁽¹⁹⁾ Copeland, P. și Daly, M. (2018), The European Semester and EU Social Policy („Semestrul european și politica socială a UE”).

⁽²⁰⁾ Degryse, C. și Pochet, P. (2018), European social dynamics: a quantitative approach.

⁽²¹⁾ Baza de date Eurostat, „lfsa_eggai” și „lfsa_petar”.

⁽²²⁾ Instituțiile și întreprinderile economiei sociale din Europa reprezintă peste 2,8 milioane de organizații, în cadrul cărora sunt angajate 13,6 milioane de persoane, care reprezintă 8 % din PIB-ul UE.

⁽²³⁾ Proiect de raport comun privind ocuparea forței de muncă al Comisiei și Consiliului, p. 11.

4. **Recomandări specifice**

4.1. În ceea ce privește discuția în Consiliu privind oportunitatea extinderii sferei de aplicare a semestrului european pentru a acoperi problemele legate de coeziunea socială și economică, CESE susține ferm decizia de a include aceste aspecte în cadrul semestrului (24). CESE încurajează Comisia Europeană și statele membre să continue pe această cale în următorii ani și să dezvolte abordarea respectivă, care ar trebui să includă, de asemenea, un răspuns la provocarea climatică. CESE recomandă, de asemenea, Consiliului European să le solicite statelor membre să se bazeze pe tabloul de bord social, pe raportul de monitorizare a rezultatelor privind ocuparea forței de muncă și pe Monitorul performanței în materie de protecție socială, pentru a-și ghida eforturile legate de convergență.

4.2. *Locuințele*

4.2.1. În unele state membre, prețurile locuințelor au crescut în ultimii ani. Chiriile din unele orașe mari și medii au devenit atât de mari, încât au o pondere tot mai pronunțată în cadrul veniturilor. Deși nu este singurul factor de influență, această situație este legată de ratele scăzute ale dobânzilor, deoarece politica monetară acționează cel mai rapid prin intermediul pieței locuințelor. Ratele dobânzii de referință ale BCE vor rămâne la nivelurile actuale (sau la niveluri mai scăzute) până când va exista o convergență susținută a inflației spre atingerea obiectivului său (un nivel suficient de apropiat, dar sub 2 % pe parcursul perioadei pentru care se face previziunea) (25). În plus, creșterea chiriilor agravează problema persoanelor fără adăpost. Lipsa de date îngreunează urmărirea îndeaproape a evoluției persoanelor fără adăpost din Uniunea Europeană. CESE invită statele membre și Comisia Europeană să îmbunătățească colectarea de date privind persoanele fără adăpost, pentru a le monitoriza mai bine numărul, distribuția și condițiile de viață în Uniune.

4.2.2. Pentru a îmbunătăți echilibrul energetic și climatic al locuințelor și al altor clădiri, modificările de regim fiscal și alte stimulente guvernamentale din statele membre pot fi utilizate pentru a încuraja și mai mult lucrările de renovare și construcție, sporindu-le astfel eficiența.

4.3. *Alte reforme*

4.3.1. Pentru mai multe țări, reformele individuale menționate în recomandările specifice fiecărei țări includ pericolul agravării inegalității sociale și economice. Reformele pensiilor nu trebuie să genereze sărăcie la bătrânețe.

4.3.2. Privatizarea activelor publice ar trebui să excludă privatizarea componentelor de importanță strategică și a celor care sunt mai bine gestionate de sectorul public și să nu producă pierderi nete statului prin vânzarea în perioade economice nefavorabile. În principiu, serviciile publice esențiale sunt furnizate cel mai eficient de către stat, deoarece nu există obligația unui profit care să sporească costurile. În cazurile în care calitatea și finanțarea serviciilor publice nu corespund standardelor dorite de cetățeni, capacitatea administrativă de a furniza aceste servicii în mod eficient ar trebui îmbunătățită și ar trebui furnizate resursele financiare necesare pentru a face acest lucru. Aceasta nu exclude posibilitatea ca unele țări să decidă să permită parteneriate public-privat (PPP) adaptate pentru servicii specifice, într-o situație specifică. În acest sens, parteneriatele public-privat trebuie să servească interesul public. În special pe piețele de monopol sau oligopol, ele nu trebuie utilizate de grupurile de interese specifice pentru a obține profituri, prin perceperea unor prețuri mai mari decât este necesar sau prin sustragerea de la investițiile necesare pentru a menține calitatea.

4.3.3. O politică industrială bine concepută, care satisface nevoile țării, poate spori creșterea economică, productivitatea, bunăstarea și ocuparea forței de muncă. CESE subliniază necesitatea unei dezbateri ample și a unei acțiuni concrete cu privire la elaborarea unei strategii industriale la nivel european și la cel al statelor membre, bazată pe resurse financiare suficiente, care să nu se mulțumească cu o simplă adaptare a legislației europene în materie de concurență, pentru a permite mai multe fuziuni între multinaționale.

Bruxelles, 30 octombrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

(24) Concluziile Consiliului privind analiza anuală a creșterii pentru 2019 și raportul comun privind ocuparea forței de muncă, p. 7, 15 martie 2019.

(25) Mario Draghi, președintele BCE, Conferință de presă – Declarație introductivă, Frankfurt pe Main, 12 septembrie 2019.

ISSN 1977-1029 (ediție electronică)
ISSN 1830-3668 (ediție tipărită)

Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

RO